

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

§

Robert
Solé

§
EVEREST

Fotoğrafçı kadın

Türkçesi: Gökçe Tuncer

ROMAN

Robert
Solé

Fotoğrafçı kadın

ROBERT SOLÉ

Mısır kökenli bir aileden gelen gazeteci ve yazar Robert Solé 1946'da Kahire'de doğdu. Çocukluğu ve ilköğrenliği Mısır'da geçti. 18 yaşında Fransa'ya gitti. Lille'de Gazetecilik Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. Daha sonra bir gazetede redaktörlük yaptı ve *Le Monde*'a girdi. Bu gazetenin çeşitli bölümlerinde çalıştı, yurtdışı temsilciliklerini üstlendi ve yazı işleri müdürlüğünden, genel yayın yönetmeni yardımcılığına kadar birçok görevde çalıştı. 1998 yılından bu yana da okur temsilcisi.

Robert Solé bugüne kadar birçok dile çevrilen dört roman yayınladı: *Le Tarbouche* (1992), *Le Sémaphore d'Alexandrie* (1994), *La Mamelouka* (1996) ve *Mazag* (2000). Bunlar dışında iki tarih incelemesi yazdı: *L'Egypte, passion française* (1997) ve *Les Savants de Bonaparte* (1998). Fotoğrafçı Carlos Freire'le birlikte hazırladıkları *Alexandrie l'égyptienne* (1998) ve Fransız Mısırbilimi kürsüsü cemiyeti başkanı Dominique Valbelle'yle hazırladıkları *La Pierre de Rosette* (1999) yazarın diğer kitapları.

Evli ve üç çocuk babası olan Solé, 1978 yılında Roma Şehri Uluslararası Gazetecilik Ödülü'nü, 1992'de *Le Tarbouche* adlı romanıyla Méditerranée Ödülü'nü, 1998'de ise *L'Egypte, passion française* adlı kitabıyla Fransız-Arap Dostluk Ödülü'nü kazandı. Solé'nin *Mazag* adlı romanı da Everest Yayınları'ndan çıkmıştır.

GÖKÇE TUNCER

1974, İstanbul doğumlu. Saint-Benoît Lisesi'ni bitirdi. Bir süre mütercim-tercümanlık okuduktan sonra Fransa'ya tiyatro okumaya gitti. 1998-2000 yılları arasında Paris III Sorbonne'da "Etudes théâtrales" okudu. Sinema ve senaryo dersleri aldı. Geçtiğimiz yıl ülkesine döndü. *Fotoğrafçı Kadın* Gökçe Tuncer'in ilk çevirisi.

ROBERT SOLÉ

Fotoğrafçı Kadın

(Memlûka)

Türkçesi:
Gökçe Tuncer

Çağdaş Dünya Edebiyatı 30

**Fotoğrafçı Kadın
(Memlûka)**

Robert Solé

Özgün metin
La Mamelouka

Kapak tasarımı: Mithat Çınar
Fransızca'dan çeviren: Gökçe Tuncer
Yayına hazırlayan: Halil Gökhan

© Editions du Seuil, 1996
© 2001; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

Birinci Basım: Eylül 2001

ISBN: 975 - 316 - 951 - 5

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık

EVEREST YAYINLARI

Çatalçeşme Sokak No: 52/2 Cağaloğlu/İSTANBUL

Tel: 0 212 513 34 20-21 Fax: 0 212 512 33 76

Genel Dağıtım: Alfa, Tel: 0 212 511 53 03 Fax: 0 212 519 33 00

e-posta: everest@alfakitap.com

www.everestyayinlari.com

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Caroline'e...

“Milo! Milo!”

Küçük kız villanın basamaklarını inip plaja doğru koştu. Onun bağırtısını duyan çocuklar, peşi sıra gitmek için kumdan şatolarından çıktılar. On, on iki kişi kadar vardılar; büyük bir hızla, yerlerde sürünürcesine, beyaz ‘sporcu’ giysili genç adamı karşılamak için koşuyorlardı.

“Milo! Milo!”

Emil Tuta’nın gelişi, her sabah aynı sevinç çılgınlıklarına neden oluyordu. Çocuklar etrafını sarıyorlardı, o da gülümsüyordu. Dostane bir tavırla, birinin yanağını okşayıp, bir diğerrinin saçlarını karıştırıyor, şakacıktan yumruklar atıyordu. Sonra da avazı çıktığı kadar *La Traviata*’yı ya da *Rigoletto*’yu söyleyerek

yeni başlayan günü selamlıyordu. Şüphesiz biraz yanlış söylüyordu; ama bunun hiç önemi yoktu. Milo'nun yaptığı her şey, yeğenlerini, yeğenlerinin kuzenlerini ve Fleming'deki diğer çocukları hayran bırakıyordu. Yetişkinler dünyasında, onların oyunları ile ilgilenen, düşüncesizliklerini hoşgörüyü karşılayan ve hatta onları yüreklendiren tek kişi Milo'ydu.

Boyu posu, güzel yüz hatlarıyla, daha ilk bakışta insanı etkiliyordu Milo. Kadınlar onun gevezeliğinden, olaylara ve insanlara nükteli yaklaşımından hoşlanıyorlardı. Ağzı iyi laf yapan bu çekici, yirmi beşlik delikanlının, her zaman anlatacak bir yığın hikâyesi olurdu, hem de gazetelerde hiç rastlanmayan cinsten inanılmaz hikâyeler. Üstelik bu hikâyeleri sahnelemeyi ve kendi kendine alkışlamayı, komik olanlarına herkes-ten önce gülmeyi, hep bir ağızdan tezahürat yapan dinleyicilerinden daha yüksek sesle bağırmayı da iyi beceriyordu.

Milo, İskenderiye yakınlarında bulunan ve ailesinin yıllardır müdavimi olduğu Fleming plajındaki hemen herkesin ismini biliyordu; bu yüzden olsa gerek, 1891'in o temmuz sabahı, resim sehпасının önünde oturan beyaz elbiseli genç kız onda fazlasıyla merak uyandırmıştı.

"Bir saattir orada. Resim filan yaptığı da yok," dedi çocuklar.

Onlar oyunlarına dönerken Milo da ağır adımlarla genç kızın yanına yaklaştı. Plajın en ucunda, başında güneşten korunmak için büyük bir hasır şapka, suya birkaç metre uzaklıkta oturuyordu. Sahile vuran minik dalgaların şırıltılarından başka bir ses duyulmuyordu. Yakındaki kayalıklardan hafif bir yosun kokusu yayılıyordu.

Milo, mavinin farklı tonlarını fırçasının ucuyla tuvale aktarmaya çalışan kıza bakıp neşeli bir tavırla atıldı:

"Siz denizi yeniden yaratıyorsunuz, küçükhanım. Bense onu olduğu gibi yansıtıyorum."

Genç kız başını çevirip bu kaba adamı şöyle bir süzdü; yattığı etkiden son derece hoşnut, karşısında gülümsüyordu:

"Emil Tuta, fotoğrafçı."

“Tebrikler!”

Böyle bir cevabı hiç beklemiyordu, genç kızın eline bakarak bir süre sessiz kaldı. Fırçayı tutan parmakların, avuç içiyile dik bir açı oluşturduğu uzun ve ince bir eldi bu. Muhteşem, kusursuz bir el.

Sonra, resim sehпасının yanına konmuş ayakkabıları fark etti. Demek ki elbisesinin altında saklı ayakları çıplaktı! Milo, onun ılık kumları okşayan tenini hayal etti.

“Kiminle müşerref oluyorum?” diye sordu şaşkın şaşkın.

Kız, siyah gözlerini onunkilere dikti:

“Sarah Bernhardt, amatör ressam.”

Milo bir kahkaha patlattı.

Ukalâ hanımefendi paletine döndü. Milo bir kez daha şansını denemeye niyet ettiyse de, hemen düşüncesinden vazgeçti.

“Sizi daha fazla rahatsız etmek istemiyorum,” dedi kabadayılık taslayarak.

“Ama resim ve fotoğraf üzerine birbirimize söyleyeceğimiz çok şey olduğuna eminim. Belki başka bir gün...”

Kız cevap vermekten kaçındı. Milo bunun iyiye işaret olduğunu düşündü. Deniz havasını ciğerlerine doldurup neşeyle uzaklaştı.

Emil Tuta, avukat, bakkal ya da bariton olmaya karar verir gibi karar vermişti fotoğrafçı olmaya. Aynı rahatlık ve aynı heyecanla. Bu alanda kendini göstereceğinden kesinlikle emindi. Gelecekteki başarılarından öyle inanarak söz ediyordu ki, insanın onu hemen oracıkta tebrik edesi geliyordu. Kahire’de, Ezbekiye Meydanı’nda, en ünlü fotoğrafçıların bulunduğu iyi bir yerde mütevazı bir dükkân kiralamıştı; “İngiliz işgal ordusunun fotoğrafçısı” unvanına sahip Malumyan’ın tam karşısında ve Hıdiv ailesinin fotoğrafçısı olarak tanınan, 1878 Evrensel Sergisi’nde madalya almış Jacquemart’ın yüz metre ilerisindeydi. Milo, iyi bir izlenim yaratmak amacıyla, aksi ispat edile-

meyecek, hayli fiyakalı bir unvan yakıştırmıştı kendine: “Konsolosluk Fotoğrafçısı.”

Aslında, tek sürekli müşterisi Kahire Cizvit Koleji’ydi. Rahipler, her yıl belli bir ücret karşılığında, küçük sınıfların fotoğrafını çekmesine izin veriyorlardı. Konsolosluk Fotoğrafçısı, anne babalara özel tarife uygulayıp, ihtiyaçlarını giderecek parayı kazanıyordu. Grup fotoğrafı, ayaktaki öğrenciler için 10 kuruş, aralarına öğretmenleri alarak oturmuş olanlar için ise 20 kuruştı; ayrıca ücret, ön planda, halının üzerine boylu boyunca uzanmış birkaç ayrıcalıklı öğrenci için iki katına çıkıyordu.

Emil Tuta, kartpostal çalışmaktan vazgeçmişti; büyük otellerin mağazaları sfenkslerin, piramitlerin ve çeşit çeşit filikaların fotoğraflarıyla doluydu zaten. Buna karşılık, arada sırada gizlice çektiği kaçak fotoğraflarla, turizme başka türlü hizmet ediyordu; New Hotel’in görevlisi tarafından Ezbekiye bahçesinde enselenen hafif meşrep kadınları üç dört kez atölyesine getirmişti. Hiç utanmaksızın, objektifin önünde göğüslerini açıyor ya da fazladan birkaç şilin karşılığında poz vermeyi daha da ileri götürüyorlardı. Hatta, pişmiş bakla gibi kokan bir kadın, fotoğrafçıyla birlikte siyah örtünün altına girmesi gerektiğini düşünmüştü. Bu açık saçık fotoğraflar, ondan bundan gelen üç kuruş para dışında pek bir şey kazandırmıyordu. Milo, asıl eğiliminin bu yönde olmadığını hissediyordu. Hem ayrıca, tuhaf tuhaf fotoğraflarını çekip jelatinli kâğıtlarda satamayacak kadar çok seviyordu kadınları.

Yazın, dükkânını birkaç haftalığına kapatıp, yazlıkçılarının yanına, deniz kıyısına gidiyordu. Erkek kardeşlerinden birinin konuğu olarak Fleming’de kalıyor, San Stefano Oteli’nin çevresinde plaj fotoğrafları çekiyordu. Her sene yapılan bisiklet süsleme yarışması, ona bir sürü sipariş sağlıyordu.

Milo, şemsiyelerin yanına döndüğünde, genç kızın adının Doris Sawaya olduğunu, on dokuz yaşında olduğunu ve yeni

evlenen arkadaşı Lita Tiomji'nin evine bir önceki gün geldiğini üç dakika içinde öğrenivermişti. Babasının mesleğini, Kahire'de gayrimenkul simsarlığı yaptığını, hatta Falaki'lerin uzak bir kuzeni olan annesinin kızlık soyadını bile öğrenmişti. Buna rağmen, yeniden Doris'in yanına gitmeye çekindi; resim sehpasını katlayıp villalardan birine girene kadar yiyecekmiş gibi bakmakla yetindi ona.

Genç kız, uzun boylu ve inceydi; göğüs kısmı beyaz tülle işlenmiş hafif muslinden bir elbise giymişti. Kolunun altında taşıdığı yükten dolayı belli belirsiz yalpalasa da, düzgün yürüyüşü, dengeli ve güçlü bir hava veriyordu ona. Gözleri, şapkasının kenarından çıkan lüleleri kadar siyahtı, ama ilk bakışta dikkati çeken ağzıydı. Yüzün inceliğiyle tezat oluşturacak kadar kalın dudaklı, mercan renkli bir ağız bu. Bu ağız Milo'ya son derece çekici gelmişti.

Ertesi sabah, plaja her zamankinden daha erken gitti ve Doris'in bir gün önce resim yaptığı yerin birkaç metre uzağında ayakta dikildi. Çocuklar, geldiğinden beri Doris'in çevresinden ayrılmamışlardı.

"Sizi rahatsız etmiyorlardır umarım?" diye sordu.

Genç kız alaycı bir ifadeyle gözünü dikip baktı ona.

"İzin verirseniz, birazdan gelip resim yapmanızı seyredeceğim," diyen Milo, kızın cevap vermesine fırsat bırakmadan, "Çocuklar, uzaklaşalım buradan! Bayan Bernhardt çalışmak istiyor. Ben de gidip biraz dalış yapacağım zaten," diye ekledi.

Küçük maiyetini arkasına alarak, üstünü çıkarmak üzere kabinlerden birine yöneldi.

Yarım saat sonra, ıslak saçları ve kaslı omuzlarını gözler önüne seren kolsuz, ince çizgili mayosuyla, Doris'in yanına geldi.

"Tablonuz çok başarılı, küçükhanım, ama ben olsaydım denizin rengini biraz daha açık yapardım, hatta belki de yeşil yansımalar katardım."

“Ama fotoğraf, renkleri olduğu gibi yansıtmaz, izin vermez,” diye, hafif alaycı bir tavırla karşılık verdi Doris.

“Fotoğrafın çok daha başka nitelikleri vardır! Ressamların birçoğunun tablolarını yaparken fotoğraftan yararlandığını biliyor muydunuz?”

Elbisesinin eteği hafifçe yana kaymıştı; yarıya kadar kumla kaplı ayakları belli belirsiz gözüküyordu. Milo, dalgın bir sesle, fotoğrafçı-ressamlar üzerine, başı sonu belli olmayan bir nutuk atmaya girişti.

Doris, küçük ve sert hareketlerle, haddini bilmez birinin yanından götürölmesi için çingirak salları gibi fırçasını kumun üzerine silkeledi.

Her yıl ağustos ayında Milo, hısım akrabalarla genişleyen bütün Tuta sülalesinin fotoğrafını çekiyordu. Her yaştan altmış kadar kişi bu geleneksel fotoğraf için villalardan birinin merdivenlerine diziliyordu.

“Fotoğraf işini biraz erken bir tarihe alıyoruz. Temmuz’da ışık daha iyi oluyor. Değişiklik olsun diye yarın plajda çekebiliriz,” dedi bu kez.

Bazı itirazlar yükseldiyse de, çocukların sevinç çığlıkları derhal bunları bastırdı; merdivenler yerine plajda fotoğraf çektirmek çok daha heyecan vericiydi. Her yıl çekilen aile fotoğrafının hazırlığı yazın en büyük eğlencelerinden biriydi.

Milo, beyaz kravat beyaz ceketle, sabahın dokuzunda geldi.

Aile fotoğrafı törensel bir an olduğundan, ayini yöneten kişinin uygun bir kıyafet giymesi icap ediyordu. Hiç kimse onu, hırpani bir kılıkta, daha da kötüsü plaj kılığı içinde düşünemezdi! Konsolosluk Fotoğrafçısı ceketini çıkardı, kravatını çözdü; çocuklar malzemesini taşımasına yardım ettiler. Ne tesadüftür ki, Doris Sawaya'nın son birkaç gündür resim yaptığı yeri seçti. On beş dakika kadar sonra Doris geldiğinde, aletlerin kumdan korunması amacıyla yere büyük bir örtü serilmişti çoktan.

Doris, tek kelime etmedi, dönüp bakmadı bile; gidip uzakta bir yere oturdu.

“Çocuklar, dikkat!” diye bağırdı Milo.

“Önce, tripodü güzelce yerleştirerek başlıyoruz. İşte böyle! Sallanmasını önlemek için bütün vidaları sıkıştırıyoruz. Evet, bilhassa karanlık odanın hiç kıpırdamaması gerek. En ufak bir hareket felakete sebep olur. Fotoğrafçılık kesinlik gerektiren bir iştir, aşağı yukarı'yı kabul etmez... Hadi bakalım, kim karanlık odayı verecek bana? Aman yavaş, odaya dikkat! Çok kolay kırılabilir bir şey bu, ne sanıyorsun? Odayı ayağın kafasına yerleştiriyorum... Gülün gülün siz, aptallar! Böyle deniyor işte, ayağın kafası!”

Tam bu sırada Doris'i bir gülme tuttu ama eliyle bunu gizlemeye çalıştı.

“Evet, dikkat edin, karanlık odayı yerleştiriyorum. Cıvatayı iyice sıkıştırıyorum. Peki, şimdi ne yapıyorum? Yemin ederim, ne yaptığımı bilmiyorum artık... Sorularınızla kafamı karıştırıyorsunuz çocuklar. Aynı anda hem çalışıp hem cevap veremem ki. Evet, dikkat edin, odayı tablanın üzerinde kaydırabilmek için dişleri gevşetiyorum. Bu da buzlu camı taşıyan kısım... Hayır, buzlu camı daha sonra anlatacağım. Şaryo delikleri nerede? İkinci deliğe tak bakayım odayı! İkinciye dedim! Evet, şimdi geri çekilin, ilk ayar için. Yok yok, ayarın ne olduğunu sonra anlatacağım...”

Resim yapacak hali kalmayan Doris, ortalığı birbirine katan bu adamı gülümseyerek izliyordu; durumdan yararlanan Milo,

etrafını saran bir sürü çocuğun ortasında, bu karman çorman yeri terk edemediği için özür diliyormuş gibi, anlaşılmaz bir işaret yaptı ona.

Aile keyifli bir karmaşa içinde yerini aldı. Daha yaşlı olanlar için yeterli sayıda koltuk getirilmemişti. Kadınlar yerlerine geçmeden önce cilve yapıyorlardı.

“Ya ben Milo, ben nereye oturuyorum? Yo hayır, rica ederim, birinci sıra olmaz! O kadar kötü çıkıyorum ki fotoğrafta...”

Konsolosluk Fotoğrafçısı, ceketini yeniden giymiş, kravatını düzeltmiş, töreni yönetiyordu. Villanın merdivenlerini kulanamayacağını ve insanları, her yıl olduğu gibi sınıf fotoğrafı düzeninde yerleştiremeyeceğinin -çünkü bu durumda en arka sıradakilerin görünmeme riski vardı- biraz geç farkına vardı. Özellikle çocukların duruşunu defalarca gözden geçirdi, içlerinden bazılarını oturttu, bazılarını yere çöktürdü, sıraları sıklaştırdı... Şemsiyesiz ve yelpazesiz kalan kadınlar, sıcaktan şikâyet etmeye başladılar. Ufaklıklar kıpırdanıp duruyordu. Küçük bir kız çocuğu, yanağında patlayan tokatla ağlamaya başladı ama Milo hemen onu teselli etti ve nihayet her şey yoluna girdi.

Tripodun yanına, yerine dönen Milo uzunca bir süre ayar yapmakla uğraştı. Arada bir siyah örtünün altından kafasını çıkarıp talimatlar veriyordu. Sonunda, sağ eline flaşı alıp, diğer eliyle de objektifin üzerindeki örtüyü tutarak seslendi:

“Dikkat! Kıpırdamayın!”

Bir süre sonra, büyükler dağılıp çocuklar da top oynamaya başladığı sırada, Doris’in yanına geldi :

“Korkarım sizi rahatsız ettik...”

“Yok canım!” dedi Doris, alaycı bir tonda.

“Fakat görüyorum ki, gökyüzü bu kadar maviyken, siz bu lut resimleri yapıyorsunuz, küçükhanım!”

“Yasak mı? Basit bir fırçayla, sizin bütün o mekanik ve kimyevi işlemlerinizden çok daha fazlası yapılabiliyor.”

“Yanılıyorsunuz. Tek bir rötuşla, biraz önce çektiğimiz aile fotoğrafına bulutlar ekleyebilirim. Fotoğraf da yalan söyleyebilir! Fotoğraf da bir sanattır, küçükhanım!”

“Sanatın yalanla ifade edildiğini bilmiyordum,” diye gülümseyerek karşılık verdi genç kız.

Milo kibarca eğilerek, bu karşı hücumu kabullendi. Birkaç dakika geçmişti ki küçük Yoland’ın tiz çığlığıyla irkildiler. Alnının ortasına top çarpan küçük kız kumda dizlerinin üstüne çökmüştü. Milo hemen fırladı, eğilip yavaşça kollarına aldı onu. Doris kızın gözyaşları içindeki yüzünün, Milo’nun omzuna gömüldüğünü gördü. Yoland’ı kocaman elleriyle kavrayan Milo, onu anaç hareketlerle okşuyordu. Kulağına bir şeyler fısıldadı. Biraz sonra küçük kız, gözyaşları içinde gülmeye başladı.

Doris, dalgın dalgın fırçasını ıslatıp, paletindeki renk karışımlarına döndü.

Emil Tuta, artık her sabah yanıma geliyor ve çocuklara onun peşinden gelmemelerini söylüyordu:

“Hanımefendi bundan rahatsız oluyor; çok normal, çünkü konsantrasyona ihtiyacı var.”

Değiştiğini söyleyemem. Değişebilir miydi ki? Yine de eski si kadar duygularını dışa vurmuyordu ve daha temkinli davranıyordu. Kendini denetliyor gibiydi. Bense gözlerimi tabloma ya da önümde duran denize dikip bakıyordum. Zaman zaman ona bakıp kahkahalarla gülüyordum. Çocuklar kıskanıyorlardı.

Resim yaptığımı söylersem abartmış olurum. Bu yanardöner ısıltılı deniz benden kaçmaya çalışıyordu. İster yeşille, ister beyazla karışık olsun, hiçbir mavi işe yaramıyordu. Belki

de denize bakmayı bırakıp, binbir zahmetle yaptığım karışım-
larımdan vazgeçmeli ve hayali dalgalar çizmeliydim. Bu oğla-
nın yanımdaki varlığı kafamı karıştırıyordu. Gülüşü, sesi...

Emil Tuta, dalgalara atılmaya gitmeden önce, on dakika ka-
dar resim sehpaının yanında kalıyordu. Baş başa kaldığımız
bu anlarda itibarımı sarsmasa olmazdı!

Neyse ki ziyaretleri, tabloya bir göz atmaktan çekinmeyen
bazı meraklıların ziyaretleriyle çakışıyordu.

Resimden ve fotoğraftan, her şeyden ve hiçbir şeyden söz
ettiğimiz bu tadımlık sohbetlerde Milo, fotoğraf çekildiği gün
plajda gördüğüm Tuta ailesini anlatıp güldürüyordu beni. O
kişilerin her biri, onun dilinde, bir varlık ve bir yüz kazanıyor-
lardı. Onları tanımış kadar oluyordum. Mesela, üç kızını da,
devlet memuriyetinde görevli Dabur kardeşlerin üçüyle evlen-
dirmeyi başarmış, o kaşarlanmış çöpçatan, şişman Anjelin
teyzeyi; Süveyş kanalının açılışında Fransız mühendis, yargı
reformu sırasında karma mahkemelerin avukatı, İngiliz işgali-
nin başlangıcında ise İngiliz turist kılığına giren, Deyr ül-Baha-
ri'deki kral mumyalarının Maspero tarafından keşfinden bu
yana da, kafasında büyük bir sömürge askeri miğferi, bir kele-
bek gözlük ve tozluklarla ortalıkta mısırbilimci gibi gezinen ge-
rizekâli kuzen Lolo'yu...

Bir sabah, resim yapmayı bitirdiğimde, Milo resim sehpaını
kolunun altına aldı. Çocuklar etrafımıza üşüştüler ve Tiomji'le-
rin villasına kadar neredeyse bir tören alayı eşliğinde ilerledik.

Potinlerimi elimde taşıyordum, sıcak kuma ve olası dediko-
dulara aldırış etmeden. Plajın ortasında, ayakkabılarımı giy-
mek için iskemleye oturdum. Çocuklar hemen etrafımı çevirdi-
ler. Milo'nun ısrarlı bakışları beni rahatsız ediyordu.

Henüz altı aydır evli olan Lita, tatili geçirmem için beni Fle-
ming'e davet etmişti; biraz tereddüt ettim çünkü Richard Ti-
omji'nin yanında kendimi pek rahat hissetmiyordum. Çocuk-
luk arkadaşımın, o narin porselen bebeğin, nasıl olup da bu
kaba görünümlü, maymun gibi kıllı, bayağı adamla yaşayabil-

diğini anlayamıyordum; fakat Lita ısrar etti, hem zaten ailemden birkaç haftalığına uzaklaşma fikri bana da cazip gelmişti.

Richard ikide bir, gürültülü sesiyle, heceleri birbirinden ayıra ayıra, önemsiz konularla ilgili tartışmaya yer bırakmayan laflar ediyordu. Sadece onun sesi duyuluyordu. Yaptığı işlerdeki başarısıydı güvenini bu kadar arttıran. Kahire yakınındaki Matariye’de devekuşu yetiştirmesini anlatırken görmek gerekirdi onu!

Lita’nın kocası pek ince biri değildi belki ama burnu iyi koku alıyordu. Hartum’un düştüğü 1885 yılından itibaren, Mısır’la Sudan arasındaki ticaretin kesilmesinden yararlanmayı iyi bilmişti; artık devekuşu tüyleri kervanlarla ulaştırılmadığından yetiştiricilik işine atılmaya karar verdi. Bu tuhaf hayvanlar hakkında hiçbir şey bilmemesi yüzünden yaşadığı bazı sıkıntılara rağmen, Richard, girişiminde ilerleme kaydetmeyi ve hatta Muski’deki bir atölyede üretiminin bir bölümünde değişiklik yapmayı başardı.

Gitgide Richard Tiomji’ye alışıyordum, cafcıflı çıkışlarına aldırış etmiyordum artık. Nedense onu güven verici ve mizah yönünün olmamasına rağmen komik buluyordum. Fleming’de kalmaktan, gün geçtikçe daha fazla hoşlanıyordum.

Richard, bir genç kızın, plajda tek başına resim yapmasını uygun bulmuyordu. Bu düşüncesini daha ilk hafta ifade etmişti, ama bir tek bakışımınla, ona derhal haddini bildirmiştim. Ev sahibi havalarıyla, karısına sert çıkarak bu durumu telafi etmeye çalışıyordu.

“Arkadaşınla gevezelik eden delikanlıyı gördün mü?” diye laf attı bir akşam.

“O bir Tuta,” diye cevap verdi Lita.

“Onun bir Tuta olduğunu biliyorum tabii! Ama Tuta var Tuta var. Bu beş para etmez! Ezbekiye’de çalışan önemsiz bir fotoğrafçı.”

Lita bana bunu, aylar sonra anlattı.

San Stefano Otel-Casino'nun orkestrası, birkaç yıl önce törenle açılan ve İskenderiye yazlarının önemli bir mekânı haline gelmiş olan bu lüks müessesedeki her şey gibi ayrıcalıklıydı. Akşamları, bütün odalarını aydınlatan ışık sayesinde çok uzaktan görülebiliyordu.

Siyah giysiler içindeki müzisyenler, çalmaya başlamamışlardı henüz. Garsonların, süslü örtülerin üzerine gümüş çaydanlıklar koyduğu masalardan sosyetik bir uğultu yükselirken, onlar da enstrümanlarını akort ediyorlardı.

Milo yaklaştı, krem rengi ceketi ve çizgili pantolonuyla çok şıktı:

“Afedersiniz, siz Richard Tiomji’siniz değil mi? Matari-

ye'deki devekuşu yetiştirme işinin patronu?"

Lita'nın kocası bu soruya biraz şaşırmişti.

"Evet, niye?" diye sordu.

Milo, iki genç hanımın önünde eğildikten sonra, esrarengiz bir tavırla "Size devekuşlarından bahsetmem gerek," dedi ve oturdu.

Doris makaraları koyuvermek üzereydi, Lita durumu fark etti; elinin ayağının birbirine dolandığını hissettiyse de atılıp "Gel şekerim! Sana büyük salonun yeni halılarını göstereyim," diyebilirdi.

On beş dakika kadar sonra geri geldiklerinde, devekuşları konusu çoktan kapanmış, Richard Tiomji, faltaşı gibi açılmış gözleriyle, İngilizlerin, Mısır'da daha uzun süre kalmak için geliştirdikleri gizli projeleri hakkındaki şaşırtıcı açıklamaları dinliyordu.

Sık sık "Pes doğrusu!" diyerek tepkisini gösteriyordu.

Milo konunun üzerinde fazla durmadı:

"Size henüz her şeyi anlatmadım ama şimdi sıra dansta! Bana bu valsi lütfeder misiniz Bayan Tiomji?"

Richard valsten nefret ediyordu. Yine de piste çıkıp onlara katılmak üzere, kılı elini Doris'e uzatmaya mecbur hissetti kendini.

Orkestranın sırtını döndüğü büyük camın ardında deniz görünüyordu. Batmak üzere olan güneş, portakal renginden mora geçmekteydi.

Milo bir sonraki dans için Doris'e baktı.

"Haydi, siz dans edin!" diye seslendi devekuşu yetiştiricisi. "Biz oturuyoruz. Lita yoruldu."

Kemancılar Mavi Tuna'yı çalmak için ayağa kalkmışlardı. Alkışlarla karşılandılar.

Milo, zarif bir teslimiyetle kendini sürüklenmeye bırakan, eli gayet gevşek, narin partnerini henüz bırakmıştı. Oysa Doris, onun tam aksine, varlığını fazlasıyla hissettiriyordu. Müziğe öylesine dikkat ediyordu ki, dansı o yönetiyor gibiydi.

Mükemmel bir uyum içinde, ritme ayak uydurarak dönüp duruyorlardı. Hiç bu kadar iyi dans etmemişti Milo. Aldığı zevkin paylaşıldığından emin olmak için, arada bir, genç kızın bakişlarını yakalamaya çalışıyordu. Doris'in gözleri kısıktı ve dudığında hafif bir gülümseme belirmişti. Müzik durduğunda, birbirlerinden ayrılmakta güçlük çektiler, zaten orkestra da bir mazurka çalmaya başlamıştı; kendilerini yeniden dansa kaptırdılar.

Gece yarısından beri Tiomji'lerin villası Richard'ın horultularıyla sarsılıyordu. Bunlar öyle şiddetli horultulardı ki, Doris bile odasından duyabiliyordu.

Lita'yı uyandırma korkusuyla, sessizce kapıyı açtı sonra da küçük gaz lambasıyla aydınlanan koridorda dikkatle ilerledi. Neyse ki giriş kapısının kilidi gıcırdamıyordu. Dışarıda hava çok güzeldi.

Milo, kararlaştırdıkları gibi, villaya yirmi metre uzaktaki duvarın önünde bekliyordu. Onu görür görmez yoğun bir heyecan hissetti Doris. Ona doğru yürüdü; midesi buruluyor, başı dönüyordu. Kumlar adımlarının altından kayıyordu sanki.

Milo, ellerini tuttu, eğilip dudaklarını hafifçe onlara dokundurdu. Doris ürperdi. Milo onu kendine çekip kollarıyla sardığındaysa son direnişi de kırıldı. Gözlerinin yaşla dolduğunu hissetti.

Duvar boyunca el ele, sarmaş dolaş yürüyor, birkaç adımda bir durup, ateşli ateşli öpüşüyorlardı.

"Dönmeliyim," diye fısıldadı Doris, istemeye istemeye.

"Evet evet, dönmemiz lazım," diye karşılık verip genç kıızı göğsüne sıkı sıkı bastırdı Milo.

Villanın merdivenine kadar eşlik etti ona. Korkunç horultuları duyunca kısık sesle gülüştüler. Son bir kez daha öpüştüler. Ellerinin bir ayrılıp bir birleşmesi bir türlü bitmiyordu.

Emil Tuta ile Doris Sawaya, eylül ortasında nişanlandıklarını ilan ettiler.

“Daha ilk günden tavlamiştı beni,” diye arkadaşına itiraf etti Doris. “Ertesi gün tekrar gördüğümdeyse ona âşık olmuştum. Sesine, gülüşüne... Tatlılığına.”

“Tatlılığı mı?”

Lita şaşırmıştı, Milo’yu, gürültücü değilse bile bağırıp çağıran ve kaba çıkışlarda bulunabilen biri olarak görüyordu.

“Evet tatlılığı... Sonra, atak davranıp, kapıları kolayca aşması. Üstelik, öyle komik ki! Onunla asla sıkılmayacağımı hissediyorum.”

Tuta ailesinin çocukları üzölmüşlerdi. Yeri doldurulmaz

bir varlığı birdenbire kaybettiklerini hissediyorlardı. Eldiven-siz kurbağa avlamalarına, dörtnala giden arabacının dizginle-rini elinden almalarına ya da arka arkaya iki külah dondurma yalayıp yutmalarına Milo'dan başka kim izin verebilirdi ki? “Bir gün, yemin ederim üç tane birden yemiştim!” diyerek, kre-maya bulanmış dudaklarıyla, ağzı dolu dolu anlatmıştı onlara.

Milo, evlendikten sonra, onları anlamaya çalışmayacaktı. Onların dünyasının bir parçası olmayacaktı artık.

“Bütün bunlar, bir tablo uğruna!” diye burun kıvrırdı küçük Yoland küçümser bir edayla. “Hem zaten o kızın yaptığı resim neye benliyordu ki?”

Leon Sawaya, damat adayının fotoğraf sanatı hakkındaki par-lak açıklamalarına pek de ikna olmuş değildi; ancak bu delikanlı sempatik görünmüştü gözüne, üstelik Yunan-Katolik camiasının en saygın ailelerinden sayılan Tuta ailesinden olması da caba-sıydı. On yıl önce vefat etmiş olan Milo'nun babası kayda değer hiçbir hatıra bırakmadıysa da, Sawaya'lar gibi Suriye kökenli olup bir buçuk asırdan fazla bir süredir Mısır'da yerleşmiş olan ailenin diğer fertleri toplumda yüksek mevkilerde bulunan kişi-lerdi. Milo'nun amcalarından biri olan ihtiyar doktor Tuta herke-sin saygı duyduğu bir adamdı. Üzerinden aşağı yukarı otuz yıl geçmiş olmasına rağmen, 1863'teki kolera salgını sırasındaki kahramanca tutumundan bahsediliyordu hâlâ. Doktorun her iki oğlu da, kendi alanında başarılı olmuştu; Maksim, *İskenderiye Feneri*'nde yazı işleri müdürüydü, Alexandre ise mobilya ticare-tiyle uğraşıyordu. Ancak aile fertleri içinde en çok hayranlıkla bahsedilen, çocuklara örnek gösterilen, *Tuta ve Oğulları* mağa-zalarının kurucusu olan Rizkallah Tuta Bey'di; parlak mali başa-rısı -kaynağı biraz şüpheli olsa da- saygı uyandırıyordu.

Kahire'deki düğün yemeği boyunca ışık saçan Milo, iktidar kulislerini anlatarak davetlileri bol bol eğlendirdi. İşe yaramaz biri olarak kabul edilen ve bilinen tek marifeti İngiliz işgal kuv-

vetlerine bir tür yasallık kazandırmak olan yiğit Hıdiv Tefvik hakkında bir yığın anekdot anlatıyordu. Dediğine bakılacak olursa, hükümdar, İngiliz konsolosunun rızası olmadan bir bahçıvanı bile işe alabilecek güçte değildi.

Doris durmadan gülüyordu. Kiliseden çıkar çıkmaz, duvağını atıp, saçlarındaki kuş tüylerinden yapılmış tepelikle kalması eltilerini şoka uğratmıştı.

Nakişsiz, dantelsiz, beyaz satenden sade elbisesiyle, düğündeki kadınların şatafatlı tuvaletlerine tezat oluşturunuyordu.

“Çıplak gibi görünüyorsun,” diye yemek başladığında fısıldamıştı ona Milo.

Başını döndüren tüm bu sesler, gülüşler, birbirine karıştığı bu yüzler arasında bulutlarda gibiydi Doris.

Milo, kendisine hitap edildiği zaman kahkahalarla gülmek gibi tuhaf bir âdeti olan biricik yardımcısının, saftirik delikanlı Bolbol’un maceralarını anlattı. Konsolosluk Fotoğrafçısı artık pek önemsemese de, bu durum yeni gelen müşteriler için sorun yaratabiliyordu.

“Portre çektiirmek istiyordum,” diyorlardı genellikle dükândan içeri girerlerken. Bolbol, yüzlerini bir süre dikkatle inceliyordu ve hemen ardından kahkahayı patlatıyordu.

Yemek yarılanmıştı, herkesin keyifli görüldüğü, arak* kokularının en kasıntı yüzleri bile gevşettiği sırada, Lita Tiomji bir yatılı okul hikâyesini anlattı:

“Bir öğleden sonra Doris ve birkaç arkadaşı birlikte sigara içmek için bahçenin dibinde bir yere saklanmıştı ki aniden bir gürültü işittik; bir rahibe, elindeki anahtar demetini şakırdatarak bize doğru geliyordu. ‘Kaçalım buradan! Beni izleyin!’ diye fısıldadı Doris; ama biz yerimizden kıpırdayamadık bile, donakalmıştık. Doris, duvara doğru uzanıp elbisesinin yırtılma ihtimaline aldırmadan çevik bir hareketle tırmanıverdi. Rahibe Marie des Anges koca burnuyla, tütün kokusunu koklaya koklaya yanımıza geldiğinde Doris çoktan kaybolmuştu... Kaç-

*) Arap ülkelerinde içilen bir tür rakı. (ç.n.)

mayı beceremeyen biz aptallara gelince, kırk sekiz saat boyunca kuru ekmek ve suya talim ettik. Değil mi hayatım?”

Hikâye tezahüratla karşılandı.

“Memlûk gibi yapmışsınız,” dedi ihtiyar doktor Tuta gülümseyerek.

“Hangi Memlûk?” diye sordu Doris.

“Size Kale’nin meşhur hikâyesini anlatayım... Bu olay 1811’de, benim doğduğum yılda meydana gelmiş. Hesap etmenize gerek yok, aşağı yukarı seksen yıl olmuş işte.”

Milo’nun amcası, bu tarih sayfasını hatırlatmaktan zevk almıştı, gerçekleri bütün açıklığıyla anlatmaya her zaman pek dikkat ederdi:

“Muhammed Ali Memlûklara tahammül edemiyordu artık ve onlardan kurtulmaya karar vermişti. Bir gün, bütün o yaygaracı prensleri, oğlu Tosun Paşa’ya Arabistan orduları başkomutanlığı unvanının verileceği Kahire Kalesi’ne davet etti. Genel vali, onları içtenlikle karşıladıktan sonra nargile ve kahve ikramına geçti. Ardından, askeri bir müzik eşliğinde ilerleyen korteje katılmaya çağırdı onları. Prensler, şehre inen, kaya içinde oyulmuş eski yola girdiler. Verilen bir işaret üzerine, surlar üzerinde nöbet bekleyen askerler kalabalığın üzerine rasgele ateş etmeye başladılar. Memlûklar saraya kadar kaçabildiler, ama orada yakalandılar ve kelleleri uçuruldu. İçlerinden yalnızca biri, atına atlayıp mazgalların üzerinden geçmeyi başarabildi. Bir daha onu kimse görmedi... İşte o Memlûk gibi yapmışsınız sevgili Doris. Ee, ne de olsa bizden biri oldunuz artık bugün.”

Davetlilerin alkışlarından sonra yeni gelinin sağlığına kadeh kaldırıldı.

Daha sonra, günlerce yatılı okul hikâyesi çocuklar arasında ağızdan ağıza dolaştı durdu.

“Hiç de fena fikir değil” diye mırıldandı Yoland, düşünceli düşünceli. Ona Memlûka denmeliydi.

“İşte evin hanımı,” dedi Milo yardımcısına.

Bolbol, Doris’in gözlerinin içine baktı ve kahkahayı patlattı.

Dükkân onu düş kırıklığına uğratmıştı. Nişanlısı burayı öyle bir tarif etmişti ki... İç karartıcı bir tezgâh ve yarım düzine eski püskü koltukla donatılmış giriş holü ancak bir hapishane-nin görüşme odası kadar sevimliydi. Duvarlardaki sararmış ve çatlamış klişeler neredeyse fotoğrafın icadından bu yana çerçevelerinde unutulmuş gibi duruyorlardı. “Konsolosluk Fotoğrafçısı Emil Tuta’nın Stüdyosu”nun kapısını açtığında bir tencere tava gürültüsüyle karşılanan müşteri, kapıya asılmış bütün hırdavatın üzerine yıkılacağı duygusuna kapılıyordu.

Fotoğraf atölyesi holün dibinde, sağ tarafta bulunuyordu.

Yarısı camlı bir tavandan ışık alan demir grisi bir odaydı burası. Derinin, kadifenin ve vernikli ahşabın birlikteliği, havaya tiyatrolardaki kokuya benzer bir koku yayıyordu. Bir kol ve bir çarktan ibaret olan ceviz ağacından bir ayak üzerindeki fotoğraf makinesi, cüssesiyle dikkat çekiyordu. Körüklü karanlık odası, parıldayan bakırları ve bombeli büyük camlarıyla bu alet daha şimdiden birçok değerli iş çıkarmıştı; dükkânı üç yıl önce Milo'ya devreden İtalyan, bu makineyi, 1875'te Viyanalı bir imalatçıdan bizzat satın almıştı.

Konsolosluk Fotoğrafçısı, arkalıği Arabesk işlemelerle be zeli bir koltuğu işaret ederek "Hanımefendi oturmak isterler miydi?" diye sordu törensel bir nezaketle.

Bazı müşteriler, yeşil ipek kaplı iki kişilik sedirde poz vermeyi tercih ediyorlardı. Bir sürü acayip aksesuvara bakıp, dekorlarına kendileri karar verebiliyorlardı. Eski Roma üslubunda, dökme alçıdan bir sütun başı, dört basamaklı uydurma bir merdiven, zırh takımları, hayvan derileri ve hatta doldurulmuş bir timsah... Raylar üstünde kayan, üzerlerine birbirinden değişik resimler yapılmış panolar sayesinde, fon olarak çöl, çam ormanı, kayalık ya da fırtınalı deniz kullanılabiliyordu.

Atölyeden karanlık odaya geçiş küçük kapitone bir kapıdan yapılıyordu.

"Dikkatli ol, tehlikeli maddeler var burada," diye uyarıda bulundu Milo.

Keskin bir aseton ve eter kokusu genç kadının burun deliklerini yaktı. Masaların üzeri, şişeler, deney kapları, huniler ve boy boy küvetle doluydu. Bolbol, laboratuvar da su bulunmadığı için, düzenli aralıklarla, siyaha boyalı duvarın kenarına dizdikleri kovalardan taşıyordu. Milo, klişeleri genellikle geceleyin banyo ederdi ama güpegündüz yaptığı da olurdu. Bu işi nasıl yaptığını Doris'e göstermek için, kırmızı camlı bir mumluk yaktıktan sonra iki pencerenin önüne de birer bez perde çekti.

"Duyarlı levhalar sadece kırmızıya dayanıklıdır. Boğaların tersine," diye açıkladı Milo.

Karanlık odanın yanında, içinde sadece bir masa bulunan ve rötuş işlemi için kullanılan bir kulübecik vardı. Bu küçücük oda, Bolbol'un, yanına boş kovaları bıraktığı küçük bir su kuyusunun bulunduğu güneşli bir avluya bakıyordu. Bir ip-te, çamaşırlar kuruyordu. Ara sıra komşu terastan bir horozun sesi duyuluyordu. Kahire'nin göbeğinde, Opera'nın bu kadar yakınında olduğunu unutuyordu insan.

Dükkân üst kata helezoni bir merdivenle bağlıydı. Doris nişanlısının, duvarları yeşilimsi sarı olan küçük inini keşfettiğinde hayatının şokunu yaşadı. Rasgele yerleştirilmiş koltuk, mobilya ve biblolar korkunç bir zevki yansıtıyordu.

"İşte bu da senin dairen," dedi Milo cömertçe; "Nasıl istiyorsan öyle düzenlersin"

Milo kendi dairesini tanıyamamıştı... O günü izleyen haftalarda, sıcak renkler ve birkaç yeni eşyayla mekânlar tamamen değişmişti. Doris'in mobilya konusundaki zevki, kıyafet konusundaki zevkine benziyordu; bir yandan bütün bakışları üzerine çekecek bir gösterişi ihmal etmezken, bir yandan da şaşırtıcı bir yalınlık sunuyordu. Salonun bir köşesine, Bolbol'un helezoni merdivenden çıkarmakta fena halde zorlandığı sık yapraklı devasa bir bitkiyi koymaya karar verdi.

"Ne işe yarıyor bu?" diye sormuştu Milo şaşkına dönmüş bir halde.

"Doğrusunu istersen hiçbir şeye."

Genç kadın, bu işin peşini bırakmadı, dükkânın giriş holüne daha sevimli bir hava verebilmek için didinip durdu. Alçak bir masa ve üç yavan koltuk yerleştirdi, duvarları boyattı ve çerçevelerin yerine suluboya resimler astı.

"Suluboya tablolar, hem de bir fotoğraf stüdyosunda!" diyerek şaşkınlığını belli etti Milo.

“Bu çok daha zarif. Bir bankacı duvarlarına banknotlar asar mı? Peki, muayenehanesinde çene sergileyen bir dişçi gördün mü hiç?”

Milo gülüyor, sonra da onu öpücüklere boğuyordu. Doris artık, dekoratif hırslarına bir sınır koymalıydı çünkü drahomanın çok büyük bir kısmı harcanmıştı.

Evliliğin ilk haftalarında Doris, baş döndürücü bir özgürlük hissine kapılmıştı. Babasının vaazlarından, annesinin bunalımlarından, beş küçük kardeşinin her günkü cilvelerinden kurtulmuştu. Milo’nun bohemliği, hiç bitmeyen bir bayram yaşadığı hissini veriyordu ona. Her sabah, önceki geceki okşayışlarının heyecanıyla, göğsü alev alev yanarak uyanıyordu, nasıl bir sürprizin, nasıl bir kahkaha tufanının o güne damga vuracağını bilmeden.

Dükânın hesapları hiç de parlak değildi ama Milo, bulaşıcı neşesi ve her yeni deneyime duyduğu inanç sayesinde bu tür endişeleri görünmez kılabiliyordu.

“Çift yapraklı obtüratörümü aldığımda harikalar yaratacağım! Malumyan batacak! Jacquemart bile zor dayanacak!”

Başarılı olmuş, şaşırtıcı ve etkileyici kişileri karalamak gibi bir huyu olan Milo, Fransız fotoğrafçıyı kolaylıkla ‘yeteneksiz’ diye nitelendirebiliyordu. Onun dediğine bakılacak olursa, Jacquemart, başarısını sadece Fransız olmasına borçluydu.

“Ben de bir Fransız olsaydım... Biz Suriyeliler, iki yönden şanssızız; Avrupalılar bizi küçümsüyor; yerlilerse kıskanıyor.

Rüyalarında uzun zamandır kendini hıdivin fotoğrafçısı olarak görüyordu Milo. Doris’e, III. Napoléon’un, 1859’un ilkbaharında Solferino Savaşı için yola çıktığı sırada, fotoğrafını çekirmek üzere meşhur Disdéri’nin Paris’teki stüdyosunda duraklamasını anlattı:

“Bütün Fransız ordusu kaldırımında hazırolda bekliyordu. Bunun ne demek olduğunu anlayabiliyor musun? İmparator, bir ressamın atölyesinde böyle acele bir mola veremezdi.”

Bir kez daha resim ve fotoğraf sanatının değerleri üzerine bağıra çağıra kavgaya ettiler.

“Fırçayla yapılan bir portre için saatlerce poz vermek gerekir, oysa bir klişe yarım saat içinde çekilip, o gün içinde banyo edilebilir. Fotoğrafın diğer bir avantajı da şu: Sonsuz sayıda baskı yapılmasına imkân tanınması. Disderi’ni doksan kişi çalıştırdığını biliyor musun? Günde kaç baskı yapıyordu tahmin et. Bir sayı söyle... İki bin! Günde iki bin baskı! Tam bir portre fabrikası haline gelmişti,” diyordu Milo.

“Fabrikan senin olsun, ben şövalemi tercih ederim. Ayrıca, usta bir ressamın tek bir tablosu iki bin fotoğraftan çok daha değerlidir.”

Evde yapacak pek fazla şey bulamadığı ve vitrin vitrin gezecek ya da bütün bir öğleden sonrayı elinde çay fincanı, çene çalarak geçirecek yapıda biri olmadığından, günlerinin büyük bir bölümünü atölyede geçiriyordu Doris. Onun dükkândaki varlığı dikkat çekmekte gecikmedi. Müşteriler, genellikle ayak işlerine bakan Bolbol yerine, konsolosluklarla bir ilişkisi olduğunu tahmin ettikleri zarif bir genç kadın tarafından karşılanıyorlardı artık. Birçok erkek, büyülenmiş vaziyette etrafındakilere ondan bahsediyordu ve bunun sonucunda da fazladan siparişler yağıyordu.

Atölyeye, az da olsa çekinmeden girebilen kimse yoktu. Bazı müşteriler güvendikleri biriyle beraber gelebiliyorlardı ancak. Milo onları Arabesk işlemeli koltuğa oturtuyor, sonra da enselerini, hareketsiz durmalarını sağlayacak baş dayama yerine yerleştiriyordu. Bütün bir ayarlama süresi boyunca, onları bu şekilde, vücutları dimdik bir halde bırakıyor, uzun tiratlarının ardından onayladığını gösteren bazı sesler çıkarıyordu sadece.

“Dikkat, kıpırdamıyoruz!”

Müşteri nefesini tutup biraz daha kasılıyordu. Kazık yutmuş gibi oluyordu adeta.

“Gülümseyin!” diye uyarıyordu fotoğrafçı.

Kaskatı kesilmiş yüzde yapmacık bir gülüş belirliyordu ve Milo deklanşöre basıyordu.

“Kıpırdadınız! Baştan alıyoruz,” dediği de oluyordu kimi zaman.

İşte bu en kötüsüydü! Zavallı müşteri, faltaşı gibi açılmış gözleri, donakalmış haliyle bir cesedi andırıyordu.

Doris, kocasının rötuşlu portre konusunda uzman olduğunu keşfetti; bütün negatiflerini rötuşluyor, kalem, sistire ya da fırçayı cimrilik etmeden kullanıyordu. Bu işlemi, kimi zaman talihsizlik eseri fotoğrafta gözüken baş dayama yerinin metal kolunu yok etmek amacıyla yapmıyordu sadece. Bu sayede, hem kırışıklıklar yok ediliyor, hem yara izleri kapatılıyor, hem yanaklardaki pürüzler giderilebiliyordu. Dudak kenarındaki kırışıklıklardan, göz çevresindeki çizgilerden eser kalmıyordu. Ahı gitmiş vahı kalmış bir büyükanne, Tuta’nın stüdyosunda genç bir kız haline geliyordu.

Bu aşırı derecede güzelleştirme işleminden müşteriler her zaman memnun kalmıyordu. Burnu doğuştan eğri olan bir müşteri, kendisi için uygun görülen Yunan heykeli profiline itiraz ettiğinde Milo’nun küstahça cevabıyla karşılaştı:

“Madem size tıpatıp benzeyen bir portre istiyordunuz, bunu belirtmeniz lazımdı bayım!”

Salonun bir köşesinde durmakta olan Doris’ ciddiyetini korumakta epey zorluk çekmişti.

Memlûka, fotoğrafçılık sayesinde Tuta ailesini daha yakından tanıma şansını elde etti. Geleneksel yaz fotoğrafının çekimi için ekim ayında, Milo'nun kardeşleri ve kuzenlerinin büyük bir kısmına beraber gittiler. Çocuklar, birkaç yıldan beri bayram takviminde Paskalya'yla Noel arasında yer alan ve Şam El Nesim'le aynı adı taşıyan İlkbahar Bayramı törenine pek bağlıydılar.

Milo'nun kendine özgü bir kapı çalma tarzı vardı, trampet çalar gibi ritmik bir şekilde vuruyordu kapıya. Yeğenleri üstüne atılıyorlardı. Koridorda hoplayıp zıplamalar ve sevinç çığlıkları geliyordu ardından.

Büyük zarftan itinayla çıkarılıyordu fotoğraf. Kendi gösteri-

lerinin seyircisi haline gelmiş yaz aktörlerinin sabırsızlığı doruktaydı.

“Ellerinizi sabunla iyice yıkadınız mı?” diye sordu anneleri. “Gösterin bakayım!”

Dizlerine bir bez yerleştirip mühim nesneyi üzerine koyar koymaz, küçük büyük herkes etrafında dönmeye başlamıştı. Çılgınlık yükseliyor; birinin tuvaleti, bir diğerrinin bıyığı, son anda bakışını kaçırmış bir çocuğun yaramazlığı üzerine yorumlar yapıliyordu. Kimi yüzlerde, kimsenin, hiçbir zaman tam olarak tarif edemediğı o gizemli hava, “Tuta havası” aranıyordu. Daha sonra fotoğraf elden ele dolaşıyordu. Parmak izi bırakmamaya özen gösterilerek alt tarafından tutuluyordu. Kapağı bombeli, deri bir albümün içinde, ipekli şeffaf bir kâğıdın altında, önceki yıllara ait yaz fotoğraflarının arasına konulacaktı.

Sürpriz bu defa daha büyüktü; çünkü fotoğraf, doktorun villasının merdivenlerinde değil plajda çekilmişti. Birinci sırada oturmuş kişiler gergin görünüyorlardı. Sandalyelerin bir kısmı kısmen kuma gömülmüştü; bilhassa Anjelin Falaki’nin sandalyesi iyice batmış gibiydi. Yorumlar birbirini kovalıyordu. Saygısız gençler uyarılıyordu; ama Milo, kahkahalarıyla onlara cesaret veriyordu. Önlerinde duran kişiler tarafından kapatılmış son sıradaki iki ya da üç kişinin yüzleri güçlkle ayırt ediliyordu. Hiçbir rötuş fırsatını kaçırmayan fotoğrafçımız, onları gölgeden çekip çıkarmayı başaramamıştı. Bir dahaki yaz fotoğrafında kendi yerlerini seçmeleri konusunda söz verdi bu talihsiz kişilere.

O ekim ayında, Doris, her üç ayda bir, elinde bastonu, kafasında melon şapkası, boyanmış ve pudralanmış bir yüzle dükkâna uğrayan, Milo’nun amcası Oskar Tuta’yla tanıştı. Altmış yaşlarındaki adam, heyecanlı bir tavırla, atölyenin girişindeki büyük oval aynada son bir kez saçını düzeltip, titreye tit-

reye Arabesk işlemeli koltukta yerini almaya gitti. Oskar, fotoğraf makinesini gördüğünde tam anlamıyla dehşete kapılmış, bu aletin kendisini ele vereceğine ya da değerli kişiliğini çalacağına inanmıştı.

“Cepheden mi çekeceksin beni?” diye sordu Milo’ya.

“Nasıl istersen, amcacığım.”

Amca sinirlenmişti:

“Nasıl istersem, nasıl istersem... Sanki ben çekiyorum fotoğrafı!”

Bunun üzerine Milo, yarı profil çekmeyi önerdi ama duyduğu cevap karşısında yıldırım çarpmışa döndü:

“Yarı profil mi? Neden yarı profilmiş? Suratımda bir kusur mu var? Cevap ver!”

Yeğeni onu sakinleştirmeye çalışıyordu ama dakikalar geçtikçe Oskar Tuta’nın sıkıntısı artıyordu. Alt dudağı titriyordu. Yüzünde tikler belirmişti.

“Makineyi niye öyle eğip duruyorsun? Beni kötü profilimden çekeceksin gibi bir his var içimde.”

“Hayır amcacığım, yemin ederim...”

“Bak bak! Bir de yemin ediyor! Bir de yemin ediyor! Sen daha yemin et, sahtekâr! Sen beni kör mü sandın!”

Sesi yükseldikçe yükseliyordu:

“Asla beni kandıramazsın! Duyuyor musun, asla!”

Birdenbire paniğe kapıldı Oskar Tuta ve daha fotoğraf çekimi bitmeden ayağa fırladı.

Milo’yu oracıkta bırakıp, bastonunu ve şapkasını kaptığı gibi odanın dışına attı kendini. Bir süre sonra, dükkânın kapısının büyük bir kap kacak gürültüsüyle çarptığı duyuldu.

Konsolosluk Fotoğrafçısı içini çekti: “Müşterim olmayanların en sadığı!”

Bir aralık akşamı, Ezbekiye parkındaki Santi’de oturmuş, kumrular gibi akşam yemeklerini yerlerken, Milo birdenbire bir fikir atıverdi ortaya:

“İnsanlar gün geçtikçe renkli fotoğraf talep eder oldular. Malumyan renklendirme yapıyor. Sen ressamsın, neden denemeyesin ki?”

Doris öfkeyle karşılık verip, resimle ilgili başka hayalleri olduğunu belirtti.

“Seni ikna etmeme izin ver!” dedi tatlılıkla Milo.

Milo konuşurken, Doris sekiz yıl öncesine, annesiyle babasının evine döndü. Bu amatör ressam da kimdi? Muhtemelen bir aile dostlarıydı. Küçük fırçalarıyla büyük tezat oluşturan,

kirli, küt tırnaklı kocaman ellerini unutamıyordu. Doris, bütün bir akşam boyunca salonun bir köşesinde durup poz vermişti. Adamın ağzından tek kelime çıkmıyordu. En nihayet, boyalarını toparlamış ve resmi on bir yaşındaki küçük kıza uzatmıştı.

Ne büyük bir şoktu! O kocaman, kıpkırmızı ağzı görünce dili tutulmuş, bir teşekkür bile edemedi kalakalmıştı.

“Bravo, tıpkı kızım!” diye bağırmıştı babası.

Kimse aksini iddia etmemişti, kapkara tırnaklı ressam git-tikten sonra bile. Resim çerçevelenip salonun bir köşesine asılmıştı.

Ertesi günlerde, Doris sürekli aynaya bakmaya başladı. Umutsuzluğun eşiğindeydi; şaşkın şaşkın, kalın dudaklarını keşfetmeye çalışıyordu. Kapalıyken büyük görünen ağzı, açık-ken daha da büyük ve korkunç geliyordu ona. Nasıl saklaya-caktı bu ağzı? Dudaklarını içeri çekmek için boşuna uğraşıyor-du. Hapşırınca ya da esneyince yaptığı gibi, güldüğü zaman da ağzını eliyle kapatmayı alışkanlık haline getirdi.

Allah bilir Lita’yı kıskanmaya da bu sıralarda başlamıştı. Ah ne ince, ne solgun dudakları vardı Lita’nın, belli bile olmaz-lardı! Yatılı okuldan döndüklerinde ona resimden bahsetti ama hiç umurunda değilmiş gibi anlatıyordu. Bir çok defa, ar-kadaşının çok da fazla dikkatini çekmeden, aşırı büyük ağzını ima eden laflar etti. Ağlamalı, bağırp çağırmalı, Lita’ya veya başka birine her şeyi itiraf etmeliydi; ama gururla karışık bir korku elini kolunu bağılıyordu.

“Hayır, resim, renklendirme demek değildir,” diye çıkıştı Milo’ya.

“Sen beni dinlemiyorsun ki! Söz konusu olan resim değil di-yordum biraz evvel.”

Bir garson mezeleri getirdi. Genç kadın, kocasının ileri sür-düğü tezleri yavaş yavaş kavramaya başladı. Yazdan beri bir kez bile şöalesini açmamıştı, bunda Kahire’nin pek ilham ver-memesinin etkisi büyüktü şüphesiz. Üstüne üstlük, pek de müşterinin gelmediği dükkânda sıkılıyordu. Kötüye giden ma-

li durumlarını da göz önüne aldıklarında, hiçbir ek gelir fırsatını bir kenara itmemeleri gerekiyordu.

Doris en sonunda: “Belki bir denesem fena olmaz,” dedi ve bir öpücükle ödüllendirildi.

Tuval bezine yağlıboyayla yaptığı ilk deneme, Milo’nun hayranlık dolu tezahüratına rağmen ona pek inandırıcı görünmemişti. Bu fotoğraf değil de kötü bir resim gibiydi daha çok. Ertesi günlerde, yeni denemler yaptı, bu defa albüminli kâğıt üzerine suluboyayla çalışmıştı.

Bu, kesinlikle daha iyiydi. Provalar kalıpta kesilip sert bir kartona yapıştırılmıştı. Parlaklık kazandırmak amacıyla, çerçeveye koymadan önce, cilaya batırılmış faniladan bir bez parçasıyla ovuşturuyordu onları.

İlk çalışmaları beğeniyle karşılandı ve gelen bir sürü sipariş devam etmeye teşvik etti ikisini de. Portreler biraz yağlıboya minyatürlere benziyorlardı, hem çok daha ucuzdular; her ne kadar Konsolosluk Fotoğrafçısı ücretleri ikiye katlamak için renklendirme işinden kâr sağlıyorsa da.

Bir müşteri arzu ederse, Doris atölyeye geliyor ve bir deftere notlar alıyordu. Modelin göz, saç ve ten rengini kaydediyordu. Sabahın son saatlerinde veya öğleden sonra, gün ışığının en uygun olduğu saate, kulübedeki rötuş masasına yerleşip, kocaman bir büyüteç yardımıyla ve fırçayla çalışıyordu.

Önce, yanaklara kızılımsı pembe ya da toprak kırmızısı sürerek başlıyordu her zaman işe, ardından boyasını bütün yüze yayarak başlangıçtaki rengi açıyordu. Daha sonra, zincifrenin ucuyla çizilmiş saçlara, gözlere, kaşlara ve dudaklara geçiyordu. Masanın üzerinde iğneyle tutturulmuş negatifin ikinci bir provası, benzerliği her an kontrol etmesine izin veriyordu.

“İşi zorlaştırıyorsun sen,” diyordu Milo. “Renklendirme yapanların büyük çoğunluğu modeli görmeden çalışır.”

Doris, fon renklerini büyük bir itinayla yapıyordu, açık ten-

li kişiler ve çocuklar için fazla parlak renkler seçmekten kaçınıırken koyu tenlilere uyum sağlaması için özellikle, sıcak bir kahverengi seçiyordu. Kumaşların üzerine ışık ve gölgeleri iyi düşürmeye dikkat ediyor, görünüş ve derinliğe uymak için sık sık provaya bakmaktan çekinmiyordu.

“Resim yapmıyorum ben, sadece renklendiriyorum,” diye tekrar tekrar söylüyordu.

Ten rengini ve grileri koyulaştırmak üzere yeniden yüze dönüyor, ardından gözlere ışık veriyordu. Saçtaki gölgeleri hafifleterek bitiriyordu. Geriye bir tek, mücevherleri parlatmak için, fırçanın ucuyla, Napoli sarısı ışıltılar kondurmak kalıyordu.

Arkasında duran Milo, “Muhteşem! Muhteşem!” diye tezahürat yapıp, onu baştan ayağa titreten bir öpücük konduruyordu ensesine.

Böyle yaptığında kollarına atılmamak için kendini zor tutuyordu Doris; ama eğer göğsünü okşamaya başlamışsa, işte o zaman kendinden geçip her şeyi boş veriyordu.

Nisan ayında Heluan'da görüştüklerinde, yanında Memlûka'sı, etrafa mutluluk saçan bir Milo'yla karşılaştı ailesi. Neşeliydi, konuşkandı, şen şakrak bir halde, *La Traviata*'yı katledeyerek söylüyordu; insan ona bakmaktan zevk alıyordu. Bu âşık delikanlının yanında, dört erkek kardeşi ve iki ablası sanki başka bir gezegene ait gibi duruyorlardı.

Kahire'nin yirmi kilometre kadar uzağındaki, sessiz sakin bir kaplıca kenti olan Heluan, ders yılı boyunca çocukların cenneti oluyordu; tıpkı yaz aylarındaki Fleming plajı gibi. Pazar sabahı, Bab el-Luk garından, neşeli bir itiş kakış içinde yola çıkılıyordu. Tren, çığlıklar ve şarkılar arasında sarsıla sarsıla ilerliyor ama Sayda Zeyneb ve Saint Georges'u geçip çöle

vardığında, gürültü patırtının şiddeti azalıyordu. Yolcular karışlarına çıkan akıl almaz manzaradan çok etkilenmişlerdi. Sol-
da, kumla kaplı kireç tepeleri ve bütün haşmetiyle kale, sağda,
bir palmye ormanı ve Nil'in üzerinde kayarcasına giden beyaz
yelkenliler görölüyordu.

Tura durağında, peron, vagonun pencerelerine yapışan si-
mit satıcılarıyla dolmuştu. Bozuk paralar yerlerde yuvarlanı-
yordu. Tam bir kargaşaydı. Düdük sesiyle birlikte, lokomotif
kapkara bir duman bulutunun içinde, ağır ağır yola koyuluyor-
du. Askeri tesislere varmadan önce, yavaş yavaş hızını arttırı-
yordu. Taş ocaklarını ve baruthaneleri arkasında bırakıyor,
sonra da tırmanışa geçmek üzere nehirden uzaklaşıp, Heluan
kaplıcalarına kadar düdüğünü öttürüp dumanını üfleye üfleye
ilerliyordu.

Garın çıkışında bir okalıptüs kokusu karşılıyordu yolcuları.

“Nefes alın! Bu hayat veren havayı ciğerlerinize doldurun!
Nil nehrinden otuz metre yukardasınız,” deniyordu çocuklara.

Milo'nun annesinin, Casino'nun biraz ilerisinde, yeşillığe
gömülmüş büyük bir evi vardı. Dul kaldığından beri, iki hiz-
metçiyle birlikte orada oturuyordu. Heluan'daki taşra hayatı
hoşuna gidiyordu. Nonna sadece, bazı pazarlar gelen aile fert-
leriyle Fransızca konuşuyordu; hayatının geri kalanında, Kıpti
ve Müslüman komşu kadınlarla Arapça konuşuyordu.

Herkesin bir kabul günü vardı. İşte bu günlerde, panjurları
kapalı, sessiz salonlar, alt sınıftan kadınların da katıldığı misa-
firleri ağırlamak üzere, ikinci vakti boyunca canlanıyordu. O
kumaş satıcıları, azat edilmiş köle ya da dadılar şıpıdık terlik-
lerini içeri girerken çıkarıyorlar, koltukların ayakucundaki yün
hasırların üzerine çömeliyorlardı.

Bu korkunç dedikoducu kadınlar, odayı yaygaraya boğu-
yorlardı. Evin hanımı hiçbir şey duyulmadığını anlatmaya ça-
lışıp bağırarak onları susturuyordu.

Bu taşra hayatı Nonna'nın rahat bir kadın olmasına engel
değildi, açık sözlülüğüyle tanınmıştı ve hiçbir şey, her yemek-

ten önce ağzına kadar doldurulmuş bir bardak arak içmekten alıkoyamazdı onu. Nasıl olup da Ayme, Joseph, René ve Albert gibi bu kadar uysal erkekler dünyaya getirdiğini kimse anlayamıyordu.

Kızları İren ve Adrienne'de daha çok kendini görebiliyordu, ama içlerinde en çok sevdiğinin, kimi zaman kaprislerinden dolayı endişe duysa da en küçükleri Emil olduğu su götürmezdi.

Heluan'lı kadınlar Milo'ya bayılıyorlardı. Onu hâlâ çocuk kabul ettikleri için, eğer hafta içi tesadüfen oradaysa, erkeklere yasak olan salonlarına davet etmekten çekinmiyorlardı. Birine gülümsemekten, bir diğerine iltifat etmekten geri kalmaz, her seferinde tatlı tatlı hikâyeler anlatırdı Milo. Utanmazca sözleri ve hareketleri, kadınları kıkır kıkır güldürürdü. Her biri, ne zaman ortaya çıksa, neşesi ve sağlıklı görünüşüyle onlara diabetlerini, varislerini, her türlü can sıkıntılarını unutturan bu büyüleyici genç adamın kendilerine kur yaptığını sanırdı.

Onu bir yandan şekerlemelerle ve şerbetle besler, bir yandan da:

“Kahire'de neler olduğunu anlatsana hadi bize *ya Milo!*” derlerdi.

Olaylara pek bağlı kalmama pahasına da olsa, dinleyicilerinin isteklerine uyup, görevini seve seve yerine getirirdi.

Torunlarına karşı sıcak ve hoşgörülü davranan Nonna, sürekli çekiştirdiği gelinlerine karşı korkunç olabiliyordu.

“Karın beni sevmiyor,” deyivermişti Joseph'e. “Evet evet, bunun farkındayım. Böyle şeyler belli olur tabii, ne sanıyorsun?”

Ayme, Albert ve René sırayla aynı sözleri işitiyorlardı:

“Buraya gelmekle nezaket gösterdiniz. Karının, pazar gününü Heluan'da geçirmeye tahammül edemediğini biliyorum.”

Bu cümleye muhatap olan: “Yeter ama anne!..” diyerek itiraz ederdi.

“İnkâr etme! Benim gözümünden kaçmaz. Ne sandın ya, böyle şeyler belli olur.”

Noel'den beri ilk kez bir pazar gününü ailecek Heluan'da geçireceklerdi. Nonna her zamanki gibi, biri büyükler, öteki çocuklar için iki upuzun masa hazırlatmıştı. Çocuklar, anlattıklarını kaçırmamak için Milo'ya en yakın yerlere oturabilmek amacıyla birbirleriyle yarışıyorlardı. Doris'in varlığı, rekabeti daha da kızıştıyordu. Yaşça en büyük olan yeğenlerin içinde, dudaklarına hayran kalıp Doris'e âşık olanlar, şimdiden altı yedi kişiyi bulmuştu. Memlûka'nın biçimli dudakları, insanı nasıl da günaha davet ediyordu!

Nonna'nın terasından, Hıdiv Tevfik'in dört ay önce aniden öldüğü saray görülüyordu. Hakkında hiçbir açıklama yapılmayan bu ölüm tam bir muammaydı; gerçek anlamda bir iktidar sahibi olamayan, uysallığı İngilizler tarafından takdir edilen böylesine silik bir adamı ortadan kaldırmaktan kimin ne çıkarı olabilirdi ki? Daha ziyade, doktorlarının düşüncesizliğinin kurbanı olmamış mıydı? Yılbaşının ertesi günü ulaşan ilk haberde, majestelerinin çölde bir gezinti sırasında yakalandığı soğuk algınlığından söz ediliyordu. Şüphesiz, bunda, Kahire'nin yarısını yataklara düşüren ve Tuta ailesindeki her çocuğa, koruyucu olarak kaşık kaşık Morina balığı ciğerinin yağından içirilmesine yol açan grip salgının da etkisi vardı. Saray doktorları, Tevfik'e, perhiz yapmasını ve menekşe çayı içmesini salık vermişlerdi. Sonraki günlerde de öksürüğünü ve kabızlığını gidermek için tedavi uygulamışlardı. Sonuçta, nefritle birlikte zatürree teşhisini koymuşlardı.

“Saat neredeyse sabahın üçüydü...” diye anlatıyordu Milo'nun annesi; “...Saray muhafızları, bizim evin ve birçok müstakil evin kapısını çalıp, hıdivin idrarını yaptırabilmek için bir sonda aradıklarını duyuruyorlardı. Kimsede sonda yoktu! Özel trenle Kahire'ye gidip, oradan almak gerekiyordu. Herkes panik içindeydi. Kısa bir süre sonra, nâzırlar Heluan'a yetiştiler, her biri, yanında özel doktorunu getirmişti; ama artık çok geçti. Casino'nun ve Büyük Otel'in ışıkları söndürüldü. Hıdivin karısı, kocasının öldüğünü duyunca düşüp bayılmıştı. İki sa-

raylı kadın, üzüntüden kendilerini pencereden atmak istemiş-
ti ve birini kolu kırılmıştı. Tanırım onu, aptalın tekidir zaten...”

Nonna, esrarengiz bir tavırla konuşmaya başlamadan önce, arakından bir yudum alıp ağzını ıslattı:

“Tevfik bir perşembe günü doğmuştu. Bir perşembe günü hıdiv unvanını almıştı. 1882’deki Orabi isyanından sonra, İngiliz piyadelerinin koruması altında Kahire’ye döndüğünde de perşembeydi. Peki, hangi gün ölmüş olabilir sizce?”

Anjelin Falaki teyze istavroz çıkararak: “Aziz Meryem!” diye haykırdı.

Haftalardır, bütün Kahire, verasetin akıl almaz şartlarını konuşuyordu. Hıdivin oğlu Abbas Hilmi, henüz on sekiz yaşını doldurmamıştı ve bu yüzden hemen tahta geçmesi mümkün değildi. Peki bir naip mi atanacaktı? İngiliz yetkililer buna şiddetle karşı çıkıyorlardı; İstanbul’daki padişahın, Mısır üzerindeki kontrolü yeniden ele geçirmek için böyle bir geçiş döneminden yararlanacağından korkuyorlardı.

“İngilizler oyunu çok iyi oynadılar. Abbas’ın yaşını farklı bir yoldan hesaplamak üzere işe koyuldular,” diye belirtti Milo.

“Farklı bir yoldan da ne demek?” diye sordu Anjelin teyze.

“Gayet basit; takvim değişikliği yapmak! Hicri takvimde sadece 354 gün olduğunu hatırladılar. Buna göre hıdivin oğlu tam on sekiz yaşında oluyordu. Ulemalardan, bu durumu görmezlikten gelmeleri istenmişti. Geriye bir tek, Viyana’daki okuluna telgraf çekip, Abbas’ı bir an önce Kahire’ye çağırarak kalıyordu.”

“Neden bu çocuk Avusturya’da tahsil görüyordu anlamıyorum.”

“Çünkü Avusturya tarafsız bir ülke de ondan teyzeciğim! Oğlunu, Paris’e ya da Londra’ya göndermektense Viyana’ya göndermekle, hıdiv ne İngilizleri ne de Fransızları rahatsız etmiş oluyordu. Bu arada, prensin Mısır’a dönüş yolculuğunun ne kadar kötü geçtiğini biliyor musunuz?”

Herkes kulak kabarttı, yalnız büyüklerin değil küçüklerin masasındakiler bile. Tabak çanak gürültüleri kesildi. Milo bulunmaz bir dinleyici topluluğuna sahip olduğundan emindi.

“Evet, yolculuk çok yorucuydu... Avusturya imparatoru, Abbas’ın emrine, bir amiralin komutasındaki eski bir gemiyi vermişti. Denize kötü bir havada açıldılar.

Çalkantı prenze dokunuyordu. Brindisi’de bir mola verilmesini istedi, ama bu isteği kibarca reddedildi, talimatlar Mısır’a çarçabuk dönülmesi yönündeydi. Abbas, küçük bıyığını burdu, ne zaman bir olaya canı sıkılsa böyle yapardı.

Yunanistan kıyılarına yaklaştıklarında, deniz hâlâ çalkantılıydı. Hıdiv tekrar bir mola talebinde bulundu ve yine aynı ret cevabıyla karşılaştı. Sinirlenmişti. Çok çabuk öfkelenebilecek bir yapıdaydı.”

Doris gülümseyerek “Anladığım kadarıyla, Tevfik’in saltanatı bir idrar birikmesiyle sona ermiş, Abbas’ın saltanatı ise bir fırtınayla başlamıştı,” dedi.

Onun bu açıklamasıyla, eltilerinin suratları asıldı. Nonna ise genç kadına büyük bir şaşkınlıkla bakıyordu. Onu ilk kez görüyormuş gibiydi. Bugüne kadar gelinlerinin hiçbirinde rastlamadığı böyle bir hayal gücü, Milo’nun annesinin hoşuna gidiyordu. Milo, altı ay önce, nişanlandıklarını açıklayarak onu oldu bittiye getirmişti ama o kadar âşıktı ve Nonna da onun evlenmesini o kadar çok istiyordu ki, daha Doris’le tanışmadan onayını vermişti.

Buharı tüten *moloheya* tabağı masada bir tur daha atıyordu. Yüksek sesle, yeni hıdivin İngilizler tarafından işgal edilmiş ve hal-i hazırda Osmanlı İmparatorluğu’na bağlı bulunan bir Mısır’ı nasıl yöneteceği tartışılıyordu.

“Bir ülkenin üç hükümdarı olamaz,” diye buyurdu Albert.

“Şu ferman meselesine bakın mesela...”

“Neymiş mesele?” diye sordu Nonna.

Herkes aynı anda konuşmak istemişti. Milo’nun sesi gürültüyü bastırdı:

“Gayet basit anneciğim. Abbas, efendisinden, yani İstanbul’daki padişah’tan resmi ferman almadığı sürece hıdiv olmuş sayılmıyordu. Oysa padişah, veraseti fırsat bilip Mısır’ın Kızıl Deniz’deki sınır çizgisini değiştirmek istiyordu. İngilizler bunu öğrenmişlerdi ve kesinlikle itiraz ediyorlardı.”

“İngilizler ne diye burunlarını sokuyorlar ki?”

“İngilizler, Mısır’ın toprak bütünlüğünün garantörüdür. Bu bütünlüğü koruyacaklarına söz verdiler.”

“Bunu asla başaramayacaklar!” diye homurdandı yaşlı kadın.

Hain Albion’un niyetleri hakkında dağınık bir tartışma başladı. Bayındırlık Bakanlığı’ndaki İngiliz amirine nezaketle davrandığı halde Albert, sistematik bir biçimde İngiliz düşmanlığı yaparken, Ayme ile Joseph, kraliçe Victoria’nın sözcülüğünü yapıyorlardı. Tartışma, şifreli konuşmalara bayılan kuyumcu Alfred Falaki’nin gürültülü müdahaleleriyle iyice karmaşık hale geliyordu.

“Dediklerinizden hiçbir şey anlamıyorum! Bırakın Milo anlatsın!” diye bağırdı Nonna.

Milo, Kahire’ye haftalarca soluk aldırmayan trajikomediği anlatmaktan büyük bir zevk duydu. Kötü bir haberle karşılaşmak korkusuyla kimsenin mührünü açmaya cesaret edemediği ferman, Jacquemart’ın, hükümdarın resmi fotoğrafını basması, sultana gizlice verilen 6000 liralık rüşvet, zevahiri kurtarabilmesi için, halkın önünde yalancık’tan fermanın okunuşu...

Nonna gülmeye başladı. Ardından arak kadehini kaldırdı:

“Yeni hıdivin şerefine!”

Milo, cüzdanından katlanmış bir gazete kupürü çıkardı, yüksek sesle okumadan önce açıkladı:

“Majesteleri Yüce Padişah hazretlerinin fermanı!”

Bu bildiri alkışlarla, bravolarla karşılandı. Milo, resmi metinleri okurken esprili bir üslup kullanıyordu.

“Yüksek ‘sadaret’ rütbesiyle Mısır hıdivliğine atanan, pırlantalı Mecidiyeden imparatorluk nişanlarımla birlikte birinci

sınıf Osmani nişanına layık görülen, bilge vezirim Abbas Hilmi Paşa'ya, Tanrı, ihtişamını daim eylesin, vesaire vesaire...”

Çocukların masasından alkışlar yükseldi.

“Hıdiv Muhammed Tefvik, Tanrı'nın rahmetine kavuştuğundan, Mısır hıdivliği, 2 Rebiyülâhir 1257 tarihli imparatorluk fermanında belirtilmiş olan eski vilayetlerle birlikte, 7 Cemazi-yülâhir 1309 tarihli padişahlık iradem gereğince, yüce tevec-cühümün kanıtı olarak ve gerek şahsıma gerek imparatorluğumun yararına sunduğun hizmetlerin, dürüstlüğün ve doğruluğün göz önünde bulundurularak vesaire vesaire vesaire... sana verilmiştir...”

Konuşmacı, asıl meseleye gelmek için, arı bir üslupta yazılmış bölümleri atlıyordu:

“Mısır hıdivliğinin tüm gelirleri padişahlığım adına tahsil edilecektir... Mısır yönetimi, 750 000 Türk Lirası yıllık vergiyi düzenli olarak ödemeye itina gösterecektir...”

Milo'nun ağzından çıkan her emir tezahürata neden oluyordu.

“Para benim adıma basılacaktır... Sulh zamanı, on sekiz bin asker Mısır'ın korunması için yeterlidir. Bu sayı aşılmamalıdır... Aşağıda zikredilen hükümlerin eksiksiz olarak yerine getirilmesi için, şahsi tuğramla tasdikli işbu fermanım, teslim edilmiş ve gönderilmiş bulunmaktadır...”

Yazının devamı, gülüşmeler ve bağışmalar içinde duyulmaz oldu.

Öğle yemeğinden sonra, Milo, küçük toplara vuran İngilizleri görmek üzere, çölün en ucuna kadar gidip uyuşmuş bacakları açmayı önerdi.

“Heluan golfü, dünyada, kumun üzerinde oynanan golf tek örnektir,” diye de hatırlattı.

Çocuklar, davetin tekrarlanmasına gerek bile duymadan dışarı fırlamışlardı. O kadar uzağa gitmeye hiç de can atmayan yetişkinler ise, daha ziyade, ağaçların altında, sarayın parmaklıkları boyunca yürüyüş yapmayı tercih ettiler.

“Ben burada kalıyorum; Doris de bana arkadaşlık edecek,” dedi Nonna.

Şüphesiz, en sevdiği oğlunu elinden alan bu genç insanı yakından tanımak istiyordu.

Birkaç saniyelik bir sessizlik oldu. Gelinler kulaklarına inanmıyorlardı. Milo bile tedirgin rahatsız olmuş gibiydi; hiçbiri Nonna’ya karşı gelmeyi beceremezdi. Yaşlı kadın, Doris’in gözlerinin içine baktı, sonra da, hiçbir şey söylemeden, masaları toparlayan hizmetçileri kontrol etmek üzere yemek odasına doğru ilerledi.

Milo, dükkândaki tezgâhının altında iki büklüm olmuş halde, bir fatura aramakla meşguldü. Ayağa kalktığında üniformalı genç bir İngiliz subayla burun buruna geldi.

“Patron siz misiniz?” diye sordu ziyaretçi, biraz küstah bir tonda.

“Ta kendisi.”

“Portre çektirmek için geldim.”

Milo şaşkınlığını gizlemekte zorlanarak:

“Malumyan’a gitmediniz mi, tam karşıda? İşgal ordusunun fotoğrafçısıdır.”

“Ben işgal ordusuna mensup değilim, Mısır ordusundayım,” diye sert çıktı subay.

Milo, az kalsın, Kahire’de hiç kimsenin ikisi arasında bir fark görmediğini söyleyecekti.

İhtiyar doktor Tuta, alay edercesine, şöyle derdi “Mısır’da iki ordu var: İngilizler tarafından idare edilen İngiliz ordusu ve İngilizler tarafından idare edilen Mısır ordusu.”

Sarışın, uzun boylu ziyaretçi yirmi beş yaşlarında olmalıydı. Beyaz yakalı, iki sıra düğmeli, açık mavi süvari gömleği atletik yapısını ortaya çıkarıyordu.

“Siz Elliot beyin oğlusunuz değil mi?” diye sordu Milo.

Subay birden irkildi:

“Nereden biliyorsunuz?”

“Ailem yıllardır yazlarını Fleming’de geçirir! Sizi bir kere plajda görmüştüm sanırım.”

Milo, kusursuz bir fizyonomist olacak kadar çok ilgileniyordu insanlarla. Sadece üniformadan dolayı biraz tereddüt etmişti. Plajdaki herkesin Elliot beyle göz aşinalığı vardı; hiç tatilcilerin arasına girmeyen, her zaman siyah buldog köpeğiyle dolaşan iriyarı bir adamdı; İskenderiye gümrüğünün sorumlularından biriydi ve kumsalın öbür yakasında bir villası vardı. Oğlu da Fleming’e pek sık gelmezdi.

“Buyurun oturun lütfen! Kahve alır mıydınız? Şekerli mi olsun?” diye sordu Milo.

“Hayır, *mazbut** diye cevap verdi İngiliz; salondaki koltuklardan birine kurulup çizmeli ayaklarını küstahça alçak sehpanın üzerine uzattı.

Bolbol’a Arapça olarak “Bir *mazbut*, bir şekerli!” diye seslendi Milo.

Bolbol, neredeyse on kez sipariş için köşedeki kahveye gönderiliyordu.

Bir İngiliz subayını ağırlamaktan büyük memnuniyet duyan Milo, artık, yirmi kadar villanın yer aldığı Fleming plajı hakkında sıkı bir muhabbete daldı. Tam seksen yaşında olmasına

*) Sade kahve.

rağmen hâlâ denize giren amcası doktor Tuta'dan, sonra, doktorun iki oğlundan, gazeteci olan Maksim ve kereste tüccarı olan Alexandre'dan bahsetti.

"Tüm bu saydıklarım her sene çektiğimiz aile fotoğrafında bir araya gelir. Size geçen seneki fotoğrafı göstereyim."

Tezgâhın arkasından büyük bir karton çıkardı.

"Bakın, doktor Tuta şu ortada oturan. Aslında fotoğrafı vilanın merdivenlerinde çekecektik ancak beklenmedik durumlar plajda çekmemizi gerektirdi... Şu, kuzenim Alexandre, yanındakiler de kızları Yoland ve Maguy. Tam arkalarında ayakta duransa Maksim, hani gazeteci olan. Yanında duran kadın onun karısı değil, Süveyş Kanalı'nda giriş çıkışları denetleyen müdürün karısı Bayan Mancelle..."

Fotoğrafa üstünkörü baktı İngiliz. Milo, fotoğrafı gösterip böbürlenmeyi düşünüyordu belki. Hiç şüphesiz, Doktor Tuta'ya, kuzenleri Maksim ve Alexandre'a ve en başta Süveyş Kanalı'nın en önemli mühendislerinden biri sayılan Etienne Mancel'e benzemekten dolayı da göğsü kabarıyordu. Konsolosluk Fotoğrafçısı'nın, herkesle her konu hakkında konuşabilmek gibi az bulunan bir yeteneği vardı.

Sohbetin devamında, William Elliot birinci süvari alayında yüzbaşı rütbesiyle hizmet verdiğini belirtti. 1885'te, General Gordon ve birliklerinin Sudan katliamından hemen sonra orduya alındığını anladı Milo. Subay dişlerini gıcırdatıp, yurttaşlarında fazlasıyla iz bırakan bu bozgunu anımsattı.

"Hartum kuşatmasının dokuz ay sürdüğünü ve Gordon'un yardımına koşmadığımızı düşünüyorum da!"

Milo kibarca: "İngiltere'nin Sudan'da şansı yoktu," diye belirtti.

Bu onun, yüz kere anlatmış olduğu için, en küçük ayrıntısına kadar bildiği felaketler dizisini, hoş bir biçimde özetleme tarzıydı. 1882'de İngilizler Mısır'ı henüz işgal etmişlerdi ki Sudan'da dini bir lider olan Mehdi tarafından yönetilen bir isyan patlak verdi. Bu ayaklanmayı bastırmak üzere General Hicks

tarafından yönetilen bir İngiliz-Mısır ordusu Hordofan'a gönderilmişti. Ancak ordu darmadağın edildi, muharebe meydana koca bir kafatası yığınının başka bir şey kalmadı. Baker'ın komuta ettiği ikinci ordu da pek başarı sağlayamadı, ancak birkaç yüz adam sağ kurtulabildi. Baker Sudan'dan çekilmeye karar verdi ve General Gordon, nasıl geri çekileceklerini organize etmekle görevlendirildi; ancak zaten yeterince geç kalınmıştı. Mehdi, galibiyetlerinden aldığı cesaretle, kılığın kasıp kavurduğu Hartum'u kuşattı. İnsanlar, eşek, köpek, hatta fare yiyorlardı...

"Gordon, saldırganlarla çarpışmak üzere, sarayının merdivenlerinden tek başına indi. İçlerinden biri üzerine atıldı ve kılıcını saplayıverdi. Generalin kafası kesilip Mehdi'ye götürüldü. Cesedineyse yüzlerce asker mızraklarını sapladı. Tanınmayacak hale gelmiş, kanlar içinde bir parçaydı artık sadece," diye anlatıyordu Milo.

Bolbol, bir kahkaha kopararak kahve servisini yaptı. Milo, William Elliot'a, onunla ilgilenmemesini ifade eden bir işaret yapıp, konuyu değiştirmek amacıyla, yeni hıdiv hakkında ne düşündüğünü sordu. İngiliz'in yüzünde, imalı bir gülümseme belirdi. Cevap vermeden önce, dumanı tüten kahvesinden kocaman bir yudum aldı:

"Çok iyi yetişmiş, çok medeni bir delikanlıya benziyor. Hatta biraz fazla medeni, ne demek istediğimi anlıyorsunuzdur sanırım! Abbas'ın, Eton'dan veya Harrow'dan yeni mezun olmuş bir öğrenci havası var. Birkaç dil biliyor, birçok memleket gezmiş; öyle görünüyor ki Kuzey Kutbu'na kadar gitmiş, ama hiç Büyük Piramit'in tepesine çıkmamış! Halkı arasında epey popüler olacağını sanıyorum. Ne yapalım canım, onun popülaritesi bizi ilgilendirmez! Madem memleket sakın, eh yeni hıdiv de babası kadar işbirliğine yatkın görüldüğüne göre..."

William Elliot'ın kahve fincanında çamur gibi bir tortu kalmıştı sadece. Ziyaretin asıl amacına sıra gelmişti artık.

"Ne tip bir portre arzu ediyordunuz?" diye sordu Milo.

“İngiltere’deki kuzenlerime bir fotoğraf göndermek istiyordum.”

“O zaman, boy fotoğrafı tavsiye ederim size. Bir asker için, muhteşem bir sonuç elde ediliyor! Ayrıca fotoğrafın renkli olabileceğini de belirtmek isterim. Eşim ressamdır ve renklendirme işiyle o uğraşır. Tabii bu daha pahalı.”

Doris tam o sırada aşağı indi. İngiliz, şaşkınlığını gizleyemedi.

Bacaklarını toplayıp koltuğundan kalktı, uyuşuk bir tavırla Doris’e yaklaşıp elini öptü.

“Yüzbaşı Elliot, Fleming’in müdavimlerinden biridir. Bir portre çektirmek için gelmiş. Boy fotoğrafı oluyor değil mi?”

“Evet ve de renkli.”

“Madem öyle, arzu ederseniz şu tarafa geçelim.”

Doris, subayın bakış tarzından hoşlanmamıştı. Kendine güvenli ve rahat tavırları, her istediğine kavuşmuş, babasının çiftliğinde gibi davranan, üstüne üstlük yakışıklı bir Avrupalı gencin tavırlarıydı. Hafızasına kaydetti: “Lavanta mavisi gözler, Venedik sarısı saçlar, çok açık ten.” Ama, bir boy fotoğrafı için, üniformanın bütün ayrıntılarına ihtiyacı vardı. Bu yüzden atölyeye, yanlarına giderken not defterini de aldı ve bir şeyler çiziktirdi: “Koyu kırmızı fes, açık mavi gömlek, aynı renkte pantolon, beyaz şeritler, hilalli yaldızlı düğmeler.”

“Bu orman dekoru iyi gitmez. Sizin için fon olarak, kayalık ve deniz kullanalım. Göreceksiniz çok daha iyi olacak,” dedi Milo.

Subayın yerini birçok kez değiştirdi. Ardından ona poz verdirdi; sağ el kalça üzerinde, öteki el koltuğun arkasını tutar durumda ve sol bacak sağ bacağın üstünde. Son bir kez, çenesini kaldırmak üzere yanına gittikten sonra siyah örtüsünün altına döndü.

“Dikkat, artık kıpırdamıyoruz!”

Yüzbaşı Elliot öylece dondu kaldı. Yüzündeki tüm ifade kayboldu. Saniyelerce böyle, hareketsiz, gözleri objektife

odaklanmış bir halde durdu. Bir fotoğraf daha çektiler, bu sefer fesi eline almıştı. Bu pek kurala uygun değildi ama kimse Yorkshire fonuna bir kusur bulamazdı.

Daha sonra, gerginliği azalan subay, Doris'e çizmelerinin rengini hesaba katmamasını söyledi; genellikle siyahları giyerdi, kahverengileri birkaç saatliğine giymişti çünkü ötekiler ayakkabı tamircisindeydi.

“Elbette!” dedi Milo neşeyle. “Nasıl isterseniz öyle yapılacaktır. Renkli fotoğrafın avantajı da bu işte. Dilerseniz mor gözler, kül rengi saçlar bile olur...”

Yüzbaşı Elliot kahkahayı bastı. Doris sinirlenmişti; İngiliz subaylarının çizmelerini boyamaya hiç de meraklı olmadığını düşündü.

Birkaç gün sonra, akşama doğru, Milo bir sınıf fotoğrafını göstermek için, Cizvitlere gittiğinde, fotoğraf atölyesine girip kapıyı arkamdan yavaşça kapadım. Hava kararmaya başlamıştı. Tavandaki camdan zayıf bir ışık alan o sessiz odada fotoğraf makinesi kocaman koyu bir leke gibi duruyordu. Sofanın yakınında, ayakta dikilip, içimde yasak bir iş yapma duygusuyla, deri ve cilalı tahta kokusunu içime çektim. Bu atölye Milo'nun özel alanıydı.

Akşam yemeklerinden önce, tütsü kokusunu burnuma çekmek, şaraplı ekmek ayinini görmek ve hepsinden öte, bir yasağa meydan okumak amacıyla yatılı okulun ıssız kilisesine yaptığım baskınları daha dün gibi hatırlıyorum. Bir dua iskemlesi-

ne diz çökmüştüm, en ufak bir tehlike işaretinde başımı ellerimin arasına gömüp, yoğun bir duaya dalmaya hazırdım. Rahibe Marie des Anges, elinde koskoca anahtar demetiyle her an yandaki bir kapıdan çıkabilirdi. Lita bir seferinde, onu kiliseye götürmeme karşı çıkmamıştı. Korkudan ödü patlayınca, bir daha oraya gitmemeye yemin etmişti.

Bolbol'un ayak sesiyle daldığım rüyadan uyandım. Muhtemelen yapmak zorunda kalacağım açıklamayı düşünerek odaya aceleyle çıktım.

Sonraki iki hafta boyunca, fotoğraf atölyesine girmek için bir sürü bahane buldum. Bir tüy süpürgeyle makinenin tozunu alıyor ya da, ipek bir kumaş parçasıyla, itinayla bakırlarını ovup parlatıyordum. Kolun sapına dokunup, çarkı döndürüyordum. Karşı koyulmaz bir biçimde cazibesine kapıldığımı kendime bile itiraf edemediğim bu canavarı ehlileştirmeye çalışıyordum. Dükkânı Milo'ya devrederken "Uysal bir hayvandır bu," diye fısıldamıştı İtalyan. "Ne söylenirse yapar. Yine de onunla konuşmasını iyi bilmek lazım." Milo'nun bana bir şakaymış gibi aktardığı bu uyarı beni bir hayli düşündürmüştü. Fotoğrafçı, enstrümanının yardımcısı değildi - ki o güne kadar ben böyle olduğuna inanırdım - inisiyatif ona aitti ve makine, onsuz hiçbir şey göremezdi. Fotoğrafçının isteği doğrultusunda çalışan mekanik bir gözdü sadece. Bununla birlikte fotoğrafçının bir mekanisyenden ibaret olduğu söylenebilir miydi?

Birkaç hafta kadar önce Milo'ya şöyle demiştim:

"Fotoğraf gerçeği olduğu gibi yansıtır, oysa resim onun biçimini değiştirir. Sanatsal yaratma da budur işte!" Artık bu kanıda değildim. Bir yüzü veya bir manzarayı siyah beyaza indirgeyip kâğıt üzerine kaydetmek de onun görünümünü değiştirmek anlamına gelmiyor muydu? Aradığım ve resimde bulamadığım anlatım imkânını fotoğrafta bulamaz mıydım acaba diye kendi kendime sormaya başlamıştım.

Resim... Babam salonu yenilemeye karar verdiğinde, ben on dört yaşındaydım. Duvarlara asılı ne varsa kaldırılmış,

meşhur minyatür de işler bittikten sonra bir sandık odasında unutulmuştu. Kimse fark etmemişti, tabii, onu hatırlatmaktan özenle kaçınan ben hariç!

Yine de ağzım küçülmemişti. Hâlâ aynaya bakmaktan çekiniyor ve hâlâ suratımdan nefret ediyordum; çirkin olduğumdan kesinlikle emindim.

Bir yıl sonra, benden bir Noel hediyesi seçmem istendiğinde bir kutu suluboya ve birkaç fırça istedim. Bu fikir aklıma birdenbire gelivermişti; uzun uzadıya düşünmemiştim hiç. Hem zaten portre yapmak niyetinde de değildim, manzara resimleri yapmak istiyordum. Tedavi edemediğim yarayı kaşımaya kalkışıyordum.

Basit resimlerimde kırmızının izi bile yoktu. Bu rengi paletimden kovmuştum. Çizdiğim meyve sepetlerinde, elmalar sarıydı, kirazlarsa hiç yoktu.

Fotoğraf seanslarında bir yandan portrelerin renklendirilmesi üzerine notlar alırken bir yandan da kocamın hareketlerini gözlemliyordum. Müşteri gittikten sonra, ona belirli sorular sormayı hiç ihmal etmiyordum. Kendi üslubuyla nükteli ve laubali cevaplar veriyordu.

“İyi bir fotoğrafçı, yüzde on teknik bilgiye, yüzde on sanatsal anlayışa ve yüzde seksen ticari dehaya sahiptir,” diyordu.

Fransa’da basılmış eski bir fotoğraf el kitabı, tezgâh dolaplarından birinin üzerinde duruyordu.

Bir akşam, Milo’nun bana anlatmayı beceremediği ne varsa hepsini bir çırpıda açıklayan birkaç sayfa okudum kitaptan. ‘Eğer karanlık bir odanın pencere kanadına bir delik açarsanız, dışarıdaki nesnelerin görüntüsünün karşı duvara düştüğünü görürsünüz,’ diye anlatıyordu yazar. ‘Görüntünün net olması için deliğin karşı duvardan epeyce uzakta olması gerekir. Ayrıca, bu görüntüyü tespit etmek için ışığın etkisiyle kararan gümüş tuzlu bir cam yerleştirmek yeterlidir.’

Büyülenmişim, her akşam yatmadan önce yutarcasına o kitabı okuyordum artık. Milo gülererek kitabı elimden alıyor, lambayı üfleyip söndürüyor ve karşı koyamadığım aşk oyunlarıyla beni kendimden geçiriyordu. Ancak, teknik bilgiyle sınırlı bu el kitabı kafamdaki diğer sorulara cevap vermiyordu: yüze düşen ışık nasıl ayarlanır? Modelin kişiliği nasıl ortaya çıkarılır?

“*Amatör Fotoğrafçı* dergisine abone olmak lazım,” deyiverdim bir gün Milo’ya. “Önemli bilgiler içeren bir dergi olduğu belli.”

Alınmış gibiydi, “Ben bir amatör değilim!” dedi.

“Kendim için istiyorum zaten”

Şaşkınlıkla baktı bana.

“Biraz anlayışlı ol,” dedim şımararak. “Abone olmak için deliriyorum.”

Omuz silkti ama beni memnun etmek için 12 frank vermeye razı oldu.

Amatör Fotoğrafçı’nın, Paris’te yayınlanmış ilk sayısı mayıs başında dükkâna geldi. Çok heyecanlanmışım, ilk oyuncak bebeğimi elime aldığım zamanki sevinçle aldım dergiyi; odama götürüp iştahla sayfalarını çevirdim, ama hemencecik okumaktan çekindim, çünkü yeni sayısı ancak on beş gün sonra gelecekti.

Amatör Fotoğrafçı, yeni başlayanlara, hemen portreye geçmemelerini tavsiye ediyordu; ışığı öğrenmek için işe önce peyzaj çekerek başlamak daha faydalıydı. Bu tavsiye hoşuma gitti. Ne de olsa o güne kadar sadece manzara resimleri yapmıştım. Milo’ya, bana, dış çekimlerde kullanılan makineyi öğretmesi için yalvardım. Pek keyiflenmişti; gelecek pazar günü piramitlere fotoğraf gezisi yapmayı teklif etti bana.

Kıyafetimi günlerce önceden seçip, iki yiyecek sepeti hazırladım. Milo ise, yola çıkmadan bir gün önce, şasilerini yerleştirmek üzere karanlık odaya kapandı. Levhaları teker teker çı-

karıp fırçayla temizledi, ardından hepsine numara koyup özel bir çantaya yerleştirdi.

Gün ağarırken, eşek sırtında yola koyulduk. Bolbol, üzerine sahra malzemelerinin bağlandığı dördüncü eşeğin ipinden tutta tuta arkamızdan geliyordu. Dökme demirden aslanlar tarafından korunan Kasr El-Nil köprüsü, sabahın erken saatleri olmasına rağmen insan kaynıyordu. Rasgele ilerliyorlarmış gibi görünen insanlar ve hayvanlar, madeni köprü üzerinde, tam bir kargaşa içinde kesişiyorlardı. Ağaç dallarıyla yüklü develer bu kocaman örtüler altında görünmez olmuşlardı.

Kısa süre sonra, Kahire çıkışına varıp piramitlerin yoluna girdik. İmparatoriçe Eugénie'nin Mısır'ı ziyareti sebebiyle, 1869'da alelacele düzenlenen bu dar yolun hikâyesini anlatmaya başlayan Milo, "İki saate kalmaz orda oluruz," dedi.

Kır manzarası başımı döndürmüştü. Bu ilk fotoğrafçılık deneyimimden, aklımda, mısır ve yonca kokusu, toynakların, akasyalarla çevrili tozlu yoldaki boğuk gürültüsü kalacaktı. Vahada, sağdan soldan palmiyeler yükseliyordu. Yolun kenarında birkaç öküz yanlarından geçen tek tük insana aldırmandan otluyordu.

"İşte, ordalar!" diye bağırdı Milo. Akasya dallarının arasından, piramitlerin gri silüetleri görülmeye başlanmıştı. Kır sona erip yerini altın kuma bırakıyordu. Eugénie'nin yolu, çölün ortasında incecik bir iz olmuştu artık.

Varlıklı turistlerin okalıptüs ağaçlarının gölgesinde kahvaltılarını yaptıkları şu lüks Mena House'un yakınından geçtik. Erkenciler, bir midillinin çektiği büyük tekerlekli bir kum arabasıyla gezintilerine başlamışlardı bile.

Keops piramidi, güneş altında, yakından, pembe-mor gözükiyordu. Bu yerlerin haşmeti karşısında bir kez daha büyülenmiştim. Bu devasa kitleyi üçüncü ya da dördüncü kez yakından görüyordum ama, her seferinde aynı şoku yaşıyordum.

Cook acentesiyle seyahat eden bir İngiliz turist grubu, tırmanmaya başlamıştı. Rehberler, taşlara basa basa tırmanmala-

rına yardım etmek amacıyla, kadınların iri kalçalarını avuçlarcasına kavramaktan eksik kalmıyorlardı. Kadınlar da bu durumdan hoşnut gibiydiler. Büyük piramidin tepesine ulaşabilmek için kablolarla çalışan, yokuş yukarı çıkan bir tramvay yapmayı hangi akıllı düşünmüştü? Söylendiğine göre, proje hazırda ve Nâzırlar Heyeti'ne sunulmuş olmalıydı. Milo konunun tüm ayrıntılarını biliyor ve her zamanki coşkusuyla anlatıyordu.

Tripodu, yarı profilini çekmek istediğim sfenksin altmış metre kadar uzağına yerleştirdik. Ayakları kuma gömülü, çömelmiş acayip yaratık görüş alanını teşkil ediyordu. Yüzyılların kemirdiğı insansı yüzüyle, bir fellahı andırıyordu. Bu bir peyzaj değil, bir portre olacak diyordum kendi kendime.

Milo, bir çekül yardımıyla, makinenin tam olarak yatay olup olmadığını kontrol etti, sonra da, başımı, siyah serjden örtünün altına sokmamı istedi.

"Hiçbir şey görmüyorum," dedim; "çok bulanık."

"Tabii, ister istemez. Ayar yapmak lazım. Yavaşça dışliyi çevir." Elimi tutup gösterdi.

"Tamam! Oldu!" diye bağırdım. "Ama... sfenksi tersten görüyorum!"

"Bu gayet normal," dedi Milo gülümseyerek. "Alışkanlık kazandıkça, fotoğrafçının gözü ters görüntüleri otomatik olarak doğru görmeye başlar."

Fotoğraf el kitabının hiçbir yerinde böyle bir şey okumamıştım ben. Başımı üzüntüyle örtünün altından çıkarıp: "Olamaz! Bir manzarayı tersten görmeye alışabileceğimi hiç sanmıyorum!"

"Haydi haydi! İşine devam et!" dedi Milo.

Tekrardan örtünün altına girdiğimde, ana maddesi buzlu cam olan bir ayna yerleştirdi ve sfenks düzeldi. "Hah! Oldu işte!" dedim rahatlamış bir halde. Bir elimle dışliyi çevirmeye, ötekiyle rüzgârda uçuşan asi örtüyü boş yere zaptetmeye çalıştığım sırada Milo gülmekten kırılıyordu. "Böyle iyi galiba," dedim kararsız bir sesle.

Milo bunun üzerine objektifi yeniden kapayıp yerine duyarlı levhayı koymak üzere buzlu camı kaldırdı. “Dikkatli ol! Sıra sende!” Elimin titremesine engel olup, makineyi kımıldatmamak için, objektif kapağını mümkün olduğu kadar yavaşça çıkardım. Altıya kadar saydım ama o heyecanla, çıkarmadan önce fazladan bir saniye kaybettim.

“Fazla bekledim,” diye söyledim, düş kırıklığına uğramıştım. Hiç vakit kaybetmeden “Fazla tutmak daha iyidir!” diye, bilgiçlik taslayarak cevap verdi Konsolosluk Fotoğrafçısı.

Aynı fotoğrafı farklı bir pozlama ile yeniden çekmek için ısrar ettim, ancak bedeviler develerini çeke çeke yaklaşıyorlardı; ne de olsa her gün fotoğrafçı bir kadın görmüyorlardı! Bir turistle mutlaka konuşacak bir şeyler bulabileceklerine inandıklarından, Fransızca-İngilizce karışımı bir dille, ısrarla yardım teklifinde bulunuyorlardı. Bolbol, onları uzaklaştırmaya çalıştıysa da başarısız oldu. Milo’nun sinirlenerek savurduğu tehditler de sadece gülümsemelerle karşılandı. Ben de o anda, öfkeli bir sesle, Arapça olarak bağırdım: “*Kefaya kedda! Yeter bu kadar! Gidin buradan! Bırakın da işimizi yapalım!*”

Bedeviler, peygamberin dilini konuşan yerli bir kadının, başında siyah bir örtü, böyle bir işe girdiğini görünce şaşkınlıktan donakaldılar. Biraz sonra başka meraklılar da onlara katılıp, bu fotoğraf gezisini kısa kesmeye mecbur ettiler bizi.

Yine de, altı yedi fotoğraf çekmeyi başardım, Milo da hafta içinde bunları banyo edeceğine söz verdi. “Hayır olmaz!” diye karşı çıktım. “Bu akşam yapılması lazım. *Amatör Fotoğrafçı* hemen o gün banyo etmeyi tavsiye ediyor, yaratılmak istenen etki henüz hafızadayken.”

“*Amatör Fotoğrafçı* umurumda değil!” dedi Milo sert bir tonda; döndüğümüzden beri tek arzusu beni yatağıma götürmekti.

Onunla yatmayı reddedeceğimi bildiği için sonunda ısrarım karşısında boyun eğdi.

“Bak söylüyorum, bir dakika sonra tamam!” Söylene söyle-ne karanlık odaya girdi. Lambayı yakıp, yeri değişmiş olan bir kova yüzünden Bolbol’a demediğini bırakmadı, ardından çeşitli kimyasallar doldurduğu üç küveti yerleştirdi. Keskin bir koku hapşırmama sebep oldu. “Eh tabii, bunun bir tarçın çayı olmadığı muhakkak!” diye homurdandı.

Şasisinden bir duyarlı levha çıkardı ve bir seferde ilk küvette batırırverdi. Sıvı, jelatini emdi. Milo, arada bir, görüntünün belirmesini izlemek amacıyla koruyucu kartonu kaldırıyordu. Parmak ucumda yükselmişim, ama hiçbir şey göremiyordum. Birdenbire levha üzerinde hafif bir bulanıklık belirdi ve büyük bir leke giderek genişledi. Sfenksin silueti, yavaş yavaş, negatif olarak, kara bir göğün ortasında beliriyordu.

“Sfenks!” diye heyecanla fısıldadım. Milo, tek kelime etmeden, levhayı çıkarıp süzülmesi için küvetin üzerine bıraktı, sonra da bol suyla yıkadı.

“Tespit banyosunu yaklaştır!” dedi. Hemencecik uzattım. “Bunu mu istedim! Tespit banyosu dedim, şap banyosu dedim ki!” Bütün bu küvetlerin içinde kaybolmuştum. O kadar heyecanlıydım ki anlamak için çaba sarf etmiyordum bile; karanlığın ortasında beliriveren kırık burunlu sfenksimden başka bir şey düşünemiyordum.

Tespit banyosu içindeki levha giderek sütü andıran tabakasını yitiriyordu. Tamamen saydam hale geldiğinde ise, şaplama işlemine geçmek üzere levhayı sıvıdan çıkardı Milo.

“Işığı yak!” diye emretti. Önümde daha pek çok güçlük vardı. “Negatif iki saat suda beklemeli,” dedi sert bir tonla. “On beş dakikada bir suyu değiştireceksin. Ben ikinci levhayla meşgul oluyorum.”

Gecenin dokuzunda, prova iyice kuruyup pozitif şasisinin aynası karşısında yan yatmıştı. Milo, bir fotoğraf kâğıdı sokup kapağı yeniden kapattı. “Negatif çok soluk,” diye açıkladı bir süre sonra.

Sfenksim için telaşlandığım halde, içim sıkılarak sonraki işlemleri de seyrettim. Milo, kızgınlığını belli ede ede, provayı bir kovanın içine koyup rengini akıtmasını bekledi, ardından, sürekli sallayarak yıkama banyosuna daldırdı. Prova, giderek çikolata rengini kaybetti. Yeniden ümitlenmişim.

“Hiposülfiti ver bana!” diye bağırıverdi birdenbire. Sanki dünya başımıza yıkılmıştı.

“Hayır hayır, o şişe değil, öteki, yanında duran.” Provayı on beş dakika, bu yeni banyonun içinde bıraktı; sonra da bir küfür savurdu; prova çok açık olmuştu, baskı baştan yapılmalıydı.

Nihayet fotoğraflarımı aldığımda, saat gece yarısını geçiyordu. “Teşekkürler,” dedim boynuna atılarak. “Yarın sabah sakın sakın bakarım hepsine,” dedim ve ona sadece ellerini sabunlayacak kadar zaman tanıyarak, helezoni merdivenden yukarı, yatak odasına doğru sürükledim onu. Şaşkına dönen Milo’nun gülümsemesi geri gelmişti. Onun kollarında, hiç bu kadar zevk aldığım bir gece olmamıştı daha önce.

Ertesi gün, “Doğru dürüst bir tane bile fotoğraf yok!” deyip üzülerek surat astım. Poz süresi fazla uzundu; kadrajdansa bahsetmiyorum bile. “Şu ufuk çizgisine baksana!”

“Nesi varmış ufuk çizgisinin?”

“Görmüyor musun, fotoğrafın ortasında!”

“Ee ne olmuş! Gayet güzel!”

“Hiç de değil! Bir fotoğrafta da, aynen bir tabloda olması gerektiği gibi, ufuk çizgisi asla ortada olmamalıdır. Biraz daha yukarıda veya aşağıda olmalıdır. *Amatör Fotoğrafçı*’da ...”

Milo omuz silkti. Bu dergiye abone olduğuna pişman olmaya başlamıştı.

Bana kalsa, bedevilere rağmen hemen piramitlere geri dönerdim. Onları şemsiyeyle kovalar, fotoğraflarımı çekmeye devam ederdim.

Fleming'de o yaz, Doris'in büyümüş karnı hıdivin İskenderiye'ye gelişi için yapılacak törene katılmak üzere tatilcilerin büyük bir bölümüyle beraber şehre gitmesine izin vermeyecekti. Doktor Tuta durumu incelemişti ve kararı kesindi; yeğenin sekiz aylık hamile karısı için, gara gidiş yolundaki sarsıntılar ve hatta kortejin geçeceği yol üzerinde yığılacak kalabalık bile tehlikeli olabilirdi. Bu durumda Doris, öğleden sonrayı kocasıyla birlikte kaldığı Ayme'nin villasında, eltileriyle geçirecekti.

Milo, bir çocuk ordusunu Konsolosluklar Meydanı'na götürmüştü. Abbas Hilmi'yi görme fikri çocuklardan çok onu heyecanlandırmıştı.

“Hıdiv daha on dokuz yaşında! Ondan önce, Muhammed Ali hanedanından hiç kimse bu kadar genç yaşta iktidara geçmemişti!”

Çocuklar, anlamakta biraz güçlük çekiyorlardı; on dokuz yaş onlar için çok büyük bir rakamdı. Hatta kimileri için, yirmiden bile büyüktü! Onuncu yaş gününü yeni kutlamış olan Yoland da onlar kadar şaşırılmıştı.

Hıdiv, tahta geçişinden beri ilk kez yaz mevsimini İskenderiye’de geçirmeye geliyordu. Şehirdeki Avrupalılar, her zamanki gibi iyi organize olup, bir karşılama komitesi oluşturmuşlardı. Para babası Bay Antoniadis de, 100 akçe vererek öncülük etmişti. Yerlilerin ileri gelenleri ise, kendi aralarında anlaşmaya varamamış, Arap mahallelerinin donatılması işini, balkonlarını hurma dallarıyla süsleyip, beyaz yıldızlı ve beyaz hilalli kırmızı bayraklar yapan mahalle sakinlerinin iyi niyetine bırakmışlardı.

Yoland ve kuzenleri, kortejin gelişini görmek için, çeşmelerden birinin kenarına çıkmayı başarmışlardı. Meydanın üç tarafı da, ağaçlara asılmış Venedik fenerleriyle donatılmıştı. Her köşeye zafer tâkları kurulmuştu. Milo, vakit geçsin diye, kendi üslubunca *Rigoletto*’yu mırıldanınca, Avrupalı iki kadın kınayarak baktılar ona. Sonra da boş boş beklememek için konuşmaya başladı: “Abbas’ın poliglot* olduğunu biliyor muydunuz çocuklar?”

Bunu önce bir hastalık sandılar... Anlaşılan o ki, Tefik’in halefi, operayı İtalyanca seyrediyor, Viyanalı kıdemli hocalarıyla Almanca, İngiltere konsolosuyla İngilizce, padişahın elçisiyle Türkçe, hizmetçileriyle Arapça ve Kahire yüksek sosyeteyle de Fransızca konuşuyordu. Bu, aynı cümle içinde Fransızca’dan Arapça’ya geçen, birkaç İngilizce deyim, birkaç İtalyanca açık saçık fıkra bilen ve Yunanca *kalimera* diyebilen Mısır’daki genç Suriyeliler için bile fazlaydı.

*) Birçok dil bilen. (ç.n.)

Milo çocuklara, on yıl kadar önce, 1882 yazında, İngiliz donanmasının, karaya çıkmadan önce İskenderiye'yi nasıl bombaladığını anlattı.

"Bu güzelim haliyle gördüğünüz Konsolosluklar Meydanı bir moloz yığınının dönmüştü. Sadece Muhammed Ali'nin heykeli ayakta kalabilmişti. Kuzenimiz Rizkallah, bu durumdan yararlanıp, harabe haline gelmiş birçok evi satın aldı ve karşınızda yükselen bu büyük dükkânı kurdu. Dâhiyane bir iş!"

Top atışları, Milo'nun hikâyesini onaylarcasına göğü deldi. Genel valinin beyaz treninin Sidi Gaber garına girişinin habercisiydi bu. Kalabalık kıpırdandı. Sabırla yarım saat bekledikten sonra büyük bir uğultu duyuldu; hıdivin dört atlı faytonu, önünde kırk süvari ve bir İngiliz subayın başını çektiği Mısır atlı polis birliğiyle Franque caddesinden giriş yapmaktaydı. Kortejin izlemek zorunda olduğu tüm güzergâh üzerinde, yerlere ince kum dökülmüştü.

Ağır ağır ilerleyen araba, kalabalık içinde kendine geçecek yol açmakta güçlük çekiyordu. Milo ve çocuklar, balkonlardan rengârenk kâğıtlar yağarken "*Yaiş Effendina!*" diye bağıryorlardı. Abbas, beyaz ferik giysisi içinde göz kamaştırıyordu. Eldivenli elini kaldırıp, yavaş bir hareketle, aileleriyle birlikte balkonda toplanmış olan hıdivlik mensuplarını selamladı.

Hıdivin annesinin bindiği kupa arabasının da içinde bulunduğu korteji, önce Mısır müziği eşliğinde bir Mısır taburu, ardından da İngiliz müziği eşliğinde bir işgal ordusu birliği takip ediyordu. Kortejin geçişi sırasında, birkaç yuhalama duyuldu, ancak bir yükselti üzerinde yerini almış olan Hıristiyan Okulları Rahipler orkestrası onları bastırdı.

Milo'nun omzuna aldığı, Yoland'ın kız kardeşi Maguy:

"Hıdivi gördüm! Hıdivi gördüm!" diye bağıryordu.

Akşam olduğunda, bütün yol ateşten bir kuyruk gibi ısıldı; Lebon Gaz Şirketi, İngiliz-Mısır bankası, Châlons mağazaları, Mazlum paşa sarayı... Rengârenk havai fişekler demet gibi açılıp patlıyordu gökyüzünde.

“Kraliçe Victoria’nın, yarın, Londra’da yetmiş üçüncü yaş gününü kutlayacağını biliyor musunuz?” diye sordu Milo; yarı uykulu çocuklarla birlikte, Fleming’e dönmek üzere gara doğru yürüyordu.

On dokuza karşı yetmiş üç... Hıdiv sahiden de genç görünüyor olmalıydı! Gazeteler o hafta, Victoria’nın doğum günü dolayısıyla, Kahire’deki İngiltere başkonsolosu Sir Evelyn Baring’e tebrikler yağdığı haberini vermişlerdi. Mısır’ın en güçlü adamı artık Lord Cromer’di. Her yerde onun adı geçiyordu.

“Neden Cromer, Milo amca?” diye sordu küçük Maguy.

“Bu, onun doğduğu kasabanın adı, hayatım.”

Maguy bir an düşündü:

“Memlûka’nın bebeğinin adı da Lord Fleming mi olacak o zaman?”

10 Ağustos günü sabahın üçünde Doris’in ilk sancıları başladı. Tam bir panik yaşandı. Milo, yanına erkek kardeşlerinden birini alarak, arabaya atlayıp, atı kamçılıya kamçılıya şehre kadar koşturdu. Sıçrayarak uyanan ebe, pek gönüllü değildi. Yalvarmaları, tehdit etmeleri, vaatlerde bulunmaları gerekmişti. Fleming’e, ebeyle birlikte geri döndüklerinde küçük Nelly çoktan doğmuştu. Doris’in kulaklarında hâlâ Anjelin teyzenin emirleri çınlıyordu.

“İkin meleğim! İkin canım! İkin diyorum sana! Allah cezanı vermesin! İkinsana!”

Bebegi, birkaç hafta sonra Heluan’da gören Nonna, nazar değmesin diye sık sık çirkinliğini vurgulamaya özen gösteriyordu.

“*Vehşâ! Vehşâ!*”

Ancak, Konsolosluk Fotoğrafçısı, kızının güzelliğini öve öve bitiremiyordu. Kundağa sarılı bebeği kollarında sallarken, geçen yaz evleneceklerini ilan ettiği andaki gibi parlayan gözleriyle, görünmeyen bir objektife poz verir gibiydi.

“Milo abartıyor,” diye mırıldanıyordu yengeleri.

“Ne olacaksa! Alt tarafı bir kız işte.”

O 1892 yılının aile fotoğrafında, birinci sırada, solda, genç bir kadın gülümseyerek oturuyor, kucagında, kundağa sarılı bir paket tutuyordu. Fotoğrafçının, kadrajı bu kadına göre yapmış olduğu gayet açıktı; sağda, Alexandre Tuta'nın bir kolu budanmıştı ve dev cüsseli Anjelin Falaki doksan kilosunun yarısını kaybetmişti.

Nelly, ne güzel, ne de çirkindi. Tam o yaşlardaydı... Ailenin oğlanları küçük kuzenleriyle hiç mi hiç ilgilenmiyorlardı. Bütün bakışlar, esmer teninin en güzel parçasını azıcık da olsa görebilmek umuduyla bebeğini emziren anneye yöneliyordu. Memlûka, bluzunun düğmelerini yavaşça açıp, uzun ve ince elini içeri daldırıp, süt dolu memesini tutup Lady Fleming'in acıkmış ağzına verdiğinde hepsinin nefesi kesiliyordu.

Tuta sülalesine bir kişi daha katıldığı sırada, hıdiv İskenderiye'de keyifli bir yaz geçiriyordu. Gazete her gün, sosyete sü-tununun başında, hıdivin bir önceki gün neler yaptığı hakkında haber veriyordu. Abbas Hilmi, liman dışında yelkenle dolaştı... Abbas Hilmi Abukir tarafında atla bir gezinti yaptı... Bir saraydan ötekine gitmek için, hükümdar bizzat küçük bir araba kullanıyordu ve çocuklar da her seferinde onun güzergâhı üzerinde olmayı umuyorlardı. Hıdivin, Montazah koyuna karşı özel bir ilgisi olduğunu bildiklerinden, kumsalın öte yanında, taşlı yolun kenarında, saatlerce onu bekliyorlardı; orada, Montazah koyunda bir köşk yaptıрма niyetinde olduğu söylentiler arasındaydı.

“Köşk mü? Şaka mı yapıyorsunuz! Koskoca arazinin ortasında, gerçek bir saray olacak bu,” diyordu Milo.

“İskenderiye'de üç tane hıdiv sarayı var ya zaten! Ras el-Tin, Ramleh ve üç numaralı saray denilen Mahmudiye Sarayı,” diyorlardı.

“Hiçbirini beğenmiyor. Dördüncü bir saray istiyor.”

Âdet olduğu üzere bütün saray erkânı İskenderiye'deki yazlık semtlere hıdivle birlikte gitmişti. Resmi ziyafetler ve şenlikler bitmek bilmiyordu. Hariciye Nazırı Ermeni Tigran Paşa'nın da içlerinde bulunduğu birçok hükümet mensubu, Otel-Casino San Stefano'da kalıyordu. Bu kurum, yıllardır saygınlığını yitirmemişti. Nazırlar Heyeti bile orada toplanmayı alışkanlık haline getirmişti.

“Bir casino'da toplanan eğlencelik hükümet,” diye homurdanıyordu doktor Tuta.

Abbas, birkaç ay sonra, beklenmedik bir şekilde başbakanı değiştirmeye karar verdiğinde, eğlence az kalsın drama dönüşecekti. İngiliz konsolosunun rızası olmadan başbakan değiştirilir miydi hiç? Lord Cromer şaşkına dönmüştü. Majestelerine, kibarca, bunun pek hoş karşılanmayacağını belirtti. Hıdiv, daha en başta, Tigran Paşa'yı seçmekle hata etmişti; o bir Hristiyan'dı ve halk bunu kabul etmezdi. Ancak, Lord Cromer'in gözünde Tigran'ın, İngilizleri sevmemek gibi kusurlu bir yanı vardı ve hıdiv, bunu bildiği halde ısrar etmişti. Tüm Kahire, bu görülmemiş anlaşmazlıkla çalkalanıyordu.

Yüzbaşı William Elliot, yeni bir fotoğraf sipariş etmek üzere dükkâna geldiğinde "Abbas kendini ne sanıyor?" demişti.

“İstedığımız an tahtından indirebiliriz onu. Zaten, bizim desteğimiz olmadan, üç ay bile iktidarda kalamaz bu velet.”

Paşaların büyük bir kısmı tedirgin olmuştu; genç hıdiv, Mısır’daki İngiliz konsolosunun, ülkenin asıl hâkimi olduğunu hatırlatmaya gittiler. Bu düşüncesizce hareketi, neredeyse bir hükümet darbesiydi. Ancak Abbas, hiç renk vermiyordu.

Olayın gidişatını, şehirde ağızdan ağza yayılan söylentiler sayesinde takip eden Milo:

“Bu hikâyenin sonu kötü olacak,” diyordu.

Sonunda, hükümetin başına üçüncü bir kişinin atanması suretiyle bir uzlaşma sağlandı; ancak, on yıldan beri devam eden mutlu tabloda çatlaklar meydana gelmişti. İngilizler, Mısır’ı, hıdivin nüfuzunu arttırmak amacıyla işgal ettiklerini ileri süremiyorlardı artık.

Yüzbaşı Elliot, Milo’ya “Lord Cromer’e, Nil kıyılarında ilerlerken takviye bir İngiliz taburu gönderildi,” diye belirtti. “Bu bir uyarıdır. Majesteleri er ya da geç, iyi bir tokat yiyecektir.”

İşgalci İngiliz’e karşı direnen Abbas, birkaç gün içinde bir kahraman haline geldi.

Abbas’a minnetlerini sunmak için, Mısır’ın dört bir yanından heyetler birbiri ardına saraya geliyordu. Hukuk Fakültesi öğrencileri, onu uzun uzun alkışlamış, Tıp Fakültesi öğrencileri de İngiliz öğretmenlere karşı grev yapmışlardı.

“Böylesi görülmedi! Bugüne kadar ne zaman öfke yükselse, hep hıdivleri yuhalamak içindi, onları savunmak için değil. Şu küçük Abbas beni şaşırtıyor,” diyordu Nonna.

Camiye namaza gittiğinde, gençler onu omuzlarında taşımak istemişlerdi. Ertesi gün, *Aida*’yı izlemek üzere bütün diplomatik erkânın hazır bulunduğu operaya bekleniyordu. Oturulacak yerler sökülmüştü ve locaların bazılarında dokuz kişi oturuyordu. Seyirciler de yanlarda ayakta kalmışlardı. Abbas, birinci perdenin sonunda, tam perde kapanır kapanmaz geldi. Bir alkış tufanı koptu; seyirciler birden ayağa fırladılar. Hıdivlik marşı tam dört kez söylendi.

Kahire'deki Fransızlar, İngiltere'ye yapılan bu nanikten çok hoşnuttular. Milo da, karısıyla birlikte fotoğraf çektirmeye gelen yeni müşterisi Norbert Popinot sayesinde tanık olmuştu bu duruma. Sömürgelerden gıda ticareti yapan bu kısa boylu, toparlak, ellisine yakın adam, bankacısı tarafından pek sevilen birinin huzurlu ve aydınlık ifadesine sahipti. Dazlak kafası parıl parıldı, gayet şık giyinmişti ve tokalaştığı zaman insanın avucunda hafif bir vetiveria kokusu bırakıyordu.

Norbert Popinot, çok üzölmüş gibi sahte bir tavırla "Ne yapalım ki İngilizler Mısır halkının kalbini fethetmeyi beceremediler işte!" dedi.

"Çıkarmalarının üzerinden on yıl geçmiş, hâlâ aynı noktadalar. Ülkede biraz düzen sağladılar, vergileri biraz daha adil hale getirdiler, getirdikleri mühendisler sulama işlerinde kendilerini gösterdi ama halk onları sevmiyor. Kanıtı da şu ki, kimse onların dilini öğrenmek istemiyor. Bu ülkedeki en iyi okullar Fransız okulları. Zannederseniz siz de..."

"Evet, Papaz okulunun eski öğrencilerinden biriyim ben de."

"Elbette, elbette!"

Milo, aynı zamanda Cizvit Papazlar Okulu'nun fotoğrafçısı olduğunu da eklemek istedi ama öteki çoktan sözü kapmıştı bile:

"Yeterli sayıda okuyucuya sahip olmak için *Mısır Gazetesi*'nin sayfalarının yarısını Fransızca basmak zorunda olduğunu düşünüyorum da beyefendi! Kabul edin ki, bir İngiliz gazetesini için bu çok ağır! İngiliz memurlar bile, bir yönetimden öbürüne haber iletebilmek için Molière'in dilinde yazmak zorunda kalıyorlar!"

Popinot'nun, kendisinden kesinlikle çok daha genç olan karısı -otuzlu yaşlarda olmalıydı- fazlasıyla çekici bir kadındı. Hayli iri göğöslere, iştahlı dudaklara sahip bu Parisli bayanın, arka arkaya patlattığı kahkahaları, geçtiği her yerde etki yaratıyordu.

Birlikte, siyah-beyaz bir fotoğraf çektirmek istiyorlardı. Bunun zerine Milo, onları sedirin zerin yan yana oturtarak poz verdirdi. Glmsemelerini söylemesine gerek kalmadı; bay ve bayan Popinot, hayatı doyasıya yaşıyan insanların neşesine sahipti. Yeniliğı seviyorlardı, Tuta stüdyosunun kapısını rasgele açmışlardı. Sadece randevuyla müşteri kabul eden Jacquemart'a fotoğraf çektirmekten çok daha eğılenceli gelmişti bu fikir onlara.

"Fransız konsolosluğu için de çalışıyor musunuz?" diye sordu Norbert Popinot.

"Hayır, Fransız Konsolosluğu'yla alışmıyorum," diye cevapladı Milo, konunun üzerinde fazla durmadı.

Stdyodan çıkarken, bir ocuk ağılaması duydular.

"Bu benim kızım," dedi Milo, gururla.

"Bir dakikanız daha varsa, sizi onla tanıştırmak isterim."

Nelly'yi almak üzere yukarı çıktı. ocuk sahibi olmayan Popinot'lar, ufaklığı bayılmış görünüyorlardı. Ağızında emziğı, kesik kesik nefes alıyordu.

Milo: "Bir ikimizi içersiniz artık," deyip, merdiveni gösterdi onlara.

Doris, ifti salonda karşıladı. Aradan bir saat getiğı halde hâlâ oradaydılar. Solange Popinot, odanın bir köşesini olduğı gibi işgal eden devasa bitkiye hayran kalmıştı. Genellikle kimsenin kullanmadığı piyanonun başına oturup kısa bir vals çaldı. Milo, idari işlerle ilgili kardeşlerinden öğrendiğı bazı detayları anlatarak misafirlerini çok eğılendirdi.

"Bir İngiliz memurun, iki Mısırlının yaptığı işi kotardığı doğru, tamam ama neden üç kişinin aldığı creti alıyor?"

"ok hoş! Çok hoş!" diye haykırdı Norbert Popinot.

Anlatma sırası ona geldiğindeyse, karısıyla birlikte katıldığı, konsolosluğun düzenlediği büyük ayini anlattı tatlı sesiyle.

“Fransa Protestan papazı bütün yurttaşlarımıza, yılda dört defa yaptığı gibi, konsolosluk önünde randevu vermişti. Evet evet, yılda dört defa: Noel’de, Paskalya’da, Toussaint’de ve Pentecôte’ta. Masonlar bile bunlara katılmayı kendilerine görev edinmişlerdir. Görüyorsunuz ya, anavatandan uzakta, Katolikler ve laikler arasındaki kavganın hiçbir anlamı kalmıyor. Cumhuriyet, asıl bayrağını, biraz önce bahsettiğimiz din okulları ve kolejlerinde değil Mısır’da dikmemiş midir?”

Popinot’lar bir ağızdan, büyük ayini anlatmaya devam ediyorlardı:

“Konsolosluğun kapısı önünde duran arabalar upuzun bir kuyruk oluşturmuşlardı. Fransa Protestan papazı öndeki arabaya bindi ve kortej harekete geçti.”

“Bir İngiliz turist grubunun önünden geçerken bize nasıl baktıklarını görmeliydiniz! Arap mahallesi sakinleriye, bu olaya alışkınlardı...”

“Protestan papazı, önünde, kabarık mavi pantolonlar ve yaldızlı küçük yelekler giymiş sekiz kavasla, Muski Latin kilisesine girdi.”

“Gümüş topuzlu asalarıyla döşemelere vurdular! Büyüleyici bir şeydi.”

“Halkı temsil eden iki kişi papazın etrafını sardı. Öpmek için İncil ve haç getirildi.”

“Ne olursa olsun, iki saat şarkılı ayin fazla uzun!” dedi Solange.

“Haklısın sevgilim, ama bu Mısır toprakları üzerinde, o küçük Fransız cemaati tarafından hep bir ağızdan bastıra bastıra söylenen *Domine salvam fac rem publicam gallorum*’u üç kere duymak ne büyük keyifti!”

Popinot’lar çok sık misafir ağırlıyorlardı. Çifti, gelecek pazartesi akşamı için davet ettiler. Milo, Fransızlarla sık sık gö-

rüşebileceği hayaline kendini fazlasıyla kaptırmış bir halde, seve seve kabul etti.

“Benim de fikrimi alabilirdin!” diye çıkıştı Doris onlar gittikten sonra.

Ama aslında o da, birdenbire ufkunu genişleten bu çiftten fazlasıyla hoşlanmıştı.

ON DÖRT

Popinot'lar, Manah Sokağı'nda, Hıdivlik Kulübü'nün tam karşısında, lüks bir evde oturuyorlardı. Kır saçlı hizmetçiler, misafirleri sıcacık bir gülümsemeyle ve birkaç Fransızca kelimeyle karşılıyorlardı. Kahire'deki Fransızlar arasında nesilden nesile geçen şu son derece sadık hizmetçi takımındandılar.

Misafir odalarının dekorasyonu ev sahiplerinin hayal gücünü yansıtıyordu. Norbert'in zenginliği, sık dokunmuş halılardan ve ahşabı değerli mobilyalardan belli olurken, bibloların bolluğu da yeniliklere meraklı, tuhaf Solange'ın damgasını taşıyordu.

Milo'nun sabırsızlıkla beklediği, Popinot'ların evindeki bu davet, onda sadece ve sadece düş kırıklığı yaratmıştı. Kimse

ona bakmıyordu. Ağzının içine düşecekmiş gibi onu dinleyen ve her söylediğine gülen seyircilere alışmış olduğundan, kendini hiç tanınmayan biri gibi hissediyordu. Üstelik, Norbert ve Solange, çifti bütün misafirlerle tanıştırmaya özen göstermiş, Emil Tuta'nın fotoğrafçı olduğunu vurgulamayı da ihmal etmemişti. Ancak bu hiçbir işe yaramamıştı.

Şık ve zarif Fransızlar, Milo'yu baştan ayağa inceleyerek "Ya, demek fotoğrafçısınız?" diyorlardı.

"Biz Jacquemart'ın müşterisiyiz."

Milo, bunun üzerine, ünlü meslektaşı hakkında, kaçamak bir iltifat edip saçma sapan şeyler söylemek zorunda kalmıştı. Konuştuğu kişiler onu yarım yamalak dileyip, bir gece önceki davette yarıda kesilmiş bir sohbeti devam ettirmek ister gibi konuklara yöneliyorlardı. Sadece, Fransız okulunun eski öğretmenlerinden biri, Milo'nun, Yunan-Katolik cemaatinden olduğunu öğrenince ona takılıp kaldı. Bu beyefendi doğudaki patrikhanelerle yakından ilgileniyordu. Melki kilisesinin kuruluşu hakkında, Milo'nun kesinlikle cevaplayamayacağı ayrıca hiç de ilgisini çekmeyen bir sürü soru soruyordu. Konsolosluk Fotoğrafçısı Milo, üç defa, sohbetin yönünü değiştirmeye çalıştı; bir ara, fotoğrafçı olduğunu da hatırlattı ancak, imparatorluk fermanının bazı maddeleri yüzünden kafası karışan monokllü üniversite öğretim üyesi, Yunan-Ortodoks rahiplerinin başlıklarının tamamen yuvarlak olmasına rağmen, Yunan-Katolik rahiplerinin başlıklarının neden altıgen biçiminde olduğunu bilmek istiyordu.

"Yunan Katolikleri her zaman için Yunan Ortodokslarından daha şık olmuşlardır," diye açıkladı Milo.

Eski hukukçu ters ters bakıp kafasını sallayarak uzaklaştı.

Etrafı hiç boş kalmasa da Doris de kendini bu küçük dünyada yabancı hissediyordu. Şüphesiz, burada ilgisini çekecek bir şey bulamayacak kadar genç ve tecrübesizdi. Salonun öbür ucundan, ısrarlı bakışlarla onu inceleyen kırk yaşlarında bir Fransız, yanına gelip kendini tanıttı, tuvaleti hakkında iltifatta

bulundu ve çocuk sahibi olup olmadığını sordu. Doris cevapladı:

“Evet, ya siz?”

Daha sonra, sarışın, kıvrıkcık saçlı genç bir adam, oryantal dansözlerin çıplaklığı üzerine ikircil bir sohbe sürüklemeye çalıştı onu. Doris ise, bu konunun onu ilgilendirmedğini yeterince sert bir biçimde belirtip verandaya yürüdü.

“Eve dönmek istiyorum,” dedi bir süre sonra Milo’ya.

Bu, Milo’nun da işine gelmişti. Popinot’ların yanına gidip, karısının yorgun olduğunu bahane ederek özür diledi. Norbert’le Solange üzölmüşü, ilk fırsatta yeniden haber vereceklerine söz verip, kapıya kadar eşlik ettiler onlara.

“Arabacım sizi eve kadar bırakacak. Tamam tamam, itiraz istemem. Bayan Tuta soğuk almamalı.”

Arabaya bindiklerinde Milo bu kadar erken ayrıldıklarına pişman oldu. Hayalini kurduğı kendini tanıtma ve müşteri çevresini genişletme fırsatını kaybetmemiş miydi? Mizacını belli etmesi, çok daha cesur görünmesi, Jacquemart’ı eleştirmesi hatta onu mahvetmesi gerektiğini düşündü kendi kendine... Eve döndüler. Gecenin geri kalanında aksiliğı üzerindeydi.

“Bana bakmıyorsun bile!” diye, baştan çıkarıcı bir edayla surat astı Doris.

Tuvalet masasının önüne oturmuştu, göğüslerini azıcık örten, dantelli, hayli dekolte bir kombinezon giymişti. Milo yavaşça yaklaştı, iki elini de göğüslerinin üzerine koydu ve eğilip boynundan öpmek üzereyken fısıldadı:

“Bayan Tuta soğuk almamalı.”

Doris’in bütün vücudu baştan ayağı titredi. Aynada Milo’nun okşayan ellerini seyrediyordu. Arada bir gözleri kapanıyor ve yüzü geriliyordu. Daha Milo onu yatağı taşımadan, ilk haz dalgası vücudunu sarmıştı bile.

Her zamankinden daha geç uyanmıştık. Hizmetçi çoktan Nelly ile ilgilenmişti ve Bolbol dükkânı açmıştı. Koridordan bağırtılar duyuluyordu; fotoğraf çektirmeye gelen Oskar Tuta'nın sesiydi bu. Milo apar topar giyinip aşağı indi.

“İşte, işte, amcam gelmiş!”

Milo'nun helezoni merdivenden indiğini gören altmışlık ihtiyar: “Bu da ne demek oluyor?” diye kızgın bir tavırla söyledi

“Salı günleri çalışmıyor musun artık?”

Yirmi dakika kadar sonra aşağı indiğimdeyse, Oskar Tuta kapıyı çarpıp, alelacele çıkmıştı dükkândan. Objektifin bakışına tahammül edememişti yine.

“Niçin makineyi eğip duruyorsun?” demişti Milo’ya huzursuz bir sesle.

“Kadrajı ayarlamak için amcacığım.”

“Ya, demek kadrajı ayarlamak istiyorsun! Bu kadar kolay aldatılacağımı sanıyorsan yanıliyorsun...”

Dükkânın kapısı sallanmaya devam ediyordu. Milo kafasını sallayıp gülümsedi, sonra da keyifle, camları kırarcasına *La Traviata*’dan bir parça söylemeye başladı.

İki gündür kendimi tutmuş, isteğimi çitlatmak için uygun zamanı kolluyordum:

“Doğum günüm için bir hediye düşünüyordun ya, bir fikrim var...”

Kısa bir şaşkınlık anının ardından da

“Alçıdan bir büst istiyorum,” dedim.

Milo’nun gözleri fal taşı gibi açıldı.

“Evet, fotoğraf çekmeye alışmam için alçıdan bir büst.”

Az kalsın sinirlenecekti. Meğer benim haberim olmadan bir çılgınlık yapıp, gizlice, elmas küpeler satın almasın mı? Kuyumcu Alfred Falaki ücreti faizsiz olarak üç taksitte almayı kabul etmişti. Fakat Milo, ilk taksidi ödeyebilmek için babasından kalan bir saati elden çıkarmıştı ve diğerlerini nasıl ödeyeceğini de bilmiyordu.

Alçıdan bir büst mü? Beni abone etme zayıflığını gösterdiği şu dergiden geçtiği belli olan bu tuhaf heves de neyin nesiydi? “Ben bile, bir profesyonel olarak, mesleğimi öğrenmek için alçıdan bir büste ihtiyaç duymadım! Ne bir büste ne de bir dergiye!” diye söylendi ukala bir tonda.

Vakit geçirtecek bir şeye nasıl bu kadar enerji haralayabildiğimi anlamıyordu. Kahire görüntüleri çekmek için dışarıda kullanılan makineyi ne tedbirlerle küçük terasa yerleştirmiştim! Ancak sonunda, resmin ve fotoğrafın karşılaştırılabilir değerleri üzerine onunla polemiğe girmemdense bu şekilde oylanmamı tercih etti.

Okumalarımın ve denemelerimden yola çıkarak bu konu üzerinde tek başıma düşünüyordum artık. “Aynı manzara, iki farklı kişi tarafından görüntülediğinde, birbiriyle hiç ilgisi olmayan iki fotoğraf çıkar ortaya” diye açıklıyordu *Amatör Fotoğrafçı*. Bu farkın, teknikten ziyade, her birinin duyarlılığından kaynaklandığına şimdi ikna olmuşum işte.

“Fotoğraf, dünyayı kaydetmekle kalmıyor, bir bakıma onu güzelleştirip deşifre ediyor,” diyordum Lita Tiomji’ye. Arkadaşımsa, cevap vermeden yelpazelenmeyi sürdürüyordu. Bu mesele hakkında hiçbir fikri olmadığından emindim.

Derginin tavsiye etmiş olduğu gibi kendime bir not defteri yapmıştım ve çektiğim her fotoğrafın tarihini, saatini, ışığın durumunu, pozlandırma süresini, kullanılan filmin cinsini titizlikle not ediyordum bu deftere. Arkasından biçime dair bir uyarı geliyordu: “Fazla pozlandırılmış, biraz gri olmuş” ya da “silik çıkmış, eşsüreli olarak yeniden yapılacak” Bu özellikle Milo’yu eğlendiriyordu:

“Kızkardeşlerimin ve yengelerimin mutfak defterleri vardır. Hiç olmazsa bir işlerine yarar!”

Sürekli olarak, fotoğrafın resim olmadığını hatırlatmak zorundaydım kendime. Renkler beni çoğu zaman yanıltmıştı; banyoda hiçbir şey vermeyeceğini bildiğim halde, bir palmiye-nin yeşili ya da bir günbatımındaki portakal rengi karşısında kendimden geçmişim. Doğayı yavaş yavaş, ışık ve gölgeleriyle, siyah beyaz, bir resim gibi görmeyi öğreniyordum.

Portre çekimine başlamak için yanıp tutuşuyordum artık. Paris Fotoğraf Kulübü’nün çok değerli bir üyesi, *Amatör Fotoğrafçı*’da, ışığın akıllıca kullanımıyla bir yüzün ne kadar değişikliğe uğrayabileceğini açıklıyordu. İfadesi hiç değişmeyeceği için avantajlı olan alçıdan bir büst üzerinde çalışılmasını salık veriyordu; bu çalışma, farklı çekimlerin sonuçlarını tamı tamına karşılaştırma imkânı verecekti.

Yeniyetmeliğimde, bir ressam yerine bir fotoğrafçı için poz vermiş olsaydım, daha mı az acı çekerdim acaba?

On altı yaşımdaydım, katıldığım ilk baloydu. Artık adını bile hatırlamadığım sivilceli bir delikanlı, beni yaşadığım cehen-nem azabından kurtaracaktı. “Sizin kadar güzel gülen birini görmemiştim!” diye bağırmıştı. “Benimle dalga geçmeyin!” diye öfkeyle karşılık vermiştim. Yüzünde okunan şaşkınlık bütün yeminlere bedeldi. Vestiyere koşup aynaya bakmıştım. Ağzım, başka hiçbir ağza benzemiyordu. Bir nevi şefkatle, parmaklarımın ucuyla, dudaklarıma dokundum. Hayat dolu, duyarlı ve şehvetli göründüler bana. Güzel olduğuma karar verdim; o andan itibaren, bütün erkeklerin bakışlarında, onların da aynı şeyi düşündüklerini hissedecektim. Çok daha sonraları, ne zaman Milo, gözlerini üzerime dikip baksa, parmaklarının ucuyla beni okşasa ya da şehvetle öpse bu duygum daha da pekişecekti.

“Dudaklarına asılı kaldım,” demişti bir gün bana, kelime oyunu yaptığını düşünmeksizin...

Doğum günümde, bir paket uzatıverdi elime, özür diler gibiydi:

“Bu küpeleri daha önceden almıştım,” dedi. Demek bana iki hediye veriyordu. Gözyaşlarımı tutamadım.

Alçıdan büst üzerinde durmaksızın çalıştığım o haftalar sarhoş gibiydim. Sabah erkenden açılış saatinden önce, fotoğraf stüdyosuna koşturuyor, Apollon adını verdiğim modelimi yüksekçe bir taburenin üstüne koyuyordum.

Ona objektifin bütün açılarından bakıyordum; karanlık odayı eğerek, yaklaştırıp uzaklaştırarak... Çok yakından bakıldığında, Apollon’un ağzı büyük ve gözlerinin arası açık gözüküyordu; uzaktan bakıldığında, tam tersi. Yüzü ise, makinenin açısına göre, kâh bir armudu, kâh bir topacı andırıyordu. Önceleri, bir takoz yardımıyla büstü eğiyordum. Yukarıdan bakıldığında, burun uzun görünüyordu, aşağıdan bakıldığında, pek belli olmuyordu ancak o zaman da burun delik-

leri hiç hoş görünmüyordu. “Bir Apollon değil yirmi Apollon’um var benim!” diyordum heyecanla.

Işıkla oynayarak yirmi Apollon daha yaratabilirdim. Pencerenin perdelerinden gelen ana ışığın dozunu ve de reflektörlerden yansıyan yan ışığın dozunu ayarlamak yeterliydi. Bütün neresini ortaya çıkaracağımı, neresini gölgede bırakacağımı, neresini vurgulayacağımı biliyordum artık. “Işık her şeyi gerçekleştirebilir. Işık, büyücüdür,” diyordum.

Milo’yu çalışırken izlediğimde, çoğunlukla çelişkiye düşüyordum; bir yandan model, taşlaştırılıp ceset haline getiriliyor, fakat bir yandan da, gülümsemeye zorlanıp arkasına da sahte bir dekor yerleştirerek “canlı gibi olması”na uğraşıyordu. İyi ışık verilmiş ve basit, düz bir fon önüne yerleştirilmiş alçıdan Apollon, kocamın, dalgalı deniz fonu önündeki heykelleşmiş müşterisinden çok daha canlı gözüküyordu.

“Ben hazırım,” deyiverdim bir Cumartesi sabahı.

Büyük tıraş bıçağıyla tıraş olmayı bitiren Milo, yüzünde köpüklerle “Neye hazırsın?” diye sordu.

“Portre çekmeye hazırım. Kurulandıktan sonra benim için poz verir misin?”

“Giyinik değilim ki ama!”

“Emin ol, böyle çok güzel olacak.”

Muzip muzip baktı bana: “Sanırım beni bir maymun gibi, orman fonu önünde çekeceksin?”

“Hayır, orman ya da başka bir dekor olmayacak. Gri perde yeter de artar bile.”

“Teşekkür ederim!”

Arabesk koltuğa oturduğunda, gömleğinin ilk iki düğmesini açtım. Giderek keyifleniyordu. Fotoğrafı çekilirken, bir türlü konsantre olamadı ama bu benim işime engel değildi. Daha pozunu alamamış olmasına rağmen, deklanşöre peş peşe bastığımı görünce dona kalmıştı.

“Saçma sapan bir fotoğrafımı çektin Allah bilir! Bir daha mı çekiyoruz?”

“Hayır, gerek yok.”

Şaşkın şakın kafasını salladı.

Bu fotoğrafı kendim banyo etmek istiyordum. Yarım günümü karanlık odada geçirdim; sadece Nelly’yi emzirmek ya da bakıcının onunla yeteri kadar ilgilenip ilgilenmediğini kontrol etmek için ara veriyordum. Birinci negatifi yıkayıp klişenin bulanık olduğunu görünce büyük bir üzüntüye kapılmıştım. Fazla mı uzun pozlandırmıştım acaba? Ellerim titreye titreye küvete biraz hidrokinon kattım. Tanrıya şükür, sonraki levha bulanık olmamıştı

Çok heyecanlanmıştım, Milo’nun yüzünün yavaş yavaş berralmeye başladığını gördüm. Beyazlar ve siyahlar iyice ayrılmıştı. Yalnızca, gömleğin yakası fazlasıyla eğri duruyordu. Klişe üzerinde rötuş yapmak geliyordu insanın içinden ama onu olduğu gibi muhafaza etmeye karar verdim.

Kocam, müşterilerin büyük çoğunluğu gibi bir tepki gösterdi. Çirkin çıktığı kanısına varmıştı, oysa bence göz kamaştırıcı görünüyordu. “Burnuna rötuş yapmalıyım,” dedim gülerek. “Kalkık bir burun yapmalıyım sana, ucuna da biraz köpük. Yanaklarına da biraz kırmızı sürerim... Hem tam bir palyaço yapmış olurum hem de fiyatı ikiye katlarım.”

ON ALTI

Portreleri renklendirmek, artık eskisi kadar ilgisini çekmiyordu Doris'in.

“Ölülere makyaj yapıyormuşum gibi geliyor,” diyordu.

Amatör Fotoğrafçı dergisinden, bu işin öncülerinin gerçekten renkli fotoğrafı hayat geçirmeye çalıştıkları Avrupa'da, bu karma tekniğin modasının çoktan geçtiğini öğrenmişti. Fakat dükkânın durumu, gelirlerin düşmesini kaldıramayacak kadar sıkıştı. Doris de, kulübesinde hiçbir heyecan duymaksızın, gittikçe artan bir ustalıkla fırça kullanmaya devam ediyordu. 1894 yılının bir şubat sabahı, dükkânın kapısı her zamanki tencere gürültüsüyle sarsıldığında, aynı şekilde rötuş masasında hızlı hızlı çalışıyordu.

İçeri giren genç adam Arapça olarak “Portre çektiirmek için gelmiştim,” dedi.

Bolbol bir kahkaha patlattı ama Doris biraz sonra ortaya ı-kıverdi.

“Portre çektiğiniz doğru değil mi?” diye sordu bu kez ziya-retçi.

“Tabii, elbette. Kocam kapalıarşıdaki bir yarışa gitti ama geç kalmaz. Bu arada ben de sizin adınızı ve adresinizi kayde-debilirim.”

“Adım Seyf Abdülatif, Clot Bey bulvarı, 42 numarada otu-ruyorum,” diye cevap verdi genç adam ciddi bir tonda.

Doris’in görünüşünden fazlasıyla etkilendiği aşikârdı. Zayıf, yirmili yaşlarda bir oğlandı; incecik bıyığı ocuk yüzünü ol-gunlaştırmaya yetmiyordu ama keskin bakışında sert, hatta neredeyse rahatsız edici bir şeyler vardı.

“Ne tür bir portre istiyordunuz?” diye sordu Doris.

“En basit ve en hızlı olanından. İdari bir formalite için ge-rekli de.”

Aslında kendi de çekebilirdi fotoğrafı ama hiç şüphesiz ki Milo buna çok kızardı. Hem üstelik, bu son derece ağırbaşlı görünüşlü Müslüman delikanlı, bir kadının fotoğraf çektiğini görünce ne derdi?

Bolbol su kovalarını dükkânın arkasına taşırken, Doris müşteriyle sohbet etmeye çalıştı. Hukuk Fakóltesi öğrencisiydi.

“Hıdivi kabul eden sizin okulunuzdu değil mi?” diye sordu Doris, bir şey söylemiş olmak için.

Seyf Abdülatif ’in yüzü aydınlandı.

“Evet, Abbas’ı, iki yıl önce tahta çıkışından hemen sonra kabul eden ilk bizdik. Ona bir şiir okumuştuk. Çok güzel bir şi-ir. Fakat, İngilizlerle şu son yaşananlardan sonra şiirin hiçbir faydası olmaz.”

İi kan ağlıyor gibiydi. Doris de herkes gibi, hıdivin Yukarı Mısır’a yaptığı fırtınalı yolculuktan bahsedildiğini duymuştu

ama bu konuyla ilgilenmeye hiç niyeti yoktu. Milo tam zamanında, gülüşü, kocaman el kol hareketleri, uzun cümleleri, hükümet hakkında kapalı çarşıda yayılan en son dedikodularla birlikte geldi. Birkaç dakika sonra, sohbeti o yönlendiriyordu.

“Yukarı Mısır’da olup bitenleri harfi harfine anlatabilirim size. Bu bilgileri mükemmel bir kaynaktan alıyorum,” dedi genç adama.

Seyf kaşlarını çattı; olaylar hakkındaki yorumunu öne sürmeye hazırды.

Ancak Milo çoktan söze başlamıştı bile:

“Hıdiv, Asuan’a kadar görkemli bir yolculuk yaptı...”

“Biliyorum.”

“Tüm güzergâh boyunca, garlar bayraklarla donatılmıştı, yığınla insan peronlara doluşmuştu. Muhteşem atların üzerindeki süvariler, trenin yanında dörtnala gidip, hızıyla yarışıyorlardı.”

“Bütün bunları biliyorum,” dedi genç adam, konunun can alıcı kısmına gelmek için sabırsızlanıyordu.

Milo esrarengiz bir edayla:

“Önce, Asuan’da, kimsenin bahsetmediği bir karışıklık yaşandı. Hastane ziyareti sırasında...”

“Biliyorum.”

“Hıdiv, tercümanın Arapça telaffuzunu eleştirdi ve o kumandan sorumlu olan İngiliz görevlinin yetkisini elinden aldı.”

“Böyle yapmakta haklıydı!”

“Şüphesiz!” dedi Milo; her zaman müşteriye hak vermeye hazırды. “Zaten kriz, Vadi Halfa’da patlak verdi, hıdivin bir taburu teftişi sırasında. ‘Bu bölüklerin durumu utanç verici,’ dedi ve Mısır ordusunun başkomutanına dönerek ‘Kitchener Paşa, gerçeği söylemek gerekirse, böyle bir orduya sahip olmak Mısır için utanç vericidir,’ diye ekledi.”

“Elbette!”

“General Kitchener da bunun üzerine istifasını sundu.”

Üniversite öğrencisi birdenbire ayaklandı.

“İngilizlerin bu önemsiz karışıklığı neden bir devlet meselesi haline getirdiklerini açıklayabilir misiniz bana? Ben nedenini biliyorum; sadece ve sadece hıdivi küçük düşürmek için.”

“Haksız değilsiniz. Lord Cromer bu fırsatın üstüne atladı. Geçen seneki hükümet krizini hıdive ödetmek ve hiç şüphesiz ona gücünü göstermek için aylardır beklediği bahane buydu. Kitchener istifasını geri çektiğinde, Abbas da, iyi davranışlarından ötürü, Mısır ordusunun komutanlarını yazılı olarak kutlamaya mecbur kalmıştı,” dedi Milo.

Seyf öfkelenmişti:

“Olacak iş değil! Hıdiv kendi ordusundan özür dilemiş demek! Asla aşağıdan almamalıydı.”

“Ama tahttan indirilmekle tehdit edilmişti...”

“Her ne olursa olsun, bu meselenin tüm vatanseverleri ayaklandırıldığını ve sonuçsuz kalmayacağını söyleyebilirim size.”

Genç adamın tehditkâr ses tonu, tezgâhın arkasında bir yandan onları dinleyip bir yandan faturaları düzenleyen Doris’in ilgisini çekti.

“İsterseniz stüdyoya geçebiliriz. Bu taraftan,” dedi Konso-losluk Fotoğrafçısı.

Yirmi dakika kadar sonra stüdyodan çıktıklarında, Doris, geçerken dükkâna uğrayan Norbert Popinot ile çene çalıyordu. Tüccar, iki dirhem bir çekirdekte, koyu renk bir kıyafet giymişti ve yuvarlak bir şapka takmıştı. Milo iki müşterisini birbirine tanıştırdı.

“Ya, demek Fransızsınız!” dedi Seyf.

Ve başka laf etmeden:

“Fransa’nın, Cromer’le hıdivin birbirine düştüğü anlaşmazlıkta neden hıdivden yana olmadığını anlamıyorum.”

Norbert Popinot, kolay kolay şaşırarak bir adam değildi. Gülümseyerek, tatlı sesiyle cevap verdi:

“Mısır’a yardım etmek için elbette azizim! Konsolosumuz, geçen geceki davette bunu gayet iyi açıkladı. Majestelerinin tutumunun, İngiltere’nin, Mısır üzerindeki denetimini arttırması için bahane teşkil etmemesi gerektiğini söylüyordu. Geçen sene patlak veren hükümet krizini hatırlarsınız; Lord Cromer, takviye bir İngiliz taburu getirtmek için krizden yararlanmıştı.”

Seyf küçümseyen bir tavırla omuz silkti. Pek hoş olmayan şeyler söyleyecek gibiydi. Milo, havayı yatıştırmak için, bir Amerikalının icat ettiği ve yakında Kahire’de de sergilenecek olan yeni bir makineden söz açtı:

“Bu bir pedallı gramofon. Dikiş makinesine benziyor. Bu makinede, bir korno solosu dinlenebilir.”

Bu konu, üniversiteli genci hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. İki gün sonra fotoğraflarını almaya geleceğini bildirip ayrıldı.

Daha ertesi gün, Milo pek üzgündü; banyo sırasındaki bir işlem hatası yüzünden klişeler kullanılmaz hale gelmişti. Böyle bir durumla hemen hemen hiç karşılaşmamıştı. Şanssızlığın dik âlâsıydı bu!

“Fotoğraflarınızı yeniden çekeceğiz; sizden hiçbir ücret talep etmiyoruz, firmamız özür diliyor ve bunları size hediye ediyor.”

Üniversiteli genç sinirlenmişti, fotoğraf seanslarında kaybedecek vakti yoktu; ama Bolbol’a çoktan iki kahve getirmesini söylemiş olan Milo’nun tatlı sesine karşı koyamadı. Milo, misafirini poz odasına buyur etti.

“Yerinizi alın, uzun sürmeyecek. Avrupa’daki bütün fotoğraf stüdyolarının, evlerin en üst katına kurulduğunu biliyor muydunuz? Tabii ışık için. Siz bize bakmayın canım, bizim ışığımız fazla bile sayılır!”

Seyf cevap vermedi.

“Fransız arkadaşınızın tuhaf görüşleri var,” diye atılderdi bir süre sonra.

“Madem Fransa’nın Mısır politikası, daha kötü davranmayacaklarını umarak İngilizleri idare etmekten ibaret...”

“Evet, haklısınız, ancak bu sohbeti Norbert Popinot ile sürdürmelisiniz. Çok hoş bir insandır ve Fransız kolonisinde çok tanıdığı vardır.”

Bunu söylerken Seyf’i değil, Popinot’yu düşünüyordu; bir önceki gün, Fransızın, ülkesinin iyi niyetine inandırabilmek için bu isyankâr delikanlıyla daha uzun süre konuşmadığından ötürü üzüldüğünü fark etmişti.

“Evet evet, Popinot’yla görüşmelisiniz,” diye ısrar etti Milo. “Bakın, Çarşamba akşamı karıkoca bize gelecekler. Neden siz de gelmiyorsunuz? Biz bize bir akşam geçiririz.”

“Ben pek dışarı çıkmıyorum, daha doğrusu bundan pek hoşlanmıyorum. Zaten, son diploma sınavıma hazırlanmam lazım,” dedi sert bir sesle.

“Hafifçe yukarı bakın lütfen... Biraz daha... Mükemmel! Dikkat, kıpırdamıyoruz!”

Poz odasından çıktıklarında, Milo atıldı:

“Her şeyden önce diploma tabii! Ayrıca bütün geceyi bizimle geçirmek zorunda da değilsiniz. Yarım saatliğine gelirsiniz, olur biter. Hem fotoğraflarınızı da vermiş olurum, bir daha bu raya kadar zahmet etmezsiniz. Dairemize dükkândan geçerek giriliyor. İstedığınız saatte gelin.”

Saat dokuza doğru, Tiomji’lerle aynı anda gelen Seyf gece yarısına kadar kaldı. Popinot’nun getirdiği soğuk şarabın tadına bakmayı sert bir biçimde reddetti; sudan ve meyve suyundan başka bir şey içmeyen bu Müslüman, dini kurallara uyma hususunda da siyasi görüşlerinde olduğu gibi katıydı. Ancak, kuşkusuz Doris’e duyduğu hayranlıktan ötürü, formunun zirvesindeki Milo’yla renklen gecenin son derece neşeli ortamına kendini kaptırmıştı. Solange, fazla uzun süren siyasi tar-

tışmalardan sıkılıyor, piyanoda bastığı akorlarla sözlerini kesmekten geri kalmıyordu.

Richard Tiomji, devekuşlarıyla yaşadığı zorlukları anlatırken, istemeden de olsa, dinleyenleri gülmekten öldürmüştü:

“İlk başta, onlara barınak yapmakla iyi ettiğimi sanmıştım, ama bu aptallar, bakıcıların en ufak bir hareketinden ürküp deli gibi koşmaya başlıyorlardı. Başlarını yere eğip, kendilerini duvarlara çarpıyorlardı. Resmen kendilerini kurban ediyorlardı, Allah’ın cezaları! Eşek yetiştirseymişim daha iyi olurmuş diyordum kendi kendime. Acilen barınakları kaldırıp, bütün ağaçları kesmemiz gerekmişti. Hızlarını alamayıp kendilerini oraya buraya atmasınlar diye, o rezil yaratıkları çitle çevrili küçük alanlarda on beşli, yirmili gruplar halinde toplamıştık.”

İçlerinden biri, Richard Tiomji’ye, devekuşlarının, avcılar tarafından kıştırıldıkların hissettiklerinde, tehlikeye maruz kalmamak için başlarını kuma gömdüklerinin doğru olup olmadığını sordu. Seyf de bunun üzerine kalın sesiyle atılıverdi:

“Fransa’nın Mısır’a karşı devekuşu politikası gütmesi beni üzüyor.”

Numaracı Norbert Popinot bir an duraksayıp: “Çok güzel! Çok güzel!” diye bağırdı.

ON YEDİ

O geceki toplantının iyi geçmesi, Milo'yu çarşamba akşamlarını sürdürmeye teşvik etti. On, on iki civarında, hatta bazen daha da çok davetli, artık her hafta dükkânın üst katında bir araya geliyordu. Tam anlamıyla akşam yemeği denemezdi bu davetler için; mezeleri Doris yaptırıyor, Popinot da içki getiriyordu. İngiliz işgalinin faydaları ve zararlarından dem vurulan iki ateşli tartışma arasında sessiz sinema ve sözcük çevirmece oynanıyordu. Şiir okuyacak ya da şarkı söyleyecek biri mutlaka oluyordu. Solange'ın piyanodaki narin ellerinden birbiri ardına dökülen arpejler odayı keyifli bir ferahlıkla dolduruyordu. Milo *La Traviata*'yı ya da *Rigoletto*'yu söylemeye başladıysa, Solange, davetlilerin kahkahaları arasında, herkesin

kulak zarlarını delmekle suçlayıp protesto ediyordu onu.

Emil Tuta, Fransızlarla ahabalık kurmakla pek övünüyordu. Heluan'da sık sık, ailesini fazlasıyla etkilemeyi başaran, 'Norbert' diye hitap ettiği tüccardan bahsediyordu. Bu ilişki ona güven veriyordu; Avrupalı adamın sahip olduğu dokunulmazlığın ona bir faydası olabilirmiş gibi. Konsolosluk Fotoğrafçısı, yıllarca geçim sıkıntısı çektikten sonra, yavaş yavaş kara günlerinden kurtulmaya başlamıştı. Sadece, bir Popinot'yu konuk edebilmiş olmak bile, imtiyazlılar kulübüne katıldığını hissettiriyordu ona.

Solange ise tüm bunlara bir modernizm ve cesaret unsuru katıyordu. Kışkırtıcı giysileriyle, çın çın öten kahkahasıyla, bir hayli açık saçık sözleriyle, bu Fransız kadın, düşlerdeki Paris'i temsil ediyordu. Milo, onun cazibesine kayıtsız kalamıyordu. Doris'e gelince, çocuk sahibi olmayan, çizgi dışı, özel konumu gereği pek de göze çarpmayan bu kadının varlığından yararlanıyordu. Üstelik Solange, birkaç ay sonra Doris'e büyük bir hizmette bulunacaktı.

Doris, Milo'nun portresini ne kadar sevse de, *Amatör Fotoğrafçı* 'yı ya da Paris'ten sipariş edilmiş yeni el kitabını okudukça, hataları görmeye başlıyordu. Omuzlar düz durmalıydı. Sol kulağa gelince, biraz çirkin bir biçimde çıkıntı yapıyordu, kulağın gölgede bırakılması gerekiyordu.

Genç kadın, kendini geliştirmek için başka modellerle de çalışarak daha çok fotoğraf çekmeliydi. Arkadaşı Lita Tiomji gönüllü olarak poz verecekti ama Richard korkunç derecede kıskançtı ve karısının resmini kendinden başkasının görmesi fikrine tahammül edemiyordu.

"Kocam beni çok seviyor hayatım!"

Doris de bunun üzerine, Manah Sokağı'ndaki dairelerinde iki kez konuk ettiği Solange Popinot'yu düşündü. Fazla işveli bulduğu ve erkeklerin, özellikle de Milo'nun, etrafında döndüğünden şüphelendiği bu Fransız kadından pek hoşlanmıyordu ama yakınlık kurduğu kişiler arasında en uygun olanı da oydu.

Biraz tereddüt ettikten sonra, teklifini sünmeye karar verdi. Yeni heyecanlar arayan Solange, seve seve kabul etti; model-lik yapma fikri pek hoşuna gitmişti.

Doris, fotoğraf stüdyosundaki fon dekorunun üzerine düz bir kumaş örttü; sadece fotoğrafı çekilecek kişi yer alacaktı. Milo, arabesk işlemeli koltuğun her bir ilmiğinin fotoğrafta görünmesini isterdi, oysa Doris, Fransız kadını arkılığı olmayan basit bir koltuğa oturttu. Böylelikle, modelin yüzündeki her türlü ifadeyi yok eden baş dayama yerinden de vazgeçmiş oluyordu bir anlamda. Fotoğrafların, muhakkak ki biraz bulanık çıkma riski vardı ama bu o kadar da mühim değildi.

Ertesi gün, Solange cesur bir dekolteyle karşısına geldi.

“Sizi sedirde çekmek istiyorum,” dedi Doris.

Fransız kadın, adeta bir dişi kedi gibi sedire yayıldı. Doris, her zaman kullandığı ‘Kıpırdamıyoruz’ lafını bir kere bile telafuz etmeden bir sürü poz çekti.

“Tüylü bir boyun kürkü getirmiştım, isterseniz alayım omzuma,” dedi Solange.

“Neden olmasın? Ama koltuğa otursanız daha iyi olacak.”

Bu ikinci fasıl yirmi dakika kadar sürdü.

“Şimdi biraz da ayakta poz verir misiniz?” diye sordu Doris.

Bir yandan makineyi evirip çevirirken, bir yandan da, Nelly’nin ilk dişlerinden, kapalı çarşıdaki yeni açılan tuhafiye reyonundan, Heluan’daki gelecek kermesten bahsedip çene çaldı Popinot’nun karısıyla.

“Kusura bakmayın, makineyi ayarlamam biraz zaman alabilir.”

Solange, boyun kürkünü bırakıp, hazırlıkların bitmesini beklemeye başladı. Omuzları çıplaktı, bir eli göğüslerinin arasında, sanki kaymasın diye elbisesini tutuyormuş izlenimini uyandırıyordu. İşte tam o anda Doris, fotoğrafını çekiverdi.

Karanlık odada, Solange Popinot'nun ayaktaki resmini incelerken bazı kusurlar buldu. Dikey ışığın şiddetini azaltsaymış daha iyi olmaz mıymış acaba? Neyse ki Fransız kadın, başını biraz eğmişti de, ışığın, alnını ve burnunun sivriliğini fazla belirgin kılması engellenmişti bu sayede. Nasıl olsa bu portre, özellikle modelin verdiği pozla, daha doğrusu poz vermemiş olmasıyla dikkati çekiyordu. Fotoğrafı özgün kılan doğal oluşuydu.

Milo, Solange'ın, çıplaklığını saklar gibi görüldüğü bu cecur fotoğrafı görünce şok geçirdi. Bunun herkese gösterilebilecek bir fotoğraf olmadığını düşündüyse de gözlerini bir türlü ayıramadı. Doris onunla aynı fikirde değildi ve sadece bu baskıyı fotoğrafın sahibine göstermeye karar vermişti.

Solange hayran kaldığı portreyi çerçeveletip salonun orta yerine asmıştı. Popinot'larla çok sık görüştükleri için, Fransız cemaatinin büyük bir bölümü de fotoğrafı görmüştü.

"Sizi bu kadar güzel kim çekti şekerim? Jacquemart'ın imzasını göremiyorum," diye soruyorlardı.

Solange da, Doris'in adını anmadan, "Ezbekiye meydanındaki Stüdyo Tuta," diye cevap veriyordu. Belki kadınca bir işveye, bir erkeği baştan çıkardığı hissini uyandırmak için böyle söylüyordu; ya da belki sadece, Konsolosluk Fotoğrafçısı'nın reklamını yapmış olmak için. Şurası bir gerçek ki, Milo sonraki aylarda küçük çapta bir Fransız müşteri kitlesi edinmişti. Arkeoloji Enstitüsü'nün kütüphanecisini ve Mathieu pastanesinin sahibinin karısını da yeni müdavimleri arasında saymaktan gurur duyuyordu.

Dükkânın kapısı artık daha fazla çalınıyordu. Bazı günler, Milo, fotoğraf çekimi ve banyo arasında, kahveye gidip bir iki saat tavra oynamaya bile vakit bulamıyordu. Bu durumdan şikayetçiydi.

Bir akşam Doris bir öneride bulundu:

"Sen yokken fotoğrafları ben çekebilirim belki, ne dersin?"

“Neden olmasın?” deyiverdi Milo bir an düşündükten sonra. Bu iyi bir fikirdi.

Doris boynuna atılıverdi.

O günden itibaren Doris, fotoğrafları kendi banyo etmeye, zamanını evden çok dükkânda geçirmeye başladı. Milo bu işe çok seviniyordu. İşe yarayan, mesleğine tutkuyla bağlı, müşteri çeken bir ortak bulmuştu. Üstelik tavlada daha çok kazanıyordu, kafası rahat olduğu için şansı da yaver gidiyordu sanki.

Doris, kocasına, mümkün olduğunca çok danışmaya özen gösteriyordu. Nispeten daha özel olan kimi çekimlerde ya da banyo ederken karşılaştığı her türlü güçlükte yardımını istiyordu. Milo ise, farkında olmadan, kesin ve net cevaplar veriyor, gerisini pek düşünmüyordu. Doris de ona uymak zorunda değildi artık; yavaş yavaş, sonradan kaçınmayı öğreneceği yanlışları yapma pahasına da olsa kendi düşüncesiyle yetinmeyi öğrendi.

Carmen’in müziğini “Amatör Fotoğrafçı Kız” biçiminde söylüyordu Milo. Doris yaşama sevinciyle doluydu ve deli gibi âşıktı. Bazen, bir müşteri dükkândan çıkar çıkmaz, uzun uzun öpüşmeye başlıyorlardı. Hatta bir keresinde, Bolbol da yokken, sabit bir şekilde onlara bakan dev gözlü canavara aldırmadan, sedirin dibinde, minderlerin üzerinde sevişmişlerdi.

Dükkân yeterince kâr etmeye başlamıştı. Artık pek de mali sıkıntı yaşamayan Milo, formunun zirvesindeydi. Heluan'daki aile toplantılarında, anlattıklarıyla, yorumlarıyla, kehanetleriyle, dinleyicilerinin ilgisini ayakta tutmayı her zamankinden iyi beceriyordu. Hıdivin, 1894 yazındaki İstanbul seyahati, herkesin hayran hayran dinlediği, en can alıcı hikâyelerinden biriydi.

“İngilizler, hıdivi, ikinci kez padişahın ziyaretine gitmekten vazgeçirmeye çalıştılar ama Abbas, haklı olarak, İngiltere'ye karşı çıkmak için efendisinden destek almaya çalışıyor. Geçen sene İstanbul'a yaptığı ilk seyahati, padişahın takdirini kazanmıştı zaten. Onu oğlu gibi karşılamış, hediyelere ve nişanlara

boğmuştu.”

“Padişah da birkaç madalya versin tabii! Mısır her yıl Osmanlı hükümetine 750 000 Türk lirası vergi veriyor” diye çıkıştı kuyumcu Alfred Falaki.

“Hıdiv bu yaz, nasıl olduysa madalyalarını Kahire’de unutmuştu! Yıldız Sarayı’nda, onuruna verilen ilk ziyafette, o kadar soğuk bir şekilde karşılanmasının sebebi de buydu zaten. Padişah da bu yüzden ona bakıp duruyordu ya! Zamanla, ortam yumuşadı ve sonraki yemeklerde Abdülhamit, hıdivi sağına oturttu.”

“Ama orası sadrazamın yeri!”

“Eh tamam işte, zaten sadrazam da orada olmamak için durumunu ayarlamıştı. Ne zaman masada padişah ona hitap etse hıdiv ayağa kalkıyor ve abartılı bir selam veriyordu.”

Milo’yu dinlerken, artık kimse Heluan’da, Nonna’nın evinin yemek odasında değildi, Yıldız Sarayı’nda, padişahın yemek odasında, omuz kısmında büyük bir güneş olan yaldızlı üniformalar giymiş dev gibi adamların sert bakışları altındaydı sanki.

“Abbas’ın, yanında sigara içmesine izin vermişti padişah. Bununla beraber, hıdiv ne zaman siyasetten konuşmaya kalksa, halife, konuyu değiştiriyordu.”

Milo, bu seyahat sırasında İstanbul’u sallayan depremi öyle ayrıntılı anlatıyordu ki:

“Öğle vaktini biraz geçmiş olmalıydı, müezzinler minarelerin tepesinde ezan okumaktaydılar. Abbas, maiyetindeki on iki kadar kişiyle öğle yemeği yiyordu ki şiddetli bir sarsıntı koskoca avizeyi düşürüverdi. Birkaç kişi yaralanmıştı. Hiç zelzele görmemiş olan hıdiv paniğe kapıldı. Bir merdiven yardımıyla bahçeye indi ve parkın orta yerine sığınmış olan padişahın yanına vardı. O sırada, şehirde minareler sallanıp eğilmişti. Bazıları müezzinleri de beraberinde götürerek yıkılmıştı. Kapalı çarşıdan, binlerce insan kaçışıyordu...”

Ne seyahatti ama! Daha da bitmemişti! Milo, dinleyicilerin en merak ettiği konu olan, hıdivin aşklarını en sona saklıyordu. Milo bunları iki farklı yorumla anlatıyordu; birincisi, kadınlara ve çocuklara anlatmak için uygun gördüğu, ahlaka mugayir kısımlardan arındırılmış yorumdu, diğeriye erkeklerin sigara salonunda kahve içerlerken bayıla bayıla dinlediği eksiksiz yorum.

“Abbas’ın annesi, oğlunu hanedana mensup bir prensesle evlendirmek istiyordu. İstanbul’a ondan önce gelmiş ve bu iş için haftalarca büyük enerji harcamıştı. Öyle bir dümen çevirmişti ki, padişah iyi niyet göstererek, sonunda kendi kızlarından birini Abbas’a vermişti. Mutluluktan uçan hıdivin annesi, üç gün üç gece şenlik yapılmasını buyurmuştu. Ancak Abbas, annesinin heyecanını bir nebze olsun paylaşmıyordu çünkü İkbâl adında, kendinden on yaş büyük, güzel bir Çerkez esire âşık olmuştu.”

Milo, dinleyicilerine nefes aldırarak için konuşmasına ara veriyordu.

“Sadrazam da bunun üzerine padişahla görüşmeye gitti. ‘Sultanım, Allah izin verirse sevgili kızınızın bir oğlu olacak. Başımıza gelecekleri düşünabiliyor musunuz? İngilizler bu çocuğu sizin yerinize halife ilan etmek istemezler mi?’ Padişah büyük bir düşüncesizlik yapacağını anladı. Huzursuz olmuştu, Abbas’a, evlilik işinin yeniden gözden geçirileceğini bildirdi. Abbas, sevinçten deliye dönmüştü, haberi vermek üzere güzel esirin yanına koştu.”

“Ya hıdivin annesi?”

“şaşkına dönmüştü tabii.”

“Kadıncadı anlıyorum,” dedi Nonna.

Fakat bütün çocuklar, birkaç ay sonra hıdive bir kız evlat verip ardından da onunla evlenecek olan İkbâl’den yanaydılar.

“Ben hıdivin yerinde olsaydım, padişahın, kızını vermekten vazgeçmesini beklemeden hemen İkbâl’le evlenirdim,” dedi Doris.

Albert'in karısı, "Ya zavallı annesi?" diye bağırp tasdik ettirmek için Nonna'ya doğru döndü.

Diğer eltiler de arka arkaya aynı şekilde konuştular, bir annenin öğütlerinin nasıl olup da böyle dikkate alınmadığına hayret etmişlerdi.

Fakat Nonna, arak kadehinde kalan buzu sallayıp homurdandı:

"Belki de genç hıdiv haklıydı."

Doris, zaferinin tadını çıkardı içten içe. Görümcelerinin kendine kötü gözle baktığını biliyordu, özellikle de, fotoğraf işiyle ilgilendiğini bildiklerinden beri. İçlerinden biri -René'nin karısı- Milo'ya gidip, Doris hakkındaki tüm kötü düşüncelerini söylemekten geri kalmamıştı:

"Karın, ailemizin şerefine gölge düşürüyor. İnsanlar, ona bakacak kadar para kazanamadığını sanacak."

Milo'nun omuz silktiğini görünce devam etti:

"Ne olursa olsun, fotoğraf atölyesinde, erkeklerle yalnız kalmasına engel olmalıydın."

Doris'in yaptığı iş, aile içinde dedikodulara yol açıyordu, sanki utanılacak bir hastalık söz konusuydu. Nonna'nın bundan haberi var mıydı? Memlûka, bu sefer Heluan'a gelişinde, yaşlı kadının sert bakışlarıyla karşılaşmıştı ve eltilerinden birinin, Nonna'ya bilgi vermekten büyük zevk aldığını düşünmüştü. Her halükârda, Nonna'nın, gelinlerinin en genciyle arasındaki ilişki hayli karmaşıktı. Doris, birçok kereler bağımsızlığını ortaya koymuştu. İki kadın, birbirini inceliyor, değerlendiriyor, ölçüp biçiyor ama aynı zamanda da aralarındaki kırk beş yıla rağmen konuşmaya gerek kalmadan anlaşıyormuş gibiydi.

René'nin, Albert'in, Ayme'nin ve Joseph'in karıları kayınlidelerine 'Teyze' diye hitap ediyorlardı. Bu âdeti gülünç bulan Doris, çocukların söylediği 'Nonna'yı hemen benimseyivermişti. Yaşlı kadın bundan rahatsız olmamıştı. Hele Milo hiç olmamıştı, kaldı ki, erkek kardeşlerinden çok yeğenlerine yakın hissedirdi kendini.

Aile dışında bile, genç bir kadının bu mesleğe atılması pek hoş karşılanmıyordu. Ekim ayında bir öğleden sonra, başına fes giymiş, iri yarı bir Yunanlı, bir portre çektiirmek için dük-kândan içeri girdi. Şakır şakır terliyor, durmadan alnının teri-ni siliyordu. Doris, daha fazla beklemeden stüdyoya geçmesi-ni söyleyip, makinenin karşısına oturttu onu.

Doris ayar yapmaya başladığı sırada “Fotoğrafçı nerede?” diye sinirli sinirli sordu ter içinde kalan şişman adam.

“Fotoğrafçı benim!” dedi Doris gülümseyerek.

Adam birdenbire, öfkeyle ayağa dikildi.

“Pes doğrusu! Pes doğrusu!”

Ardından, bağırarak salona attı kendini:

“Namussuzlar! Hiç güvenmemeliydim zaten! Namuslu bir yere geldiğimi sanıyordum bir de!”

Bolbol’un kahkahasını da duyunca, adamcağız bir tuzağa düştüğüne inanmıştı.

“Bu yaptığınızı yanınıza bırakmayacağım! Konsolosluğa an-latacağım!” diye haykırdı Yunanlı, kapıyı çarpıp çıkarken.

Milo olayı öğrenince kaşlarını çattı. Düşünceli hali Doris’i şaşırttı.

“Konsolosluklardan gelen müşterilerimi kaybedeceğim,” dedi sert bir ifadeyle.

“Konsolosluklardan gelen müşteriler mi? Hiçbir zaman ol-madı ki!” diye bağırdı Doris.

Milo bu lafa alınmıştı.

Doris, anne babasına fotoğrafçılığından bahsedeceği zama-nı erteliyordu. Leon Sawaya, Milo’yla korkunç bir kavgaya tu-tuşabilirdi. Kardeşleri, Doris’in fotoğraf makinesiyle küçük te-rasta ya da poz odasında saatler geçirdiğini biliyorlardı, ama bunu sadece bir eğlence olarak görüyorlardı.

İçini dökebildiği tek kişi olan Lita Tiomji bile “Çoluk çocuk sahibi bir annenin, senin yaptıklarını yapmakta bir sakınca görmemesi doğru mu bilmiyorum hayatım,” diyordu.

Ve iç geçirerek ekliyordu:

“Neyse canım! Sen hiçbir zaman herkes gibi davranmadın ki zaten!”

Çoluk çocuk annesi kadın, o yıl, ikinci bir çocuk doğurarak durumunu daha da vahim hale getirecekti. Bu seferki de bir kızı ve adı Gabrielle olacaktı.

Yüzbaşı William Elliot, ilk ziyaretinden itibaren Doris'e kendini kaptırmıştı. Ertesi yıl, dükkâna üç sefer gelmenin bir yolunu bulmuştu; her seferinde de, portre çektirmek isteyen bir asker arkadaşını getiriyordu yanında.

"Malumyan tabelasını değıştirsın artık!" diyordu Milo güle-
rek.

"Orduyu bana bırakıp konsoloslukları kendi alabilir."

Dükkânı son ziyaretinde, salı ve perşembe günleri fotoğrafları bizzat Doris'in çektiğini öğrenen William Elliot, yeni bir portre çektirmeye karar verdi. Mart ayının bir salı günü, saat üç sularında, üzerinde tek sıra düğmeli koyu mavi asker üniformasıyla dükkâna geldi. Doris, adamın ısrarlı bakışlarından ve da-

hası, Bolbol'a karşı takındığı küçümseyici ve laubali tavırdan rahatsız olmuştu; Bolbol'a, sanki bir köpeğe kemik atarmışçasına para atıp, sert bir tonda, kahve getirmesini istemişti.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Doris pek kendine itiraf etmek istemese de, bu üniformalı atlet onu epey heyecanlandırıyordu. Belki de İngiliz olduğu içindi. Yeniyetmeliğinde kaç defa, bir Avrupalıyla evlenmenin hayalini kurmuştu!

"Üzgünüm ama artık renkli portre çekmiyoruz."

"Hiç mühim değil! Siyah-beyazı tercih ederim," dedi William Elliot, gülümseyerek.

Doris, sıkıntısını gizlemeye çalışarak: "Stüdyoya geçelim o halde," diye atıldı.

Subay, kasıntı bir ifadeyle, koltuğa kuruldu.

"Hayır hayır, şimdiden poz vermenize gerek yok," dedi Doris.

Bir yandan makineyi ayarlıyor, bir yandan da, çaktırmadan genç adamı inceliyordu; yüzbaşı Elliot'ın, hiçbir hareketini kaçırmadığının farkındaydı.

"Başınızı biraz sola çevirin! Biraz daha... Gölgeye doğru bakarsanız daha iyi olur... İşte böyle! Gevşeyebilirsiniz. Ben ayarlamayı tamamladıktan sonra pozunuzu düzeltiriz."

Doris makineye eğildiğinde, yüzbaşı, başını hafifçe o tarafa çevirdi. Bir yirmi saniye kadar bu şekilde kaldılar; Doris bir gözüyle ona bakıyor, yüzbaşı ise onu görmüyordu. Biraz utanmıştı Doris, makineyi aşağı doğru eğip yüzbaşı Elliot'ın dizleri üzerinde duran ellerine çevirdi. Kusursuz parmaklar, güçlü, güzel eller... Bir yıl önce zannettiği gibi, fotoğraf makinesi bir engel değildi. Tam tersine, gözü vizördeyken, modeline daha da yakınlaşıyordu. Neredeyse ona dokunuyordu.

Objektif yavaşça, subayın göğsüne, boynuna, çenesine doğru çıktı.

"Üniforma önemli mi?" diye sordu birdenbire Doris.

William Elliot'ın yüzünde beliren şaşkınlığı gören Doris hemen açıkladı:

“Üniformanızın fotoğrafta gözükmemesini istiyor musunuz? Ben genellikle, kıyafetin ayrıntılarını gölgede bırakmayı tercih ederim de.”

“*Do what you love!*”* diye daha alçak bir sesle yineledi yüz-başı.

Sonradan, *like* demek yerine *love* demenin özel bir anlamı olup olmadığını soracaktı kendi kendine Doris. Fakat, Shakespeare’in lisanını bu soruya cevap veremeyecek kadar az biliyordu.

Daha ertesi gün, William Elliot, portresini teslim almaya geldiğinde, Doris poz odasında işiyle meşguldü. Milo onu, her zamankinden neşeli buldu.

“Slatin’in kaçıyla ilgili ayrıntıları öğrendim; inanılacak gibi değil!” dedi subay.

Günlerdir, bütün Kahire, on iki yıl hapis yattıktan sonra Sudan’a kaçmayı başaran Avusturyalı Rudolph Slatin’den başka bir şey konuşmuyordu. Darfur’un bu eski valisi, Arap kılığına girmiş, ayakları çıplak, bitkin bir halde kendini Mısır-İngiltere sınır karakoluna atmıştı. Yirmi dört günlük kaçış sona ermişti.

“Slatin, esaretinin ilk başında çok zor anlar yaşamıştı,” diye açıkladı William Elliot.

“Hartum’un düşmesinden birkaç saat sonra, Slatin henüz esirken, gözlerinin önüne kana bulanmış bir çarşaf koymuşlardı. General Gordon’un başıydı bu! Fakat, yıllar geçtikçe, esaret koşulları yumuşamıştı. Dinini değiştirip Müslüman olan, adı da Adbülkadir olarak değişen Slatin, Mehdi’nin halefi olan halifenin hizmetkârlarından biri olmuştu. Günlerini halifenin kapısı önünde geçiriyor, onun yemek artıklarını yiyip, atının yanında çıplak ayak koşuyordu. Halifenin maiyetindeki herkesin, günde beş defa namaz kılması, Omdurman’daki büyük camiye

*) Nasıl istiyorsanız öyle yapın!

gitmesi gerekiyordu. Yerli ajanlarımızdan biri, bir akşam yine bu camideyken, onunla görüşmeyi başardı. Firar 20 Şubat'ı 21 Şubat'a bağlayan gece gerçekleşecekti. Slatin, yokluğunun ancak gün ağarırken, namaz vakti farkına varılacağını biliyordu. Alarm verilene kadar birkaç saati vardı. Yirmi dört saat sonra, sınır karakoluna vardığında, ağlaya ağlaya açıklamıştı: 'Ben Abdülkadir'im.' Heyecandan bitmişti, gerçek adını söyleyebilecek halde değildi. Subaylarımız onu tanımışlardı; biralar açıldı, garnizon bandosu Avusturya-Macaristan milli marşını çaldı..."

Doris, tüylü bir şapka takmış çok çirkin bir kadınla birlikte poz odasından çıktı. William Elliot, her zamanki gibi elini öptü. "Portrenizi beğenmişsinizdir umarım?" diye sordu Doris.

"Şahane! Şahane! Yakında, İngiltere'deki amcama göndermek için bir tane daha çektirmem gerekecek."

"Desenize, sizin fotoğraflarınızdan bir albüm yapacaklar!" aslında müşterilerini hiç de ölçülü olmaya teşvik etmek gibi bir alışkanlığı olmayan Milo böyle söylemekten kendini alamadı.

Sonra da gülerek:

"Avusturyalı dostumuz Kahire'ye gelince bana getirin. Yanılıp Malumyan'a gidebilir" dedi.

Fotoğrafı Jacquemart çekti.

Kahire'de bir kahraman gibi karşılanan, İngilizlerin himayesindeki Rudolph Slatin iki gün sonra, ona paşalık vaat eden hıdiv tarafından kabul edildi ve bir paşa, Mısır ordusunun sıradan bir subayı olamayacağı için, haliyle, albay rütbesine yükseltildi. On iki yıldır ödenmemiş olan parası da ödendi. Akıl hocası Binbaşı Wingate Bey, Fransızlara karşı pek sempati beslememesine rağmen, resmi bir fotoğrafının çekilmesi için Jacquemart'ın dükkânına götürdü onu. Kraliçe Victoria bile onunla tanışmak istiyorken, Slatin'in prens gibi bir fotoğrafını çekmemek düşünülemezdi.

Slatin'in, Hıdivlik Coğrafya Derneği'nde, 30 Nisan 1895'te düzenlediği konferans, sezonun en önemli sosyete haberlerinden biri oldu. Bunun için tahsis edilmiş olan karma mahkemenin büyük salonunda, üç yüz kişi onu bekliyordu. Lord Cromer ve General Kitchener ilk sırada, var güçleriyle yelpazeleterek sıcakla mücadele eden şık hanımların arasında oturmuştu.

Konuşmacının sağlığı yerinde gözüküyordu. Çok alkışlandı. Almanca'dan çevrilen konuşmayı sakın bir sesle, Fransızca olarak okudu ama bazı kelimelerde dili sürçüyordu. Hapiste geçirdiği yıllar boyunca İngilizce ve Fransızca bilgisi giderek körelmişti. Ana dilinin haricinde, bir tek Arapça konuşurken rahat ediyordu sanki.

Slatin, Sudan'ın farklı kavimlerini ayrıntılı olarak tanıtıyordu. Beteler ve Berberiler, Şilluklar ve Dinkalar hakkında bir uzman gibi konuştu. İlk sıralardaki hanım dinleyicilerin nefes almakta zorluk çektiği sırada, William Elliot salonun en dibinden, kulak kesilmiş dinliyordu. Lord Cromer, pencerelerin iyice açılmasını emretti.

Halifenin eski esiri, esaretinin ve kaçışının ayrıntıları üzerinde hiç durmadı. bunları bir kitapta uzun uzun anlatacağına söz vererek konuyu kapattı. Hanımlar, Slatin'in, konuşmasının sonuna yaklaşmakta olduğunu görüp rahatladılar:

“Uygar toplumun içine girdikten sonra ben de diğer insanlardan biri oldum. Sık sık, geçmişe döndüğüm oluyor. Fanatik barbarlar, Sudan çölleri, atlattığım tehlikeler gözümün önüne geliyor da, beni koruyup buralara gelmemi sağlayan Allah'a şükrediyorum.”

Slatin, seyirciler tarafından coşkuyla alkışlandı. Susayan seyirciler apar topar, büfeye yöneldiler.

Bu konuşmanın üzerinden az bir zaman geçmişti ki Milo bir açıklamada bulundu:

“Slatin Paşa’nın hazırladığı konuşma çok tuhaftı. Belli ki, Avusturyalı paşa, metni Almanca olarak yazmış ve metin İngilizce’ye bir Suriyeli tarafından çevrilmiş; evet evet, bir Suriyeli, eh ne de olsa biz her taşın altından çıkarız! Daha sonra binbaşı Wingate tarafından yeniden yazılmış ve nihayetinde Almanca olarak basılacağı için tekrar Almanca’ya çevrilmiş.”

İngilizler, bu esaret hikâyesine böylesine önem veriyorlarsa, bunun amacı kesinlikle, Mehdi’cilerin şeytani görünümünü sürdürmek ya da halkı, Sudan’ı yeniden fethetme fikrine hazırlamaktı.

“Gordon’un öcünü alacağız ve Slatin Paşa, bizi halifenin inine ulaştıracak savaşa girecek ilk kişi olacak” demişti Yüzbaşı Elliot, dükkâna uğradığında.

“Fetih için savaşa girmeye değer mi?” diye sordu Milo.

“Hem de nasıl! Mısır’ın, Yukarı Nil’i kontrol altına alması gerek. Bunu firavunlardan bugüne herkes bilir. Sudan’ın hâkimleri, nehrin yatağını değiştirerek Mısır’ı kurutabilecekleri gibi, barajlar inşa edip suları üzerine akıtarak seller altında da bırakabilirlerdi.”

“Biraz ileri gidiyorsunuz,” dedi Milo. “Mehdi’ciler, baraj yapabilecek güçteler miydi sahiden?”

“Elbette değildiler. Fakat, yabancı bir devlet, Sudan’ı ele geçirebilirdi. Eğer Mısırlılarla İngilizler bu ülkeyi almazlarsa başkaları gelip yerleşecek.”

“Fransa’yı mı kastediyorsunuz?”

“Fransa, İtalya, Almanya, Belçika... Bugün herkes Kara Afrika’yla ilgileniyor.”

“Yok yok, dördüncü bir orduyu daha Sudan’a telef olmaya göndermenin lafı bile edilemez! Bir dahaki sefer, bu vahşilerin kemiklerini kırabileceğimiz imkânlarla gerçek bir fetih yapılacaktır.”

Arada bir dükkânda soluklanan tek kişi William Elliot değildi. Şehrin merkezinde bulunmak gibi bir avantaja sahip olan fotoğraf stüdyosu, geçerken, azıcık çene çalmak, soğuk bir şey ya da bir kahve içmek için uğranılan olağan bir mola yeri haline gelmişti. Kimileri, orada randevulaşıyor, kimileri de orada tanışıyordu. Norbert Popinot da, yine böyle bir öğleden sonra, Lita'nın amcalarından biriyle, beklenmedik bir tartışmaya girmişti. Fotoğrafçılığa pek yeteneği olmayan, tüm çektikleri fiyaskoyla sonuçlanan bu amatör, her zaman olduğu gibi, banyo edilmek üzere filmler getirmişti. Norbert'in Fransız aksanını duyunca, Ferdinand de Lesseps'e duyduğu hayranlığı dile getirerek, Süveyş Kanalı'nın girişine dev bir heykelinin dikil-

mesi gerektiğini söyledi.

“Bana Ferdinand de Lesseps’ten bahsetmeyin!” diye bağırdı Popinot. “Bu adama Büyük Fransız lakabı değil olsa olsa Büyük İngiliz lakabı yakışır! Yaptırdığı Süveyş Kanalı sayesinde, Britanya İmparatorluğu, denizlerin tüm hâkimiyetini ele geçirdi. De Lesseps, onlara bu krallara yaraşır armağanı sunmakla kalmadı, bir de üstüne üstlük, Anglosaksonlar için çalışmak üzere Panama’ya gitti. Tam da düşmanlarımızın zafer kazandığı yere acayip boyutlarda bir heykeli dikilse hiç de fena olmaz aslında!”

Lita’nın amcası gözlerini kocaman kocaman açtı.

Stüdyosuna, yoğun bir profesyonel çalışma ortamı görünümü kazandıran bu canlılık Milo’nun çok hoşuna gidiyordu. Müşterilerin, teker teker, randevuyla alındığı, kapıyı büyük bir nezaketle açan özel giysili bir uşak tarafından karşılandığı Jacquemart’ın stüdyosunun aynı canlılığı taşıdığı pek söylene-
mezdi. Buna karşılık, Malumyan’ın dükkânına uğrayanlar da az sayılmazdı. Üniformalı İngilizlere bir süredir, eskimiş pardösülü, sıkıntılı yüzlü, duvar diplerinden yürüyen Ermeniler de katılmıştı. Osmanlı’nın kıyımlarından canını kurtaran bu Ermeniler elbette fotoğraf çektirmeye gelmiyorlardı; bir iş ya da en azından bir tavsiye istemek için geliyorlardı.

Richard Tiomji, Doris’i çileden çıkaran küçümser bir tavırla “Bir lokma ekmeğe muhtaç sefiller bunlar,” dedi. “Mısır’da ne işleri var!”

Doris sert bir biçimde “Bugün Ermeniler kaçıyor. Otuz yıl önceyse bizim akrabalarımızdan bazıları, Suriye’nin katliamlarından kaçıyordu,” diye karşılık verdi.

Lita’nın kocasıysa:

“Ermenilere güvenmem,” diyerek, tartışmaya yer bırakmayan bir tonda konuyu kapadı.

Böyle zamanlarda Doris’in içinden, Richard’ın yüzüne bir şey fırlatmak geliyordu.

Nisan ayının bir pazartesi günü, Solange Popinot, dükkâna bisikletle gelince epey sansasyon yarattı. Bisikletini, şaşkınlıktan donakalmış olan Bolbol'a emanet edip biraz soğuk su istedi çünkü El-Kübra sarayına kadar yaptığı gezinti sonucunda susuzluktan ölmek üzereydi. Başına hasır bir şapka takmış, beline oturan bir ceket ve eteğinin altına da, diz kısmı siyah deri tozluklarla sıkılmış kısa bir pantolon giymişti. Milo onu hem çok gülünç hem de, güç sarf etmekten pembeleşmiş yanaklarıyla fazlasıyla tahrik edici buldu.

Birkaç aydır, Ezbekiye'deki şık mağazaların vitrinlerinde, kadın bisikletçiler için, Avrupa'dan getirilmiş acayip giysiler sergileniyordu. İnsanlar bir zuhaf* pantolonunun, hijyenik bir korsenin, ya da bir kauçuk yardımıyla pantolona dönüşebilen eteklerin görüntüsü karşısında, vitrinlere hayretle bakıyordu. Ancak, pek az kadın bu gülünç kıyafetlerle şehirde dolaşma cesaretini göze alıyordu.

Eşekçiler, Fransız kadının geçişini şaşkınlıkla izlemişlerdi. El-Kübra yolu üzerinde, bisikletli gençler etrafında zikzaklar yaparak eğlenmişler ama onu bir türlü bağırıtamamışlardı.

Solange bir testi soğuk suyu içtikten sonra, güle oynaya "Bacaklarımı hissetmiyorum artık," demişti.

"Sabah sabah pedal çevirdiğim için mi yoksa geçen akşamki Fransız Konsolosluğu'ndaki balo yüzünden mi bilmiyorum."

Hep bu sosyete davetlerinin hayalini kuran Lita:

"Baloyu anlatsanıza bize!" diye atıldı.

"Ah! İnanılmaz bir şeydi! Norbert tam beş yüz kişi saydı, ki içlerinden birçoğu da hıdiv sülalesine mensup prenslerdi. Bahçede, bir parke üzerine kurulmuş doğuya özgü büyük bir çadır balo salonu olarak kullanılıyordu ve bu gün için özel olarak yapılmış iki merdiven verandaya bağlanıyordu. Bütün erkeklerin ceket yakalarında hoş çiçekler vardı. İçlerine üflendiğinde ahenkli ezgilerle karşılık veriyordu bu çiçekler. Tanıma-

*) Afrika'daki Fransız piyade birliğine bağlı asker. (ç.n.)

dıkları beylerin yanlarından geçerken üfleyen bütün o hanımları görmeliydiniz! Gülmekten katılırdınız!”

Milo bisikletin etrafında dönüp duran Bolbol’a Arapça olarak seslendi: “Şu aleti incelemekten vazgeç artık!”

“Git, Fransız hanımefendi için bir testi su daha getir!”

“Balo saat on birde, başkonsolosun ve bayan Villebois’nın, bayan Cogordan ve Saxe-Cobourg-Gotha düküyle karşılıklı yaptıkları kadrille açıldı. Balo listesinde sekiz vals, iki polka, bir *pas de quatre*, bir *lancier* ve son olarak da bir büyük *cotillon* yer alıyordu. Sabahın birinde, masalar ve sandalyeler, yemek salonuna dönüştürülen verandaya taşınmıştı. Périgord usulü sülün dolmaları biraz sert olmuştu belki ama Norbert château-margaux’yu olağanüstü buldu; üstelik Norbert şarap konusunda ne kadar müşkülpesenttir bilirsiniz...”

Fransız kadını dinlerken, Lita’nın gözleri fal taşı gibi açılıyordu.

“Sabahın ikisine doğru, Serionne kontesinin yönetimiyle cotillon başladı. Çok eğlenceli yeni figürler deneme fırsatımız oldu. Bir şerit yardımıyla bir minder çeken kadın, minderin üzerine oturmaya çalışan bir sürü adam tarafından takip ediliyordu. Başarılı olan, kadınla dans etme hakkına sahip oluyordu. Ne güldük ama! Başka bir figürde ise, balo elbisesi giydirilmiş sarışın bir fıstık salonun tam ortasında durmuş, iki erkek arasından partnerini seçiyordu. Seçilen, bu güzel bayanla dans etmek zorundaydı ve bu güzel kızı kazanan Norbert oldu, düşünebiliyor musunuz? Norbert’i o mavi gözlü sarışının beline dolanırken görmek beni çok eğlendirdi. Cotillon, bayan Prévost’un, menekşelerle dolu, göz kamaştırıcı bir kızak içinde salona girişiyle son buldu. Yattığımızda sabahın beşiydi. Dün bütün günümü yatakta geçirdim tabii.”

Milo, bu iştah açıcı bisikletçiyi, yatağında, çıplak kalçalarıyla, yüzükoyun uzanmış, yastığın üzerinde esnerken hayal etti.

“Herhalde tekrar yatacaksınız. Gezintiniz yormuştur sizi,” dedi dalgın bir tavırla Milo.

“Aslında hamama gidip banyo yapmayı düşünüyorum.”

“Hamama mı!” diye bağırdı Lita hayret ederek.

Bu Avrupalılar da sahiden inanılmazlardı!

“Çok temiz bir hamam biliyorum, Kasr el-Nil kıışlasının yanında,” diye atıldı Solange. “Erken gitmek gerekiyor, Cuma günü gitmekten de kaçınmak lazım. Masözler bir harika! Sizi sabunlayıp keseliyor, bütün eklemlerinizi tek tek kütürdetiyorlar. Sonra da, hafif yağlarla bütün vücudunuzu yoğuruyorlar. Olağanüstü bir şey bu!”

Doris bisikletin yanına gidip Solange’a sordu:

“Binmeme izin verir misiniz?”

Milo, o gece, uyumakta güçlük çekti. Solange Popinot’yu, sıcak bir odaya girip, kendini zevkten inletecek uzman ellere teslim etmek üzere, sırayla, balo tuvaletini, bisiklet kıyafetini ve gece elbisesini çıkarırken hayal ediyordu.

Seyf birçok kez üst üste davet edilince, sonunda çarşamba akşamları yapılan toplantılara, yoğun işleri sebebiyle başka yerde olması gerekmediği zamanlarda katılmaya başladı. Yeni mezun olan genç avukat, bu toplantı salonunu bir nevi siyasi kulüp olarak düşünüyor gibiydi.

Her zamankinden daha sert bir tavır sergiliyor, her şeyi İngiliz işgaline bağlıyordu.

“Mısır, Hindistan değildir,” diye ileri sürdü bir akşam.

“İngilizler, Bengal’deki racaları, alkole boğup etkisiz hale getirdiler. Buradaysa, emellerine ulaşmak için hiç şansları yok. Mısır halkı kanaatkâr’dır, Nil’in suyundan başka bir şey içmez.”

“O yüzden bilharziyoza* yakalanıyorlar ya zaten!” diye ka-
ba bir gülüşle karşılık verdi Richard Tiomji.

Seyf, düşmanca bir bakış yöneltti ona. Kılıcı elinin üzerindeki şövalye yüzüğü parıl parıl parlayan bu devekuşu yetiştiricisini sadece küçümsüyordu Seyf.

“Nil’in suyu dünyadaki en iyi sudur,” diye, kelimelerin üstüne basarak, sert bir tonda cevap verdi.

“Doğru!” dedi, bir tatsızlık çıkmasından endişelenen Milo.

“Mısırlı paşaların, ne zaman Boğaziçi’nde yaz tatillerini geçirecek olsalar, yanlarında bu sudan götürdüklerini biliyor muydunuz? Padişahın bile her gün, kendine bidonlar dolusu getirttiği sanılıyor.”

“Sırası gelmişken, şu Bourgogne’dan verin de bir tadına bakayım bari!” diye Richard’a laf attı Popinot.

Devekuşu yetiştiricisi, bir uzman edasıyla şarabı koklayıp, koca bıyığını bardağa batırdı. Herhangi bir şey hakkında detaylı bir yargıya varabilecek cinste biri değildi. Bir manikeist kadar basit bir dünya görüşü vardı. Onun için, iyi şarap ve kötü şarap, doğru dürüst insanlar ve serseriler, sağlam ürünler ve işporta malları. Katolik Yunanlılar ve insanlığın geri kalanı vardı.

Zaman zaman, bütün bu dar kafalılığına rağmen, Doris onu güven verici buluyordu ve Lita’nın yüzünden okunan dinginliğin nedenini daha iyi kavrayabiliyordu. Herkesin bir rolü, her eşyanın bir yeri ve her fikrin bir karşıtı olduğu bu siyah beyaz dünyada, Lita’nın çocukları da, sabit noktalar bulmuş gibi görünüyordu. Seyf, Richard’la tartışmaktan kaçınmasına karşın dükkânın müstahdemine çok daha özen gösteriyormuş gibi görünüyor, onun en ufak bir sözüne bile önem veriyordu. “Bolbol, Malumyan’ın bir hayli Ermeni müşterisi olduğunu söyledi.” “Bolbol bisikletin tehlikeli olduğunu düşünüyor.” “Bolbol, Sudan sınırında bir Mehdi’ci saldırısı olacağından korkuyor.”

*) Tropikal ülkelerde görülen bir tür asalak hastalığı. (ç.n.)

Milo, bu duruma çok şaşıırıyordu.

“Bu sersemde ne bulduğunu bir türlü anlayamıyorum.”

Doris ise, anladığını sanıyordu; genç avukata göre Bolbol halkı temsil ediyordu ve kaderini yeniden kendi eline alma yolunda olan hasta bir Mısır'ın canlı örneğiydi. Yine de tüm bunlar, Bolbol'un, Seyf'in ona her hitap edişinde kahkahayı basmasına engel olmuyordu.

Avukat, Hukuk Fakültesi'ndeki eski arkadaşlarından birinden, hıdiv tarafından fark edilip, eğitimini tamamlaması için Toulouse'a gönderilen Mustafa Kâmil'den büyük hayranlıkla bahsediyordu. Bu milliyetçi genç adam, Mısır'a 1894'ün sonunda, eskisinden çok daha ateşli bir halde döndüğünde ise, Avrupa'ya gidip, İngiliz işgaline karşı propaganda yapması için saray tarafından, gizlice para verilmişti ona. Seyf tüm bunları biraz esrarengiz bir biçimde anlatıyordu; anlaşılan o ki, Mustafa Kâmil'in, Kahire'deki Fransızlarla birlikte, hıdivin işviçreli kâtibi hatta belki de hıdivle birlikte katıldığı bazı toplantılardan haberi vardı.

Bir çarşamba günü, genç avukat heyecanlı bir halde geldi. Paris'ten çok güzel haberler almıştı; Mustafa Kâmil, Fransız temsilciler meclisinde bir tablo göstermeye gitmişti.

“Tablo mu?”

“Evet, ezilen Mısır'ı tasvir eden bir tablo. Ben bile gösterebilirim size resmi; tam altı bin kopya basılmış.”

Cebinden, dörde katlanmış bir kâğıt çıkardı. Sanki bir çocuk tarafından yapıldığı izlenimi veren, üstünkörü çizilmiş bir resimdi bu. Bir Yunan tapınağının merdivenlerinde ayakta durmuş, uzun elbiseli genç bir kadın görülüyordu.

“Bu, ezilen halkların kurtarıcısı olan Fransa!” diye açıkladı Seyf.

Tablonun alt kısmında, bir aslanın bekçilik ettiği, zincire vurulmuş bir sürü esir vardı. Mısır heyetinin başındaki, fes takmış genç bir adam Fransa'ya bir dilekçe uzatıyordu.

Fransız temsilcilerin bu yöntemden son derece etkilendiğini belirten genç avukat:

“Muhteşem değil mi?” diye sordu.

Doris cevap vermekten kaçındı ancak Milo:

“Gerçekten de çok esaslı!” diye bağırdı.

O gece, tuhaf bir rüya gördü. Rüyasında Seyf, tehditkâr bir tonda konuşuyordu:

“Dostum Mustafa Kâmil ülkesini özlüyor. Ona yardım etmeliyim.”

“Ona bir fotoğraf armağan etmelisiniz,” diyordu Doris.

“Fotoğraf mı?”

“Evet, kendi fotoğrafınızı.”

Bir an düşündükten sonra, genç avukat karşılık veriyordu:

“Harika bir fikir. Bolbol’la birlikte fotoğraf çektirmek istedim.”

Doris görevini yerine getirmek zorundaydı. Onları, sedirde yan yana oturttu. Seyf eline bir kırbaç almıştı; kayalık ve dalgalı deniz dekoru istemişti. Fakat, objektifte bir Yunan tapınağı görünmekteydi. Geç olmuştu, gün ışığı yeterli değildi. Bolbol, magnezyum ışığının her belirişinde isterik bir hal alıyordu.

Milo bana hayretle baktı:

“Yeniden düzenlemek mi? İyi de neyi yeniden düzenlemek istiyorsun ki?” İhtiyatlı davranıp, bir bekleme salonu yapmaktan bahsettim sadece. Dükkânı bir düzene sokmanın tek yolunun bu olduğunu söyledim. Fotoğraf çektirecek kişiye refakat edenler böylece, zırt pırt stüdyoya girip çıkmayı bırakacak, işe engel olmayacaklardı. Bu insanlar bir yere yerleştirilebilir, oyalanmaları için de fotoğraf albümü filan verilebilirdi mesela. Bolbol’un malzemeleri koyduğu oda pekâlâ bu işi görebilirdi.

“Jacquemart’ın da bekleme salonu var, Malumyan’ın da,” dedim; kocamı pes ettirecek tek açıklamanın bu olduğunu biliyordum. Bir şeyler homurdanıp odadan çıktı. Başarmıştım.

Ücret işini bir müteahhitle bizzat görüştüm. Çalışmalar başladığında da, Muski'deki bir eskiciden aldığım bir kanepeyi ve iki eski koltuğu kaplattım. Müstakbel bekleme salonunun mobilyaları döşenmişti. Duvarları süslemek için Stüdyo Tuta imzalı birkaç portreyi çerçeveletmek kalmıştı bir tek.

Bir bayram sebebiyle dükkânın iki günlüğüne kapanması, Milo'nun karşı çıkmaya hiç de hakkı olmadığı bir merhaleyi daha atlatma imkânı vermişti bana: karanlık odanın düzenlenmesi. Bir süreden beri, aksesuarları, zavallı iki masa üzerine dağ gibi yığan kocamın bu dağınıklığından şikâyetçiydim. Ne zaman banyo etmem gerekse, çeşit çeşit küveti yerleştirebilmek için her şeyi kenara çekmem gerekiyordu. Tespit ya da şaplama banyosu sırasında her seferinde kazalar meydana geliyordu; kaşla göz arasında şişelerden biri yere düşüyor ve işlemleri yapan kişinin küfürleri laboratuvarın duvarlarını deliyordu.

İşe bir an evvel laboratuvarla başlamayı düşündüğümü öğrenen Milo, "Seni ustalarla bırakıyorum. Sinirlenmeye hiç niyetim yok. Annem kısa bir ziyaret için beni Heluan'da görünce çok sevinecektir," dedi.

Bolbol'un ve bir işçinin de yardımıyla, karanlık odanın bütün mobilya ve eşyalarını boşaltarak başladım işe. Odanın gizli kalmış köşeleri mide bulandıracak kadar pisti. Değişik değişik sıvıların bulunduğu hantal konsol, muhtemelen hiç yerinden oynatılmamıştı. Parça parça olan ve bir çok yerinden eriyip giden linolyom halıyı sökmek gerekmişti. Bolbol, benim isteğim üzerine yeri uzun uzun süpürüp, fenollü suyla iki kere dezenfekte etti. Oda nihayet tertemiz olunca, boyacılardan birini çağırdım; hemen işe koyuldu.

Milo, öğleden sonra döndüğünde gözlerine inanamadı; karanlık oda parlak bir beyaza bürünmüştü.

"Aklını mı oynattın sen? Nasıl banyo edeceğiz filmleri?" diye bağırdı Milo. Mümkün olduğunca sakın bir biçimde, laboratuvar duvarlarının koyu renk olmasının sadece gereksiz değil

aynı zamanda da elverişsiz olduğunu açıkladım. Tek önemli olan lambadan yayılan ışığın türüydü. Siyah bir duvar, kötü bir ışıktan kaynaklanan kimyasal etkili ışınlarla karşı hiçbir bakımdan koruyamazdı, oysa ki beyaz duvarlar, ışığı her yöne yaymayı ve kazalara engel olmayı sağlıyordu. Bu teknik açıklamalardan hiçbir şey anlamadığı için dinlememeyi tercih etti.

“Çok güzel!” dedi, sanki büyük bir aptallık yapmış bir çocukla konuşur gibi.

“Bütün başarısız filmlerin sorumlusu sen olacaksın. Ben bu işe karışmak istemiyorum. Yarın günümü kahvede geçireceğim.”

Ertesi gün, avluda, öğlene kadar testere sesi duyuldu. Bir sürü çalışma sehpası ve bir çok etajer kestirdim. Raflardan birinde, yalnızca kimyasal ürünler duracaktı. Diğer bir raf, parlaticı tozların, şasilerin ve çeşitli karanlık oda malzemelerinin bulunduğu kutular için ayrılmıştı. Başka bir rafa ise, boş şişeler, huniler, filtreler, ölçekler ve karışımların hazırlanacağı bütün küçük kaplar dizilecekti. Masanın bir bölümündeyse, kenarlı bir çinko kâğıdı ve kirli suları atmak için bir boşaltma tüpünden oluşan bir nevi lavabo yer alıyordu. Sonra da, provaların yıkanacağı, musluklu bidon çakıldı duvara.

Öğleden sonramı, kavanozları ve şişeleri titizlikle etiketlemekle geçirdim. Çini mürekkebiyle, her sıvının ismini parlak kâğıt üzerine, büyük harflerle yazıyor, hazırlama formülünü belirtmeye de dikkat ediyordum. Bu etiketleri Arap zımkıyla yapıştırıp, rutubete karşı dayanıklı olmalarını sağlamak için erimiş parafinle kaplıyordum.

Karanlık odanın düzenlenmesi bitmişti.

Bütün bunların ve bunun ardından gelenlerin, serinkanlılıkla ayarlanmış, çok iyi hazırlanmış bir plan gibi görüldüğünü gayet iyi biliyorum. Sonradan bunu söylemekten geri kalmayacaktı bazıları. Oysa ben, şartlara uymaya çalışarak ve sadece

sezgilerimi kullanarak ilerliyordum. Bazen karşılaştığımız bir güçlük, bazen tekrar eden bir aksilik, çalışma planımızı değiştirmek zorunda bırakıyordu beni.

Bir akşam, Milo'ya:

“Hiç ara vermeden, poz odasını da yenilesek nasıl olur?” diye sordum, birden afalladı. Sonra da, poz odasının böyle çok iyi olduğunu söyledi. Mümkün olabildiğince tatlı bir sesle, daha da iyi bir hale getirilebileceğini, bir plan çıkardığımı belirttim. Ona uzattığım kâğıda bile bakmadan, bağırmaya başladı:

“Bitmedi mi hâlâ şu mesele? Deli misin nesen?” İşte bunun üzerine, iki elimle kâğıdı kavrayıp yavaşça, biraz abartılı bir hareketle, bir daha, bir daha, bir daha, küçük parçalar haline getirene kadar yırttım. Sonra da hıçkırıklara boğuldum. Milo sinirlendi ve kapıyı vurup çıktı.

Bir saat sonra döndüğündeyse, çoktan yatmıştım. Üstünü çıkardı ve tek kelime etmeden yanıma uzandı, ondan özür dileyeceğimden son derece emindi ancak benim hiç böyle bir niyetim yoktu. Saat gece yarısını geçtiğinde, hâlâ birbirimize dış biliyorduk ve bir türlü de uyuyamamıştık. İlk adımı atamayacak kadar gururluydum. En nihayet Milo, elini göbeğimin üstüne koydu; birkaç anlama çekilebilirdi bu; hem bir sevgili hem de bir sahibin yaklaşımı olabilirdi bu pekâlâ. Birkaç saniye geçmişti ki, bana sıkıca sarılmasıyla, dudaklarımızın kenetlenmesi bir oldu. Kombinezonumun üzerinden beni okşamaya başladı. Sonra da, ateşli bir şekilde üzerimdekileri çıkardı; sertliğini ve sıcaklığını içimde hissettirdi.

Gaz lambasını yeniden yaktığında, tatlı bir tonda “Beni üzdün demin,” dedim. İtiraz etti.

“Planımı görmek istemiyor musun sahiden?” diye kulağına fısıldadım.

“Yırttın ya planını.”

“Yeniden yapabilirim belki.”

Başucumdaki sehpadan bir kalem alıp, hiç yanımdan ayırmadığım not defterim bir taslak çiziverdim.

“Şu anki düzene göre, fotoğraf makinesi için geri çekilecek yeterli mesafe yok. Toplu fotoğraf çekimlerinde çok zorluk çıkıyor bu durum. Şu duvarın yerini bir parça değiştirdik mi, sandık odasından üç metre kazanıyoruz.”

Milo, hafif üzgün bir tavırla başını salladı.

“Ayrıca, ışık kaynaklarını çoğaltmamız lazım. Tavandaki camlı bölümle birlikte sadece bir tek kaynağımız var. Camlı bölmeyi, ışık geçirmez perdeler yardımıyla, peş peşe gelen ışıklı alanlarla karanlık alanlara ayırmayı öneriyorum.”

“Yemin ederim çıldırmış bu!”

“Şuraya da, avluya bakan bir buzlu cam yaptırırım. Bu ışıklı zemin sayesinde, muhteşem Rembrandt etkileri elde edebiliriz.”

Yeniden sinirlenmeye başlamıştı, bütün bu heveslerin bir servete mal olacağını belirtiyordu. Bense tam tersi olacağına ikna etmeye çalışıyordum onu. Müteahhit bana bir gider listesi çıkarmıştı. Cilvelerim karşısında yenik düşen Milo başını sallamakla yetindi.

İşçiler ertesi günden itibaren poz odasında çalışmaya koyuldular.

Bir kenara koyduğum birkaç kuruşla, çeyizimden arta kalan azıcık parayı birleştirerek hayallerimden birini daha kaliteli fotoğraflar çekebilmek için çeşit çeşit aksesuarlar almak gerçekleştirebilecektim. Milo’nun alaylarına aldırış etmeden, Paris’ten iki tane siperli reflektör, bir stenope-vizör ve değişken odaklı bir objektif ısmarladım. Ayrıca, fotometre denilen yeni bir aygıtı da getirttim.

“Fotometre, pozlandırma süresini tam olarak saptamayı sağlıyor,” diye açıkladım kocama, dikkatli bir biçimde aleti açarken. Kısmen maroken kaplı ve ucunda bir vizör olan bir tür minyatür dürbündü bu.

“Ayarı yaptıktan sonra, siyah örtünün altına giriyorsun. Fotometreyi buzlu camın karşısına koyup, gözünü vizöre iyice yerleştiriyorsun. Sonra da, ayar bileziğini, ışık lekesi kaybo-

luncaya kadar bu şekilde çeviriyorsun. Sana sadece ok işareti-
nin yanındaki saniye sayısını okumak kalıyor.”

Fakat Milo, göz göre göre kafasını çevirdi; onun gibi bir
profesyonelin, müşterilerinin fotoğrafını çekmek için bir dür-
büne ihtiyacı yoktu.

Poz odasındaki yeni düzenleme sayesinde, 1895 yazının başında daha iyi portreler çekmeye başladım. Özellikle de, camlı tavandan gelen ışık miktarını her modelin karakterine göre ayarlamayı öğrendim. Örneğin, elde edilen sonucu banyo işlemi esnasında düzeltme pahasına olsa da, bir yüzdeki yumuşak ifadeyi korumak için, ışık kaynaklarını özenle dengeliyorken, erkeksiliği ortaya çıkarmak için kontrastları vurguluyordum.

Malzeme alışverişlerimde, poz veren kişinin rahatlamasını sağladığı ve bakışını yönlendirdiği varsayılan göz sabitleyiciden almakta tereddüt ettim. Kahire yüksek sosyetesinden çocukların fotoğraflarını çeken Jacquemart, kurulunca birkaç nota söyleyebilen mekanik bir kuş koymuştu. Yetişkinler için-

de, poz verirken bakıp ifadelerini düzeltebildikleri hareket eden bir ayna vardı. Malumyan ise, asker müşterilerinin bakışını, daha ilkel bir yöntemle, ejderhayı yere seren Aziz Georges tablosu vasıtasıyla çekmeye çalışıyordu. Çocuklar için de, görünmeyen bir el tarafından oynatılan bir kukla koymuştu.

Düşünüp taşındım ve göz sabitleyiciden, yapay niteliğinden çekindiğim için vazgeçtim. Hiçbir şey, yapaylık kadar te-dirgin etmiyordu beni. Böylece, Milo'nun yöntemlerine tepki olarak, klişelerime rötuş yapmamayı görev edindim. "Bal gibi de hile yapmak denir buna," diye de iddia ediyordum.

Kocamın, işi çok ileri götürdüğünü söylemeliyim. Evlenmemizden birkaç ay sonra, "bir ölüyü yeniden canlandırmak"la övünmemiş miydi? O gün, Faggala semtinden, yeni ölmüş birinin başucuna çağırılmıştı. Ailesi, adamcağızın tabuta konulmadan önce bir fotoğrafının çekilmesini istiyordu. Naaş, mum kokusuyla güllerin kokusunun birbirine karıştığı, mumlarla aydınlatılmış loş bir odaya konmuştu. Milo, hiç tereddüt etmeden, makinesini cenaze yatağının tam karşısına yerleştirip, perdelerin çekilip, pencerelerin açılmasını istedi. Sonra da, duvar saatinin akreple yelkovanının, tam müşterisinin son nefesini verdiği saate getirilmesini söyledi. Adama, siyah bir kıyafet giydirilmiş, bütün yüzükleri parmaklarına takılmıştı. İlk kez, fotoğrafı çeken kişinin "Kıpırdamıyoruz!" demesi gerek-memişti.

Ertesi gün fotoğrafı alan aile, bir parça düş kırıklığına uğramış gibiydi. Milo da, bunun üzerine fotoğrafı "gözleri açkımış gibi" düzeltmeyi önerdi ve bu teklifi coşkuyla kabul edildi. Dükkâna döndü, işe koyulmak üzere kalemleri ve fırçalarıyla birlikte kulübeye kapandı. Rötuşun sonucunu gördüğümde dehşetle çığlık attım. Adamın ailesi ise sonuca hayran kalmıştı, talep edilen ek ücreti, hiç itiraz etmeden ödediler.

Rötuş ilkesini reddetme nedenlerim, Paris Sergi Salonu'nda ödül almış yetenekli bir fotoğrafçının yazmış olduğu bir makaleyi okuduğum gün ortadan kalktı.

“Makine bizim gibi görmez,” diye açıklıyordu bu sanatçı; “Neredeyse daha iyi görür ve bunun sonucu olarak da gerçeği çarpıtır. Haddinden fazla belirgin oluşu da, birkaç rötuşla düzeltme yapılmasını gerektirir. Mesela, çıplak gözle görülmeyen çilleri neden muhafaza edelim?” Bu tezle sarsılmıştım. Bir zamanlar renklendirme yaptığım hücremi sık sık ziyaret etmeye başladım yine.

Kendimi affettirmek istercesine “Sadece, teknikten kaynaklanan aşırılıkları azaltmak için rötuş yapıyorum,” diyordum. “Modeli, makinenin, her şeyi fazlasıyla açığa vuran bakışından korumak lazım.” Böylece ben de artık, yeri geldiğinde dudak çatlaklarını silmekte, kabarık bir damarı yumuşatmakta ya da bir gamzenin silik bir yara gibi görünmesine engel olmakta sakınca görmüyordum. Yüze düşen bir saç telinin öylece bırakılmasına gerek yoktu. Buna karşılık, Milo’nun, gözün bütün yuvarlaklığını yok etmek ve yanağı yassılaştırmak pahasına sürekli yaptığı gibi, sarkık bir ağzın kenarlarını yukarı kaldırmaktan, hatta alt gözkapasının gölgesini yok etmekten bile kaçınıyordum.

Çocukluğumda yapılan resmimi bir kez daha düşünüyordum. Ressamın ağzımı neden büyük gösterdiğini, dudaklarımı neden kalınlaştırıp kıpkırmızı yaptığını soruyordum kendi kendime. Çünkü, beni karikatürleştirmişti; meşhur minyatürü nihayet annemlerin evinde, bir sandık odasında bulduğumda fark etmiştim bunu. Ancak, Milo’nun gözünde güzel olduğumu anladığımdan beri, bu deforme edilmiş tasvirimden rahatsız olmuyordum. Hatta tabloyu tuvalet masamın yanına asmıştım ve arada sırada, yüreğim sızlayarak bakıyordum ona.

“Fotoğrafçı da tıpkı ressam gibi bir yüzü karikatürize edebilir, ama aynı zamanda da güzelliğini ortaya çıkartmak ve kusurlarını gizlemek için, en uygun ışığı kullanarak, onu en güzel görünümüyle yansıtabilir,” diye açıklamıştım Lita’ya.

“Herkes güzel değildir ki hayatım!” diye karşılık verdi.

Ben de bunun üzerine ona şu cevabı verdim: “Her yüzde bir güzellik vardır. Onu açığa çıkarmak da fotoğrafçıya düşer.”

Bu görünüşü güzel kılma çabası bir yandan da rahatsız ediyordu beni. Bir yüzü güzelleştirmek, onun gerçek haline ihanet etmek değil miydi? Bir süre kafamı kurcalayıp durdu bu mesele, ama sonradan bunun yanlış bir soru olduğunu anladım. “Yapmaya çalıştığım şey güzelleştirmek değil maskeyi indirmek” diye çiziktirmiştım bir akşam defterime. “Bir anlamda yüzleri çıplak bırakmak.”

Bu her zaman kolay olmuyordu. Bazen, kimi modellerin, arkasına sığındıkları siperi kırmak için bir çekiç ya da keski kullanmam gerektiğini hissediyordum. Epey yankı uyandıran başarısızlıklarım olmuştu. Hatta, iki üç sefer, vahim bulduğum fotoğrafları müşterilerime göstermekte tereddüt etmiştim. Ama, kişisel beğenilerim insanların beğenilerine pek de uymuyordu ister istemez. Tam tersine, ücreti ödemeyi reddeden bir müşteri bile çıkmıştı bir keresinde; çünkü maskesi olmadan kendini tanıyamıyordu.

Bir sabah, sekizinci yaş günlerini tespit edecek bir fotoğraflarının çekilmesi için ikiz kardeşler getirdiler dükkâna. Aynı şekilde giydirildikleri ve saçlarının aynı şekilde tarandığı yetmezmiş gibi, bir de aynı hareketleri yapıyor, hem aynı anda hem de tıpatıp aynı şekilde gülüyorlardı. Birbirlerinin yansımasından başka bir şey değillerdi. Annelerinden, salonda beklemesini rica ederek, iki oğlanı da alıp poz odasına götürdüm. İkisine ayrı ayrı hitap etmeye çalıştım, ki bu onları epey şaşırtmıştı. Afallamış gibi bakıyorlardı. Ne istediğimi defalarca tekrar ettim, ikisini birbirinden ayırt etmeye inat etmiştim. Sonunda farklı davranmaya başladılar, biri bu yepyeni durumla eğlenirken, öteki üzerinde düşünüyormuş gibiydi.

Fotoğrafta, biri, ıslıl ıslıl bir yüzle gülümsüyor, diğeri ise neredeyse sert denebilecek derin bir ifadeyle bakıyordu. Birkaç gün sonra, sonucu gören anne “Ne yaptınız siz böyle!” diye haykırdı. Öfkelenmişti. Ben fotoğrafımı savunmaya çalıştıkça o daha da sinirleniyordu. En sonunda, banyo sırasında elemiş

olduğum, ikizlerin birbirinden ayırt edilemediği diğer fotoğrafı gidip getirdim istemeye istemeye.

Bunun yanı sıra, 1895 haziranında, iki yıl kadar önce, Popinot'ların evinde karşılaştığımız Fransız öğretim üyesinin portresini çekmekten de büyük mutluluk duydum. Yunan-Katoliklerinin başlıklarının kökenini öğrenmek isteyen, Milo'nun da saçma sapan cevaplar verdiği Hukuk Fakültesi profesörüydü bu. Dükkâna Solange vasıtasıyla gelen bu yaşlı beyefendi kocamı tanımadı ve de Tanrıya şükür, hangi mezhepten olduğunu sormayı aklına getirmede. Milo, ne olur ne olmaz diye, onu bana bıraktı. Poz odasına girer girmez, monoklü ilişti gözüme. Bütün fotoğrafı, yuvarlak camı hapseden kısık gözü merkez alarak kurmaya karar verdim. Yaşlı hukukçu, bir hafta sonra geldiğinde, portresinin önünde saniyelerce sessiz kaldıktan sonra, nihayet "Şahane, hanımefendi! Şahane! Siz bir sanatçısınız," diye fısıldadı. Heyecandan kızardığımı hissettim.

Bu sözlerini kocama aktardığımda, beni şaşırtan bir patavatsızlıkla:

"Fotoğrafı gördüğünde monoklü gözünde miydi bari kaçık ihtiyarın?" dedi.

YİRMİ DÖRT

O akşam Milo, akşam yemeğinden sonra, hava almak için dışarı çıktı. Arkadaşı Ernest Zahlaui'ye -ki Doris ona hiç tahammül edemezdi- rastlayacağından emin olarak Bavaria Bar'a uğradı. Mısır Değirmenler Birliği'nde evrak memuru olan bu adam, yaz kış demeden, her akşam, saat yediden itibaren orada oluyordu. Hangi marka olursa olsun, ister yerli, ister Avrupa malı bütün biraları, gözü kapalı tanımakla övünüyordu.

Milo hafif çakırkeyif olmuş iki İngiliz askerin ardından bardan içeri girdi.

Salon dumana boğulmuştu ve yanmış yağ kokuyordu. Sürekli bir canlılık hâkimdi barda. Garsonların bağırıtlarına, bir bankta yan yana oturmuş aşırı derecede makyajlı bir sürü ka-

dının çın çın öten kahkahaları karışuyordu. Bir akordeoncu da bu genel umursamazlık ortamında, enstrümanına işkence yaparak, gürültüye katkıda bulunuyordu.

Ernest Zahlaoui her zamanki yerine, büyük çinko kandil tabasının altına oturmuştu. Uzun keçi suratı, Milo'yu görür görmez aydınlandı.

“Hortlak geldi, hortlak! İyi bir gün seçtin *ya akrut*, tam da yeni bir bira gelmişti. Bir tane Münih lütfen!”

Parmaklarıyla ısıklık çalıp, bir bardak ve bir şişe daha istedi.

Bankta oturan çıplak omuzlu kadınlar, Milo'ya kaş göz işareti yapıp yapıp, daha da yüksek sesle gülüyorlardı. Milo, içlerinden birini tanır gibi oldu, birkaç yıl önce, New Hotel civarında sokak fahişeliği yapıyordu.

Birkaç kadehi çoktan yuvarlamış olan Ernest: “Ee? Ne diyorsun bu biraya?” diye sordu.

Hayli keyifli ve bol içkili iki saat geçirdiler. Zaman zaman, kadınlardan biri gelip Milo'nun kadehinden içiyor ve dizlerine oturuyordu. Milo da gülerek reddediyordu gelen kadını. Garsonlar salonda dört dönüyor, siparişleri bağırarak mutfığa iletiyorlardı. Sabahın bir buçuğuna doğru, bir İngiliz askeri, akordeoncuyu ite kaka dışarı çıkıp kustu.

Bir süre sonra “Eve dönmeliyim. Karım beni bekliyor,” dedi Milo tatsız bir tonla.

“Ben de senle geliyorum,” dedi Ernest ve yol için, fazladan iki litre daha aldı yanına.

Çıkarlarken, kusmakla meşgul olan İngilizlerden kıl payı kurtuldular. İçerdekinden çok daha serin olan dışarıdaki hava, ikisini de titretti. Dükkâna geldiklerinde, Milo, anahtarı kilide sokmayı güç bela başardı. Yanık kalmış olan gaz lambasını alıp sallayarak koridoru aydınlattı. Bolbol, tezgâh boyunca bir şilteye uzanmış, her zamanki gibi horul horul uyuyordu. Ernest uyuyan müstahdemin yanına yaklaştı, şişelerden birinin tıpasını çıkardı, yüzünün üstüne bir metre yukardan, azıcık bira damlattı. Milo gülmekten katılıyordu. Bolbol yatağında doğ-

rulur doğrulmaz, korkunç bir bakış fırlatan ve parmağıyla “Hişt!” işareti yapan patronuyla burun buruna geldi. Şaşkına dönmüştü, yorganın altına sığıniverdi.

Ernest Zahlaoui, poz odasına yöneldi. Milo, sendeleyerek onu takip etti. Sedirde yan yana oturup birinci şişeyi boşalttılar.

“Nedir bu?” diye sordu Ernest reflektörlerden birini tutarak.

“Bu ışık için...” diye anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı.

Öteki, ani bir hareketle, reflektörü fırlatıverdi; reflektör, ışıkölçerin çarkına çarpıp parçalandı.

İkisi de çılgınlar gibi gülmeye başladı. Ernest Zahlaoui, pantolonunun düğmelerini açıp, un ufak olmuş aletin önünde kazık gibi dikildi.

Miço: “Bekle, bekle!” diye seslenip yanına geldi.

El birliğiyle işeyip cam kırıntılarını bir güzel suladılar.

İkinci şişenin tıpası biraz zor açılıyordu. Milo, şişenin ağzını makinenin koluna vurarak kırdı ama şişe olduğu gibi halıya döküldü.

“Peki ya bu ne?” diye sordu Ernest Zahlaoui, parmağıyla, yüksekçe bir masanın üzerinde duran stenope-vizörü gösterecek.

Milo, dili dolaşarak “O mu... o... o ... Şey... Ste... Ste... Stenope-vizör,” diye geveledi.

“Ste ne?”

“Ste... Ste...”

Gülmekten katıldılar. Ernest dürbünü kavrayıp edepsiz bir hareket yaptı.

“Hayır hayır, öyle değil...” diyerek aleti elinden aldı Milo.

Ve gücünün kalan son damlasıyla, aleti odanın öbür ucuna fırlattıktan sonra ıslak halıya yığılıverdi.

Doris sabahın altısında kalktı, Milo’yu yanında bulamayınca endişelenmişti. Üzerine bir sabahlık geçirdi ve lambayı alıp

aşığı indi. Bolbol gürültüyle horluyordu. Açık kalan kapıdan kuşkulanmıştı, atölyeye girdi ve çığlığı patlattı.

Tam bir dakika, odanın girişinde, taş kesilmiş gibi hareket-siz kaldı. Gözlerinden yaşlar akıyordu. Lambasını bırakıp, Milo'nun yanına gidip onu kendine getirmeye çalıştı. Sadece homurtular çıkararak karşılık verdiği için, Doris gidip bir kova su getirdi ve içindekini olduğu gibi Milo'nun üzerine boşalttı. Ernest Zahlaoui de aynı muameleye maruz kaldı. İki adam güç-lükle ayağa kalktılar.

“Kapıdan çıkıyor ve bir daha buraya asla adımınızı atmı-yorsunuz!” diye bağırdı Değirmenler Birliği memuruna.

Ernest, pantolonunun fermuarı açık, duvarlara çarpa çarpa gitti.

Milo'nun kafası kazan gibiydi; ışıkölçere tutunuyordu. Memlûka yanına gidip, gözlerinin içine baktı ve dişlerini sıkarak alçak bir sesle:

“Bana bunu bir daha asla yapma!”

İki saat sonra, Bolbol'un atölyeyi temizlemeyi bitirdiği sırada, Milo ayrılmış, Opera meydanındaki çiçekçiye gitmişti. Özür dilemek üzere kocaman bir çiçek buketiyle eve döndü. Doris teşekkür edemeyecek kadar öfkeliydi, Milo'nun, çiçekleri dikenlerini ellerine batıra batıra beceriksizce bir vazoya koymasına göz yumdu.

Bolbol, kovaları ve süngerleriyle bile, geceden kalan pisliği yok edemiyordu. Kendi kocası ve zavallının teki tarafından gerçekleştirilmiş bir saldırının kurbanı olduğunu hissediyordu Doris.

Dairelerine çıkarken, bir gün önceki başarısı ve içki âlemi arasında bir ilişki kurdu. “Siz bir sanatçısınız,” demişti monokl takan yaşlı üniversite öğretim üyesi. Milo, bu bir tanecik iltifat yüzünden mi krize girmişti yani? Doris kendi kendine şunu so-

ruyordu: Dükkânın yeniden düzenlenmesi, Milo'yu sandığından daha mı fazla incitmişti acaba?

Milo, karanlık odanın, biraz buruk bir şekilde ifade ettiği üzere 'aydınlık odaya' dönüştürülmesinden sonra, birçok defa "Artık burası benim evim değil," diye bağırmıştı.

Milo, sonraki günlerde, sevimli olabilmek için gerçekten büyük çaba sarf etti ve yavaş yavaş, Doris'in üzüntüsünü gidermeyi başardı. Bir reflektör ve de bir stenope-vizör siparişi vermek için, Paris'li bir tüccara bizzat mektup yazdı. Birkaç hafta sonra gelen kolinin içinden, ayrıca, klişeleri büyültüp, küçültmeye yarayan bir agrandisör çıkması Memlûka için büyük sürpriz oldu.

William Elliot'la, bir ağustos sabahı Fleming plajında karşılaştılar yeniden. Vücuduna iyice oturan mayosuyla da, üniformasıyla olduğu kadar şıktı yüzbaşı. Eğilip elini öptüğünde hafifçe ürperdiğini hissetti Doris.

İngiliz subay, birkaç günlük iznini, babasının, kumsalın arkasına saklanmış olan villasında geçiriyordu. İskenderiye gümrük müdür yardımcısı olan Elliot bey bu evi, William'ın orduya katılmak üzere Mısır'a, onun yanına geldiği 1885 yılında inşa ettirmişti. Dul kaldığından bu yana, bütün bir yaz boyunca, hizmetçisi ve siyah buldok köpeğiyle birlikte bu evde, yalnız yaşıyordu. Onu bir tek, alacakaranlıkta köpeğinin ardından yürürken uzaktan görüyorlardı.

“Kumsaldaki İngiliz” çocukları korkutan, bir tür satıcıydı.

“Ne yazık ki yarın dönüyorum,” dedi yüzbaşı Elliot. “Bugün öğleden sonra, Casino San Stefano’da çay saatini birlikte geçirmeye ne dersiniz? Bisiklet süsleme yarışması yapılacak.”

Eğlenmeye her zaman hazır olan Milo, memnuniyetle kabul etti:

“Benim için de değişiklik olur. Geçen seneye kadar, yarışmacıların fotoğraflarını çekiyordum ama bu yaz, doğru dürüst bir tatil yapmaya karar verdim.”

Milo’nun artık plaj fotoğrafları çekmeye ihtiyacı yoktu. Müşterileri o kadar çok artmıştı ki, ağabeyinin oteline gitmek-tense, Otel Miramar’da iki oda bile tutabilirdi.

Yüzbaşı Elliot’ın bakışları, mavi beyaz plaj giysisi içinde göz kamaştıran Doris’in çıplak kollarına takılı kaldı.

“Denizè girmeyecek misiniz?” diye sordu.

Milo, Doris’in fikrini almaya gerek bile görmeden “Gireceğiz tabii!” dedi. “Küçük Yoland’dan rica ederiz, bakıcıyla birlikte kızlarla ilgilenir. Buna bayılacaktır,” dedikten sonra da avazı çıktığı kadar bağırdı:

“Yola! Yola!”

On dakika kadar sonra, bezden kabinde değişmiş, deniz kıyısına, yüzbaşı Elliot’ın yanına gitmişlerdi. Yüzbaşı, mükemmel bir yüzücüydü, o ana kadar, on kere dalış yapmış, şaşkın şaşkın onu izleyen aylaklar sürüsüne ufak çapta bir serbest yüzme gösterisi bile sunmuştu.

“Geliyor musunuz?” diye, ıslak saçlarını düzelterek sordu İngiliz.

Yeni bir mayo giymiş olan Doris “Kocam arkanızdan gelir ama ben su yüzünde durabilmeyi ancak beceriyorum,” diye cevap verdi.

Yüzbaşı “Eğer su yüzünde kalmayı beceriyorsanız, pekâlâ yüzebilirsiniz hanımefendi!” deyip Milo’ya döndü:

“Eşinize nasıl kulaç atıldığını öğretmeme izin verir misiniz?”

“Bu harika bir fikir!” diye haykırdı Milo. “Benim öğretmemi istemiyor da.”

Doris, tedirgin olduğu kadar heyecanlıydı da; gösteriyi izlemek için koşuşan çocukların “Memlûka! Memlûka!” çığlıkları arasında, pek keyiflenen Milo’nun gözleri önünde, beline kadar suya girdi. William Elliot bir tahta bulmaya gitmişti.

“Sıkıca tutunun buna. Kollarınızı dayayın. Hayır hayır, böyle değil...”

Doris, biraz gergindi ama yüzbaşının güçlü ellerinin idaresine bıraktı kendini. Onunla temas ettiğinde, izleyicilerin alkışları arasında yasak bir şey yapmış gibi garip bir hisse kapıldı.

“Şimdi de bacaklarınızla suyu itin. Evet evet, ilerlemek için suyu itmeniz lazım,” diyordu yüzbaşı Elliot.

Doris, bacaklarını değil de yaklaşan küçük dalgayı düşünüyordu. Tedirgin olmuştu; su yutmak korkusuyla, başını iyice yukarı kaldırdı.

“Korkmayın, ben buradayım,” dedi İngiliz.

“Kollarını kullanarak nasıl yüzeceğini öğretmek lazım ona. Verin şu tahtayı bana.”

Tahta olmayınca, yüzbaşıyla iyice yakınlaştı Doris. Elleri yapışmıştı, kaderinin ona bağlı olduğunu hissediyordu.

“Kendinizi bırakın, göreceksiniz çok iyi olacak,” dedi yüzbaşı sevecen bir tonda.

Yüzme dersi, birdenbire çığlıklarla yarıda kesiliverdi. Küçük Gabrielle bir mantar parçası yutmuştu, bakıcısıysa ne yapacağını şaşırmış, mantarı beceriksizce çıkarmaya çalışıyordu çocuğun ağzından. Aceleyle koşuştular.

“Bacaklarından tutup silkelemek lazım!” diye bağırdı Milo; oysa söylediğiyle yaptığı birbirini tutmuyordu.

Çocukken, Heluan’da bir Pazar günü, yuttuğu bir vida yüzünden nefessiz kaldığında, o da annesi tarafından bu şekilde kurtarılmıştı. Nonna, kayınbiraderi doktor Tuta’nın övgülerine mazhar olan bu olayı sık sık anlatırdı; kesinlikle parmaklar kul-

lanılmamalıydı, boğazda takılıp kalmış nesneyi daha beter içeri sokmaktan başka bir işe yaramıyordu bu.

Babası Gabrielle'i kucağına alır almaz, mantar parçası yere düştü. Doris, gözyaşları içinde, küçük kızını hararetle göğsüne bastırdı.

Milo'nun arkadaşı Fleming'de çok beğenilmişti. Öyle ki, bisiklet süsleme yarışması için, kuzenli arkadaşlı on beş kadar kişi de San Stefano'ya onunla beraber gelmişti. Yüzbaşı Elliot'ın rezerve ettiği üç kişilik masa, neşeli ve gürültücü bir meclise dönüşmüştü. İngiliz, önceleri biraz tedirgindi, hatta bu yaygaracı Levanten gruptan rahatsız olmuştu, ancak yavaş yavaş kendini ortama kaptırdı. Böyle eşsiz bir akşama ön ayak olmaktan ötürü de mutlu oluverdi.

Kahire'de yalnızca, kendi yurttaşlarıyla görüşüyordu. İşgal ordusuna değil de Mısır ordusuna mensup olması hiçbir şey değiştirmiyordu; Britanyalı subaylarla yerli subayların yemekhaneleri ayrı ayırdı ve Britanyalıların, yerli subaylarla kişisel ilişkiye girmesine kötü gözle bakılıyordu. Herkes kendince, farklı bir statüyle yaşıyordu; yerli subaylar, orduda belli bir hiyerarşik seviyeyi aşamıyorlardı ve hatta, aynı rütbede bile olsalar İngiliz meslektaşlarından daha düşük bir ücret alıyorlardı. Üstelik dil engeli konuşmalarını hiç de kolaylaştırmıyordu; doğru dürüst Arapça konuşan İngiliz subayı çok enderdi. Zaten bildikleri de genellikle Mısır'a gelmeden önce, Oxford'da öğrendikleri, kendilerine bir prim sağlasa da gündelik ilişkiler kurmalarına pek imkân tanımayan edebi bir Arapça'ydı.

William Elliot, ilk kez Suriye kökenli Hristiyanlarla birlikte çıkıyordu. Ne Avrupalı ne de tam anlamıyla yerli olan bu tanımlanamaz insanlar onu şaşkına çevirmişti sanki.

"Nasıl hiçbir yere ait olunmaz ki?" diye sordu birkaç kadeh bira içtikten sonra.

Bu soru Milo'nun hoşuna gitmişti:

“İnanmayın! Biz her iki tarafa da aitiz. Bir pozitif ve bir negatif klişeden ibaretiz her birimiz. Bazı durumlarda beyaz-siyah, bazı durumlardaysa siyah-beyaz,” diyerek cevapladı.

Çiçeklerle dolup taşan bisikletler geçit yapıyordu. Yarışmacıların performansları hakkında ateşli yorumlar yapıyordu. İskenderiye yüksek sosyetesine mensup olan bu beyler, bisikletlerini büyük bir özenle süslemişlerdi. İçlerinden, San Stefano yönetim kurulu üyesi Rizkallah Tuta Bey, gül bahçesinin ortasında bisikletiyle geziniyordu.

“Şu adam da fazla oluyor!” diye belirtti yüzbaşı Elliot.

Milo gülmeye başladı:

“O benim kuzenlerimden biri. Tuta ve Oğulları dükkânının sahibi. Çok zengin bir Musevi ile evlendi, bir Agion’la. Ne skandala yol açmıştı o zamanlar! Fakat başarısı her şeyi gölgede bıraktı. Belki bu yıl, aile fotoğrafımıza katılma şerefini bize bahşeder.”

Jüridekilerle sağlam iş ilişkileri olan Rizkallah bey, üçüncü oldu. Milo, kutlamak amacıyla onun yanına gitti. Etrafı kuşatılmış ve iltifatlara boğulmuş olan Rizkallah bey ise, Milo'nun elini sıkarken hiç de onu tanımış gibi görünmüyordu.

Yüzbaşı Elliot, Doris’e “Kocanız gerçekten de çok sempatik,” dedi. “Önümüzdeki ay yapılacak olan, Kahire’deki fener alayına sizi de davet etmekten zevk duyarım. Kasr el-Nil kışlasında, birleşik iki ordunun müzikleri eşliğinde yapılacak.”

“Bir fener alayı ha?” diye bağırdı birkaç dakika sonra gelen Milo. “Müthiş bir şey bu! Bu tür gösterilere bayılırım.”

Kuşkusuz, bir İngiliz subayı tarafından davet edilmiş olmak düşüncesi daha çok hoşuna gitmişti. Bu mesafeli insanlar, sizi küçümsedikleri gibi, sizden kaçtıkları hissini de uyandırmazlar mıydı çoğu zaman? Bir hafta önce, ailecek yenen bir öğle yemeği sırasında, Milo, Mısır emniyet yönetmeliğinin yeni bir maddesini okuyarak dinleyenleri çok eğlendirmişti:

“Her yerli, gerekli hallerde yardımına koşmaktan sorumlu olduğu halde, sarhoş bir İngiliz askerine yaklaşmaktan kaçınacaktır.” Bunun üstüne, kaldırırma yığılmış kalmış bir ‘kırmızı ceketli’ye geri geri giderek yaklaşmakta olan birinin taklidini yaptı.

William Elliot, giderek gevşeyip, kendi hükümetiyle ilgili esprilere kapıldığı sırada, Milo gizlice fısıldadı:

“Canımı sıkan ve size sormak istediğim bir mesele var. İlk defa dükkâna geldiğiniz gün var ya... Evet, ilk geldiğiniz gün işte... Neden Malumyan’a değıl de bize başvurdunuz?”

İngiliz bir kahkaha patlattı:

“Gerçekten nedenini bilmek istiyor musunuz? Pekâlâ. Sadece adresi şaşırmıştım. Malumyan’ın Ezbekiye Meydanı’nda olduğunu söylemişlerdi bana. Sizin vitrininizin önüne gelince de, tabelaya bakmadım... Ama emin olun hiç pişman değılim!”

Bu son sözleri söyledikten sonra Doris’e attığı kaçamak bakış genç kadını allak bullak etti.

Her yaz olduğu gibi o yaz da Popinot'lar, hava değişikliği için Avrupa'ya gittiler. Milo, Doris ve Tiomji'ler, ellerinde çiçeklerle, gemiye kadar eşlik ettiler onlara. Rıhtım, bir sosyete öğleden sonrasını çağrıştırıyordu; şık şık giyinmiş çok sayıda kadın ve erkek, beyleri, paşaları ve Akdeniz'in öte yanındaki korkunç sıcaklardan kaçan çok sayıda Avrupalıyı selamlamak için lüks bavulların arasına sızıyordu. Avusturya-Macaristan konsolosunun karısının kıyafeti eleştiriliyordu; üzerine kanatlarını amış bir kuş kondurulmuş, nadide tüylerle kaplı fuşya renkli kadife bir şapka takmıştı. Prens Fuad ise, feslerini taşımak için Paris'te, Vuitton'a özel olarak yaptırdığı valizini gösteriyordu arkadaşlarına.

Norbert “En geç 30 Eylöl’de döneriz. İhtiyacınız olursa aracımı ağırmaktan çekinmeyin,” diye belirtti Milo’ya.

Solange, yolculuğa çıkacak olmaktan ötürü hem çok heyecanlıydı hem de çok duygulanmıştı, bir yandan kahkahalar atarken, bir yandan da gözyaşlarını dindirmeye çalışıyordu. Az kalsın bir şemsiyeye takılıp düşecekti ki, Crédit foncier’nin müdür yardımcısı olan beyin ceketine tutundu. Milo, seyyar satıcıya seslenip, herkese demirhindi suyu ikram etti.

Deniz Nakliyat şirketinin yolcu gemisi veda düdüğünü alarak yavaş yavaş uzaklaştığında, saat onu biri biraz geçiyordu. Solange’ın, arkadaşlarına ikinci güverteden attığı gül, köpüklerin içinde boğuldu gitti.

“Ah! Bir gün Avrupa’yı görmeyi ne çok isterdim!” diye haykırdı Doris.

“Sen canın istediğı zaman gidebilirsin de, hıdivin, padişah-tan izin alabilmek için didinip durması gerekiyor,” diyerek dalga geçti Milo.

Tiomji’lerle birlikte bindikleri, Fleming’e doğru yol almakta olan faytonda, gazetelerin ser verip de sır vermediğı bu yeni konudan bahsetmekten pek zevk aldı. Detaylardan nasıl haberi olduğunu da Allah bilir! Belki de, rıhtımda konuşulanlara kulak kabartarak öğrenmişti olan biteni.

“Padişah, Abbas’ın Avrupa’ya gidip, orada sefih bir yaşam sürmesini istemiyordu. Özellikle de, kulunun bu durumdan yararlanarak, yabancı devlet başkanlarıyla görüşmeye kalkmasından ve kendine bağımsız hükümdar süsü vermesinden korkuyordu. Fakat, hıdivimiz Venedik’e ve Divonne’a gitme arzusuyla yanıp tutuşuyordu; bir de Paris’e hiç şüphesiz. Doktorlarından birini, Comanos paşayı, hakkını savunması için İstanbul’a gönderdi. Doktor, padişaha, Abbas’ın şişmanladığını, başına kan hücum etmesinden dolayı rahatsızlık çektiğini ve bir iklim değışikliğine ihtiyacı olduğunu açıkladı. Padişah ise, imparatorluğunun, arzu edilen tüm iklimleri sunacak kadar

büyük olduğunu söyleyerek karşılık verdi; hıdivin emrine, Karadeniz’de bir saray tahsis edecekti.

Richard Tiomji: “Ben olsam, tatillerimi devekuşlarıyla ve Lita’yla geçirmek için, Karadeniz’deki sarayı alırdım!” diye bağırды gevrek gevrek gülerек.

Bir miktar cep harçlığı da sunan doktorun ısrarı karşısında, padişah nihayet pes etti, ancak güzergâhı ve ulaşım araçlarını kendisi belirledi. Hıdiv, kendi özel yatı Mahrusa’yla yola çıkacak, sadece İtalya ve İsviçre’ye gidecek ve de kimliğini gizleyerek seyahat edecekti.

“Kimliğimi gizleyerek bile olsa giderdim,” dedi Doris, hayallere dalıp gülümseyerek.

Hıdiv böylece birkaç hafta Avrupa’da, birkaç hafta da İskenderiye’de geçirmek üzere yola çıktı. Sıcığa dayanamadığından, yılın bir bölümünde Kahire’den uzakta, genellikle de, deniz kıyısında kendi için yaptırdığı Montazah sarayında yaşıyordu. Burası, binlerce palmyenin, portakal, kayısı ve dut ağaçlarının boy verdiği muhteşem bir malikâneydi. Seyf, o 1895 yazında, Popinot’lar Fransa’da ikamet etmekteyken, burayı görme şansına sahip olmuştu. Hıdivin gözdesi, İngilizlerin ise en çok tiksindiği kimse haline gelen kahramanı Mustafa Kâmil tarafından yönetilen eski hukuk öğrencilerinden oluşan küçük bir gruba mensuptu.

“Majesteleri körfeze bakan büyük terasta bizi bekliyordu. Hemen tanıyamadım onu,” diye anlatıyordu avukat.

Üç buçuk yıl önce okullarını ziyaret eden yakışıklı genç adam iri yarı bir bey olmuştu. Abbas, tüvit bir kıyafet ve sarı potinler giymişti. Mustafa Kâmil’i kucaklayarak karşıladı ama Seyf ve arkadaşlarının, ancak elini öpmelerine izin verdi.

Hıdiv, malikânesiyle iftihar ediyordu. Fideliklerinden, tavşan kümeslerinden, marangoz atölyelerinden ve İngiliz telgraf hattını kullanmadan bütün Avrupa’ya telgraf çekebildiklerini

sağlayan özel bir telden bahsetti onlara. Seyf'i ilgilendiren ye-gâne ayrıntı buydu.

Terasta, altın kaplama bir yemek takımında öğle yemeği yediler. Daha sonra Abbas, kendi kullandığı küçük bir lokomotifte gezdirdi onları; lokomotifin arkasında ikindide yenecek kümes hayvanlarını ve dondurmaları taşıyan bir vagon bulunuyordu. Bu özel hat henüz yalnızca birkaç kilometreydi fakat yakında Mariut Gölü'ne ulaşır, oradan da, Trablusşam sınırına kadar gidecek olan demiryoluyla birleşecekti.

Hıdiv, yol boyunca, ekili alanlarını, ahırlarını ve atölyelerini övüp durdu. Seyf, görevinden ayrılıp malikânesine çekilmiş bir hükümdarla konuştuğu hissine kapıldı. Ancak salonlu lüks vagonda dönerlerken, Mustafa Kâmil nihayet siyasi bir tartışma başlatabildi. Abbas bunun üzerine Lord Cromer hakkındaki tüm kötü düşüncelerini anlatıp, misafirlerini İngiliz işgalinin sona ermesinden yana olmaya kışkırttı. Bu ziyaretten çok şey bekleyen Seyf'in hevesi kursağında kalmıştı.

Popinot'lar, Avrupa'dan ekim ayında, bir yığın hikâye ve herkes için bir hediyeyle dönmüşlerdi. Norbert, yüzbaşı Dreyfus'ün mahkûm edilmesi hakkında bıkip usanmadan konuşuyordu, Solange ise, Debussy'nin müziği diyor, başka da bir şey demiyordu. Çarşamba akşamlarına aktif olarak katılmaya devam ediyorlardı. Seyf, bu toplantılara, Doris'ten bir hayli etkilenecek olan, İbrahim adında bir çocukluk arkadaşıyla gelmeyi âdet edinmişti. Her zaman parlak renkli kıyafetler giyen, etibudu yerinde, güleç yüzlü genç adam, Kahireli zengin bir Müslüman aileye mensuptu; amcalarından biri de nâzırdı. Ayrıca, resim ve müzik meraklısıydı, bir de iyi şarap. Avukatın ona nasıl tahammül ettiğine akıl sır erdirilemiyordu. Şair geçinen İb-

rahim'in açıkça ilan ettiği bir tek çalışması vardı, o da, bir Mısır Marseillaise'i* kaleme almasıydı. Seyf, bağımsızlık davasına destek olacak sabırsızlıkla beklediği bu eseri tamamlaması için arkadaşını sıkıştırıyordu.

"Marşı bitirdiğin anda binlerce nüsha bastırırız. Hatta belki İngilizce'ye çevirmek bile gerekebilir."

Ancak yazarı, eseri bitirmek için hiç de acele ediyor gibi değildi.

Ne zaman konu hakkında soru sorulsa "Çalışıyorum, çalışıyorum," diye cevap veriyordu kaçamak bir gülümsemeyle.

İbrahim, kendini hiç de ciddiye almadan, iddiasız, küçük şirler yazmayı tercih ediyor, not defterine karaladıktan hemen sonra da bunları yüksek sesle okuyordu.

Çoğu zaman olduğu gibi, o akşam da tartışma Lord Cromer'e doğru kaymıştı.

"Britanya konsolosunun bir despot olduğunu söylüyorsunuz. Madem öyle, Mısır'da basın niçin bu kadar özgür olabildiğini açıklar mısınız bana?"

"Bu bir taktik. Cromer, kamuoyunun durumunu görmek için basın özgürlüğünü koruyor. Gazeteler, sonradan kolaylıkla sansür edebileceği önemli bilgileri, günü gününe ulaştırıyor ona. Bu sayede, yönetimin faaliyetlerini de denetliyor."

"Gazeteleri susturmak mı gerek diyorsunuz yani?"

"Ben bunu kastetmedim..."

Tartışma canlanıyordu. Richard'la Seyf arasındaki atışma, her an bir kavgaya dönüşebilirdi. Bir süre sonra, onun bunun öne sürdüğü fikirlerden bıkan Solange bir polka çaldı. İbrahim, elinde bir kadeh şarapla, piyanoya yaslanmıştı ve onu gü-lücükleriyle yüreklendiriyordu. Polka bittikten sonra, yüksek sesle okumaya başladı:

*) Marseillaise: Fransız milli marşı. (ç.n.)

*Cromer bizi korkutamaz,
Bir hükümdarımız var bizim,
Çiçeklerini sulayıp
Caka satmasını bilen.*

Seyf, beğenmediğini belli eden bir bakışla “Çalışmaya devam etsen iyi edersin,” dedi.

Milo, bunun üzerine neşeyle söylemeye koyuldu:

*Haydiiiiii vataaaan evlaaatları...
Zafer günü geeeeldi işteee...*

Solange kulaklarını tıkayıp, yanlış notaların duyulmaması için piyanosunda dokunaklı bir Marseillaise çaldı.

Bir süre sonra, Seyf, Mustafa Kâmil’in, Parisli ünlü gazeteci Juliette Adam’a göndermiş olduğu bir mektubu abartılı bir üslupla okudu.

Toulouse, 12 Eylül 1895

Hanımefendi,

Henüz küçüğüm ama çok büyük tutkularım var. Yaşlı Mısır’daki genç Mısır’ı uyandırmak istiyorum. Vatanımın var olmadığını söylüyorlar. Yaşıyor hanımefendi. diğer bütün sevgileri bastırarak kadar büyük bir sevgiyle bende yaşadığını ve gençliğimi, kuvvetimi, hayatımı ona adanmak istediğimi hissediyorum. Yirmi bir yaşındayım, Toulouse Üniversitesi’nden hukuk diplomamı yeni aldım.

Ülkeme duyduğum hayranlığı ve bağlılığı yazmak, anlatmak, dile getirmek istiyorum. İmkânsız zorladığımı söyleyip duruyorlar. Aslında imkânsız beni zorluyor.

Bana yardım edin hanımefendi! Öyle vatanseversiniz ki, beni bir tek siz anlayabilir, bana bir tek siz destek olup yardım edebilirsiniz.

En derin saygılarımı kabul edin.

Mustafa Kâmil

“Ne heyecan verici! Peki Bayan Adam nasıl tepki verdi?” diye sordu Solange Popinot.

“Dostunuz Mustafa Kâmil bir siyasi parti kurmalıymış,” dedi Norbert.

“Hayır, buna kesinlikle karşı. Amacı, ayırım gözetmeden bütün Mısırlıları bir araya getirmek.”

İbrahim, konuyu gülerек sonuca bağladı.

“O halde az bir işi kalmış!”

Empresyonist resme son derece meraklı olan İbrahim -ki bir Monet bir de Sisley tablosuna sahipti- fotoğrafı bir sanat olarak değerlendirmeyi reddediyordu.

“Ressam, bir tek fırçayla ve boyalarla hayat verir. Fotoğraf-sa, mekanik ve kimyasal bir aygıtın ürünüdür sadece.”

Birkaç yıl önce, Milo’yla bu konuyu tartışırken sarf ettiği kendi cümlelerini duyar gibi oldu. Ancak, kocasının o zaman ileri sürdüğü tezler pek de imdadına yetişmiyordu; İbrahim gibi bir estetik için çok daha fazlası gerekiyordu.

“Sanatçıyı sanatçı yapan, yöntem değil duygudur.”

Genç adam birkaç dakika düşündükten sonra kafasını salladı:

“Hayır, fotoğraf bilimden doğmuştur. Bundan kaynaklanan eksikliği her zaman üzerinde taşıyacaktır. Hatta, zamanla statüsünün değer kaybına uğrayacağına bile inanıyorum. Teknik yönden ne kadar gelişirse, sanattan da o kadar uzaklaşmış olacaktır.”

“Bunun tam tersi de olabilir...”

“Kesinlikle olamaz! Fotoğraf, ancak hayli karmaşık bir alet sayesinde var olabiliyor. Sanatçısı olmayan bir sanat bu.”

Genç kadının kötü kötü bakmaya başladığını görünce, fazla ileri gittiğini anladı.

“Alınmayın. Avcılık ve denizcilik nasıl sanat oluyorsa, fotoğrafçılığın da onlar gibi bir sanat olduğunu söyleyebiliriz.

Güzel sanatlardan biri değil ama. Bilimsel sanat diye nitelendirilim istersiniz.”

Doris itiraz etti:

“Neden fotoğraf da aynen resim ya da mimari gibi tam anlamıyla bir sanat değilmiş? Hem ayrıca, sanat nedir size göre?”

İbrahim omuz silkererek karşılık verdi:

“Sanat bir yaratımdır. Güzellik üreten, heyecan uyandıran-
dır.”

“Pekâlâ, fotoğraf da bu tanıma tamamen uyuyor işte. Veya, en azından, bazı fotoğraflar...”

Genç adamın bakışları parladı.

“Bakın, siz de ‘bazı’ fotoğraflar diye bahsediyorsunuz. Kim-
senin aklına ‘bazı’ tablolar sanat eseridir demek gelmez.”

“Demek öyle?” diye lafı ağzına tıkadı Doris. “Muski vitrinle-
rinde satılan ‘bütün’ yağlı boya resimlerin sanat eseri olduğu-
nu mu düşünüyorsunuz gerçekten?”

İbrahim gülmeye başladı:

“Peki, tamam. Size bir puan veriyorum ama bana yolumu
şaşırttınız. Asıl konumuza gelelim. Gerçeği mekanik olarak
yansıtan bir alet, neden kullanıcısına sanatçı statüsü kazandırır-
sın? Bu fazla ucuz.”

Doris, bu söz düellosundan zevk almaya başladı.

“Eğer doğru anladıysam, sanat eserini, onu yaratmak için
çekilen güçlkle tarif ediyorsunuz.”

“Yapmayın! Beni bu zemine çekmeyeceksiniz umarım!”

“Sandığınızın aksine sevgili İbrahim, fotoğrafçı bir kopyacı
değildir. Hiçbir şekilde gerçeğin bir kopyasını yapmaz. Mode-
linin hangi duruşunu değerlendireceğine, gereksiz gördüğü
hangi ayrıntıyı feda edeceğine, ışığı şöyle mi ya da böyle mi
dağıtacağına karar veren makine değil fotoğrafçının ta kendi-
sidir. Fotoğrafçı size yalnızca ne gördüğünü göstermez, nasıl
gördüğünü de gösterir.”

Genç şair her zamanki şüpheciliğiyle, ilk fırsatta Doris’e şi-
irle cevap vermeye söz verdi.

“Amcamın portresini çeker miydiniz?” diye bir çarşamba akşamı aniden soruverdi İbrahim.

Doris, şaşkınlığını gizlemekte güçlük çekti:

“Amcanızın mı... Nazır olan amcanızın mı?”

“Evet. Fotoğrafının bir kadın tarafından çekilmesi çok eğlenceli olacak.”

“Kesinlikle kabul etmez ki!”

“Hiçbir şeyden haberi olmayacak. Biliyor musunuz, ileri derecede miyoptur.”

Bu tür bir aldatmacaya kalkışmayı hiç istemiyordu Doris. İbrahim’in teklifi, fotoğrafı ciddiye almadığını, hatta küçümse-diğini kanıtlıyordu. Fakat durumu anlattığı Milo, bu fikri çok

eğlenceli buldu. Her şey onu eğlendiriyordu; üstelik, müşterileri arasına bir de nazır katılacağını düşünmekten kendini alamıyordu:

“Bir nazır! Düşünsene! Tamam, bir nazırın, bir Avrupalı konsolostan çok daha az nüfuzu olduğunu biliyorum, ama ne olursa olsun! Bu bir ilk adımdır.”

İbrahim, bunu amcasına hemen ertesi gün söylemeyi düşündü. Bu paşa, Maarif Nezareti görevini yürütüyordu. Bütün nazırlar gibi, kararların büyük çoğunluğunu veren, sınırsız güce sahip bir İngiliz müşavirle beraber çalışıyordu. Duvarları pembe ipekle kaplı koskocaman odası, bütün rüzgârlara açıktı. Gün boyunca, odaya ziyaretçiler doluyor, bir müstahdemin sürekli olarak tazelediği sıcak ya da soğuk meşrubatlarını yudumluyorlardı. Aşağı yukarı yüz yirmi kilo olan nazır, bir sedir üzerine yarım uzanmıştı. Paşa sıkılmış gibiydi; ayağa kalkan ve kalıplaşmış bin bir nezaket sözüyle lütuf dileyenlerden bir birine bir ötekine söz veriyordu. Söz alan kişiyi dalgın dalgın dinliyor, sonra bir başkasına dönüyordu. Ziyaretçi yerine oturuyor, Ekselanslarının en ufak bir hareketiyle konuşmasına devam etmeye hazır bir halde bekliyordu.

Nazır, arada bir, hafifçe kaşlarını çatarak kapının yanında ayakta duran yaverlerinden birini çağırıyordu. Görevli, yüce emri almak üzere iki büklüm bir halde atılıyordu. Bütün ziyaretçilerin bakışları ona çevrilmiş, bir hareketini bekliyorlardı. İngiliz müşavir, nazırla toplantıya girdiyse, bütün bu insanlar dışarı çıkartılıyor ve kapılar kapanıyordu.

İbrahim, beklememeye kararlıydı, portre için hemencecik anlaşılmaya varmak istiyordu. Ancak, tam yanına yaklaştığı sırada, bir kâtip amcasına imzalanacak bir kararname gösteriyordu.

“İngiliz müşavir parafe etti mi metni?” diye sordu nazır.

Kâtip “evet” diye cevap verdi. Paşa bunun üzerine, uyuşuk uyuşuk, masadaki mührü işaret etti:

“İşte nazır! Ona imzalatıver.”

İbrahim amcasını kolundan tutup fotoğraf atölyesinden içeri soktu. Paşa, bir metreden uzağı görmüyordu aslında. Adamın, çok kısa boylu ve çok şişman biri olduğunu öğrenen Doris, onu, kendisinden daha kocaman bir mobilyanın yanında çekmek suretiyle daha güzel gösterebileceğini tahmin etmişti; Bolbol'un, komşu apartmanın kapıcısının yardımıyla üst kattan indirdiği salondaki konsol.

İbrahim ve Milo, Maarif nazırının çevresinde dönüp dururken, Memlûka ayar yapıyordu. Doris, arada sırada, kocasına pozla ilgili talimatlar fısıldıyor, o da, büyük bir nezaketle ünlü müşteriye iletiyordu.

"Cepheden hiç olmaz! Korkunç gözükebilir."

"Ekselansları, hafifçe sağa doğru dönmenizi rica edebilir miyim?" diye paşanın kulağına fısıldıyordu Konsolosluk Fotoğrafçısı.

"Şu üç katlı çeneyi yok et!"

"Ekselansları, başınızı da birazcık ileri uzatırsanız... Rahat etmeniz için..."

Doris, paşanın yüz hatlarını inceltmek için gölgeleri mümkün olduğu kadar yoğunlaştırdı. Yine de abartılı olmasından korkarak, farklı ışıkla iki ayrı poz daha çekti.

Ertesi gün seçtiği fotoğrafta, sadece yüzün yarısı aydınlıktı.

"Muhteşem!" diye haykırdı fotoğraf seansının sonucunu görmeye gelen İbrahim.

Amcasını daha önce hiç bu kadar vakur, dahası, hiç bu kadar yakışıklı bulmamıştı. Aynı gün, Milo'yla beraber, basılan filmleri alıp amcasına gittiler. Ne yazık ki, İngiliz müşavirin sataiydi. Kırk dakika boyunca, koridorda, dışarı atılmış bir ziyaretçi kalabalığının ortasında beklediler. Bununla birlikte, İbrahim, kapılar açılır açılmaz herkesten önce içeri girmeyi başardı.

Nazır, fotoğraftan hoşnut kaldığını belli etti ve böyle bir işe kalkışmış olmasından dolayı yeğenini tebrik etti.

"Yaptığın ilk akıllıca iş!" diye belirtmek zorunda hissetti kendini.

Fotoğrafı o kadar beğenmişti ki, aynından elli kopya daha sipariş etti. Birkaç saat sonra Emil Tuta'ya, ücretinin yanı sıra, teşekkür etmek amacıyla ayrıca bir kutu Güney Amerika puro-su gönderdi.

İbrahim gülmekten kırılıyordu:

*Bir kadına puro mu armağan edilir?
Neden bir tüfek, bir kılıç
Tıraş sabunu ya da bir çekecek değil?
Ekselansları, hak ediyorsunuz bir sitemi.*

Fakat bu durum Milo'nun hoşuna gitmiyordu artık. Ertesi günlerde, Doris'e karşı sinirli ve kırılcı davrandı, başarısını başına kakıyormuş gibiydi. Ama Doris bununla pek övünmüyordu, ona göre bu iş kapanmıştı.

Bir öğleden sonra, dükkânda hiçbir müşteri yokken ve kapılar açıkken, Gabrielli'in hıçkırıkları karanlık odaya kadar ulaştı.

Milo sitemli bir tonda "Ufaklık ağlıyor," dedi.

Doris "Duydum," diye cevap verdi, duyarlı levhaları şasilerinin içine dizmeye devam ediyordu.

Milo, sert bir sesle homurdandı:

"Annesini görmeye görmeye..."

Suçüstü yakalanmış gibi, kızardığını hissetti Doris. Hiçbir şey ona bu kadar dokunamazdı; kızlarını işi uğruna harcamaktan dolayı kendini sürekli suçlu hissediyordu zaten. Doğrusunu söylemek gerekirse, çevresindekilerden hiç kimse de onu yatıştırmaya çalışmıyordu. Lita Tiomji, ona annelik görevlerini hatırlatanların başında geliyordu.

Yukarı çıkmak için levhaları aceleyle dizerken tekrarlardı:

"Evet, duydum."

Milo akşam yemeğinde, Doris'in daha önce hiç görmediği kadar içine kapanıktı. Bebeğin ağladığını bilhassa mı söylemişti? Kocasının aklını kurcalayan düşünceler ve başarısını nasıl

karşıladığı konusunda günden güne daha çok kafa yorar olmuştu Doris. Kuşkusuz karısıyla iftihar ediyor, onu fotoğrafçılığa sokmuş olmakla övünüyor ve müşterilerinin arttığını görmekten memnuniyet duyuyordu. Ancak Doris, zaman zaman Milo'nun, erkekliğine dokunulmuş gibi, kendini küçük düşmüş ve rencide olmuş hissettiğini fark ediyordu.

Bir kez daha, Milo'nun, kendine bir dinleyici kitlesi yaratma becerisiyle ağzım açık kalmıştı. Richard Tiomji'nin kardeşlerinden birinin evinde yapılan bu toplantıya geldiğimizde, hiç kimseyi tanıımıyordu. On beş dakika kadar sonra, hikâyelerini büyük ilgiyle dinleyen bir düzine davetli tarafından etrafı sarılmıştı bile; onu kolay kolay bırakacak gibi de değillerdi.

“Müşterilerimden biri olan Maarif nazırı geçen gün bana şöyle demişti...” Milo'nun, İbrahim'in amcasını tiye alırken takındığı küstahlık da beni bir o kadar şaşırtıyordu. Hayranlıkla öfke arasında gidip gelsem de, hep kendine pay çıkardığı için kocamı kınamıyordum, bu çok normaldi; kimse paşanın aldattığını bilmek zorunda değildi. Bu onun kulağına gidebilir ve

bir skandala sebep olabilirdi. Ancak yine de Milo'nun, Ekse-lansın sözlerini alenen uydurmakla biraz ileri gittiğini düşünüyordum. "Nazır açık konuştu, yakın bir gelecekte Sudan'a askeri operasyon düzenlenmeyecek."

Sorular yükseliyordu. Çok şey bilen ama her şeyi söyleye-meyecek olan bir resmi sözcünün kaçamak tavrıyla cevaplı-yordu onları. Bu dâ, dinleyicilerin merakını daha da körükle-mekten başka bir işe yaramıyordu.

Tam büfenin açıldığı sırada, beklenmedik bir anda çocuklu-ğumun celladıyla karşı karşıya kaldım. Tertemiz sofrâ örtüsü üzerindeki, küt parmaklı, kirli tırnaklı ellerinden tanıdım onu.

Ressam, aradan geçen on iki yıla rağmen, pek de değişme-mişti. Basık omuzları, yanlışıklıkla salona girmiş bir oduncu gibi şaşkın tavırları, hâlâ aynıydı. Sadece saçları beyazlanmıştı ve gür kaşlarıyla kontrast oluşturunuyordu.

"Siz ressam mısınız?" diye sordum yanına yaklaştıktan son-ra. Şaşkın şaşkın baktı. "Resim yaparım," diye homurdandı. Sonra da, aynı çatallı sesle sordu: "Nereden biliyorsunuz?" Le-on Sawaya'nın kızı olduğumu belirtip, bir zamanlar portremi yapmış olduğunu hatırlattım.

Yüzüme boş boş baktı: "Ya öyle mi? Olabilir." On iki yıl ön-ce yaptığı minyatürü kesinlikle anımsamadığı aşikârdı. Hayatı boyunca, kaç önemsiz portre ve kaç kurban yaratmıştı kim bi-lir!

Elini masanın ortasındaki tabaklardan birine doğru uzattı, bir tane yaprak dolması kapıp ağzına götürdü. Ağzını şapırdatarak, yavaş yavaş çiğniyordu. "Birkaç yıl önce biraz suluboya çalışmıştım. Şimdi fotoğrafçıyım." Ressam çiğnemeye devam ediyor, hiç renk vermiyordu. Tam bir ayıydı! Bir süre sonra, hiç düşünmeden söyleyiverdim: "Eğer arzu ederseniz, ben de sizin portrenizi çekmek isterim."

Beni o an neyin dürttüğünü sonraları birçok kez soracak-tım kendi kendime. Onu konuşmaya mı zorlamak istemiştim? O parlayan ve pek tekin olmayan bakışı çözmek mi yoksa? Ya

da, on iki yıl geçtikten sonra rolleri değişmeye, resmin neden olduğu sarsıntıyı unutturmaya mı kalkışmıştım?

Bir sonraki gün için randevulaştık.

Adam, makinenin karşısında koltukta oturmuştu, vücudu ne eğikti. Geçen akşamki davette doğru dürüst gzlemleyememiştim, oysa şimdi, objektifin arkasından, çok daha iyi inceleyebiliyordum onu. Elli beş yaşlarında olmalıydı. Sert hatlara sahip yüzünde, bastırılmış bir öfke okunuyordu.

Onun önünde poz verdiğim seansı hatırlıyorum da... Tek kelime etmemişti. Yalnızca, arada sırada, başımı yukarı kaldırmak için yanıma geliyordu. Sert parmaklarıyla, hiçbir nezaket göstermeden çenemi tutuyordu. “Beyefendi portreni yapacak. Senden, kıpırdamamanı rica ediyor,” demişti babam. İki hafta önce de annem, aynı yerde, mutlak bir sessizlik içinde poz vermişti. Bu pek az konuşan ressamın önünden, bütün aile sırayla geçecek miydi?

Objektifteki görüntü birdenbire bulandı. Ne olduğunu anlamaya bile vaktim olmadı. Adam bana yaklaşıp, mütecaviz bir tavırla belimden yakalayıverdi. “Kendinize gelin!” diye bağırıp, hemen toparlandım.

Birbirimize birkaç santimetre mesafede, yüz yüze duruyorduk. Siyah tırnaklı elini göğsüme bastırdı. Birdenbire büyük bir korkuya kapıldım. “Ne yapıyorsunuz, bırakın beni!” diye bağırdım, bir yandan da kurtulmaya çalışıyordum.

Ressamın yüzünde o her zamanki adi gülümseme vardı. Karşı koyduğumu görünce, bağırmama engel olmak için, eliyle ağzımı kapadı. ırpınıyordum, bu itiişip kakışma içinde kolum makinenin koluna çarptı. Beni yeniden yakaladı, niyeti kötüydü, elbisemin göğsü kısmını tutup birkaç kez uğraştıktan sonra yırttı. Dehşete kapılmıştım, elime gelen ilk nesneyi kaptım. Reflektrd bu. Reflektr zerine üzerine sallayıp var gücümle, şimdiye kadar bağırmadığım kadar bağırmaya başladım. Adam ne

yapacağını şaşırmişti, bir küfür savurup kendini atölyeden dışarı attı, bu sırada yoluna çıkan Bolbol'u da itip kakmıştı.

“Neler oluyor?” diye sordu Bolbol. Makinenin siyah örtüsüyle göğsümü kapayıp, “Çık dışarı!” diye bağırdım. Bolbol donakalmıştı, elleri kolları titreyerek duruyordu karşımda. “Çık dedim sana!”

Bir skandal çıkabileceği korkusuyla, o sırada, kahvede tavla oynamakta olan Milo'ya olaydan bahsetmemeye karar verdim. Kendimi suçlu hissediyordum. Fotoğrafını çekmek için ben çağırmamış mıydım adamı? Hiç şüphe yok ki, niyetimi yanlış anlamıştı.

Eve çıkıp, bol suyla yıkanmaya başladım. Sonra da parfüm sürüp, en güzel elbiselerimden birini giydim. Tuvalet masama oturup yeniden makyaj yaparken, aynada yansıyan tabloyu fark ettim. Sakin sakin yerinden indirdim, çerçevesini çıkarttım, gece lambasının ateşine yaklaştırdım. Resim önce kıvrıldı, büzüştü, sonra da eriyip kül oldu.

“Bir derdin mi var?” diye sordu o akşam Milo. “Bolbol, tuhaf bir müşteri hakkında ileri geri laflar etti bana, poz odasındaki eşyaları kırmış galiba.”

“Tuhaf olan Bolbol! Bildiğim kadarıyla hiçbir şey kırılmadı,” diye karşılık verdim.

Aradan bir süre geçtikten sonra, poz odasını toparlarken, halının üstünde sapı sararmış bir çakı buldum. On iki yıl öncesinden bir görüntü canlandı hafızamda: Annemlerin salonunda, fırçasını bırakıp, bir bıçağın ucuyla tırnaklarını temizleyen ressamın görüntüsü. Aynı bıçak mıydı bu? Önce saklamayı düşündüysem de sonra bu düşüncemden vazgeçip, avludaki çöp kutusuna attım.

Ertesi hafta içinde iki kez aynı kâbusu gördüm; ressam şövalessini bırakıp küçük kızın yanına yaklaşıyor ve bağırmasını engellemek için ağzını kırıyordu. Baş rahibe Marie des Anges koca anahtar demetini sallaya sallaya “İyi oldu size!” diyordu. Babam hiç müdahale etmeden olayı seyredip gülümsüyordu.

Uzunca bir süre, fotoğraf atölyesinde bir müşteriyle yalnız kalmaktan çekindim. Prensiplerime aykırı olduğu halde, kapıyı yarı açık bıraktığım bile oluyordu kimi zaman. Fakat, o acayip olayın hatırası çok çabuk silindi. Ressamın kurbanı, küçük bir kız çocuğuydu, genç bir kadın değil. Sadece kolumda hafif bir morluk bırakan bir saldırı teşebbüsünden çok daha korkunç bir boya lekesinin kurbanıydı o küçük kız.

Milo parmağını kahverengimsi lekenin üzerinde gezdirerek “Kolunu mu incittin?” diye sordu. “Sen yapmışsındır herhalde,” dedim hınzır bir tonda. “Geceleri tam bir hayvansın!” Bu cevabımın ardından boynumu öpücüklere boğdu.

On iki yıl önce, kim getirmişti, o ressamı evimize? Babam sık sık sanatçılarla görüşen bir kişi değildi ki, hele böyle kaba saba olanlarıyla. O ünlü tablonun müsebbibi sadece ve sadece annem olabilirdi. Falaki’lerden olan Odette Sawaya, gençliğinde, sanatın bütün dallarına ilgi duyan, zevk sahibi birisi gibi, hatta neredeyse sanatçı diye geçinirdi.

“Biz senin odanda oynarken, piyanoda o güzelim ezgileri çalan anneciğini hiç unutamam,” diyordu Lita Tiomji.

Ölmüş birinden bahseder gibi bahsediyordu annemden. En ufak bir heyecanda yüzü allak bullak olan bu iskeleti andıran kadının her şeyden el etek çektiği bir gerçektir. Bazıları onun deli olduğunu düşünüyorlardı. Başka bir dünyada yaşıyordu sadece; bütün öğleden sonralarını, divanın üstünde oturup, fildişinden sigara ağızlığını emerek olmayacak hayaller kurmakla geçiriyordu. Yanına yaklaşanlara ilgi göstermiyor, mavi duman halkalarının ortasında, Ronsard’ın ya da Musset’nin bütün şiirlerini okuyup duruyordu.

Aileme kavuşmaktan çok mutlu olduğumu söyleyemem. Babam beni anlayabilecek gibi değildi, annemse duymuyordu bile beni. Kardeşlerimi de, yatılı okulda geçirdiğim onca yıldan sonra tanıyamıyordum. İçlerinden hiçbiri fotoğrafçlıkla il-

gilenmeme doğru dürüst ilgi göstermedi; gösterdilerse de sadece şaşkınlıktandı.

Haftanın bir bölümünü fotoğraf atölyesinde geçireceğimi öğrenen babam, ilk önceleri gücendi ancak eski günlere dönmeyi kesinlikle düşünmediğimi söyleyerek uyarılarına son verdim. Zavalılık, homurdanmakla yetindi; karısının tuhaf tutumu, herhangi birine, ev kadının görevleri üzerine ders vermesini engelliyordu. Ben bile daha inandırıcı ve daha ılımlı olurdum.

Annemle adam gibi sohbet etmeye çalışıyordum ama durum umutsuzdu. 1896 şubatında doğan üçüncü kızım Marth'ı ona göstermek için geldiğimde, belli belirsiz bir gülümseme ve ay ve rüzgâr hakkında bir takım tuhaf cümlelerle karşılandım. Kırılmışım.

Heluan'a gittiğimde ise, Nonna çok daha geleneksel bir tutum sergiliyor, torununu kollarına alıp "*Vehşa! Vehşa!*" diye haykırıyordu.

Bir kızımız daha olmuştu... Teyzeleri ve yengeleri Milo'yu teselli etmek için, "Dördüncü seferde olur!" diyorlardı; oysa Milo, Memlûka'nın yeni bir kopyasına sahip olmaktan hiç de şikâyetçi değildi. Omzuna yapışmış öbür iki kızıyla, küçük Marth'a gülücükler yaparken görmek lazımdı onu!

Seyf, öfkesinden deliye dönmüştü:

“Buyrun bakalım! Hıdivin, Sudan seferinden ancak son dakikada haberi oluyor. Kendisine, Mehdi’cilere savaş ilan etmiş olduğu bildiriliyor!”

Bu bilinçli ihmali telafi etmek için, Lord Cromer, göstermelik bir özür dilemek üzere saraya gitti. Abbas, öfkelenmişti, bir oldubittiyle karşı karşıyaydı ve sınıra giden birlikleri selamlamaktan başka yapacağı şey yoktu. Ona sadece bir alay ve özel koruma askeri bırakılıyordu; birkaç İngiliz taburuyla takviye edilmiş Mısır ordusunun geri kalanı, Sudan’a, General Kitchener’in komutası altında savaşmaya gidecekti.

Genç avukat sözlerine devam etti:

“Sudan sınırına yakın köylere baskınlar yapıldığını biliyor musunuz? Fellahlar zorla silah altına alındılar. Boyunlarına kurşunla mühürlenmiş bir ip geçirilip, ‘Bundan böyle, ordu mensubusun. Bu mühür hıdivin mührüdür. Eğer bunu koparırsan ve eğer kaçmaya çalışırsan, asker kaçağı olarak cezalandırılacaksın’ deniyor. O zavallıların anneleri ve karıları olay yerine geliyor ama kimseyi bulamıyorlar. Parmaklıklara sarılıp ağlıyor, bağılıyor, yerlerde sürükleniyorlar, saçları başları toz içinde kalıyor. Görevli çavuşlar kırbaça vurarak dağıtıyor onları.”

“Tam bir skandal,” diye karşılık verdi Norbert Poinot;

“Lord Cromer, harekâtı finanse etmek için 500 000 lirayı yedek akçeden kesmek istedi. Bu yedek akçenin, Mısır’ın borcunu geri ödeyeceğine kefil olmayı amaçladığını herkes biliyor. Bu borcun yükünü taşıyacak olanlar kimler peki? Öncelikle Fransız yurttaşlar tabii! İngiltere Sudan’ı yeniden ele geçirmek istiyor, üstelik de bizim paramızla! Güya hıdivin çıkarı içinmiş!”

“Durun, durun!” diye atıldı Richard Tiomji. “Sudan’ı yeniden ele geçirmekten bahseden de kim? Bu askeri seferin yapılmasına, Kassala’da zor durumda kalan, General Baratieri emrindeki İtalyan ordularının yardımına koşmak amacıyla karar verildi.”

“General Baratieri İngiltere’nin umurunda bile değil!” diye cevap verdi Popinot. “Tek amaçları Sudan’ı geri almak. İkna olmak için haritaya bakmak yeter. Bakın, ben olsam, Kassala’ya gitmek için Dongola’dan geçmezdim!”

Sonra da Britanyalıların taktiğini açıkladı:

“Mısır sınırıyla Omdurman’ı birbirinden bin yedi yüz kilometreden fazlası ayırıyor. Nil nehri bu bölgede çok büyük iki menderes oluşturuyor ve seyri tamamen engelleyen altı şelale kat ediyor. Kitchener, uzatılmasına yeni karar verilen demiryolu sayesinde, çölü geçerek bu menderesleri kesecek. İngilizler ani harekâtlara karşı şerbetliler artık. Bu kez, Romalı-

lar gibi adım adım ilerleyecek ve ikmal üsleriyle sürekli bağlantıda olacaklar.”

Milo, Richard Tiomji'ye, eğer Sudan éle geçirilmiş olsaydı, kervanların yeniden işlerine dönüp Mısır'ın devekuşu tüyü ihtiyacını karşılayacağını belirtti. Çekişme korkutucu olmaya başlamıştı.

“Sudan'ın devekuşlarının canı cehennemle! Benimkilerin tüylerinin eşi benzeri yok!” diye kükredi Richard Tiomji.

Lita'nın elinden yelpazesini çekip alarak, Milo'nun burnuna dayadı.

“Hiç kimsenin aynı fiyata bu kalitede şeyler üretemeyeceğine bahse girerim!”

Willim Elliot dükkâna uğradığında aşırı heyecanlıydı.

“Gidiyorum. Sonunda Gordon'un öcünü alacağız.”

Subay, asıl amacın bütün Sudan'ı yeniden fethetmek olduğunu, üstü kapalı bir şekilde tasdik etmiş oldu. Seksen askerden oluşan bir süvari birliğinin başına getirilmişti; daha şimdiden, kendini Omdurman'da gibi hayal ediyordu.

“Slatin paşa bizle geliyor. Bize yol gösterebilir.”

Milo'nun birkaç dakikalığına ortadan kaybolmasından yararlanıp, Doris'e soruverdi.

“Size mektup yazmamın bir sakıncası olur mu?”

Doris donakalmıştı, ne diyeceğini bilemedi; subay da onun bu sessizliğini cesaret verici buldu.

İbrahim, piyanoya dayanmış, elinde kadeh, uyuşuk uyuşuk lafa karışıyordu:

“Bize her zaman, en önemli şeyin Nil'in sularının kontrolü olduğu söylendi. Mısır, firavunlardan bu yana, Sudan'ı işgal edip sonra da oradan atılmaktan bıkmadı. Neden kaybettiğimiz ülkeleri yeniden ele geçirmeye çalışmıyoruz anlamıyoruz.”

“Bütün vatanseverler Sudan’ın geri alınmasını arzu ediyor,” diye cevap verdi Seyf ciddi bir sesle. “Nil havzası aslında yalnızca tek bir yönetime sahip olabilir; ama Sudan’ı İngilizlerin komutası altında geri almayı hiçbir zaman istemedik ve istemeyeceğiz de.”

“Neyi değiştirir ki bu?” diye sordu şair.

“Her şey! Ordunun başında onların olması Sudanlılarla aramızı açacak. Başlatılan, Mısır bayrağı altında bir İngiliz harekâtıdır.”

Norbert, alaycı bir tonda söze devam etti:

“Görmüyor musunuz, Mısır ve İngiltere öyle sıkı sıkıya bağlanmış ki, birinin haklarıyla ötekinin ihtirasları birbirine karışıyor.”

Ancak İbrahim şeytanın avukatlığını yaparcasına ısrarla üsteliyordu:

“İngilizlerin Sudan’a müdahale etmek için neden bu kadar zaman beklediklerini açıklar mısınız o halde bana! Hartum Mehdi’ciler tarafından fethedileli on bir yıl oluyor.”

“Çok basit sevgili dostum,” diye söze girdi Popinot. “Bu son yıllarda, Sudan’ı geri almamak İngiltere’nin lehineydi. Bu bostan korkuluğuna benzeyen mehdici tehdidini kurcalayarak, kendine Mısır’ın koruyucusu süsünü veriyor ve böylece de, işgalin sürdürülmesini haklı kılıyordu. Fakat, öteki Avrupa orduları da Afrika’ya müdahale ettiğinden beri, kartlar değişti. Bu askeri sefer, diğer devletlerin de hız kazanmasını amaçlıyor. İngiltere Baratieri’ye yardım götürme bahanesiyle, Fransızların, Belçikalıların, Almanların, hatta İtalyanların bile yolunu kesmek niyetinde. Ne sanıyordunuz ya! Kraliçe Victoria Omdurman’dan ötesini de istiyor! İskenderiye’den Kap’a kadar uzanan, bir İngiliz Afrika’sının hayalini kuruyor. Demiryolu hattını uzatmaya karar vermiş olması, yalnızca General Kitchener’in ordularının yiyecek ve silah gereksinimlerini karşılamak için değil elbette!”

Bu tartışmanın biraz fazla uzadığını düşünmeye başlayan Solange Popinot, Marseillaise'in ilk notalarını çalmaya başladı. Gülmeye başlayan İbrahim'e göz kırptı.

"Evet, evet, eserim ilerliyor. Göreceksiniz..."

Milo mırıldanmaya başladı:

*Karşımızda zulüm
Kanlı-ı yüce bayraak
Kanlı-ı yüce bayraak*

Solange, kulaklarını tıkıyormuş gibi yaparak "Yeter yeter!" diye bağırdı.

Ancak Seyf, gayet ciddi bir şekilde düşüncesini anlatmaya devam etti:

"1884'te, İngiltere, Mısır'ı Sudan'dan vazgeçmeye zorladı. Bu yaptığı yasaya aykırıydı çünkü yalnızca padişah böyle bir geri çekilme emri verebilirdi hıdive. Bugün İngiltere, Sudan'ı evlatlarının kanıyla sulamak zorunda bırakıyor Mısır'ı. Bu da yasaya aykırı; yalnızca padişah bir askeri harekâta karar verebilir. Aslında İngiltere, bir gün bu toprakları kendi biricik çıkarı uğruna ele geçirmek için, Mısır'ın Sudan'dan çekilmesini istiyor."

Solange bunun üzerine "Kafam iyice karıştı!" diye söylendi.

"Aslında çok basit," dedi Milo yapmacık bir ciddiyetle

"Sudan Mısır'a aitse, dolayısıyla İngiltere'ye de ait; ancak Mısır da Osmanlı İmparatorluğu'na ait olduğuna göre..."

William Elliot'ın ilk mektubu, dükkâna sivil bir asker tarafından gizlice getirildi. Doris mektubu alıp sutyeninin içine sokuverdi, Milo'ya da bundan bahsetmedi. Okumak için akşamı bekledi; küçük Marth'ı beşiğinde sallayıp, bir yandan da gece lambasının zayıf ışığında okudu.

Firket, 10 Haziran 1896

Sevgili Doris,

Bu mektup, Sudan cehenneminde toz toprak içinde kalmış bir subayı bir dakika olsun düşünmenizi sağlarsa bahtiyar olurum.

Bu ilk zaferimizi size ithaf etmeme izin verin, ki umuyorurum birçoğları da arkasından gelecektir.

Kuvvetlerimizi, sınırın 90 mil ötesindeki Akaşe'ye yığmıştık. O bölgede, on piyade taburu, içlerinde benimkinin de yer aldığı yedi süvari birliği ve ayrıca Hecin süvarileri bulunuyordu. Karşımızda tam 30 bin derviş vardı! General Kitchener, hiç vakit kaybetmeden iki gruba ayırdı bizi. Kendi emrinde olan birinci grup Nil'i geçerken, bizim grubumuz da, düşmanın yolunu kesmek için, çöl yönünden giderek, Firket'e hâkim olan tepelere ulaşacaktı. 7 Haziran günü, dervişlerin ordugâhına doğru ilerliyorduk. Kısa süren bir çarpışma sırasında çok sayıda Arap öldürüldü. İçlerinden biri de, cesedi Slatin paşa tarafından teşhis edilen emir Hammuda idi. Biliyor musunuz, tek başına bu galibiyet bile, Mısır topraklarını 450 mil genişletti! Beni unutmadığınız için teşekkür ederim.

William Elliot

Bu mektubu Milo'ya göstermek söz konusu bile olamazdı. Doris mektubu hemen yok edebilirdi ama bir kez daha okumak için saklamayı tercih etti ve anahtarı yalnızca kendinde olan mavi bir kadife kutunun içine koydu. Aslında, kendini suçlaması için hiçbir sebep yoktu. Bu İngiliz subayın ona mektup yazmasına engel olabilir miydi ki? Bunu tekrarlamasına bile engel olabilecek durumda değildi.

Üç ay sonra, Fleming'e döndüğünde, aynı ulak tarafından getirilen ikinci bir mektup aldı. Üslup bu kez daha açık seçik ve daha içli dışlıydı.

Dongola, 23 Eylül 1896

Sevgili Doris,

Size daha daha önce haber yollayamadığım için beni affedin! Düne kadar hiçbir mektuba izin verilmiyordu, Tanrıya şükür her şey serdarın planları doğrultusunda gelişti ve Dongola ele geçirildi. Dünden beri, şehrin üzerinde Mısır bayrağı dalgalanıyor.

İkinci şelalenin aşılması gerçekten büyük bir kahramanlıktı. Düşünsenize, Nil'in hızlı akan sularını geçebilmek için, hücumbotlarımızın her biri, kocaman halatlara asılmış tam 2000 adam tarafından çekildi! Her on beş dakikada bir, yarı yarıya değişiyorlardı.

Sonra da, dayanılmaz bir sıcaklığın altında çölden geçerek Sadin-Funti'ye doğru ilerledik. Kum fırtınasından dolayı, bir felaketle karşılaşmaktan korkuyorduk. Neyse ki, dervişler ortaya çıkmadı.

Bin bir maceradan sonra, savaş müfrezesi kendini, yelkenli ve buharlı gemilerin, erzak, malzeme ve cephaneye getirdikleri Atbara'nın yakınında buldu. Dongola'ya doğru ilerleyişimiz başlayabilirdi.

Dervişler, 19 Eylül'de, Hafir'den dışarı çıkarılıp hücumbotlarımızdan atılan havan mermileri tarafından yok edildi. O sırada, bütün bölük, sağ kıyıya geçmek amacıyla Nil'i geçiyordu. Yüzbaşı Adams'ın komutasındaki dördüncü süvari birliği, Baggara süvarilerine saldırdı. Adams, onların elebaşısıyla göğüs göğüse savaştı. İkisi de yere yuvarlandı ve süvari birliği üzerlerinden geçti. Adams yaralanmadı!

Dongola muharebesi, düşündüğümüzden çok daha iyi silahlanmış olan dervişlerin aralıksız ateşine rağmen, nispeten kolaydı. Mısır süvari birliği yakalarını bırakmayınca, dervişler çocuklarını kumda bırakıp gittiler. Bir süre sonra, top arabalarımız, siyah bebeklerle dolu bir halde Dongola'ya varmıştı!

Sevgili Doris, kocanızla birlikte seyrettiğimiz Kasr el-Nil kışlasının önündeki fener alayını düşünüyorum sık

sık. Zümrüt yeşili o paltonuzla göz kamaştırıcıydınız. Dongola saldırısı sırasında beni ayakta tutan işte o görüntü oldu. Bunu bilmenizi istedim sadece.

Umarım Fleming'in tatlı serinliği içinde iyi bir tatil geçirmişsinizdir. Bir deniz banyosu için neler vermezdim! İlk fırsatta size yazacağım. Söz veriyorum.

William

Mehdi'cilerle yapılan savaş Kahire'nin sanat ve sosyete hayatında hiçbir şey değiştirmemişti. Bilhassa Opera her zamankinden daha faaldi. Tiyatro sezonu yalnızca birkaç ay sürse bile, Avrupalı azınlığı bütün bir yıl oyalıyordu. Salonlarda olduğu gibi gazetelerde de, programlar, sanatçıların kalitesi, emprezaryonun dinamizmi üzerine bitmek bilmeyen tartışmalar yapılıyordu. Hiçbir etkinlik tiyatrodan önemli değildi; başka hiçbir şey böylesine coşku uyandırmıyordu.

Locaların pahalı, siyah kıyafet giymenin zorunlu olduğu Hıdivlik Operasına abone olan Norbert Popinot, İskenderiye ve Kahire tiyatro topluluklarının değerlerini mukayese ederek uzun uzun konuşuyordu.

“İskenderiyeliler daha şanslılar. Zizinya, Elhamra, Alkazar ve Abbas tiyatrosuna sahipler. Üstelik tüm bunlar Verdi ve Bizet’yi anlayabilecek altı binden az kişi için! Biz Kahirelilerin ise, bir Hıdivlik Operamız ve de şu içler acısı Ezbekiye tiyatromuz var o kadar. Kalite konusunda çok daha titiz olmamız gayet normal.”

Her iki şehirde de, bir çok paşanın bulunduğu birer tiyatro kurulu vardı. Bu beyefendiler, en iyi toplulukları almak için, düzenli olarak Fransa’ya ve İtalya’ya gidip araştırma yapıyorlardı. İçlerinden daha uçarı ya da daha eli açık olanların, tiyatro sezonunda Mısır’ı daha yakından keşfetmeyi arzulayan birkaç güzel hanım oyuncuyu kanatları altına aldıkları da oluyordu.

Çarşamba toplantılarında Popinot, karısıyla birlikte seyrettiği temsilleri en ince detaylarıyla aktarmaktan geri kalmıyordu. Kostümleri, müziği, seyircilerin alkışlarını ve yuhalamalarını anlatıyordu.

“Ah! Ne sahneydi!” diye heyecanla bağıırıyordu. “Üçüncü perdedeki kuartet bütün salonu kendinden geçirdi. Dördüncü perdede de, herkes zavallı Mimi’nin ölümüne ağladı.”

Bütün bunlar, opera hakkında Milo’nun tiz aryaları dışında bir bilgisi olmayan Doris’i büyölüyordu... Bu konuda tam bir uzman olan Norbert’in eleştirileriyle avunuyordu.

“Bayan Lacombe’un sesi biraz zayıf kalıyor, özellikle de yüksek perdelerde.”

Norbert, çok daha iyisini beklediği bazı sanatçılar hakkında ağır eleştirilerde bulunuyordu:

“Tenor olarak Bay Bucognani öne çıkıyor. Obua sesi gibi akıcı bir sesi var. Şarkı söylemesi iyi ama oynamayı beceremiyor. Oyuncu değil.”

Diğerlerine karşıysa hoşgörölü olmasını biliyordu:

“Bayan Labarrère dün gece biraz nezleydi, bütün yeteneklerini sergileyemedi ama cesurca mücadele edip galip çıktı.”

Kahire’deki Hıdivlik Operası’nın empozaryosu olan önlü

Morvand, eleştirilere maruz kalıyordu. Norbert Popinot, bu herkesin göz koyduğu göreve Morvand yerine bir başkasının getirilmesini isteyen ilk ve son kişi değildi:

“Bay Morvand, başarısızlık peşinde koşmak için fazla zahmete giriyor. Önüne gelen oyuncuyu aldı. Şu Werther, kesinlikle olmamıştı. Karmakarışık hareketler, gürültü, kargaşa var ama müzik yok! Alkışçılar boşuna çırpınıp durdu; seyirciler reaksiyon vermeye tenezzül bile etmediler.

Hıdiv hazretleri birinci perdenin sonunda çekip gitti; bu iyiye alamet değil. Çıkışta, bir sürü insan, açıklama yapmasını bekledikleri Bay Morvand'ı arıyordu.”

Hıdivlik Operası'nın müdavimlerinden bazıları sezonun programını eleştirdiler.

Ailesi Müslüman hanımlara ayrılmış perdeli localardan birini kiralayan İbrahim:

“Yıllardan beri, sadece Fransızca repertuvardan eserler sahneleniyor. Bu tür neredeyse bıkkınlık verir hale geldi. Balelerle birlikte biraz da İtalyan operaları getirilse iyi olacak.”

Biri Fransız operasından, diğeryse İtalyan operasından yana iki rakip dilekçe elden ele dolaşmaya başladı. Norbert Popinot, vatanseverlik duygularıyla, program ve emprezaryo değişikliği isteği arasında tercih yapamıyordu. Dostlarının büyük bir bölümü aynı ikilemi yaşıyordu, Hıdivlik Operası davası, Fransız Derneği'nde, Dreyfus davasından çok daha karmaşık vicdan meselelerine neden oluyordu. Oysa Dreyfus davasında, hangi tarafı tutacağına, herkes içinden geldiği gibi karar vermişti.

Bu zor anda, Milo, tamamen doğuya has bir kurnazlıkla Popinot'yu biraz teselli etti:

“Sevgili Norbert, Fransız operasını savunuyorsunuz, ki bu çok normal. İtalyan operası da seyretmek istiyorsunuz, aslına bakarsanız repertuvar da artık yenilenmeyi hak ediyor. Mesele nedir o halde? Ben olsam her iki dilekçeyi de imzalardım.”

Popinot'nun gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Fakat biraz kafa yorunca, bu orta yol ona da çekici geldi. İlk önceleri çekine çekine, daha sonralarıysa, karşılaştığı yankılar ölçüsünde gittikçe daha bir güven duyarak, etrafında bunu ima etmeye başladı.

Kendini bile etkileyen bir cesaretle, "Sanatın vatanı yoktur," diye konuşmaya dek vardırdı işi.

Fransız Derneği'nin birçok üyesi her iki dilekçeyi de imzalamaya karar verdi ve İtalyan operası az farkla galip geldi.

Yeni empozaryo, Luigi Gianoli, gelecek sezonun programına kırk temsil koydu; içlerinden büyük bir bölümü Puccini'nin, Rossini'nin ve Verdi'nin eserleriydi. Hıdivlik Operası'nın müdavimleri repertuvardan memnun gözüküyordu, ancak bu sefer de yeni bir tartışma kafaları karıştırmıştı: hanımların temsil esnasında aşırı büyük şapkalar takmasını yasaklamak gerekmez miydi?

Popinot "Olacak şey değil!" diye çıkmıştı bir çarşamba akşamı. "Geçen gece, hayır balosu başkanı olan hanımın kafasına nasıl tutturulmuşsa tutturulmuş koskocaman bir meyve sepeti, sahnenin yarısından fazlasını görmemi engelliyordu."

Norbert'in kısa boylu oluşu -karısından birkaç santimetre daha kısaydı- bu görme güçlüğüne açıklamak için yeterli değildi, aynı sıkıntıyı parterde hatta ön sıralarda oturan seyirciler de yaşıyordu. Solange da, önünde oturan hanımların şapkalardan şikâyetçiydi, zaten şapkalardan da nefret ederdi.

Operanın bazı müdavimleri koltuklarında yükselebilmek için yanlarında yastık taşımayı âdet edinmişlerdi. Hatta bazen, garanti olsun diye iki tane getirdikleri bile oluyordu ancak bu durum, arkalarında oturan seyircilerin hiç de hoşuna gitmiyordu. Şapka tartışmasına bir de yastık tartışması eklenebilirdi.

Sezon ortasında, daha ziyade gençlerden oluşan on altı kişilik bir erkek grubunun misilleme yapmayı tasarladığına dair

bir söylenti yayıldı; otuz yedi santimetre boyunda fesler sipariş etmişlerdi ve eğer o hanımlar boyun eğmezlerse, bu fesleri Rigoletto'nun ilk temsilinde takmakla tehdit ediyorlardı. Komplocuların isimleri son ana kadar gizli kalmalıydı ama Norbert, içlerinden birçoğunu tanıyacağından emindi.

Bu tehdidin doğru olmadığı ortaya çıktı. Rigoletto büyük başarı elde etti. Sezon da, Bay Gianoli'nin diplomatik yanı sayesinde, çok fazla gerginlik çıkmadan devam edebildi; kadınlar tarafından çok beğenilen Bay Gianoli, dik kafalı hanımları, koskocaman şapkalar yerine, gösterişsiz, küçük şapkalar takmaya ikna etmeyi başarmıştı.

"Bay Gianoli, bu meselede beklenmedik bir gayret ve netlik sergiledi. Fransız Derneği'nde, kendisine *légion d'honneur* nişanı verilmesi için bir kurul oluşturulmasından söz edilmekte. Bu konuda karar vermek için önümüzdeki hafta toplanıyoruz" diye açıkladı Norbert.

Ahenkli ve yumuşak sesiyle "Yine kendinizi yoracaksınız," dedi Lita Tiomji, bu göstermelik nezaket sözlerini kullanmakta ustaydı.

Aida, 1871'de, Süveyş Kanalı'nın açılışı dolayısıyla temsilinden bu yana her yıl, İskenderiye'deki tiyatrolardan birinde sergilenmişti. Aboneler, Verdi'nin mısırbilimci Auguste Mariette'ten esinlenmiş eserini, Avrupa'dan getirtilmiş yeni sanatçılarla tekrar tekrar görmekten bıkmamışlardı. İşte Bayan Valentine Mendorioz da, İbrahim'in izlemek için özel olarak İskenderiye'ye gittiği böyle unutulmayacak bir temsilde, Zizinya seyircisinin hayranlığını kazanmıştı.

Temsil boyunca, coşkulu alkışlar birbirini izlemişti. Daha birinci perdede, çiçek demetleri yağmaya başlamıştı. Üçüncü perdede ise, sahne tamamen çiçeklerle kaplanmıştı. Perde arasında, Diva, önemli kişilerin isimlerinin baş harflerini taşıyan, bir sürü küçük şiir almıştı.

Seyirciler çıkışta onu bekliyorlardı. Meşale taşıyanlar arabasının etrafını sarıp oteline kadar ona eşlik ettiler. Ertesi gün, kendisine yine yığınla hediye gönderildiğini gördü; bir yüzük, bilezikler, gümüş kakmalı kahve fincanları ve hatta içlerine çek konulmuş birkaç zarf. Tuta ve Oğulları mağazalarının sahibi Rizkallah Bey'in ona, iki metre yüksekliğinde bronz üzerine yerleştirilmiş muhteşem bir ayna gönderdiği rivayet ediliyordu. Yola çıkacağı gün Bayan Mendorioz'un eline, kendisi için yazılmış şiirlerle dolu bir albüm ulaştı. Bu dizeler özellikle "İbr" diye imzalanmıştı.

Aida ol, Desdemona ol istersen

Ya da korkunç öksürüğe yakalanmış kederli Mimi

Senin o büyük sanatının etkisiydi

Büyülenmiş seyircileri her akşam kendinden geçiren

İbrahim şiirini okuduktan sonra Solange Popinot:

"Bravo! Kendinizi aşmışsınız!" diye haykırdı.

Bu şamatadan rahatsız olan Seyf ise: "Peki senin şu Marseillaise ne âlemde?" diye sordu.

Meydanı geçip dükkâna doğru gelmekte olan Oskar Tuta'yı gören Milo "Yok yok! Bu sefer onu sana bırakıyorum," dedi.

Siyah paltosuna sarınmış altmışlık adam bastonuyla kapıyı itip açtığında, Milo en tatlı sesiyle:

"Amcacığım, fotoğrafları bugün Doris çekiyor. Göreceksin, müthiş portreler çekiyor."

Söylenenleri yarım yamalak duyan Oskar Tuta, parmağıyla inatçı saç tutamını düzeltmek üzere hemen aynaya yöneldi. Bolbol'u dükkânda bırakıp, yandaki kahveye bir el tavla oynamaya gitti. Sabah akşam önlerinde bir nargileyle masaya kurulmuş aylakların arasında kendine her zaman bir partner bulacağından emindi. Acil durumlarda da nerede bulacağını biliyordu.

“Tavlasız bir gün, ilahisiz ayın gibidir” derdi.

Tavlayı, ayinden daha fazla ciddiye alsa da, eğer kazanıyorsa, her zar atışına ciddi hatta neredeyse ilahi yorumlar katıyor, fakat eğer o el, kahrolası şans ondan yana değilse kaba küfürler savuruyordu. Bu üç kuruşluk tavla partileri sırasında, masanın etrafına her zaman ufak çapta bir kalabalık toplanıyordu. Bazı oyuncular, taşlarını yavaşça, sürerek oynuyorlardı. Milo ise, tavlının ancak gürültüyle ve bağıra çağıra oynandığını sanıyordu; taşı parmaklarının arasına alıp, kamçıyla vurur gibi tavlaya yapıştırıveriyordu. Konsolosluk Fotoğrafçısı kahveye dalar dalmaz tek gözlü boyacı onun üstüne atılıyordu. Yere çömelip, ayakkabılarının bağcıklarını çözüyor ve onu talaş serpili yerde çoraplarıyla bırakıyordu. Ayakkabılar on beş dakika kadar sonra güneş gibi parlamış bir halde geri geliyordu.

İkinci elin ortasında, Bolbol gelip patronunu çağırırdı çünkü Oskar Tuta ille de dükkâna gelmesini istemişti.

“Fotoğraf için ne kadar ödemem lazım?” diyordu altmışlık adam.

“Hangi fotoğraf?” diye sordu Milo.

“Hangi fotoğraf olacak, karının çektiği tabii!”

“Anlayamadım amca? Senin fotoğrafını mı çekti Doris?”

Oskar Tuta sinirlendi:

“Ya ne yapacaktı ki salak herif? Burası kuaför salonu mu yoksa hamam mı?”

Milo kendine gelememişti. Aptala dönmüştü; amcasının verdiği parayı cebine koydu. Kısa bir süre sonra Doris poz odasından çıktı, gülmemek için kedinin zor tutuyordu.

Oskar Tuta, dükkânın kapısını yavaşça kapayıp çıktıktan sonra Milo birden haykırıverdi:

“Rüya görüyorum herhalde! Nasıl becerdin?”

“Sadece bir fotoğraf çektim, neden soruyorsun ki?” diye karşılık verdi Doris, yalancıktan şaşırılmış gibi yaparak.

“Haydi anlatsana!”

Kendisine böyle bir armağan verdiği için Milo'ya lanet okuya okuya, poz odasına giren Doris, fazla düşünmeden, makinenin arızalı olduğunu ve bu yüzden fotoğrafını çekemeyeceğini söylemişti Oskar Tuta'ya. Rahatlamış gibiydi yaşlı adam. Bu arada Doris, duyarlı levhaların ana maddesinden bahsetmeye başlamıştı ona. Adam pek bir şey anlamıyor, zaten anlatılanların da anca yarısını dinliyordu ama tikleri kesilmişti. Doris, makineyi onun gözünün önünde 'tamir etmiş' sonra da bir fotoğrafını çekivermişti. Oskar Tuta pek memnun olmuş gibi gözüküyordu.

"Tekrar geleceğine eminim," dedi Milo'ya.

Oskar'ın fotoğraf maceraları Tuta ailesini yıllardır eğlendiriyordu. Milo, amcasının, başarısızlıkla sonuçlanan fotoğraf seanslarındaki halini taklit ettiğinde kelimenin tam anlamıyla, herkesi gülmekten ağlatıyordu. Onu dinleyenler, Oskar Tuta'nın 'iyileşmesi' ile aile folklorunun bu değerli üyesinden mahrum kalacaktı. Oysa Milo asla hikâye sıkıntısı çekmezdi; müşterileri çoğaldıkça, güldüren hikâyeleri de o oranda artıyordu. Sanki, Kahire'nin bütün kaçıkları objektifinin önünden geçiyordu. Fotoğraf salonu, ailenin çocukları için sihirli bir yer, tam anlamıyla bir mucizeler sarayı gibiydi. Doris bile, Milo'nun anlattıklarına, mesela Zozo'yla Gigi'nin hikâyelerine katıla katıla gülüyordu.

Aslında Sosso ve Zissi diye söylemek gerekirdi, Zozo peltek peltek konuşurdu ve bu onu Giggi'nin gözünde daha da çekici kılıyordu. Ellili yaşlarında olan bu çift, Emmad-el-Din Sokağ'ında, telgraf şirketinin karşısındaki daireyi paylaşıyorlardı. Düzenli olarak, sedirin üstünde yan yana oturup fotoğraf çektirirlerdi fakat her ikisi de fotoğrafın sonucundan korkardı.

"Hayır, kendimi görmek istemiyorum, sok sirkinim!" diyordu Zozo.

"Sus! Benim de seninki gibi bir burnum olsaydı keşke..." diye çıkışıyordu Gigi.

Milo, bir mukavva sayesinde, ikisinin birlikte fotoğrafını çekbilmek için iyi bir yol bulmuştu. Gigi'ye sadece, fotoğrafta Zozo'nun görüldüğü kısmı gösteriyor, Zozo'ya da, sadece Gigi'nin görüldüğü kısmı gösteriyordu. Bu sonuç karşısında, ikisi de hayranlık çılgınlıkları atıyorlardı.

"Aman Allahım! Ne kadar güzel çıkmış!" diyordu biri.

Öteki de "Ayu!" diye bağıyordu. "Geçen akşamki operadaki soprano kadar hayranlık uyandırıcı."

Nihayet, her birinin, fotoğrafın diğer yarısındaki kendi yüzünü göreceği o zor an geliyordu. İşte Milo da o zaman büyük numarasını sergiliyordu:

"Yemin ederim Bay Gilbert, sekiz yıllık meslek hayatımda, böylesine içe işleyen bir bakış daha görmedim... Bay Alphonse, gözlerime inanamıyorum, sanki Galler prensi!"

Milo, ailedeki çocukları ve gençleri kendi dünyasına sokabiliyordu. Onun bütün müşterilerini ve arkadaşlarını tanıdıkları hissine kapılıyorlardı, onları hiçbir zaman görmemiş olsalar bile. Bu kişiler, başvuru kaynakları, yol göstericiler, hatta bazen melekler ve azizler gibi, onları yargılayabilecek ya da davranışları yüzünden düş kırıklığına uğrayabilecek olan görünmez gözcülerdi. Özellikle Seyf çok etkiliyordu onları. Yoland, bir gün kuzenlerinden birine şöyle demişti:

"Seyf'in önünde bu kadar İngilizlerden yana sözler söylememek lazım."

Avukat onları tanıımıyordu, zaten onlar da avukatı yolda görüp tanıyabileceklerinden emin değillerdi.

Milo'nun yeğenlerinin, İbrahim'e karşı zaafı vardı. Bu haylaz, dalgacı, kötü öğrenci onların içini rahatlatıyordu. Arkadaşlarına büyük bir zevkle onu anlatıyor, amcalarının bir nâzırın akrabasıyla ahabpılık ediyor olmasından övgüyle bahsediyorlardı. Mısır Marseillaise'ini yazan bir şairdi üstelik İbrahim. Birbirlerine, kafiye olarak karşılık vermekten ibaret olan bir oyun icat etmişlerdi. Yoland, bu çalışmada çok başarılıydı. Söylemiyordu ama, İbrahim'e fena halde âşıktı.

Popinot'lar, ailenin hayal dünyasında özel bir yer işgal ediyorlardı. Küçük Tuta'lar, Milo'nun aracılığıyla, Popinot'lar sayesinde, hiç kuşku yok ki ne Hristiyan Okullarının pek aziz پدرlerinin, ne de, temiz ruhlarını çeşitli tarikatlara emanet eden din adamlarının okutmadığı, açık saçık olmasa bile, keyifli ve havai Fransa'yı öğreniyorlardı. Charlemagne'ın ve Jeanne d'Arc'ın vatani, Moulin-Rouge'a, Réjane'a, güzel Otéro'ya kadar genişlemiş oluyordu böylece.

Milo, Avrupa'ya hiç gitmemişti. Paris hayatını, Norbert ve Solange Popinot'nun anlattıklarından takip ediyordu. Kendisine aktarılanları nasıl hayranlıkla anlatmazdı ki! Rivoli caddesindeki kemerleri, Sarah Bernhardt'ın en son başarısını, Evrensel Sergi'nin kuruluşunu, Boulogne Ormanları'ndaki çiçek bayramını, Boni de Castellane'ın dillere destan zerafetini... Yeşenleri, ağzının içine düşercesine dinliyordu onu. Bu üçüncü ağızdan Paris onlar için bir büyüydü.

Buna karşılık Popinot'lar da, Avrupalıların büyük çoğunluğunun bilmediği, kulislerdeki ve arka bahçelerdeki Mısır'ı öğreniyorlardı. Bankalarda ve bakanlıklarda Norbert'e eşlik eden Milo, ona rüşvet kültürünü öğretiyordu.

“Memurun çekmecesinin açık olması bir tesadüf değildir. Doğrudan doğruya eline bir kuruş bırakırsanız ona hakaret etmiş olursunuz.”

Solange, bu küçük çevreyle temas halindeyken, sefahat içindeymiş gibi harika bir izlenime kapılıyordu. Richard Tiomji'nin savurduğu ve Solange'ın hemen tercüme ettirdiği küfürler onu çalgıncasına eğlendiriyordu.

“Allah belasını versin! Hasetinden çatlasın!” diye haykırıp katıla katıla gülüyordu.

Seyf, herkesi, ağabeylerinden birinin, beş hafta sonra yapılacak nikah törenine davet ettiğinde, en çok sevenen o olmuştu.

“Bir Müslüman düğünü!” diye heyecanla tekrarlayıp duruyordu.

Genç avukatın ailesinin tuttuğu aracı kadın son derece becerikliydi. Birkaç gün sonra, araştırmalarının neticesini açıklamaya geldiğinde, aile terbiyesi almış, son derece ağırbaşlı ve nefes kesecek kadar güzel olağanüstü bir genç kızın meziyetlerini öve öve bitiremedi. Kuşkuyla dinlediler kadını. Seyf’in annesi, bu bilgileri yerinde incelemek niyetiyle, kız kardeşleri ve eltileriyle birlikte, karşı tarafın kadınları tarafından düzenlenen bir kabul gününe gitti. İnkna olmuş bir halde eve dönmüş, oğluna, on beş yaşını doldurmuş olan kızın meziyetlerini anlatıyordu. Nihayet evlilik akdinin imzalanmasına karar verildi.

“Kardeşiniz müstakbel karısını henüz görmedi mi yani?”

“Nişan günü görecek. Güzel bir sürpriz olacak şüphesiz.”

Damadın annesi, sabahtan akşama kadar, şehirde ne kadar eş dost varsa, hepsini tek tek ziyaret ediyordu. Her seferinde, iltifatlara boğuluyor, sorguya çekiliyor, kucaklanıyordu.

Nişan töreni, bir perşembe günü yapıldı. Genç avukat, nişan sepetinin, atlı polisler ve müzisyenler eşliğinde nasıl bütün mahalleyi dolaştığını anlattı: üstü açık arabanın içinde, herkesin, gümüş takımları, porselenleri, nakışlı elbiseleri, ipek gömlekleri, kadın şemsiyelerini, yelpazeleri, incilerle süslenmiş terlikleri, ama ayrıca, meyve şekerlerini, fondanları ve her tür tatlıyı görebileceği, saydam kenarlı yirmi kadar kutu vardı.

“Evin selamlığında, damat ve kız tarafından biri, halının üzerinde karşılıklı oturup kız isteme faslından önce ayakkabılarını çıkardılar. Kadı, birleştirdikleri ellerinin üzerine kendi elini koyup Kuran’dan sureler okudu. Ardından, başlık parasının tutarı tespit edilerek akit imzalandı.”

“Ah en azından başlık parası aynı bizdeki gibi!” dedi Norbert.

“Evet, damadın vermesi dışında,” diye sokuşturuverdi İbrahim alaycı bir tonda.

OTUZ DÖRT

Düğün törenine, saat yirmi bir sularında, Milo'nun kolunda gelmiştim. Seyf'in bize gösterdiği küçük yerde, on metre yüksekliğinde, rengârenk bir çadır kurulmuştu. Çadırın önünde davetlileri davulcularla zurnacılar karşılıyordu. İçerde ise, çadırın direkleri, lambaların, çiçeklerin ve palmiye dallarının altında görünmez olmuştu. Üzerine iki tane yaldızlı koltuk yerleştirilmiş bir seki, kumaş bölmelerden birine dayanmıştı.

Tiomji'ler, çoktan İbrahim ve Popinot'larla birlikte masaya oturmuşlar, bize işaret edip duruyorlardı. Seyf bir dakika sonra yanımıza geldi, çok şıktı. "Sizi kardeşimle tanıştırayım," dedi. Genç damat, siyah istanbulin ve beyaz yelek giymişti; şimdi tek tek masaları dolaşıyordu. Elimizi sıktı, hediyelerimiz

için teşekkür eti ve hanımlara, düğün sepetine bakmak için evin birinci katına çıkmaları önerisinde bulundu. Solange Popinot hemen ayağa kalktı, pek heyecanlanmıştı, Lita ile beni de sürükledi.

Üst katta yalnızca kadınlar vardı. İçlerinden birçoğu, ağlamak üzere olan gelinin, o küçük çocuğun etrafını sarmıştı; beyaz saten gelinliğini düzeltiyorlardı. Birkaç saat sonra, kocasının evine girerken, bir kan gölünün üstünden atlayıp geçmesi gerekecekti: onun şerefine boğazı kesilmiş kurbanın daha soğumamış kanının üstünden.

Seyf'in teyzelerinden birinin önderliğinde genç evlilerin yatak odasını ziyaret etme şansımız oldu. Tavanlıklı kocaman bir yatak, odanın büyük bölümünü kaplamıştı. Özenle yerleştirilmiş iki çift terlik sahiplerini bekliyordu. Gelinin kocasına armağan ettiği ince patiskadan gece entarileri, gömlekler, iç donları ve çoraplar sedirin üzerine serilmişti. "İlginç, gerçekten çok ilginç," dedi Solange kelimelerine dikkat etmeye çalışarak.

Biz yokken, damat, arkadaşlarıyla birlikte camiye, namaz kılmaya gitmişti. Düğün cemaati mahallenin daracık sokaklarından, meşalelerle, fenerlerle geçmişti. Bir sat sonra geri döndüğünde, büyük çadıra ızgara et kokusu sinmişti. Davetliler, sekiz ya da on kişilik gruplar halinde, her birine bir bütün kuzu konulmuş büyük bakır tepsilerle donatılmış alçak yer sofralarının etrafına oturmuşlardı. Richard Tiomji, acıkmıştı, tom-bul parmaklarını uzatıp, bir parça et kopardı ve kibarca Solange Popinot'nun tabağına bıraktı. Ufak bir çığlık kopardı, ama hoşuna gitmişti. Masamızın önünden geçen Seyf "Bekleyin, size çatal getirecekler," dedi. "Hayır hayır! Sakın!" dedi, eti çoktan iştahla yemeye başlamış olan Solange.

Lita ve ben, kaçamak bir bakış fırlattık, ne de olsa bir çatal işimize yarayabilirdi.

Richard arada sırada, yapış yapış olmuş ellerini sırma işlemeli peçeteye siliyor, bir yudum meyve suyu aldıktan sonra

yeniden saldırıyordu. Norbert Popinot, genellikle bir kadeh Bourgogne ya da Bordeaux içerdi, ama soğuk suya boyun etmek zorundaydı şimdi, hatta suyla boğazını ıslatmak için çaba bile göstermişti.

Bir sıcak yemek, ardından da balık getirilmişti. Tuzlu ve tatlı yemekler birbiri ardına geliyordu. En sonunda sütlü pilav gelince, yarışmadan çekilip, hizmetçilerin getirdiği bakır leğenlerin birinde ellerimi sabunla yıkadım.

Kitara çalan biri, enstrümanıya dert yandı. Sonra da bir şarkıcı, genizden gelen bir ezgi mırıldanmaya başladı; nakaratı bir kadınlar grubu tarafından koro halinde söyleniyordu.

Ya leyli, ya layali

Ya leyli, ya layali...

“Peki ya siz, evlilik size çekici gelmiyor mu?” diye sordum İbrahim’e.

“Ben yeterince meşgulüm. Şu benim Marseillaise...” diye gülerek cevap verdi.

Popinot poligami hakkında bir soru sordu. Bize katılan Seyf, bu geleneğin savunmasını üstlenerek Fransızları şaşırttı. “Doğuda her kadının bir kocası vardır; oysa sizde, Avrupa’da, evde kalmış kızlarla dolu her taraf. Poligami, kadına bir yuva, çocuklara da her zaman bir baba sağlamak üzere kurulmuştur. Avrupa’daki gibi, erkeklerin metreslerini sakladığı, örtülü bir poligamiden çok daha iyi değil mi?”

Seyf’i, bir sürü kadınla evli olarak düşünmek hayli zordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, sadece bir kadınla bile düşünemiyordu kimse onu. Ne seksin zevkleri ne de ailevi mutluluklar onu siyasi mücadelesinden vazgeçiremezdi

Çadırın dibinde bir kıpırdanma oldu. Siyahlar giyinmiş kadınların bağırtiları arasında genç gelin geliyordu. “Bakın bakın!” dedi İbrahim gülerek. “Kötü kaderi kovmak için kafasından aşığı tutam tutam tuz atıyorlar.”

Her tarafı mücevherler içindeki, tül duvağının altından aşırı makyaj yapmış olduğu belli olan kişinin, deminki kız çocuğu olduğunu zar zor anladım. Kaynanasının elini öpüp, yaldızlı koltuklardan birine önceden kurulmuş olan kocasının yanına gitmek üzere sekinin basamaklarından çıktı; bu sırada kalabalık, müziğin boğuk ezgilerine eşlik ederek şarkıyı daha da güzel söylemeye başladı:

Ya leyli, ya layali
Ya leyli, ya layali...

Göbek dansçıları darbukaların ateşli ritmiyle dans ediyorlardı. Köylü gibi giyinmiş bir kadın onlara katılıp, müstehcen hareketler yaparak tepinmeye başladı. Seyirciler kahkahalarla gülüyorlardı, genç gelin ise terbiyeli terbiyeli gözlerini indirdi.

Çift, sekiden inip dairelerine gitmekte gecikmedi. Bir süre daha tatlı tatlı konuşuldu, birkaç kere daha ya leyli 'ler söylendi ardından davetliler ayrılmaya başladılar. Neredeyse gece yarısı olmuştu.

Popinot bir teklifte bulundu: “Hadi gelin, size Shepheard’ın Yeri’nde birer konyak ısmarlayayım; şöleni orada tamamlarız”

Lita’nın itiraz edecek vakti olmadı.

Ünlü otel, yenilenmiş ve elektrikle donatılmıştı. İlk kez oradan içeri giriyordum, o güne kadar tek bildiğim, iki küçük sfenksin durduğu ve herkesin sokaktan rahatlıkla görebildiği terasıydı. Kendi memleketlerindeymiş gibi davranan bütün o Avrupalıların içinde, insan Mısır’da olduğu hissine kapılmıyordu artık. Tavanı oymalı lüks bir salondaki bir masaya oturduk.

Popinot, bir şişe en iyi konyaktan sipariş ettikten sonra “İnanılmaz bir şey öğrendim,” dedi.

“Cook seyahat acentesinin programında bu yıl, hıdivlik balosuna bir davetiye de yer alıyormuş, düşünebiliyor musunuz!

Daha ne olsun! Doğal olarak, tören yöneticileri giriş kartlarını vermeyi reddetmişler. İngiliz turistler çok sinirlenmiş. İçlerinden bazıları, Lord Cromer'e yazılı bir protesto ulaştırmışlar."

Milo karşılık verdi:

"Bu o kadar da inanılmaz bir şey değil. Bundan önceki hıdivin döneminde, Cook acentesi, Kahire turuna, genel valinin karısına bir ziyareti de dahil etmişti. Bir görüşme talep edilmişti ve İngiliz konsolosu, bunu kabul ettirebilmek için uğraşıyordu. İngiliz kadınlar ve genç kızlar, topluca hareme girdiler. Hıdivin karısına takdim edildiler. Her yerde göz gezdiriyor, gümüş takımları ve ipek perdeleri elliyorlardı. Sonra da, çarşıda, piramitlerde ya da müzede hoşça vakit geçirmeye devam ettiler."

Popinot, biraz üzgün bir edayla başını salladı.

"Bu ülkeyi yöneten Cook acentesi zaten. Bunu anlamak için, Kamel sokağındaki bürolarının önünden geçip, nöbet bekleyen tercümanlarına bakmak yeterli. Menekşe rengi ipek ceketleri, sarıkları ve kılıçlarıyla, tabanları delinmiş zavallı Mısırlı polislerden çok daha gösterişliler.

Düğünden, yatak odasında sergilenen gece elbiselerinden ve iç donlarından bahsedildi yine. Üçüncü konyaktan itibaren sohbet kontrolden çıkmaya başladı. Norbert: "Neden bütün dikilitaşların Nil'in sağ kıyısında piramitlerinse sol kıyısında olduğunu biliyor musunuz?" Kimse bu ayrıntının farkına varmamıştı. Zaten Yukarı Mısır'ı gezen de yalnızca Fransızlardı. "Bilmiyor musunuz yoksa? Çünkü dikilitaş fallusu, piramit de kadını simgeler de ondan!"

"Piramidin nesi kadına benziyormuş anlamadım!" dedi Richard Tiomji, dili dolanarak.

Norbert'le Milo bir kahkaha patlattılar.

Norbert: "Piramit, İsis'in karnıdır, belki de daha gizli bir bölgesi..."

Bu kez Milo: "İstersen, ters dönmüş bir piramit de denebilir!" diye açıkladı Richard'a.

“Biraz da dikilitaşlardan bahsedin, çok daha ilginç!” diye haykırdı Solange gözleri parlayarak.

Lita, rahatsız olduğunu gizlemekte güçlük çekiyordu. Bir zamanlar, yatılı okulda, beni yasak bir kitap okurken gördüğünde yüzünün aldığı o yaralı ceylan ifadesini şimdi de takındığını fark edip eğleniyordum kendi kendime. Önünde, neredeyse hiç dokunulmamış konyak kadehiyle, o eski günlerdeki yeniyetme genç kızdan farksızdı. Bileklerine altın bilezikler taktan Lita, incecikti, iki dirhem bir çekirdekti; aşk oyunlarından pek de zevk almayan birinin soğuk cazibesine sahipti. ‘Richard gibi şişko bir maymunla olursa, olacağı bu!’ dedim kendi kendime, alkolün verdiği sarhoşlukla kafam biraz dumanlanmıştı.

Yapıların cinsiyeti hakkındaki sohbet bağırış çağırış içinde devam ediyordu. Richard Tiomji, Popinot’yu kolundan tuttu: “Erkek devekuşlarınıninkinin ne kadar büyük olduğunu biliyor musunuz? Aleti görmelisiniz! Diğer kuşlara göre çok daha mükemmel bir şekilde çiftleşmelerine imkân veren de bu!”

Lita ne yapacağını şaşırmıştı artık. Ben bile rahatsız olmaya başladığımdan, Milo’ya, saatin sabahın ikisi olduğunu belirtip Marth’ı yüksek ateşli haliyle evde bıraktığımızı hatırlattım.

Döndüğümüzde, kızımız huysuzlanmış gibiydi. Bakıcı kadın kütük gibi uyuyordu ve gaz lambası tehlikeli bir biçimde is çıkarıyordu. Bebeğimi kucağıma aldığımda, bir çeşit nöbet geçiriyordu ve bilincini kaybetti. Bu ilk kez başına gelmiyordu. “Çabuk, laboratuvardan sülfürik eter getir!” diye bağırdım Milo’ya.

Az kalsın, elinde lambayla merdivenlerden düşecekti. Karanlık odadaki dolaplardan birine saldırıp bir şişe kaptı, yukarı çıkarken yanlış şişe olduğunu anlayıp küfrede ede aşağı indi tekrar. Odaya döndüğünde, ufaklık kendine gelmişti. Ona bir papatya çayı yaptım. On beş dakika kadar sonra, tamamen sakinleşmiş görünüyordu, ateşi de bir parça düşmüştü.

“Bu nöbet değil sadece spazm. Çok hassas bir çocuk bu. Sanırım sizin dikkatinizi çekmeye çalışıyor.”

Milo, gün ağarana kadar kızının başında bekledi. Arada bir kucağına alıp sallıyordu onu. Uykuyla uyanıklık arasında Milo’nun mırıldandığını duyuyordum:

Ya leyli, ya layali
Ya leyli, ya layali...

Milo gibi bir babaya sahip olmak herkese nasip olmazdı. Çocukluklarından beri ona hayranı olan yeğenleri, sürekli eğlendiklerini düşündükleri için Milo'nun kızlarına çok imreniyorlardı. Eh yalan da sayılmazdı tabii.

Ayda bir kere, eğer uslu durmuşlarsa –ki Milo'ya göre çocuklar her zaman usluymuştu, hatta fazla uslu –iki büyük kardeşi, Nelly ile Gabriel'i 'swaress'le bir tur atmaya götürüyordu. Hiçbir şey, sahibi olan Kont Suares'ten isim alan bu atlı arabalarla gezmek kadar hoşlarına gitmiyordu.

Her duraktan sonra, yukarda oturan arabacı, kaba saba küfürler savurarak atlarını kamçılıyordu. Swaress, karma mahkemenin önünden geçiyor, Rossetti mahallesi boyunca ilerliyor-

du. Sonra da, gara kadar Clot-bey Bulvarı'nı baştan başa geçiyordu. Demiryolunu geçip dev firavuncirleriyle çevrili güzel Kübra yoluna giriyordu. Sayfiye yeriye burası.

"Biz burada inelim," diyordu Milo arabacıya.

Nelly ve Gabriel, yol üzerinde alacakaranlığa kadar arz-ı endam eyleyen birbirinden şık giyinmiş insanlara bayılıyordu. Bazen hıdiv bile, önünde altın kemerli süvarilerle buraya geliyordu. Milo da, böyle zamanlarda, babasının ölümü üzerine Mısır'a geri çağırılmış genç prensin tam bir peri masalına benzeyen hikâyesini anlatmaya başlıyordu; önce küçücük hurda bir Avusturya gemisinde fırtınaya yakalanmasını, ardından, tam da padişah, kızını onunla evlendirmeye karar verdiğinde, güzel bir esir kıza âşık oluşunun hikâyesini anlatıyordu. İki yaşındaki Gabriel pek bir şey anlamıyordu ama Nelly bu hikâyeye bayılıyordu. Zaten hikâyecinin kendisi de anlatmaktan çok büyük zevk alıyordu.

Başka bir atlı araba onları, Ezbekiye bahçesi önündeki hareket noktasına geri götürüyordu. Ve gezinti mutlaka, Mathieu Pastanesi'nde yenilen bir fıstıklı dondurmayla sona eriyordu.

Doris çocukları babalarıyla gönderiyordu çünkü Milo'nun da onlar kadar eğleneceğini biliyordu.

"Bazen Milo'nun, kızlarımın annesi olduğunu düşünüyorum," diye Lita'ya itirafta bulunuyordu, vicdan azabıyla karışık bir buruklukla.

Arkadaşı, gözlerini elindeki gergeften ayırmıyor, cevap vermekten kaçınıyordu. Ya da hafiften iç geçirip konuyu değiştiriyordu.

Dükkân pazar günleri kapalıydı. Marthe ile bakıcı ilgileniyordu. Bu yalnız kaldığı zamanlar, Memlûka'ya, karanlık odadaki bazı işlerini tamamlama ya da terasta oturup hayallere dalma fırsatı veriyordu. Doris, böyle kendisiyle baş başa kalma ihtiyacı duyarken Milo başkaları olmadan yaşayamıyordu. Pazar ayininde bile, yanında oturanların kulağına eğilip dedi-kodu yapmadan beş dakika duramıyordu.

Doris, terasta otururken, not defterine bir göz atıyordu. *Amatör Fotoğrafçı* dergisinin tavsiyelerine sadık kalarak, bir duruşu, bir perspektifi hatta basit bir ışık oyununu iyice hatırlayabilmek için krokiler çizdiği dönemlerdi henüz. Onun bu çalışkan öğrencilere has tavırları Milo'yu sinirlendiriyordu. Doris ise, görmezlikten geliyordu. Şüphesiz zaman zaman abarttığı da oluyordu, ki onun bu kışkırtıcı yaklaşımı hatırı sayılır yanırlarından biriydi.

Milo, 1896 sonbaharından itibaren swaress'le hiç ilgilenmedi; gözü, ilk hattı Ataba el-Hadra ve Kale arasında hizmete açılan tramvaydan başkasını görmüyordu. Bütün Kahire, Belçikalı mühendislerin yollarda bitmez tükenmez çukurlar açarak yaptıkları, elektrikle çalışan ve raylar üzerinde sürünen bu yılana hayran kalmıştı. Tramvayın her geçişinde, aylaklar etrafına toplanıyordu. Çanları neşeli neşeli çalan ve kıvılcımlar saçan bu taşıtlar, Binicilik Kulübü'nden, son açılan Arap kahvesine kadar her yerde bütün sohbetlere konu oluyordu.

İbrahim, artık bu konunun sıkıldığını düşünen Solange'a şöyle cevap verdi:

*İlerleme bu, sevgili bayan,
Yeni bir Tanrı aramızda artık
Daha büyük Buda'dan ve Vişnu'dan
Sevinçle alkışlanan ilerleme bu bayan
Hristiyanlık, hatta İslam
Tramvay karşısında el pençe divan*

Ertesi yıl, tartışmalar başladı. Gazetelerde, hareket tarifesi ni kesinlikle umursamayan vatmanların umursamazlığını kınayan öfkeli mektuplar yayınlanıyordu. Bu vatmanların ne zaman ne yapacağı belli olmuyordu, arzu edilirse durmaları gereken duraklarda müşterinin işaret etmesine rağmen durmuyor, ama olmayacak yerde fren yapıp, aniden hızlanabiliyorlardı.

“Bastonumu ve şapkamı ümitsizce salladım. O alçak herif durdu mu sanıyorsunuz?” diye anlatıyordu Norbert Popinot, fena bozulmuştu.

Koştura koştura binen ya da basamağın üstünde balık istifi gibi biriken yolculara ise daha da çok kızılıyordu. Görgüsüz davranışlarına tahammül edemiyordu.

“Düşünebiliyor musunuz, geçen gün, yanımda oturanlardan biri, dirseklerini böğrüme geçire geçire, şu son derece ağır kokulu mide bulandırıcı balıktan yiyordu.”

“Fesih,” diye açıkladı kahrkahrı basan Milo.

“Emin olun, hiç de komik bir durum değildi. Ayaklarını daha rahat kurcalayabilmek için bağdaş kurup oturan yolcularansa hiç bahsetmiyorum.”

Norbert bir daha asla tramvaya binmemeye karar verdi. Fakat korkunç yaratık sanki onu takip ediyordu. Bir sabah, arabacısı, Kale’den inen çın çın öten bir taşıtın önünde Muhammed Ali Bulvarı’nın ortasında ilerliyordu. At, çanın sesinden ürkmüştü. Huysuzlanıp gemi azıya aldı, bu koşu sırasında bir yayaya çarpıp yere düşürdü. Popinot’nun, arabasının tekerlekleri altına girmesine ramak kalmıştı.

Milo, sinema makinesini olduğu gibi tramvayı da aynı coşkuyla karşılamıştı. Kahire’deki bir kahvede gösterilen Lumière kardeşlerin ilk eserleri çok hoşuna gitmişti. “İslanan Bahçıvan” ve “Niagara Şelalesi” ve aynı türdeki diğer kısa filmleri üç kere görmüştü. Üç seferde de gözleri parıldayarak, hayranlık nidaları atarak.

Doğrudan doğruya fotoğrafçılık mesleğiyle rekabet edilecek nitelikteki teknik yenilikler bile büyülüyordu onu. Eastman firması o sırada, Kodak fotoğraf makinesinin devamlı reklamını yapıyordu:

“Her gördüğünüzü çekebilmeniz için iki hareket yeterli. Birincisi, kolu itmek ikincisiyse, diğer kolu çevirmek. Saatinizi kurabiliyorsanız, Kodak’ı kullanabilirsiniz.”

Milo, fırsat bulur bulmaz bir Kodak sipariş etti. Evine getirilen epeyce ağır kutu esrarını koruyordu. İçindeki şasiyi görmek için makineyi açmak söz konusu bile değildi, aksi takdirde hassas bölüm kırılabilirdi. Bu makineye, levhalar değil, bir kurma koluyla ilerletilen bir film yerleştiriliyordu.

Milo, Kodak makinesini ilk kez Ezbekiye bahçesinde kullandı; ailesini ve çocuklarıyla birlikte oraya gelen Tiomji'leri çekti. Ardından, önceden kararlaştırıldığı gibi, klişelerin banyo edilmesi için makineyi Avrupa'ya geri gönderdi.

"Bu pek pratik bir yol değil," diye belirtti Doris.

Kodak birkaç hafta sonra geri geldi; fotoğraflar o kadar karanlık çıkmıştı ki çocuklar belli olmuyordu.

Richard her zamanki inceliğiyle: "Lita da devekuşu gibi çıkmış," demişti.

Milo fena halde düş kırıklığına uğramıştı. Kodak devriminin daha çok gelişme kaydetmesi gerekiyordu! Fakat bu durum ona güven vermişti:

"Deklanşör düğmeleri bizim gibi profesyonelleri korkutamaz!"

Zaten, Kodak marka makine sadece bir oyuncaktı. Konso-losluk Fotoğrafçısı, yıllık aile fotoğrafını asla bu cins bir makineyle çekmeyi düşünmüyordu. Başta, fotoğrafta yer alacak olanlar kendilerini aldatılmış hissederlerdi. Böyle bir ayin, siyah örtü, duyarlı levhalar ve tripot olmadan olur muydu hiç?

OTUZ ALTI

O yaz, Tuta ailesinin bir değil iki fotoğrafı çekilecekti. Müj-deyi Milo vermişti.

“Doris birazdan benim yerime geçerse, ben de sizin yanınıza gelip poz verebilirim.”

Çocukların sevinç çığlıkları sözlerinin devamını bastırmıştı.

Her zamanki gibi, altmış kadar kişiyi doktorun villasının merdivenleri önünde, yan yana dizdi. Bütün on iki yaşından küçükler en önde, yere oturmuşlardı. Arka sıralara, yaşlıların oturması için bir sıra boyunca hinthurmasından koltuklar koyulmuştu. Ailenin geri kalanı, basamaklarda mükemmel bir simetriyle arka arkaya dizilmişlerdi.

Yoland'ın yerinde duramayan kız kardeşi Maguy, durmadan kafasını çeviriyor, bazen de arkasında neler olup bittiğini görmek için ayağı kalkıyordu. Öbür çocuklar da onu taklit etmeye başlamışlardı. Rahat durmaları ve önlerine bakmaları için Milo'nun onları ikna etmesi gerekmişti.

Yetişkinler arasında da karışıklıklar oluyordu. Anjelin teyze, kendisine verilen koltuğun fazla dar olmasına dayanamayıp, merdivenlerin öbür ucunda duran kızı Rozet'le yer değiştirmeyi teklif etmişti. Bu değişiklik, fotoğrafın güzelim düzenini mahvedebilirdi. En nihayet, rahatsız olan popoyu ağırlama ayrıcalığına, Marguerite'in bir küvet genişliğindeki, sorgun ağacından koltuğu kavuştu.

Tartışmalar, son düzenlemeler bir süre daha devam etti. Milo, sürekli olarak siyah örtünün altından çıkıp, birine gruba yaklaşmasını, bir başkasına hafifçe sola ya da sağa kaymasını söylüyordu.

“Dikkat! Kıpırdamıyoruz!” dedi en sonunda.

Tuta kabilesi, sonsuza dek sürecektir gibi gelen bir sırtışla donup kaldı.

Doris bağırtılar, kahkahalar ve programın devamından haberi olmayan iki ihtiyar teyzenin şaşkınlığı arasında görevi devraldı.

Milo, ellerini megafon gibi yaparak “Herkes olduğu yerde kalsın!” diye bağırdı.

Genç kadın fazlasıyla heyecanlı olmasına rağmen, meydana gelen düzensizlikten rahatsız değildi.

Ön sıradakilere seslenerek “Çocuklar, grup içinde dağılırlarsınız,” dedi.

Tarzı değiştirmek amacıyla, makineyi villanın merdivenlerinin tepesine, hatta onları balkondan çekmek için birinci katta bile yerleştirebilirdi ama, bu ilk aile fotoğrafıydı ve büyük bir değişiklik yapmaya cesaret edemiyordu. Bu konu üzerinde çok düşünmüştü tabii. Not defteri, karaltıların tepe açılarının, kavisler, üçgenler ya da eğik düzeyler meydana getirdiği o tu-

haf şemalarla doluydu. Aileyi, yarım daire şeklinde dizdi; koyu renk kıyafet gitmiş beylerin bir tarafta toplanmasını, açık renk giysili hanımlarınsa beylerin önünde durmasını rica etti. Bu beklenmedik talimatlar sülaleyi neşelendirmişti. Resmi fotoğraftan sonra, eğlence zamanı gibi gelmişti bu. Muziplik yapmayı pek seven Albert'in büyük oğlu, tam herkesin gülmeye hazırlandığı anda, bir iskemlenin üzerine çıkmıştı.

Nalların gürültüsü, ani bir sessizliğe sebep oldu. Lüks bir kupa arabasının yaklaşmakta olduğu yola çevrildi bütün başlar.

“Olacak şey değil! Bu Rizkallah!” diye haykırdı Milo.

Gerçekten de, bir gün önce görünüveren ama bir daha ortaya çıkacağını ummadıkları, Tuta ve Oğulları müessesesinin sahibi geliyordu. İlk kez aile fotoğrafına katılacaktı. Arabanın kapısı açıldı ve iri yarı adam, altın parıltılı koyu renk satenden muhteşem giysisi içinde belirdi. Hemen bir sürü kişi, onu karşılamak için koştu.

Rizkallah Bey, tüm aile fertleri içinde, en üzerine titrenen ve en çok istekte bulunulandı. Ondan lütuf dileyen bir amca ya da teyze her zaman olurdu: “Rizkallah habibi, siyah mantilla* var mıdır sende? (ya da pembe çocuk hırkası, ya da ajurlu kreton...)”

Tuta ve Oğulları müessesesinin sahibi, yelek cebinden bir kartvizit çıkarır, o sivri üslubuyla bir iki kelime yazıverir ve küçümseyici bir gülüşle lütuf dileyene uzatırdı: “Elbette var! Çamaşır (ya da tuhafiye) reyonuna git, sana esaslı bir indirim yapsınlar.”

Yaşlı doktor Tuta, yeğenine hayranlık duymayan az sayıda kişiden biriydi. Onu, yirmi yaşındaki haliyle, İskenderiye'deki Fransa Başkonsolosluğu'nda sıradan bir tercümanken tanımıştı. Onu azarlamaktan kendini alamazdı: “Dikkatli ol! Altın adamı ağırlaştırır!” diye homurdanırdı.

*) İspanyol kadınların bir tarakla topuzlarına tutturduğu dantel ya da ipek eşarp. (ç.n.)

Beylerden bir çoğu, fotoğraf çekimi için, yerlerini Rizkallah'a bırakıyorlardı. Yapmacık hareketlerle ısrar ediyorlardı. Ya da, senli benlilermiş gibi sahte bir otoriter hava takınıyor, cümlelerini küfürle bitiriyorlardı.

“Otur dedim sana! Allah cezanı versin!”

Rizkallah'ın vücudundan keskin bir parfüm yayılıyordu. Geçtiği yerdeki tüm kokuları yok eden ve sadece bu derece önemli bir adamın sürmeye cesaret edeceği, ana maddesi aselbent olan biberli bir parfüm.

Büyük mağazaların sahibi, merdivenlerin ortasındaki kol-tuğunda homurdanmakta olan doktoru selamlamaya gitti. Sonra da onun yanına, bir bakıma şeref locası gibi boş bırakılmış iskemleye oturdu.

Doris sabırsızlanıyordu. Ayaktaki beylerden, hepsinin birden aynı yöne bakmamalarını, sohbet ediyorlarmış gibi birbirlerine dönmelerini istedi.

“Sırtınızı dönün demedim tabii! Küsmüş gibi gözükürsünüz sonra.”

Rizkallah yüksek sesle bağırdı:

“Gözlerime inanamıyorum, fotoğrafımızı güzel bir kadın çekiyor!” Gürültülü kahkahalarla karşılandı bu espri. Memlûka sinirlenmeye başlamıştı.

Biraz sert bir biçimde “Ayağa kalksanız iyi olur,” dedi Doris. “Evet evet, diğer beyefendilerin arasına girin lütfen, böyle daha iyi.”

“Güzel kadınlara her zaman itaat ederim,” diye kibarca karşılık veren Rizkallah yine gülüşmelere neden oldu.

Doris, siyah örtünün altında kayboldu. Duyarlı yüzey, buzlu camın yerine geçer geçmez, obtüratörü harekete geçirdi.

Milo, ustaca bir rötuşla fotoğrafına, Rizkallah beyi de dahil etmeyi başardı. Ne olursa olsun aile ayininde yer almak isteyen değerli kuzeni için bu zahmetten kaçınmadığından, onu iki teyzenin arasındaki boş bir yere sıkıştırmak için uğraştı. Bū-

yük Tuta ve Oğulları mağazalarının sahibi, ona gönderilen kopyada, birinci sırada, durum gereği yerinden olmuş kuyumcu Alfred Falaki'nin yerinde görülüyordu.

İki fotoğraf arasındaki fark şaşırtıcıydı. Milo'nun fotoğrafında, gözlerinin önünde korkunç bir olay cereyan etmekteymiş gibi, sabit bir biçimde objektife bakan, şaşkınlıktan dona kalmış insanlar görülüyordu. Klişe, yer yer beyaz lekelerle kaplıydı: yüzlerle bir bağlantısı olmayan ve saklanmış olması gereken bütün o ellerin oluşturduğu lekeler.

Doris'in fotoğrafındaysa, sadece Ayme'yle Albert'in rahatsız bir hali vardı. Buna karşılık karıları hararetli bir konuşmaya dalmış görünüyorlardı; Maksim Tuta ile Nada Mancelle ise birbirleriyle sırlarını paylaşıyor gibiydiler. Pırıl pırıl parlayan kocaman yüzüğü ve altın saat kayışıyla her zaman bir vitrin gibi cansız duran Alfred Falaki bile, bir an için kendini bırakmıştı.

Doris, banyo edilmiş iki klişeyi karanlık odada yan yana gördüğünde allak bullak olmuştu. Sıkıntısı paniğe dönüştü; bir an için, fotoğrafı bıraksa belki de daha iyi olacağını düşündü. Milo, bir espri yapmakla yetindi. Karısının eserinin üstünlüğü gözünden kaçamayacak kadar barizdi. İki fotoğraf çekmeye kalkışmakla fena mı etmişti? Üstelik, hem küçükler hem büyükler, bunun bir dahaki sene de tekrar edilmesini istiyorlardı. Konsolosluk Fotoğrafçısı, ilk kez kendini, *Amatör Fotoğrafçı* dergisinin sadık abonesiyle kıyaslıyordu.

Sudan'ın kuzeyinde, serdar Kitchener komutasındaki İngiliz-Mısır birlikleri, bir yol silindiri gibi sessiz ve derinden ilerliyorlardı. Yüzlerce asker, çölü boydan boya geçerek Nil'in mendereslerini kesecek olan demiryolunun yapımında görevlendirilmişti. Her gün, hatta yazın en sıcak günlerinde bile, bir buçuk kilometre ray döşenmekteydi.

“Bütün bunlar iyi hoş da, masrafı kim karşılayacak?” diyor-du Norbert.

Fransa ve Rusya, hıdiv hükümetini Kahire karma mahkemesine vererek askeri seferlerin masraflarını maliyeden alan İngiltere'nin karşısında yer almıştı.

“Buyrun bakalım! İngilizler hıdive danışmaya gerek bile

görmeden Sudan'ı istila etmeye karar verdiler diye, hıdiv hükümetine, harekâtın finansmanından dolayı hukuki soruşturma açılıyor!" diye sayıp döküyordu Seyf.

Ünlü "Borç davası" çarşamba toplantılarında sertçe eleştiriliyordu. Popinot iki kez şampanya açtı: birinci duruşmada ve sonraki çağrıda. Fakat karar kısa sürede açıklandı ve İngiltere, Sudan savaşını finanse etmesi için Mısır devletine 800 000 akçelik inanılmaz bir borç vermek suretiyle bu engeli de aşmış oldu. Seyf kafasını taşlara vuruyordu.

"800 000 akçe! Üstüne bir de faizleri eklenecek! Nasıl ödeyeceğiz? Bu borç yüzünden işgalciye bağımlı olduk. Sudan seferi, İngiltere'nin Mısır'a sınırsız el koyması demektir.

"Asla memnun olmuyorsunuz! Size borç para veriliyor, ona da itiraz ediyorsunuz!" diye söylendi Richard Tiomji.

Yeterince iyi ifade edemediğini sanıyordu. İki yıl sonra, İngiliz hükümeti, soylu olduğu ileri sürülen bir davranışla, alacağı sildiği zaman genç avukat Arapça gazetede zehir zemberek bir yazı yayınladı. 'Borçtan vazgeçmek, işgalcinin bize kurduğu en kötü tuzaktır,' diyordu.

Ebu Hammet, 10 Ağustos 1897

Sevgili Doris,

Aydın 7'sinde, Ebu Hammet surlarına vardık. Bin kadar derviş aslanlar gibi karşı koyuyorlardı bu yüzden baskın yapmamız gerekiyordu. Galibiyetimizi 21 ölü pahasına elde ettik, içlerinde General Hunter'ın komutasında savaşan yakın dostum Edward Callaghan da vardı. Oracıkta ölüvermişti.

Ebu Hammet'in işgali, demiryolunu buraya kadar uzatıp, yiyecek içecek ve araç gereç gereksinimimizi karşılamamızı sağlayacak. Ancak şimdi bile hiçbir eksikimiz yok. Yalnızca, dostlarımızın hasretine dayanmak zor geliyor...

Geçen gün, genel karargâhı izleyen fotoğraf arabasını fark ettim. Sizi düşünerek, Chatham İstihkâm Okulu'ndan mezun beş yardımcısı olan görevli subaya birkaç soru sordum. Farklı açılardan, surların, siperlerin, ama ayrıca birliklerin ve savaş esirlerinin de fotoğraflarını çekiyorlardı. Aynı zamanda, belli bir sayıda kopya yapılması gereken planları büyötmeleri, küçölmeleri ya da çoğaltmaları da isteniyordu. Araba karanlık oda olarak tahsis edilmişti. Arabanın aşırı engebeli bir arazide ilerleyemeyeceğı ihtimali göz önünde bulundurularak, iki makineden biri, levhaları ve mercekleri ile, eyerli atın ya da bir katırın üzerine bağlanabilmeye hazır bir vaziyette yerleştirilmişti. Anladığım kadarıyla provalar için sıcak platinotip banyosu yöntemini uyguluyorlardı (Nasıl bir şeyse o?) Size askeri bir sırrı ifşa etmiyorumdur umarım...

Mektuplar kolaylıkla elimize ulaşüyor. Ailemden, İskenderiye'den ve İngiltere'den haberler aldım. Fakat sizden hiçbir haber gelmedi. İki satır bir şey beklemem fazla mı olur? Size bu mektubu getirecek olan ulak sizinkini de aynı şekilde diğer tarafa getirebilir.

Ellerinizi öpüyorum.

William

Hayır, William Elliot'a cevap veremezdim. Arzu etmediğim mektuplar almak başlı başına bir meseleyken, bir de onlara cevap yazmakla mı uğraşacaktım! Milo'yu aldatıyormuşum gibi bir hisse kapılırdım sonra.

Zaman zaman, subayın daha ilk mektubunu alır almaz kocama haber verse miydim acaba diye düşünerek vicdan azabı duyuyordum. Artık bunun için biraz geçti. Böyle bir şeyin, kötülükten başka bir şey getirmeyeceğini hissediyordum. Milo, mektupları görmek isteyecekti ama onları okumasına dayanamazdım. Hem sonra, William'a hiç cevap yazmadığımı nasıl ispat edebilirdim ki ona? Her halükârda rezalet çıkarır, subaya düşman olmaktan da geri kalmazdı.

Doğrusunu söylemek gerekirse, bu durumdan biraz zevk alıyordum. Yüzbaşı Elliot'ın mektupları, beni rüyalara daldırıyordu, tıpkı, yatılı okulda, kendi kendime bir beyaz atlı prens uydurduğum zamanlardaki gibi. Altın sarısı uzun saçları olan bu Vizigot şövalyesi kafamı öyle meşgul ediyordu ki, en sonunda günah çıkararak suçumu itiraf etmiş, ceza olarak da üç onluk tespih çekmiştim.

Yine de, William Elliot'ın mektupları, benim özel hayatıma aitti. Herkesin sırları olabilirdi. Çiftlerin birbirine her şeyi söylemesi şart değildi. Bir yerde okumuştum: "Her şey söyleniyorsa, söylenecek hiçbir şey kalmamış demektir." Birkaç anlama çekilebilir bu cümle kafama takılıyordu, tıpkı Milo'nun geçmişindeki karanlık noktalar gibi. Biz evlenmeden önce, delikanlılık yıllarında tavladığı kadınlar hakkında pek açık konuşmuyordu. Büyük otellerin salonlarının müdavimi olan o arsız kızların pas vermelerine karşı koyabilmiş miydi? Geçen akşam, Popinot'nun bizi davet ettiği Shepheard'ın yerinde onlardan birine rastladığımda, içimde uyanan kıskançlık duygusunu kontrol edememiştim.

Hayır, çiftler birbirine her şeyi söylemese de olurdu. Zaten ben de, yeniyetmeliğimdeki dramımı yarım yamalak anlatmıştım. Şu koca ağız meselesini... Bugün bile hâlâ, Milo'nun sağda solda anlatmasından korktuğumdan, hatırlatmak istemiyordum. Eğer anlatmış olsaydı, yüz çift göz, sürekli olarak dudaklarımı inceliyormuş gibi gelirdi.

Subaydan gelen her mektup bana büyük bir heyecan veriyordu. Zevki uzatmak için, saatlerce zarfı açmadan bekliyordum. Mektubu tekrar tekrar okuyup, bir İngiliz tarafından yapıldığı için rahatlıkla bağışlanabilir olan imla hatalarını not ettikten sonra, mavi kadife kutunun içine koyuyordum.

Ebu Hammet, 20 Eylül 1897

Sevgili Doris,

Kavurucu güneşin altında saatler geçmek bilmiyor. Boş boş oturmak beni bunaltıyor. Bazen, vakit öldürmek için, gün ağarırken veya alacakaranlıkta, çölde tek başıma koşuyorum. Komutanlarımız hiç riske girmemeye karar verdiler. Bu tutum, bugüne kadar çok faydalı oldu ama sabırsızlığımı biliyorsunuz. Sahi, biliyor musunuz? Benim hakkımda ne biliyorsunuz?

Ya ben sizin hakkınızda ne biliyorum?

Bir Sudan birliği bize katıldı. Mehdi'cilere kin güden ve savaşmakta üzerlerine olmayan bu zenci askerleri gözlemliyorum her gün. Yiğitlikte ve dayanıklılıkta kimse onlara yetişemez. Orduya alınmaları hiç de zor olmadı, her birine bir üniforma, bir silah ve ayda 15 kuruş vaat edilmesi yetti. Tabancalarını nasıl bir aşkla ellerine aldıklarını görmeliydiniz! Uyurken silahlarını yoklayıp, kollarının arasına alıyor, bağışlarına bastırıyolar. Fakat bu sıradan insanlar, savaşa yanlarında bir kadın olmadan gitmeyi düşünemiyorlar. Bu yüzden, askeri yetkililerin ilk işi onları evlendirmek. Böylece, orduya adam toplayanlar, erkeklerden sonra kadınları da silah altına alacaklar ya da onları kervanlardan toplayacaklardı. Kadınlar ordugâhta toplandı. Erkekler, küçük rütbelilerden başlayarak, teker teker çağrılıp seçimlerini yaptılar. Bir kadı çağrılarak hepsi toptan evlendirildi. Her kadının, günlük asker tayınının yarısına hakkı var. Zenci asker yemeklerini alıp, geceyi çadırında, karısıyla birlikte geçiriyor. Bizden daha mutlu!

Sizden hiçbir haber yok sevgili Doris. Tek bir satır bile... Yoksa mektuplarım sizi sıkıyor mu? Artık size yazmayayım mı, bunu söyleyin hiç olmazsa...

Her seferinde bana zarfı gizlice teslim etmek üzere kendini ayarlayan sivil ulağa, bu kez az kalsın, bir pusula emanet edecektim.

Düşüncelerimden sıyrılıp, William Elliot'ın Sudan cehennemindeki yaşamını gözümde canlandırıdığım anlar oluyordu gün içinde. Subayın yüzü pek gözümün önüne gelmiyordu artık. Stüdyonun arşivinde onun bir fotoğrafını bulup baktım, yakışıklıydı.

Bir sonraki nisan ayında bana yazdığı mektupta, kendini toparlamış bir William görölüyordu. Biraz da kıskançlıkla, komşu taburdaki Sudanlı kadınların İngiliz askerin keyfine de hizmet edip etmediğini merak ediyordum doğrusu. Mektup, William'ın "Atbara Kalesi" dediği, henüz fethedilmiş olan Atbara'dan atılmıştı.

...çölde açık ordugâh kurduktan sonra, gün ağarırken, Şendi derviş ordugâhının önüne vardık. İki saat sonra, onları bombalamaya başlamıştık. Düşman bunun üzerine şiddetli bir yayılım ateşi başlattı ve baskın yapmak şart oldu. Mısırlılar ve İngilizler yağma yapıyorlardı; surlarla çevrili ordugâha kim önce gelirse ganimet onun olacaktı. Bu şeref, dervişleri siper siper geri püskürten Cameron Highlanders'e nasip oldu. Mısırlı süvarilerinse kaçanların peşine düşmekten başka yapacağı bir şey yoktu. Bin kadar esir verdik. İçlerinde, yatağının altına saklanan emir Mahmut da vardı.

O vahşiler savaş alanında üç binden fazla ölü bıraktılar. Onlarla kıyaslandığında, bizim kayıp sayımız çok düştü: On dört ölü, iki yüz yaralı. Bir kılıç darbesiyle meydana gelen ve iyileşmesi birkaç hafta alacak olan kolumdaki hafif bir sıyrığa rağmen kendimi hesaba katmıyorum...

OTUZ DOKUZ

Norbert Popinot İngilizlerin galibiyetlerini alaycı bir üslupla anlatıyordu. Marchand adında bir yüzbaşının komutasında Yukarı Nil'e gönderilmiş olan, topu topu yüz elli Senegalli askere sahip bir Fransız kafilesine daha çok önem verildiğini açıklıyordu. Gönderilen bu kabile iki yılda, boyun eğmeyen ülkelerin topraklarında binlerce kilometre kat etmiş ve Faidherbe isimli bir vapuru Kongo havzasından Nil havzasına nakletmek gibi büyük bir başarı elde etmişti. Popinot, son Fransız gazetelerine göz atmak ve yüzbaşı Marchand'ın uzun keşif gezisini adım adım izlemek için her gün Fransız Derneği'ne gidiyordu.

"Afrika'daki nüfuzumuzu arttırmak için yirmi bin kişiden oluşan bir orduya ihtiyacımız yok bizim!" diye haykırıyordu.

Ezbekiye bahçesinin karşısında yer alan Fransız Derneği'nde, bir okuma salonu, bir oyun salonu, bir bilardo salonu, bir büyük salon ve bir teras bulunuyordu. Bu dinlenme mekânı Norbert'in tabiriyle, 'karşı tarafın çabalarına karşı bir direniş merkezi' haline gelmişti; "karşı taraf" da, Fransa'nın Bonaparte'tan bu yana Mısır'da ektiğini biçmekten utanmamakla suçlanan İngiltere idi bilindiği gibi.

"Hain Albion, ismini hiçbir zaman, Nil kıyılarındaki kadar hak etmemiştir."

Bunu kanıtlamak için, Fransız Barrière Bey tarafından yönetilen ve her gün birinci sayfada, manşetten, İngiltere'nin Mısır'ı terk edeceğine dair verdiği sözü tutamadığını hatırlatan, favori gazetesi, *Mısır Gazetesi*'nin herhangi bir sayısını tehdit aracı olarak kullanması yetiyordu.

"Bu adamlar sözlerini tutmazlar," diye yineliyordu Norbert.

İngilizlerin yaptığı kötülöklere ayrılmış 'Sivrisinekler' başlıklı köşeyi karısına okumaktan büyük zevk alıyordu.

"Şunu bir dinleyin hayatım. Böcekler yine kendilerini gösterdiler..."

İngilizlerin uygulamalarındaki en ufak bir aksaklık sevindiriyordu onu.

Dün, Port-Said'de yapılan Kraliçe Victoria heykelinin açılış töreninin en önde gelen ismi Amiral Hopkins'di. Bütün koda-manlar Eugénie rıhtımında bir araya gelmişlerdi. Amiral işaret etti ve örtü açıldı. O anda, en fazla bir metre yüksekliğinde, alçıdan yapılmış, bir hükümdarın büstünden çok bir azize heykelciğine benzeyen o berbat şey ortaya çıktı. Maltalı bando takımı, God save the Queen'i söylemeye başladığında, örtünün bir ucu Victoria'nın sağ koluna dolandı ve elini koparıp düşürdü. Amiral Hopkins sakat kraliçesine dehşetle bakakaldı...

Fransız rahibelerle yetişen, Fransa'yı Doğu Hıristiyanlarının doğal koruyucusu olarak gören bir çevreden gelen Doris, Popinot'nun İngilizlerle ilgili fazlasıyla sert açıklamalarından etkileniyordu ama günahların tümünü İngilizlere yüklemesine de anlam veremiyordu. William Elliot'ın, hayatına zorla girmesiyle, onlar hakkındaki düşünceleri karmakarışık olmuştu. Suriye cemaatinin ve tabii Mısırlıların büyük çoğunluğu gibi, işgalci konusunda ikili davranıyordu.

Memlûka, Kahire'deki İngiliz hanımların, Hayvanları Koruma Derneği kurmalarını pek olumlu karşılıyordu. İki ayağı tramvayın tekerleği tarafından parçalanmış ve şamatacı çocukların kan revan içinde karma mahkemenin kapısının önüne bıraktıkları için yakalandıkları, zavallı köpeğin başına gelenler allak bullak etmişti onu.

Bu kadınların yaptığı revir, yüz yirmi hastaya kadar barındırabiliyordu. Sokakta rastlanan kötü durumdaki her hayvan buraya götürülebiliyordu. Dernek, her an, polis karakoluna götürülmekle tehdit edilen başkent'in eşekçilerinin korkulu rüyası haline gelmişti. Tramvayla rekabet halinde olmak bile işlerini bu kadar güçleştirmiyordu.

"Şu İngilizler insanlarla ilgilenseler daha iyi olacak!" diye homurdanıyordu Seyf.

Doris, "Ne olursa olsun, İngilizlerin sayesinde Mısır'da kölelik ortadan kalktı," diye hatırlattı.

Genç avukat karamsar bir karşılık verdi:

"Devletlerin köleliğini sağlamak için yapıyorsa, insanların köleliğini ortadan kaldırmak neye yarar?"

Çarşamba toplantılarında, diğerlerinin öne sürdüğü fikirleri biraz şaşkınlıkla dinliyordu Doris. Popinot ve Seyf'in İngiltere hakkındaki şakaları, tam olarak ne düşündüğü hiç bilinmeyen İbrahim'in alaycı cevaplar vermesine neden oluyordu. Richard Tiomji, Mısır'ın hiç bu kadar istikrarlı ve müreffeh olmadığını ileri sürerek, o müthiş sağduyusuyla İngiliz işgalini savunuyordu:

“Kim ne derse desin! Önemli olan sadece rakamlar. Nüfus sayımı da gösterdi ki, 1882’de altı buçuk milyonken, şimdi dokuz buçuk milyonu geçmiş bulunuyoruz; üçte bir daha fazla! Cromer’in zorla kabul ettirdiği sağlık tedbirleri olmasaydı, bu sonuç asla elde edilemezdi.”

Seyf ne zaman, insanlık yararına olan siyasi düşüncelere dalıp gitse, Richard, şaşkınlıkla başını sallıyordu. Genç avukat, ünü hem Mısır’da, hem de Juliette Adam’ın desteğiyle Fransa’da giderek artmakta olan kahramanı Mustafa Kâmil’in sözlerinden örnekler verdiği zaman ise daha beter sinirleniyordu. Seyf, çarşamba toplantılarında, ünlü Fransız kadın gazetecinin Mustafa Kâmil’e yazdığı mektupları ve onun lirik cevaplarını yüksek sesle okumaktan geri kalmıyordu.

*Sevgili hanımefendi,
İki elinizi de büyük bir saygıyla öpüyor ve en derin
minnetlerimi ayaklarınıza seriyorum...*

İbrahim alaycı bir tavırla atıldı:

“Ellerin yeterli olduğunu düşünmüyor musun?”

Bir çarşamba akşamı, Seyf, içeri girer girmez, Richard Timonji, gözleri yuvalarından fırlamış bir halde üzerine saldırdı.

“Bu kümes hatibi ne hakla bize hakaret edebiliyor?”

Birkaç gün önce, Mustafa Kâmil, dikkat çeken bir konuşmasında, ‘işgalcinin uşaklığını yapan davetsiz misafirleri, kendilerini gayet iyi karşılayan bu ülkenin içine tükürmekle suçlayıp fena halde öfke kusmuştu onlara. Suriyeliler, bu onur kırıcı tasvirin kendilerini ima ettiğini anlamakta hiç güçlük çekmemişlerdi.

Öncelikle, Richard’ın çıkışına şaşırın, sonra da bu şekilde karşılanmasına sinirlenen Seyf, tek kelime etmeden kapının yolunu tuttu. Ancak Richard, kolundan yakalayiverdi; vurmaya hazırdı.

Tam Milo araya girmişken “Dur!” diye bağırdı Lita.

“Haydi haydi!” diyerek, yatıştırıcı bir tonda söylendi Norbert Popinot. Sivrisineklerin her ortalığı kırıp geçirişinde İskoç komşumla kavga etseydim...”

Biraz zaman geçip gerginlik azaldığında, Milo, Seyf’e:

“Mustafa Kâmil’in konuşmasının bizi çok heyecanlandırdığını anlamalısınız. Mısır’daki Suriyelilerin gazeteleri, dükkânları var, yönetimde sayısız mevki işgal ediyorlar,” dedi.

Seyf sinirlendi:

“Fakat Mustafa Kâmil Mısır’daki bütün Suriyelileri kastemedi ki! Sadece bazı çıkarıcıları düşünmüştü. Zaten, yarından itibaren yayınlanacak makalesinde bunları açıklayacak.”

Popinot’nun koca bir kadeh Saint-Emillion’u üzerine boca ettiği devekuşu yetiştiricisi “Benim gibi çıkarıcılar olmasın sakın?” diye bağıırıyordu odanın öbür ucundan.

“Rica ederim Richard!” diye çıkıştı Milo. Mustafa Kâmil, olayları makalesinde yeniden aydınlatırsa, mesele sona ermiş olacak. A, bu arada, Eldon Gorst’un, Girge’nin taşrasına yaptığı inanılmaz seyahati anlatmadım sizlere...”

Fırtınanın dindiğini görmek için her şeye hazır olan Lita “Gorst da kim?” diye sordu.

“Eldon Gorst, Dahiliye Nezareti’nin kuvvetli adamıdır. Geçen gün, Girge’de onu kabul edecek olan genel vali randevusuna gelmedi. Bunun üzerine, vali yardımcısı koşa koşa gelip, kıydan mendiliyle hararetli bir şekilde işaretler yaptı. Gorst, bin bir özür dileyen kan ter içindeki ufak adamı gemiye almak için, yeniden yanaşma emri verdi. Gemisini, biraz ilerde, nehrin ortasında, küçük, ıssız bir adada durdurdu. Yerli memura inmesini emretti. Ve onu oracıkta, nehrin ortasında bırakıverdi!”

Popinot: “Bu adamlar nezaket nedir bilmiyorlar!” diye yorum yaptı.

Norbert, İngilizleri sadece bir kere, 1898 ilkbaharında, Müslümanların Hac ziyareti dolayısıyla haklı bulmuştu.

“Vebanın şakası olmaz!” diyordu Milo ciddi bir tavırla.

Aylaklık ruhuna işlemiş olan Milo, kutsal örtünün Mekke'ye doğru yola çıkışını hiç kaçırmazdı. Her yıl, nisan ayında, büyük kalabalıkları çeken bu biraz tuhaf törene, ailenin gençlerinden bir kısmını götürürdü.

Hacı kafilesi çölü aşmak için otuz yedi gün harcardı. Üyelerinden en dayanıksız olanlarını yolda, sıcağa, yorgunluğa ya da salgın hastalıklara kurban verip kaybetmiş olduğundan başlangıçtakinden biraz daha az sayıda insanla üç ay sonra geri dönerdi.

Sağ kalanlarla olduğu kadar onlarla da alay eden İbrahim: “Bir Müslüman için bundan daha güzel ölüm olamaz!” diyordu.

Özellikle o 1898 baharında ölüm, kaygı verici sağlık haberleri arasında kol geziyordu.

Hindistan’da bir süredir ortalığı kasıp kavuran veba salgınının Hicaz’a kadar ulaştığı ve hacılar arasında yayılma tehlikesi olduğu söyleniyordu. Mısır’a dönmeleri bir yıkıma sebep olabilirdi. Kahire’de acilen toplanan sağlık yetkilileri, hacın yasaklanmasını önerdiler. Popinot onlara hak veriyordu:

“Bu durum hepimizi ilgilendiriyor. Yabancı cemaatlerin en-dişelenmeye hakkı var, Mısır her zaman Asya’dan gelen salgın hastalıkların giriş kapısı olmuştur.”

Seyf, Müslümanların en kutsal ödevlerini yerine getirmele-rinin engellenemeyeceği gerekçesiyle şiddetle hacın devam etmesini savunuyordu.

Popinot sinirlenmişti:

“Yapmayın, salgın tehlikesi var! Vebanın yayılmasına izin vermeyeceksiniz herhalde!”

“Veba Hindistan’da, Hicaz’da değil. Hindistan’ın hâkimi olan İngilizlerin tek yapacağı, ülkenin sınırını kapatmak. Aynı zamanda halife olan padişah, bu yıl Türklerin Mekke’ye gitme-lerine yasak getirmedi. İmparatorlukta iki kural birden geçerli olamaz, diğerlerine izin verilen bir şeyin Osmanlı tebaasına mensup bazı kişilere yasak edilmesi antlaşmaları ihlal etmek demektir” diye karşılık verdi avukat.

Öne sürdüğü gereksiz bahanelere hiç de inanmamış olan Fransız omuz silkti.

Söz sırası kendine gelen Seyf öfkelenmişti:

“Dikkatli olun! Hacın yasaklanması, Müslümanlar arasında nefret tohumları ekecektir. Bütün Avrupalılara, Hristiyan olan herkese öfke duyacaklardır.”

Kahire gazetelerinde, polemik gün geçtikçe büyüyordu.

Durumdan fazlasıyla rahatsız olan Nazırlar Heyeti, en so-nunda, başlarına gelebilecek tehlikeye karşı hacıların uyarıldı-

ğı, iki tarafı da idare eden kanun hükmünde bir kararname çıkardı. Hacı adaylarının, birer pasaport edinebilmek için, Hicaz'daki muhtemel bir salgın hastalık durumunda, tehlike tamamen ortadan kalkmadan, Mısır'a dönmemeye söz vermeleri gerekiyordu. Bu da demek oluyor ki, en azından altı ay boyunca ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olmaları isteniyordu.

"Bu akla yatkın," dedi Popinot, biraz yatışmıştı.

"Utanç verici demek istiyorsunuz herhalde! Bu kararname yüzünden ancak zenginler gidebilecek Kutsal Topraklara!" diye bağırды Seyf.

Daha sonraki günlerde tehlike sürekli kendini gösterdi. Salgın hastalıklar Bombay'da ayaklanmalara sebep olurken, Hicaz'da da birçok veba vakası bildirilmişti.

"Görüyorsunuz işte!" dedi Popinot.

"Mekke şerifi bunun yalan olduğunu söylüyor" diye karşılık verdi avukat.

"Mekke şerifi, gelirlerinin azaldığını görmemek için, elbette salgın hastalığı inkâr edecektir!"

Milo, kapalı çarşıdan yepyeni bilgiler getirdi.

"Cidde'ye geldiklerinde, bütün hacılar on iki gün boyunca karantinada tutulacaklar. Daha sonra, özel sandallarla deniz kıyısında çölümsü bir yere götürülecekler. Oradan da, sağlıklı deveçiler tarafından, dezenfekte edilmiş develerle Mekke'ye götürülecekler."

"Ne hoş bir yolculuk!" dedi Solange.

İbrahim yüksek sesle okumaya başladı:

Derler ki gitmek, ölmektir bazan.

Biraz, çok, pek çok ölelim.

Hacı, eğer ateşle oynarsan,

Şimdiden cennetlik olabilirsin.

10 Nisan'da, büyük bir kalabalık Kahire sokaklarında birikmişti. Milo, erkenden çocuklarını Rumeli Meydanı'na, kalenin dibine götürmüştü; ama Doris yanlarında değildi, atölyedeki işini bitmeyi tercih etmişti. Küçük Tuta'lar ilk defa Popinot'ları görüyorlardı. Norbert tedirgindi, hacı olanların çoktan hastalığın taşıyıcısı olduklarından kuşkulanyormuş gibi, son dakikaya kadar gelmekte tereddüt etmişti. Fakat her zaman heyecan peşinde koşan karısı, son derece neşeli görünüyordu. Ailenin gençleri, kutsal örtünün şerefine, ilk kez derin dekolte-li bir elbise giymesi gerektiğine karar veren bu işveli Fransız kadının etrafında dönüp duruyorlardı. Pencerelede, peçeli kadınlar, şaşkınlıkla onu gözlüyorlardı.

Milo, birkaç saatliğine, bir hasırcının oturduğu evin birinci katında biraz sallanan bir balkon kiralamıştı.

"Bundan daha iyi seyir yeri yok. Şu meşhur tahtirevanın, yani Mahmil'in tam hizasında olacağız."

"Peki neden bir tahtirevan?" diye bir soru sordu kalabalığa doğru meraklı bakışlar fırlatan Fransız.

"Memlûk devrinin başlarında, kocasının ölümünden sonra sultan olan çok güzel bir kadının, Chagaret el Dorr'un anısına. Yeni bir koca bulup, develer tarafından taşınan göz kamaştırıcı bir tahtirevan içinde hacca gidişinden önce, seksen gün boyunca Mısır'ı o idare etmişti. O zamandan beri, Mahmil, Kisve'yle birlikte gider."

"Küsme de neymiş?" diye atılan Solange Popinot herkesin gülmesine yol açtı.

Milo gülümseyerek cevap verdi.

"Kisve, üzerine Kuran'dan ayetler işlenmiş ipek bir örtüdür. Her yıl, Mısır hükümdarı, Kâbe'nin üzerine örtülmesi için Mekke şerifine gönderir bunu. Tabii şimdi de Kâbe'nin ne olduğunu soracaksınız bana."

Hükümet mensupları ve yüksek din adamları, rengârenk örtülerin gölgesinde kalan bir seki üzerinde hıdivi bekliyorlardı.

Abbas'ın gelişi, yirmi bir pare top atışıyla karşılandı. Etrafı atlı muhafızlarla çevrili kupa arabası görünüyordu.

Sofange kalabalığa bakarak pek eğleniyordu. Genç Tuta'lar ise daha çok, onun güzel, yuvarlak omuzlarına bakıyorlardı. Elbisesinden göğüsleri fark ediliyordu; ilginç bulduğu bir şeyi işaret etmek için kolunu kaldırdığındaysa, hafif bir terle parlayan tıraş edilmiş koltukaltı görülüyordu.

Fes giymiş beyaz üniformalı askerlerin başı çektiği kortej kısa bir süre sonra meydana vardı. Bu tören için, palmiye dallarıyla gülünç bir biçimde süslenmiş büyük develer, çadırları, su tulumlarını ve hacıların seccadelerini taşıyorlardı. Bir tane-sinin üzerine kafilenin ihtiyaçlarını karşılayacak erzak sandığı yerleştirilmişti. Arkalarından, değişik renklerde sarıklar takmış, fifelelerin ve teflerin ritmine uyarak yaptıkları tuhaf danslarıyla kalabalığı coşturan, derviş toplulukları geliyordu.

Baş deveyi karşılariken bağrıışmalar oldu; çuhalarla ve tüy-lerle süslü hayvanının sırtında yavaş yavaş sallanıyordu çıplak gövdeli yağlı adam. Çığlıklar bu kez, muhteşem bir koşum takımı olan bir atın üzerinde, çölde en önde yürüyen hacıların önderini selamlamak içindi. Pırıl pırıl parlayan üniformaları ve yepyeni silahlarıyla, kafilenin muhafız alayı geliyordu arkadan.

Meydanın bir ucundan, giderek artan bir uğultu yükseliyordu.

“El mahmal! El mahmal!”

Bir deve tarafından taşınan eğik tavanlı tahtirevan, kalabalığın çığlıkları arasında sallana sallana ilerliyordu. Herkes ona yaklaşmak, dokunmak, ona dudaklarını değdirmek, Allah'ın lütfunu kazanmak istiyordu. İki sıra atlı polis tarafından korunan kutsal nesne, top atışlarının ve askeri müziğin ortasında üç defa meydanda tur attı.

“En sonda gördüğünüz şu ihtiyar, şekerlemenin piri Ebul Halavet. Kırbacı yanından hiç eksik olmaz. Her sabah gün ağarırken, huysuzluk eden hacıları uyandırmakla görevlidir,” diye açıkladı Milo.

Kortej, arkasında neşeli ve taşkın bir kalabalıkla sokaklardan birine girdi. Kadınlar, kortej geçerken, ipe bağladıkları bir kumaş parçasını, kafesli cumbalarından sarkıtıp kutsal örtüye hafifçe değdirmeye çalışıyorlardı.

Genç Tuta'lar, Solange Popinot'yla sohbet etmeye başlamışlardı. Müslümanların bayramları hakkında bir sürü soru soruyordu: Ramazan bayramı, Kurban bayramı neydi? Hangisine küçük bayram hangisine büyük bayram deniyordu? Gençler de rasgele cevaplar verip gülüyorlardı. Solange da gülüyordu, görünüşe göre pek keyifliydi. İçlerinden en cesuru, pek sağlam olmayan birkaç basamak merdiveni inmesine yardım etmek için elini tutmayı başarmıştı. Hatta Solange, bir ara tam düşecekti ki, hafifçe çığlık atıp, onun omzuna dayanmıştı. Bu merdiven hikâyesi ailenin gençlerini, haftalarca meşgul edecekti.

"Hacıların yola çıkışı tam bir şenlik olduğuna göre, siz bir de geri dönüşlerini düşünün! Bazı aileler, kafileyi çölün ortasında karşılamaya giderken beraberlerinde erzak ve yeni giysiler götürüyorlar. Artık hacılık mertebesine ulaşmış akrabalarının izinde deve sırtında dolaşıp duruyorlar. Bazen, meydan boş oluyor ve diğer hacıların üzgün bakışlarından, başına bir felaket geldiğini anlıyorlar. Diğerleriyle, müzik ve bayraklar eşliğinde evine kadar refakat etmek üzere, yeni hacıyı şehrin kapısında karşılamaya gidiyorlar. Hıdiv, Mahmil'in dönüşü için, üç ay sonra, İskenderiye'den özel olarak dönecek. Bugünkünden çok daha eğlenceli başka bir tören daha olacak bu meydanda" diye anlattı Milo, Popinot'lara.

Norbert küçümser bir tavırla karşılık verdi:

"Hıdiv geri gelebilir, ama ben hayır! Veba için mi döneceğim, hayır teşekkürler!"

Bir sonraki pazartesiydi. Kahire sokaklarını koca bir göle çeviren hiç görülmediği kadar yağmurlu bir nisan günüydü.

Milo basamakları dörder dörder çıktı ve Doris'e bağırarak kızların odasına daldı.

"İnanılmayacak bir şey oldu, inanılmayacak bir şey... Bir felaket!"

Allak bullak olmuştu; hiç soluklanmadan devam etti:

"Saraydan bir görevli geldi, aşağıdaydı, yeni gitti."

"Saraydan mı?"

"Saraydan dedim ya işte!"

Kelimeleri birbirine dolanıyordu:

"Düşünebiliyor musun, hıdiv, İbrahim'in amcasının portre-

sini görmüş ve çok beğenmiş. Kendisinin de fotoğrafını çekmemi istiyormuş!”

Doris ne kadar büyük bir felaket olabileceğini düşündü bir anda. Milo, hıdivin portresini asla iyi çekemezdi, nâzırınıki de çekemediği gibi. Doris’in tam tersine, ne ışıkla, ne de pozlandırma süresiyle oynamayı beceremiyordu. Doğru açığı sezmekten ya da modelin kişiliğini ortaya çıkarmaktan âcizdi ve ne kadar palavra atsa da bunu gayet iyi biliyordu.

“Ne yapacağız?” diye sızlanıyordu.

“Pekâlâ, saraya gideceğim,” dedi Memlûka birkaç dakika düşündükten sonra.

“Delirdin mi? Sen! Bir kadın!..”

“Kadın olmayacağım ki.”

Milo korkarak baktı ona.

Bir anlık şaşkınlıktan sonra öfkeyle patladı:

“Şaka yapmanın sırası değil şimdi.”

“Şaka yapmıyorum. Senle beraber saraya geleceğim. Senin elin ayağın olacağım.”

“Bu çok saçma! Kim olduğunun anlaşılması için bir kişinin sana soru sorması yeter!

“Ben de dilsiz olurum. Tabii ya! Sağır ve dilsiz. Bu zaman zarfında bundan kimseye bahsetmemeliyiz. Ne Richard’a ne de Seyf’e; ve özellikle de İbrahim’e!”

Milo ne diyeceğini şaşırmıştı. Sadece başına gelen bu işten dolayı değil, aynı zamanda bu durumu avazı avaz ilan edemeyeceğinden dolayı... Ayaklı gazete Milo, dedikoducu Milo, böylesine inanılmaz bir olayı saklamaya mahkûm edilmişti.

Gecenin bir yarısında bu konuyu tartıştıktan sonra, Norbert ve Solange Popinot’yu sırlarına ortak etmeye karar verdiler, hiç olmazsa fikir almak için.

Norbert düşünceli görünüyordu.

“Büyük riske giriyorsunuz dostlarım. Bu işlerin şakası olmaz?”

Ancak onlara önerecek başka bir çözüm yolu da bulamıyordu. Solange coşkulu çılgınlık atıyordu. O da erkek kılığına girip, seve seve onlarla beraber saraya gidebilirdi.

“Akşama kadar iyice düşünelim,” dedi Norbert.

Bereket versin ki, küçük gruplarının toplandığı çarşamba günü değildi. Akşam, dördü birden dükkânın üst katında buluştular. Genellikle şaka yapmaya, dalga geçmeye bayılan Milo çok heyecanlıydı; Popinot’nun tereddüdü onu şaşkına çevirmişti. Fakat Memlûka, kendi tedirginliğini gizlemeye çalışarak, kararlı bir sesle müdahale etti hemen; çok iyi düşünmüştü, hıdivin fotoğrafını çekmek için erkek kılığına girmeye karar vermişti. Solange boynuna atladı, sonra da piyanoya geçip bir zafer marşının ezgisini çalmaya başladı.

Çift, numarasını en ince ayrıntısına kadar tekrar tekrar anlattı. Işığın ayarlanması gibi, hıdivin işbirliğine gerek duyulmamacak bütün işlemlerle Doris bizzat meşgul olacaktı. Geri kalanı içinse, işaretlerle ya da fısıldayarak Milo’ya talimat verecekti.

Genç kadın, Abbas’ın, Jacquemart tarafından çekilmiş fotoğraflarını inceledi. Teknik olarak mükemmel ama ruhsuz olduklarını düşündü. Saraydaki seanstan bir gün önce defterine, yapılması gerekenleri not etmişti:

Her şeyden önce, ağırbaşlı ve ciddi olması için çaba sarf edilmeyecek. Mümkün olduğunca doğal yakalamaya cesaret edilecek. Abbas’ın somurtkan duruşu fazla yüzeysel. Ona gereken tek bir şey var, o da gülen gözler...

Milo, uykusuz bir gece geçirdi. Popinot’nun uyarısı bir türlü aklından çıkmıyordu. “Büyük riske giriyorsunuz dostlarım. Bu işlerin şakası olmaz.” Hıdiv, çabuk öfkelenmesi, hatta aşırı sinirli olmasıyla tanınıyordu. Hizmetçilerinden bazılarını kırbaçlatmakla suçlanmamış mıydı? Milo, kendini şimdiden zindana mahkûm edilmiş bir esir olarak görüyordu. Dehşet için-

de, Ebu Zaabal'ın, Nil boyunca taşları kıran ve hükümdarlarının geçtiğini görmeye bile hakları olmayan kürek mahkûmlarını düşünüyordu. Hıdivin gemisi yanlarına yaklaştığında, sıraya girip, nehre sırtlarını dönmeleri ve boyun eğme işareti olarak başlarını eğmeleri gerekiyordu.

O sabah Bolbol, Kahire'nin öbür ucuna alışveriş yapmaya gönderilmişti. Dükkân, tadilat olduğu gerekçesiyle bir ilan yapıpıştırılıp kapatıldı. Popinot'lar erkenden gelmişlerdi. Solange çok heyecanlıydı, kocasının biraz tedirgin bakışları altında kıyafeti düzeltiyordu. Ceket, pantolon ve potinler Doris'e tam gelmişti; ince sarımtırak eldivenler de güzel ellerini saklıyordu. İnce bir bıyık takılmış ve kaşları kalınlaştırılmıştı. Saçları hiç çıkarmayacağı fesin altında, ensesinde toplanıp bağlanmıştı.

“Fes pek de kullanışlı!” diye belirtti Norbert havayı yumuşatmak için. “Kimse fesini çıkarmak zorunda değil. Hatta fesini çıkarmak terbiyesizlik sayılıyor. Avrupa'da olsaydı şekerim, yerine geçtiniz bu adamın bilhassa bir hükümdarın önünde şapkasını çıkarması gerekecekti.”

Popinot'ların arabacısı, onları bütün malzemeleriyle birlikte Abdin Sarayı'na götürdü. Doris dudaklarının titrediğini hissediyordu. Saraya vardıklarında, reflektörleri ve tripodlu taşımak için sergilediği biraz fazla enerjik hareketler, Milo'yu ancak yarı yarıya rahatlatabilmişti.

Yan taraftaki bir merdivenden birinci kata çıkarıldılar, bir sürü koridordan ve şatafatlı salonlardan geçtikten sonra iki camlı kapı arasında bulunan ve gelin odasına benzeyen geniş odaya girdiler. Doris, daha odaya girer girmez ışığı beğenmişti, hem kalın perdeler sayesinde ışığı ayarlamak mümkündü.

Onlara eşlik eden mabeyinci “Buyurun, eşyalarınızı yerleştirebilirsiniz! Hıdiv hazretleri yarım saat içinde burada olacaklar,” dedi.

Doris, içindeki sıkıntıyı bastırmak için iki kez üst üste derin derin nefes aldı. Her portre çekiminden önce kapıldığı korkuya bir de bu sıkıntı eklenmişti ama hiçbir şey belli etmedi.

Milo makineyi kurarken o da, hıdivin oturacağı abanoz koltuğun yerini birkaç kez değiştirdi. En sonunda camlı kapılara üç metre kadar uzağa, ışığa doğru çevirmeye karar verdi koltuğu. Sonra, reflektörünü yerleştirdi ve istediği etkiyi yakalayınca kadar perdelerin iplerini bir o tarafa bir bu tarafa çekip durdu.

“Koltuğa otursana,” diye fısıldadı Milo’ya.

Milo, öfkeyle başını sallayarak itiraz etti, fakat Doris ısrar etti. Neyse sonunda ayarını yapabildi.

Hıdiv odaya girdiğinde, Emil Tuta önüne atılıp eğilerek reverans yaptı. Yardımcısı ise soğukkanlı bir şekilde makinenin yanında, ayakta duruyordu.

“Her şey hazır majesteleri. Zat-ı âlileri ne zaman arzu ederlerse...” dedi Konsolosluk Fotoğrafçısı.

Abbas abanoz koltukta yerini aldı ve Doris makineye doğru eğildi. Milo’ya pozla ilgili işaretler yapıyor, o da büyük bir nezaketle bunları hıdiv hazretlerine aktarıyordu.

Doris planladığı gibi dört poz çekmişti bile, fakat tam anlamıyla tatmin olmuş sayılmazdı; hıdivi asıl öteki profilinden çekmeyi tercih ediyordu. Milo’ya işaretlerle anlatmaya çalıştıysa da Milo bu program değişikliğini anlamamıştı. Kısık sesle isteğini tekrar ifade etmek için çabaladı ama Milo yine aynı üzgün bir ifadeyle baktı ona. Bunun üzerine, Doris, belki anlar diye, iki üç kere kendi yanağına vurdu ve aksi gibi bıyığının sol yarısı kayıverdi.

“Sanırım hanımefendinin ufak bir problemi var,” dedi hıdiv.

Milo donakalmıştı. Şaşkın bakışı mabeyincinin şaşkın bakışıyla karşılaştı. Anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı.

Memlûka, yavaşça bıyığın kalan tarafını da kopardı. Fesini çıkardı ve saçlarını açmak için kafasını salladı. Sonra da hafif titrek bir sesle konuştu.

“Bağışlayın bizi majesteleri. Stüdyoda portreleri çeken benim. Kocam grup ve manzara fotoğraflarında uzmandır.”

Milo, mabeyincinin öfkeyle buruşmuş yüzüne şaşkın şaşkın bakıyordu ki hıdivin gülüşünü duydu; gözlerinin parlamasına neden olan neşe dolu bir gülüştü bu.

“Lütfen majesteleri, bana doğru bakın,” dedi Doris.

Ve fotoğrafı çekti.

Hıdiv, Milo’nun, maroken bir çanta içinde götürdüğü beş fotoğraftan en sonuncusunu beğendi. Bu fotoğrafta, hiç umulmadık bir çehresini dışa vurmuştu. Sanki Mısır genel valisi değil de, kilolu olmasına rağmen yakışıklı görünen yirmi dört yaşında yaramaz bir delikanlıydı. Sanki onu ilk kez gördüğünü sanıyordu.

“Bayan Tuta’ya en içten tebriklerimi iletin,” dedi Abbas.

Öğleden sonra, saraydan bir süvari eri dükkâna uğrayıp, Doris için kadife bir mücevher kutusu bıraktı. Kutuda, kuyumcu Falaki’nin 400 Mısır akçesi değerinde olduğunu söyleyeceği elmas bir kolye bulunuyordu.

Birkaç gün içinde bütün Kahire portre vakasını duymuştu. *Mısır Gazetesi* bu konuya dedikodu köşesinde bir sütun ayırmış, fotoğrafçı bir çiftin 'önemli bir devlet adamına' tuzak kurmaya nasıl yeltendiğini kendi üslubuyla anlatmıştı. Ne hıdivin, ne de Tuta'ların ismi belirtilmişti ama bu, insanların merakını daha da fazla uyandırmaktan ve onları, bu eşsiz oyunun aktörlerinin kim olduğunu araştırmaya itmekten başka bir işe yaramazdı.

Bir sonraki pazartesi, bir düzineden fazla yeni müşteri gelmişti dükkâna. Milo, ilk kez fotoğraf seanslarını reddedip bir randevu defteri açmak zorunda kalmıştı. Bu kişiler belirli bir istekleri olmadan, daha çok, fotoğrafçıyla karısına yaklaşmak amacıyla geliyorlardı.

“İnanamıyorum! Meşhur oluyoruz!” demişti, olan bitene hayret eden Konsolosluk Fotoğrafçısı.

Müşteri bolluğu daha sonraki günlerde de devam etti. Çalışmaktan ve sorulardan yorgun düşen Doris ve Milo, artık işin altından kalkamıyorlardı. Bir yardımcı almaya karar verdiler. Bir süre Jacquemart’ın stüdyosunda çalışmış olan otuz yaşlarında bir Kıpti tavsiye edilmişti. Bu ağırbaşlı ve dürüst adam klişeleri banyo etmekle görevlendirilmişti. Bütün gününü karanlık odada geçiriyor, Doris de arada sırada uğrayıp ona talimat veriyordu.

Meşhur fotoğraftan yararlanma fikri Milo’dan çıktı.

“Neden hıdivin fotoğrafını kartpostal yapmıyoruz?” deyiverdi bir pazar akşamı trenle Heluan’a giderken.

Doris, hayretle baktı suratına.

“Neden olmasın! Dsideri’nin çektiği III. Napolyon’un kartpostalları gibi,” dedi heyecanla.

Genç kadın ne diyeceğini şaşırmıştı; omuz silkti. Kocasının, çoğu kez onlara pahalıya patlayan coşkunkluklarına güvenmemeyi öğrenmişti. İki yıl önce, körü körüne, kimsenin istemediği ‘kişisel tebrik kartları’ basmaya kalkışmamış mıydı? Ağzına kadar dolu üç sandık avludaki sundurmada çürüyordu.

Milo bu kez, hıdivin kartpostallarıyla ilgili fikrine güveniyordu. Yine de hıdivin onayı gerekiyordu. Abdin Sarayı’na kendi giderse reddedilebileceğinden korktuğu için, karısını göndermeyi düşündü.

“Kesinlikle olmaz! Kendimi kullanılmış hissedirim!” diye cevap verdi Memlûka.

Milo ısrar etti, sinirlendi, fakat Doris kararından caymadı. Milo da onu ikna etmekten vazgeçip sarayda iyi ilişkileri olan Seyf’ten rica etmeyi düşündü. İşin ticari yönünü öne çıkarmayacak kadar iyi tanıyordu onu.

Ertesi gün Milo genç avukata niyetini anlattı. “Hıdivin, halkıyla yakınlaşmaya ihtiyacı var. Halkın da hıdiviyle yakınlaşmaya ihtiyacı var. Cüzdanında taşıyacağın ya da komodininin

üstüne koyacağın bir resimden daha kuvvetli bir bağ olabilir mi? III. Napolyon'un kendi fotoğrafının olduğu kartpostalı hükümetin bir belgesi haline getirdi. Abbas'ın fotoğrafını sadece on kuruşa satabilirim. Herkes almak isteyecektir. Bolbol bile.”

Seyf çok heyecanlanmıştı. Kartpostal fikrini kabul ettirmeye çalışmak üzere saray koştu. Pek sıcak karşılanmamasına rağmen hıdivle görüşme talebinde bulundu. Hıdiv, bir sonraki hafta ayak üstü kabul etti onu, yanında çalışanlardan daha fazla ilgi gösterdiği söylenemezdi. Ancak Seyf, hıdivden portrenin satışa sunulmasına izin verdiğine dair imzalı bir mektup koparmayı başarmıştı.

Milo, Mısır halkı adına, hararetle teşekkür etti avukata ve derhal çalışmaya koyuldu. Altıya dokuz büyüklüğünde kalın kartlar düşünmüştü, fotoğrafın altındaki beyaz boşlukta da kırmızı renkte stilize bir “T” harfi olacaktı. Fransa'daki meşhur Nadar'ın, bütün kartpostallarının altına bu şekilde imzasını koyduğunu anlattı Doris'e.

“Nadar'ın ‘N’ si Napolyon'un ki kadar meşhur oldu!”

Stüdyo Tuta'nın, yüzlerce kopya basmak için imkânları yeterli değildi. Milo, işgal ordusunun fotoğrafçısı olarak epeyce malzemeye sahip olan Malumyan'a başvurmayı düşündü. Ermeni'nin dükkânına gidip, vitrinini süsleyen portrelere iltifatlar yağdırdı, bir kahve içti, neredeyse ağlamaklı bir şekilde, Türklerin yaptığı katliamlardan dem vurdu, sonra da sıkı bir pazarlığa girişti. Malumyan, basılan her fotoğraf için dört kuruş istiyordu. Milo ise iki kuruş teklif ediyordu. Bütün işgal ordusu üzerinden geçse de bu fiyatı kabul etmeyeceğine dair karısının başı üstüne yemin ediyordu Ermeni. Mesele, akşamın altısında, dürüst bir anlaşmayla çözümlendi: Karton hariç üç kuruş ve binde on.

“Ama hıdivin fotoğrafının işgal ordusunun fotoğrafçısı tarafından basıldığını öğrenirse Seyf'in dudağı uçuklar!” dedi Doris.

Milo “Endişelenme! Ben ona açıklarım” deyip, İngiltere'de elde edilen zaferi bildirmek üzere genç adamı görmeye gitti.

“İyi bir savaşçı, dűřmanın silahlarını kullanır.”

Kartpostalların satışı zar zor başladı. Konsolosluk Fotoğrafçısı, malını Kahire’deki tüccarlara satmakta epey güçlüktü. Oysa Malumyan ücretini peşin almak istiyordu.

“Bu projeden vazgeçmelisin,” dedi Doris.

“Hedefe bu kadar yaklaşmışken vazgeçmek mi? Bunu aklından çıkar!”

Milo, hıdivin armağan ettiği kolyeyi satmayı düşündüğünü açıklayınca Doris öfkeden deliye döndü.

“O kolye benim bir kere!”

Milo’nun suratı asıldı. Doris, onu fena halde incittiğini anladı.

“Beni affet!” diyerek hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Ertesi sabah Milo, mücevher kutusunu teyzesinin kocasına, kuyumcu Alfred Falaki’ye götürdü. Falaki, “aile fiyatı” uyguladığını ileri sürüp 300 akçe teklif etti. Şiddetli bir tartışma başladı.

“Nasıl olur Alfred enişte! Bu kolyeye birkaç ay önce 400 akçe değer biçen sendin!”

“Aslına bakarsan, o birkaç ay önceydi *habibi*. Birkaç ay önce. Piyasa değişti.”

Noel’e yakın işler açıldı. Basılmış olan altı yüz kartpostalın hepsi de satıldı ve acilen bin kadar daha yapılması gerekti. Malumyan yeni bir yardımcı çalıştıracığını bahane ederek daha yüksek bir tarife talep etti.

Nisan sonunda, hıdivin altı binden fazla kartpostalı satılmıştı. İskenderiye’deki birçok tüccar da kartpostallardan istiyordu. Asiyût’tan ve Mansure’den bile sipariş gelmişti. Milo bahsi kazanmıştı.

“Kolyeyi geri alabiliriz artık,” dedi bir akşam Doris’e.

Doris, kollarına atıldı Milo’nun.

Milo, cebinde 300 akçeyle kuyumcu Falaki'ye gitti. İhtiyar Alfred onu karşısında görünce çok duygulandı. Büyük yakınlık göstererek , Milo'yu dükkândaki en iyi koltuğa oturtup ısrarla iki defa kahve ikram etmek istedi.

Üzgün bir ifadeyle: “Hay Allah! Bilseydim...” dedi. “Maalesef kolye için bir müşteriye söz verdim. Bugün öğleden sonra 400 akçe getirecekti bana.”

Milo öfkelenmişti; malını geri alabilmek için 350 akçe ödemek zorunda kalmıştı.

Alfred Falaki'nin suratına iki mazbut kahve yemesine ramak kaldığı bu destansı sahne anlatılırken, Tuta ailesi gülmekten kırılmıştı.

“Pezevenge dedim ki: ‘İnsaf be Alfred enişte! Daha fazla etmeyeceğini söyleyerek kolyeyi benden 300 akçeye satın alan sen değil miydin?’ Köpek herif o çarpık ağzıyla bana ne cevap verse beğenirsiniz: *Habibi*, seni memnun edebilmeyi ne kadar isterdim! Müşteriye söz vermiş olmasaydım bedavaya verirdim sana bu kolyeyi.”

Milo, aynı insanları aynı hikâyeyle, gözlerinden yaşlar gele- ne kadar haftalarca güldürebilirdi. Ancak kuyumcu vakasını tekrar anlatacak vakti olmadı. 1898 baharında meydana gelen

çok daha yankı uyandıracak bir olay, Milo'yu iyice coşturdu: Günün birinde Mısır kralı olacak olan Prens Fuad'a suikast girişiminde bulunulmuştu. Olayı, daha ilk saatlerinden itibaren onun kadar iyi takip eden kimse yoktu ve onun kadar ustalıkla anlatmayı becerebilen de...

Tatlı bir meltem o mayıs akşamını sihirli kılıyordu. Norbert Popinot, Manah Sokağı'ndaki evinin balkonuna dayanmış, akasya yapraklarının kıpırtılarını seyrediyordu. Solange birkaç gündür İsmailiye'deki arkadaşlarında kalıyordu, Norbert de onun yokluğunda, akşam yemeğini, nasılsa whist oynamak için gideceği Fransız Derneği'nde yemeyi düşünmüştü. Şüphesiz bu akşamki yemeğe de önceki akşam olduğu gibi, Fransız cemaatinin bıkmak bilmediği Dreyfus davasıyla ilgili kanlı bıçaklı bir tartışma damgasını vuracaktı.

Bir patlamayla yerinden sıçradı. Birkaç saniye sonra arka arkaya iki ayrı patlama daha meydana geldi. Hemen ardından, sokağın öbür ucunda bulunan Hıdivlik Kulübü'nden gelen çığlıklar duydu.

Birinci katın balkonunda beliren bir adam Arapça olarak bağırdı:

“Durdurun onu! Durdurun onu!”

Norbert, şaşkınlıktan dona kalmıştı, neredeyse ıssız olan sokağa bakıyordu. Kahire'nin üst düzey sosyetesinin randevu yeri olan Hıdivlik Kulübü, gürültü patırtı çıkabilecek en son yerdi. İtinayla ceketini değiştirip, kravatını düzeltip parfüm sürdükten sonra aşağı inmeye karar verdi.

Binanın kapısının önünde küçük bir kalabalık toplanmıştı. Üniformalı çavuşlar bileklerine kelepçe taktıkları genç bir adamı Abdin karakoluna doğru götürüyorlardı.

“Bu, Prens Seyfettin. Kayınbiraderi Prens Fuad'ı öldürdü” diye açıkladı biri.

Bütün bu Mısır hanedanı mensupları yüzünden kafası karışan Popinot:

“Prens Fuad da kim?” diye sordu.

“Hıdivin amcalarından biri.”

Norbert, sokağın öbür ucuna koşup bir faytona seslendi. Nedenini bilmeden Ezbekiye Meydanı'ndaki Stüdyo Tuta'ya götürmesini söyledi arabacıya.

Milo olan biten hakkında kendisine bilgi verdiği için teşekkür etti ona.

“Bana haber vermekle iyi ettiniz.”

Havas ajansının muhabiri ya da Kahire'nin emniyetinden sorumlu biri gibi konuşmuştu.

“Hadi gidelim!” diye de ekledi çabucak dükkândan çıkarken.

Hıdivlik Kulübü hiç böyle bir kargaşa görmemişti. İnsanların kimi hızlı adımlarla içeri giriyor, kimi koşarak dışarı çıkıyordu. Kırbaçlı polisler kalabalığı içeri sokmuyordu.

Milo, Popinot'nun arkasından, ön sıralara kadar sokulmayı başardı. Ayaklarının ucuna basarak, geçmeleri için özel bir yol açılan resmi görevlilerin gelişini görebilmek için, kafasını iyice geriye çevirdi. İbrahim'in amcasını -şu nâzır olanı- görür görmez büyük bir coşkuyla selamladı. Onun İbrahim'le bu kadar samimi olduğunu gören nöbetçi çavuş, geçmesine izin verdi.

Kalabalığın arasında kalan Norbert seslendi: “Sizden ayrılmam gerekecek, dernekte beni bekliyorlar.”

“Tabii, siz gidin! Anlatırım sonra,” deyip, kendisini hatırlamayan nâzırın ardından Hıdivlik Kulübü'ne daldı Milo. Yukarı çıkmasına engel oldular ama Milo, aşağı inen birçok ziyaretçiyi sorguya çekebildi. Verilen bilgiler birbirini tutmuyordu her zaman. Profesyonel bir masalcı gibi, daha şimdiden dinleyicilerini düşünüp, en çarpıcı olan bilgileri aklında tutuyordu. İki saat sonra evine döndüğünde, Kahirelilerin ertesi gün gazetelerde okuyacağından çok daha fazlasını biliyordu.

Prens Fuad ölmemişti. Fakat, biri göğsüne biri de uyluğuna olmak üzere iki kurşun yemişti. Suikastın gerçekleştiği salondan başka bir yere götürülmesi için durumu müsait değildi.

“Prens, kayınbiraderi Seyfettin'in Hıdivlik Kulübü'ne gelişini gördüğünde, Nicholas Bey Sabag'la birlikte balkondaymış.

“Beni öldürmeye geliyor olmasın?” diye bir espri de yapmış hatta Fuad. Bu kadar doğru bir tahminde bulunabileceğini düşünemezdi elbet...” diye anlatıyordu Milo.

Prens Seyfettin kulüp mensubu değildi ama ne de olsa hıdiv sülalesindendi ve kapı bekçisi, onun yukarı çıkmasına engel olmaması gerektiğini gayet iyi biliyordu. Seyfettin, yukarı çıkar çıkmaz, cebinden beşlik bir tabanca çıkardı.

“Fuad okuma salonlarından birine girmiş. Kayınbiraderini elinde silahla görünce, Harbiye Nazırı Abani Paşa’nın omuzlarından tutup arkasına saklanıvermiş. Sonra da poker salonuna kaçmaya çalışmış. Tam o sırada ilk kurşun kalçasına isabet etmiş. Evet, evet, kalçasına; gazetelerde yazdıkları gibi oyluğuna değil! Döşemenin üstüne düşmüş Fuad. Seyfettin iki el daha ateş etmiş ve Fuad göğsünden vurulmuş. Saldırgan, zemin kata inmeden önce ‘*finished!*’* diye bir laf etmiş. Fakat ‘Durdurun onu! Durdurun onu!’ diye bağırıldığını duyan kapıcı, son derece uyanık davranıp, kulübün giriş kapısını sıkıca kapamış.”

Milo, otuz yaşında koskoca bir delikanlı olan Prens Fuad’ın, ikide bir “Ben öldüm! Her şey bitti! Öldüm ben! Gömecekler beni!” diye inlemesini anlatıyordu.

Bir sürü doktorla birlikte kulübe koşup gelen annesi onu ikna etmeye çalışmıştı.

“Sen askersin Fuad, hem Sudan savaşına katılmak istiyordun. Bir muharebede yaralanmış olduğunu düşün. Dua et ki, boğucu sıcağın altında, bir çadırın içinde tedavi edilmiyorsun, konforlu bir odada, akrabalarının ve dostlarının sevgisiyle çevrilsin.”

Ertesi sabah, Manah Sokağı harem kadınlarıyla dolup taşıyordu. Birçok prenses, çeşitli milletlere mensup on hekimin sırayla başucuna uğradığı yaralının durumu hakkında bilgi almaya geliyordu.

*) İşin bitik. (ç.n.)

“Kulüp tam bir eczaneye döndü,” diye belirtti Milo; neredeyse bütün gününü, bir yığın aylakla beraber oralarda geçiriyordu.

Olan biteni kaçırmamak için, öğle yemeğini bile olay mahallinde, Norbert Popinot’nun evinde yiyordu. Doris biraz fazla ileri gittiğini düşünüyor ama sesini çıkarmıyordu.

Milo, kahvede olduğu gibi, dükkânda da, olaya merak saran dinleyiciler önünde ne nutuklar atıyordu! Fuad’ın, karısı prenses Şivekâr’a kötü davrandığını, karısının da, hapsedildiği bu saraydan onu kurtarması için, kardeşi Seyfettin’e sıkıntı yüklü mesajlar yolladığını anlatıyordu.

“Seyfettin kardeşine tapar. Paşanın yaptıklarını herkese duyurmak için bütün kapıları çaldı. İngiltere konsolosuna bile gidip şikâyetle bulundu,” diyordu Milo.

“Seyfettin kulübe geldiğinde, eniştesinin ona Arapça ve Türkçe olarak küfrettiği doğru mu bay Tuta?”

“Bunun doğru olup olmadığından emin değilim. Ancak Seyfettin’in, *‘finished’* diye bağırması, olaydan sonra iddia ettiği gibi eniştesini sadece yaralamak niyetinde olmadığını, asıl niyetinin onu öldürmek olduğunu açıkça gösteriyor.”

“Peki Prens Fuad nasıl bay Tuta?”

“Daha iyi, çok daha iyi. (‘Teşekkür ederim’ demiyorsa, cevabı doğru demektir.) Doktorlar, kalçaya isabet eden mermiyi çıkardılar ama göğüsteki mermiyi almaktan vazgeçtiler. Fuad mermiyi hissetmiyor ve bu şekilde yaşayabilecek. Ancak merminin varlığı prensin zaman zaman ulumaya benzer sesler çıkarmasına yol açıyor.”

Ve Milo uluyor, dinleyiciler de zevkten sekiz köşe oluyorlardı.

Seyfettin’in davası, bir ay sonra, Bab-el-Luk yerel mahkemesinde görüldü. Salon küçük olduğu için, ancak önemli şahıslara ve basın mensuplarına davetiye ayrılabilmişti. Milo, bütün çabalarına karşın içeri girememişti. Fakat bu durum,

bütün celseler hakkında, orada hazır bulunan gazetecilerin bile gözünden kaçmış olan bir yığın detayı da içeren bilgiler edinmesine engel değildi.

Her iki tarafın Fransız avukatları, kendi dillerinde savunma yapmayı talep ediyorlardı. Mahkeme başkanı ise ‘yerel bir davada her şey yerel olmalıdır’ gerekçesiyle itiraz etti. Buna göre, bütün duruşmalar Arapça yapılacaktı.

“Arapça mı?! Neredeyiz yahu?” diye öfkeyle atıldı Popinot.

Dava esnasında, mahkeme başkanı, cinayetin esas tanığı olan Abani paşadan, suikast sahnesini canlandırmasını istedi. Bunun üzerine, harbiye nazırı tabancasına sarılıp yargıçlara doğru yöneltti. Bu hareketi yanlış anlayan bir prenses az kalsın korkudan bayılacaktı. Daha sonra, avukatlardan biri, kurbanın cinayet anında arkasında saklandığı Abani Paşa’ya:

“Sanık, siz sayın majestelerine ‘Çekilin Fuad Paşa’nın önünden!’ dedi mi?” diye sorduğunda, salonda gülüşmeler oldu.

Seyfettin’in avukatları, biraz dengesiz olan bu genç adamın kalıtsal özelliklerini, ‘Çocukluğunda, iyiyle kötüyü ayırt edebilme yetisini kazandıracak her türlü ahlaki eğitimden mahrum kalmış olduğunu’ ve ‘sapkın cinsel eğilimlerin belirtisi olan kötü alışkanlıklarını’ ileri sürdüler. Yedi yıl hapis ve Fuad’ın göğsündeki mermiyi almaktan vazgeçen on doktorun maaşlarının karşılığı olarak da 1845 akçe para cezasına çarptırıldı.

“Dava, yaz tatilinden sonra bir üst mahkemede görülecek,” diye açıklamada bulundu Milo.

Henüz haziranın yirmi sekiziydi. Kahire’de hava sıcaktı ve bütün hatırı sayılır kişiler İskenderiye’ye gidecek trene ya da Avrupa’ya gidecek gemiye binmek için acele ediyorlardı.

“Bir değişiklik olursa size yazarım,” diye söz verdi Milo rıhtımda Norbert Popinot’ya, adeta davayı üstlenmiş bir avukat edasıyla.

Söylenebilecek tek şey şuydu ki, Seyfettin davası Doris'in merakını uyandırmamıştı. Ona göre 1898 baharı, ailesinin ve mesleğinin işin içine fazlasıyla karıştığı çok daha heyecan verici olaylara sahne olmuştu.

Bunların ilki, babasının portresinin çekilmesi idi. Leon Saway, hıdivin hediyesinden sonra tamamen tutum değiştirmişti. Kendisini kutlayan müşterilerine, Doris'in sanatsal yeteneklerini her zaman teşvik ettiğini, daha on beş yaşındayken ona resim malzemeleri aldığını anlatıyordu.

Simsar nihayet stüdyoya gelmişti. Fotoğrafı çeken kızının önerilerine kulak asmadan, eli yelek cebinde, kendini beğenmiş bir ifadeyle poz vermişti. Memlûka'nın utanç duyduğu bu

beylik fotoğraf büyütölmüş, camlanıp çerçevenlenmiş ve Sawaya'ların salonunda, kötü bir hatırası olan minyatürden çok daha iyi bir yere asılmıştı.

Odet Sawaya'nın ise, hiçbir şey istediğı yoktu. Kızının başarısını öğrendiğinde her zamanki gibi kayıtsız kalmıştı. Divanının üstünde fotoğrafının çekilmesini, şüphesiz hiç istifini bozmadan kabul ederdi. Duman halkaları arasında silikleşen bu yüz muhteşem bir etki yaratabilirdi ama Doris bundan kaçınıyordu; bu görüntüyü çalmış olduğı hissine kapılacaktı o zaman. Annesinin fotoğrafını çekmemek için, onun stüdyoya gelmeyi reddetmesini bahane etmişti.

Bir pazar günü Heluan'a fotoğraf makinesini götürerek kocasının ailesinde olay yaratmış olduğı için bu mazereti pek geçerli değildi. Çocuklar, grup fotoğrafı çekileceğini sandıkları için çok sevinmişlerdi, makinenin sadece Nonna için getirildiğini bilmiyorlardı daha.

O güne kadar, Milo'nun annesi, fotoğrafının çekilmesini hiç kabul etmemişti.

“Çok yaşlıyım. Kendimi böylesi bir aynada görmek istemiyorum.”

Her yıl çekilen aile fotoğrafının tek eksiğı de Nonna'ydı zaten. Heluan'ın kükürtlü sularının, Akdeniz'in aşırı tuzlu sularından çok daha üstün olduğuna bir kere karar vermiş, bir daha da asla deniz kıyısına gitmemişti.

Doris'in uğraştığı iş, Nonna'yı, bu konuyla alay eden çevresindeki kadınlar karşısında zor durumda bırakıyordu. Aile içinde ise, bundan bahsetmekten kaçınıyordu; ona göre Doris, Milo'nun karısı ve “küçük bebeklerinin” annesiydi sadece. Fakat diğer gelinlerine davrandığı gibi davranmıyordu ona; Memlûka, içlerinde en genci olmasına rağmen daha az azar işitiyor, bununla beraber, Nonna'yla pek fazla yakın olamıyordu. İki kadın arasında, yılların silemediğı bir mesafe vardı. Aralarındaki buzları eritmemek için kendilerini zor tutuyor gibiydiler adeta.

Biricik oğlunun yapmasını her seferinde reddettiği şeyi, Doris'in yapmasını kabul etmeye Nonna'yı ikna eden neydi? Oysa Milo, hiçbir şey için bu kadar ısrar etmemişti; karanlık odanın sürprizlerini, annesinin resminin çirkin çıkmasına fırsat tanımayacak kadar iyi tanıyordu ve kendi sınırlarının da yeterince farkındaydı.

Doris ise, her daim uyanık olan bu capcanlı bakıştan neler çıkarabileceğini biliyordu. Bu fotoğrafı kafasında yüz kere canlandırmıştı. Nonna'nın fotoğrafını çekmek, bir türlü ifade edemediği, o giderek büyüyen sevgiyi anlatmanın bir yolu olacaktı.

Fotoğraf seansı, çocukları büyük düş kırıklığına uğratarak, Pazar günü değil, ertesi sabah ve seyirci olmadan yapıldı. Doris sükûnet içinde çalışmak istediğinden, geceyi Heluan'da geçirmeye karar verdi. İlk kez Nonna'yla baş başa akşam yemeği yiyordu.

"Milo, fotoğrafçı olmak için yaratılmamış," dedi yaşlı kadın laf arasında.

Doris hem şaşırmış hem de tedirgin olmuştu, soran gözlerle baktı ona.

"Çok iyi bir tüccar ya da avukat olabilirdi. Sence de öyle değil mi?"

Doris'in cevap vermesine fırsat bırakmadan, konuşmasına devam etti.

"Milo, küçükken az kalsın ölüyordu; bir vida yutmuştu. Onu ayaklarından tutup..."

"Evet, biliyorum."

"Arada sırada, insanları ayaklarından tutup sallamak gerekir, onları hareketlerini kısıtlayan şeyden kurtarmak için. Sence de öyle değil mi?"

Birbirlerine bakıp kahkahalarla gülmeye başladılar.

Fotoğraf makinesi, bahçeye, çardağın altına kurulmuştu. Doris, erkenden kalkmış, her şeyi ayarlamıştı, aşırı parlak bir güneş ışığının begonvillerin arasından süzülmesi ihtimaline karşı bir şemsiye koymayı bile düşünmüştü.

Nonna hizmetçilerinden birine seslendi, “Bunaldım burada. Bana bir bardak arak getir.”

Dövme demirden iskemlesinde kıpır kıpırdı, yerinde duramıyordu. Doris’in bir kerecik “Dikkat! Kıpırdamıyoruz!” demesiyle fotoğrafı çekmesi bir oldu. Nonna ayağa kalktı, hayır, başka bir poz istemiyordu. Bu kadarı yeterliydi.

“Ne olur ne olmaz, bir poz daha çekeyim,” dedi Doris.

“Hayır yavrum, rica ederim, başka istemiyorum.”

Nonna’nın elinde arak kadehiyle gülümsediği fotoğrafı, ailenin bir bölümünde skandal yarattı. Gelinler öfkelenmişlerdi. Saygıdeğer bir kadın böyle gösterilir miydi? Milo da aynı fikirde gibiydi.

Doris için sadece Nonna’nın düşüncesi önemliydi, fakat kendisi de kesin bir karara varmış değildi. Resmi gördüğünde, biraz şaşkın bir gülümseme belirdi yaşlı kadının yüzünde. Genç kadını alnından öpüp fotoğrafı aldı.

Resme en çok hayran kalan, geçici bir süre için Heluan’da olan doktor Tuta’ydı.

“Bu fotoğraftaki sen, her zaman tanıdığım sensin,” dedi yengesine, yalan olmadığı belli olan bir içtenlikle.

Doris, biraz rahatladığını hissetti. İhtiyar doktorla birkaç hafta sonra Fleming’de görüşecek olma fikri mutlu etmişti onu.

“Sizi uyarıyorum, benim fotoğrafımı da çekecek olursanız, mayolu çekilmek isterim ona göre,” dedi muzip bir ifadeyle.

İkinci bir İngiliz müfrezesinin desteğini alan General Kitchener, on hücumbot ve on dört gemiyle Nil'e yönelen yirmi yedi bin adama sahipti şimdi. Atbara'daki deposu, erzak ve malzemeye dolup taşıyordu. Suların yükselme miktarı uygun olduğundan, İngiliz-Mısır ordusu, beklendiği gibi, mehdiciliğin başkenti Omdurman'a doğru ilerlemeye başlayabilirdi.

Serdar, birliklerini teftiş etti. Yüzbaşı Elliot'ı heyecanlandıran, çok ciddi, neredeyse sessiz bir tören olmuştu. Ardından, yola koyulma emri verildi askerlere. Adamlar nehir boyunca yürüyorlar, filotilla da ağır ağır arkalarından gidiyordu. Etrafta binlerce derviş olduğu bildirilmişti ama kimse onları görmüyordu.

William Elliot'ın kızgınlığı gün geçtikçe artıyordu. Majestelerinin hükümetinin, Sudan'ı yeniden fethetmek ve Gordon'un öcünü almak için bu kadar vakit kaybetmesine bir kez daha hayret ediyordu. Hartum, mehdicilerin eline geçeli on üç yıl oluyordu. Yağmalanıp terk edilen başkentin yok olup, yerini nehrin öte yanındaki Omdurman'a bırakmasından bu yana on üç yıl geçmişti.

William, Slatin Paşa'yla, bir akşam, aniden gönderildiği bir cephede, ateş başında görüşme fırsatı yakaladı. Avusturyalı, kitabında yer almayan bazı esaret anılarını anlatıyordu. Omdurman'daki mehdinin mozolesini inşa etmek için, Hartum'daki Gordon Sarayı'nın taş bloklarının kullanıldığını açıklamıştı. Basık evlerle dolu şehre hâkim olan beyaz mozolenin kubbesi, birkaç kilometre öteden, çepeçevre görülüyordu.

Ateşin üstünde ellerini ısıtmakta olan bir topçu albayı:

“Toplarımız için harika bir hedef olacak!” diye haykırdı.

William, bu açıklamaya sinirli bir gülümsemeyle karşılık verdi.

1 Eylül 1898'de İngiliz-Mısır kuvvetleri, Omdurman'ın on kilometre kuzeyinde mevzi aldılar. Nil'e sırtlarını vermişlerdi, tepelerle çevrili uçsuz bucaksız Karora Ovası'nın karşısındaydılar. Palamarla bağlı gemiler toplarını, dürbünle açık seçik görülebilen Mehdi'nin mozolesine doğru yöneltmişlerdi. Serdar'ın tahminlerine göre, elli bin civarında, belki daha da fazla derviş çarpışmaya hazırlanıyordu ve her an ovayı istila edebilirlerdi.

Yüzbaşı Elliot o gece hiç gözünü kırpmadı. Adamları, en ufak bir gürültüde, atlarına atlamaya hazır bir halde ayağa dikiliyordu. Geminin ışıkları, muhtemel bir saldırıyı püskürtmek ve böyle bir donanıma sahip olmayan halifenin adamlarını şaşırtmak için sürekli olarak ovanın üzerinden geçiyordu.

Sabahın üç buçuğunda, gün ağarmadan çok önce, büyük bir sessizlik içinde uyanma emri verildi. William Elliot, üniformasını çıkarmamış olduğundan, neredeyse hazır sayılırdı. Kemerini bağladı, kılıcını kınına sokup, tabancasının tam olarak dolu olup olmadığını kontrol etti. Sonra da kafasına, üzerinde yaldızlı metalden bir hilal ve bir yıldızın parladığı haki renkteki kaskını geçirdi. Yardımcı yüzbaşı çadırın önünde onu bekliyordu.

Serdar'ın birlikleri yarım daire şeklinde mevzi aldılar. Surgam dağına gözetleyen sol tarafta, saygın isimlerle anılan İngiliz müfrezeleri dizilmişlerdi: Werwick, Seafort'lar, Cameron'lar, Lincoln'ler. Mısırlılarsa sağ tarafta mevzi almışlardı, Karora tepelerinin karşısında.

Atının dizginlerini tutan William, "Uzun süre beklememiz mümkün. Kendilerini aslanın ağzına atacak kadar çılgın davranmayacaklar," diye belirtti.

Karaltılar Surgam Dağı'ndan ayrıldığında, güneş daha yeni doğmuştu. Önce on, sonra yirmi, sonra yüz adam... Bunlar onlardı! Uzaktan gelen bir uğultu ovayı kaplamaya başlamıştı. İngiliz-Mısır tarafında ise, kesin emirler savunma hattı boyunca yayılıyordu. Yüzbaşı Elliot, adamlarının savaş pozisyonuna geçmelerini istedi.

Dervişler, safları sıklaştırarak, bayraklarını sallayan atlıların arasında, savaş trampetlerinin sesiyle koşar adım yaklaşmaktaydılar. Bir gece önce kurulmuş barikatlar sayesinde korunan İngiliz-Mısır kuvvetleri kurşun yağmuruna tutuldular. Serdarın, saldırganların iki bin metreden az bir mesafe kalana kadar yaklaşmalarını bekleyip ateş emrini vermesiyle birlikte ateş yağmuru başladı. Topun boğuk gümbürtüsü, Maksim marka makineli tüfeklerin çıtırtısına karışıyordu.

Ön saflardaki dervişlerin hemen hemen hepsi taranmıştı. Sağ kalanlar mücadeleye devam ediyorlardı. Kısa bir süre sonra, tüfekli veya mızraklı askerler de, yerde yatan ölü bedenlerin üstünden atlayarak onlara katılıyordu.

“Yiğitçe dövüşüyorlar ama savaşmayı bilmiyorlar bu barbarlar!” diye bağırды William’a yardım eden subay.

Yüzbaşı Elliot ve adamları durmaksızın ateş ediyordu. Tüfekleri fazla ısınmıştı ve yenileriyle değiştirilmeleri gerekiyordu, oysa topçular mataralarını üzerlerine boşaltıp soğutmaya çalışıyorlardı. Bütün bu gürültü yüzünden neredeyse sağırlaşan William, düşmanın vınlayan kurşunlarını da duymuyordu. Yardımcı subayının şakağından vurulup yere yığıldığını görünce dona kaldı. Bağıra çağıra bir emir verdi ama kimse duymamıştı, ardından, telaşlı telaşlı el kol hareketleri yaparak adamlarına siper almalarını söyledi.

Karşı tarafta ise, saldırganlar makineli tüfeklerin dinmeyen çatırtısı altında ilerleyip can vermeyi sürdürüyorlardı. İçlerinden bir teki bile, İngiliz-Mısır kuvvetlerine yaklaşacak durumda değildi. Halifenin süvarilerinin taşıdığı yeşil, kırmızı, beyaz yüzlerce bayrak birbiri ardına batıyordu.

Saat sekiz sularında, yayılım ateşi kesildi. Birkaç dakika boyunca da hiçbir şey olmadı. William, sersemlemiş bir halde, dumanlar çıkan ovayı seyrederken, sedyeli ilk yardım görevlileri de arkasında birkaç yaralıyla ilgileniyordu.

Aradan az bir zaman geçmişti ki, yeni bir insan selinin tepelerden inmesiyle birlikte muharebe beklenmedik bir şekilde yeniden başladı. Düşüncesizce öne atılan İngiliz süvarileri, topçu kuvvetinin himayesinde geri çekilmek zorunda kalmıştı. Ancak kısa sürede, bir önceki senaryonun aynen yaşandığına tanık olundu; dervişlerin bütün safları yok edilmişti.

Yine büyük bir sessizlik oldu. Ova, kana bulanmış beyaz-giysilerle kaplanmıştı. Kum tepeciklerinin eteklerine bir kar tarlasıydı sanki. İngiliz-Mısır kuvvetlerine, Omdurman’a doğru ilerleme emri verildi. Ön saflardakiler cesetlerin üzerinden atıyorlardı. Tam bu sırada, yaralı mehdiciler yattıkları yerden doğrulup, son bir hamleyle düşmana mızrak atmaya çalıştılar. O andan itibaren, yerdeki adamlardan pek azı sağ kalabildi; yaralıların çoğu tüfeklerle öldürüldü.

Bir albay, atıyla dört nala William Elliot'ın yanına geldi.

“Dervişler tepelerin arkasından kaçıyorlar. Omdurman'a ulaşmalarına engel olmalıyız. Birliğinizle birlikte 21. Alay'ın süvarilerine katılın!”

William, adamlarına arkasından gelmelerini söyleyip hemen atına bindi.

Dört yüz civarında süvariyle tepelere doğru dört nala gidiyorlardı. Öbür tarafa vardıklarında bir sürprizle karşılaşmışlardı; arazinin oyuklarından birine saklanmış üç bin derviş yoğun bir yayılım ateşiyle karşılaşmıştı onları. William adamlarının birçoğunu kaybetmişti ve az kalsın atından düşecekti.

İngiliz-Mısır kuvvetleri, hâlâ şoku atlatamamışlardı, inisiyatif ele almakta güçlük çekiyorlardı. Geri çekilseler daha mı iyi olurdu? 21. Alay'ın komutanı saldırı emri verdi. William, hiç tereddüt etmeden, arkasına birliğini alıp her taraftan çıkıveren düşman atlılarına meydan okumak üzere saldırdı. Çarpışma çok şiddetliydi. Kılıçlarla savaşıyorlardı, atlar kan revan içinde kalmıştı. Göğsünden vurulan ve atının üstünde sallanan bir İngiliz çavuşuna, safları terk etme emri verilmişti. Eğrilmiş mızrağını sallayarak avaz avaz bağıırıyordu.

“Asla! İki, vaziyet al!”

İngiliz-Mısır askerleri, birkaç yüz metre ötede, geçit törenindeymiş gibi dizilip yeniden saldırmaya hazır vaziyette siper almayı başardılar. Ancak komutanları, takviye kuvvetleri beklerken, atlarından inip ateş etmelerini emretti.

Bir saat sonra, son dervişler de kaçmışken, William, dev bir mezbahaya dönen ovayı kat etti. Beyaz kıyafetli ölülerin birçoğu uyuyormuş gibi görünüyordu. Diğerleriye, diz çökmüş, başları öne eğik halleriyle, dua ederken baskına uğramış gibiydiler. Paramparça olmuş cesetler, kopmuş kol ve bacaklar, barut ve kan kokusunun yükseldiği toprağa yayılmışlardı.

“Omdurman'a!” diye bağırdı biri.

Serdar Kitchener, kafasında zırhlı başlığı, kolunda halifenin

siyah bayrağı, William'ın önünden tırıs geçti. Direniş tamamen kırılmıştı.

İngiliz-Mısır kurmayı, Slatin Paşa önderliğinde, ıssız bir şehre giriş yapmıştı. Galipleri karşılamaya sadece birkaç Avrupalı esir gelmişti; bir Avusturyalı, bir Alman ve birkaç Yunanlı. Daha sonra da, esaret yıllarında evlenmek zorunda kalan bazı İtalyan rahibelerle karşılaşacaklardı.

William, her tarafı pisliklerle ve hayvan ölüleriyle dolu bu koca şehirden yayılan pis kokuya hayret etmişti. Burası sahid den bir şehir miydi peki? Kırmızımsı bir toprağı olan, yer yer kumla kaplı, toz duman içinde uçsuz bucaksız bir köyü andırıyordu Omdurman. Merkezinde, ini andıran alçak yapılar büyük caminin dibinde sıralanmışlardı. Sadece halifenin sarayı tek katlıydı. Ağır kapılarında zincirler asılı olan, zindan olarak kullanılmış o kasvetli kulübelerin biraz ötesinde bir çok yerde darağaçları kurulmuştu.

Omdurman mozalesinin kubbesi, atılan havan topu mermileri yüzünden iyice tahrip olmuştu. Nöbetçiler hâlâ işbaşındaydılar. Gâvurları içeri almaktansa ölmeyi tercih ederlerdi. General Kitchener, mehdinin mezarını açtırıp, bir Müslüman mezarlığında yakılması beklenirken Gordon'un yeğenine verilen kafatası dışındaki kalıntılarının Nil nehrine dökülmesini emretti.

Serdar, iki gün sonra, Hartum'a gitmek üzere, generalleri ve çeşitli birliklerin yetkilileriyle birlikte, muhafız askerlerinin çalıştığı İskoç gaydaları, fifeleler ve tefleler eşliğinde nehri geçti. William Elliot, 1885'ten beri kimsenin yaşamadığı, harabe haline gelmiş bir şehirle karşılaşacağından emindi. Fakat ağaçları görünce şaşırdı; bu ölü şehir meyveyle doluydu. Birkaç tane incir topladı, düşünceli bir hali vardı.

Kraliçe Victoria, Serdar Kitchener'a yolladığı kutlama mesajında, bundan böyle Hartum Lord'u olduğunu bildiriyordu. William da aynı gün, binbaşı rütbesine yükseldiğini öğrenmişti.

Gordon'un anısına dokunaklı bir tören düzenlendi. Sevgili Doris size bu töreni anlatacak kelime bulamıyorum. Bütün birliklerin temsil edildiği bir şeref kıtası, genel valinin eski sarayının önünde yerini aldı. Yirmi bir pare top atışı yapıldı. Birlik bayrağı ve Mısır bayrağı göndere çekildi. Biri Anglikan, biri Presbiteryen, biri Katolik kilisesinden olmak üzere üç din adamı, dini bir tören yaptı. Tören sırasında orkestra, Gordon'un en sevdiği ilahi olan "Abide with me"yi çaldı. İtiraf etmeliyim ki , o anda ağlamaya başladım.

“On binden fazla dervişı birkaç saat içinde öldürdüler!” diye haykırıyordu Norbert Popinot.

“Omdurman’ın alınması bir savaş değil infazdı. İngilizlerin böyle bir kıyım yapmış olmaktan dolayı övünmeye hiç hakları yok. Eğer bütün o teknik imkânlarına rağmen, Mehdi’ci ordularını yenemedilerse, beyaz ırkın üstünlüğünden umudu kesmeliyiz.”

Savaşın ayrıntıları, Kahire’ye bölük pörçük ulaşmıştı. Gazeteler, doğru dürüst bilgi vereceklerine art arda kısa telgraf mesajları yayınlıyorlardı. Bununla birlikte, General Kitchener’ın, Mehdi’nin mezarının açılması ve kemiklerinin atılması emrini verdiği biliniyordu. Bu kadarı bile, Seyf’i çileden çıkarmak için yeterliydi.

“İngilizler kana doymuyor. Ölöleri bile bir kez daha öldürmeden duramıyorlar,” dedi üzüntölü bir sesle.

Popinot, başıyla onaylayıp tumturaklı bir üslupla ağzından kaçııverdi.

“Kitchener bir general olabilir ama, bir centilmen olmadığı kesin.”

Bu vecize ona ait olamazdı. Fransız Derneği üyelerinin pek sevdiği ve muhtemelen daha önce pek çok Albion* çocuğuna yakıştırılan kalıplardan biriydi.

Seyf, Mısır tarihinde yeni bir sayfa açılırken hıdivin olmayışına üzüölüyordu. Abbas, Cenevre göölünün yukarısındaki Divonne’da kaplıca tedavisini tamamlamış ve Paris-İstanbul arasında bir yerde tatil yapmaktaydı. Omdurman savaşının hazırlıkları boyunca, Kahire basını, Mısır ordusunun komutanı olarak gözüken hıdivle ilgili gülünç detaylar yayınlıyordu: “Hıdiv her sabah duş yapıyor... Majestelerine, masör François masaj yapıyor... Genel vali, öğle yemeğini yiyip biraz dolaştıktan sonra piyanonun başına geçiyor... Akşam yemeğinden önce yine duş yapıyor...”

İbrahim bu durumla dalga geçiyordu.

*Su! Su! Su! Durun artık yeter!
Mösyö François, boğacaksınız beni.
Duş değil bu, sel,
Gayzer, çağlayan, okyanus.
Kitchener’la ilgilenin siz asıl
Kırletti çünkü savaşta ellerini*

Doris, İngiliz-Mısır ordusunun Omdurman savaşında onlarca öölü ve yüzlerce yaralı vermesi yüzünden sıkıntılı günler yaşamıştı. 9 Eylül’de, üzerinde William’ın yazısı bulunan haki bir

*) Ptolemaios’tan beri İngiltere’nin geleneksel adı. Siyasal alanda İngiliz düşmanlarına göre ‘kalleş Albion’.

zarfla dükkâna gelen sivil askerin boynuna atlayacaktı az kal-
sın. Daha bir gece önce, Milo:

“Ne olursa olsun William Elliot bize kendisinden haber gön-
derebilirdi! İki buçuk yıldır, yeni yıl dileklerinden başka tek bir
satır yazmadı!” diye söylenmişti.

Doris, daha doğru dürüst tanımadığı ve kendisine aşağı yu-
karı on beş mektup yazmış olan bu İngiliz subayına karşı ne
hissettiğini tam olarak bilemiyordu.

Kahire sosyetesinde Faşoda, Omdurman’ı çoktan gölgede
bırakmıştı. Yukarı Nil’deki bu Sudan toprağında Fransa’yla İn-
giltere arasında meydana gelen anlaşmazlıktan başka bir şey
konuşulmaz olmuştu.

“İngilizler savaş istiyorlarsa savaş olacaktır!” diye büyük
bir öfkeyle haykırdı Norbert Popinot.

Olayın ayrıntıları hakkında henüz bir bilgi edinilememişti
ancak, General Kitchener’in, beş hücumbottan oluşan bir filo-
tillayla, Faşoda’ya gitmek üzere Sudan’ın başkentinden ayrıl-
dığı biliniyordu. Oraya vardığıdaysa, iki aydır nehir kıyısın-
daki eski bir Mısır kalesinin yıkıntılarında yerleşmiş olan, Yüz-
başı Marchand’nın ünlü müfrezesiyle karşılaşmıştı.

“O beyefendiler, Nil mevzuunda onlardan ilerde olmamızı
hazmedemiyorlar. Ama Marchand, Cook acentesiyle seyahat
eden bir turist değil. Fransa’nın Faşoda elçisi ve orada kala-
cak. Hem orası Mısır’a ait değil, kaldı ki Mısır 1885’te bölgeden
ayrılmış. Hele İngiltere’nin hiç değil!” diye açıklamıştı Popinot.

Doris bu konuda sesini çıkarmıyordu ancak, Faşoda’da olan
bitenler hakkında az şey biliyor da sayılmazdı. Harekâta katılan
ve olaylara bizzat tanık olan birinden bilgi edinebiliyordu.

*Sevgili Doris, filotillamız sabah on sularında, kalenin
yanındaki kanala girdi. Toplar ateşe hazır durumdaydı,
mürettebat da savaşa. Bense, birliğimle beraber, hücum-
botlarımızın çektiği çift güverteli büyük mavnalardan bi-
rindeydim. Karşımızda, bir avuç üniformalı Fransız kıyı-*

da bekliyordu. Bir filika, Yüzbaşı Marchand'ı alıp Lord Kitchener'in gemisine götürdü. Serdar, Fransız yüzbaşıya kıbarca, hıdiv adına Sudan'ı yeniden el geçirdiğini ve Faşoda'nın da Sudan'a bağlı olduğunu bildirdi. Yüzbaşı Marchand hiç taviz vermeden, Faşoda'yı Fransız hükümetinin emri üzerine işgal etmiş bulunduğunu, Omdurman galibini Fransa adına kabul etmekten memnun olduğunu, fakat buradan ayrılmayacağını söyledi. Bu gülünç tavır hoş görülemezdi.

İngiliz ve Fransız askerleri, Faşoda'da karşı karşıya ordugâh kurmuşlar, kendi hükümetlerinin talimatlarını bekliyorlardı. Londra basını, 'Kâşif Marchand'a köpürürken, Kahire'deki Fransız Derneği'nde savaş telaşı vardı. Popinot sabah akşam derneğe uğruyor, gazeteleri inceliyor ve ülkesinin benimsemesi gereken strateji hakkında sonu gelmeyen tartışmalara giriyordu.

Göğsünü gere gere "Faşoda için savaşacağız!" diye bağırıyordu.

"Norbert'in hukuk öğrenimi sırasında eskrim yaptığını biliyor muydunuz?" demişti Solange.

Dreyfus davasında tuzağa düşürülen Fransa, kesin bir tavır benimsemek için geç kalmıştı.

"Bize çektirilmek istenen bu dayanılmaz acılardan ülkemizi ancak diplomasinin kurtarabileceğini umuyorum. Faşoda'dan haber gelmemesi hiç iyiye işaret değil. Bir takım kirli işler dönüyor olmalı orada," diye homurdanıyordu Popinot umutsuzluk anlarında.

Sudan'ın telgraf hatlarını denetleyen İngiltere, sadece işine gelen bilgilerin aktarılmasına izin veriyordu. Marchand bile, ancak, karşısında ordugâh kurmuş olan düşmanlarının kendisine anlattıkları sayesinde Paris'teki siyasi tartışmalardan haberdar oluyordu. Nihayet bu duruma dayanamayarak adamlarını geçici olarak orada bırakıp, bilgi toplamak için Kahire'ye gitmeye karar verdi.

Kahire'ye geleceğinin bildirilmesi Fransız Derneği'ni ayağa kaldırdı. Belirtilen günde, yüz elliden fazla insan, akşama doğru, trenin gelişinden bir saat önce garda hazır bulundu. Subayın kapıda gözükmesiyle kıyamet koptu. "Yaşa Marchand!" diye şapkalarını sallayarak bağırıyorlardı. "Yaşa yiğit komutan!" Başkomutanlığa terfi eden zayıf, kısa boylu, sivri sakallı Faşoda kahramanı, mavi beyaz bahriyeli üniforması giymişti. Göğsünün üzerinde, légion d'honneur nişanı parlıyordu. Onu kalabalıktan kurtarmak üzere talimat almış olan Fransa Başkonsolosu Lefèvre-Pontalis, arabasına götürmek üzere özel bir yoldan geçirdi komutanı. Garın önünde duran bütün arabalar onunla aynı anda Konsolosluk binasına varabilmek için hemen harekete geçip Abbas Bulvarı'na saptılar.

"Sanırım ikinci gelen bendim," diye haykırdı Norbert Popinot, onu kimse bu kadar heyecanlı görmemişti.

Komutan Marchand gecenin bir bölümünü, Hariciye Nezaretinin resmi yazılarını okuyup bilgi edinmekle geçirdi. Ertesi sabah, bir hayli solgun görünüyordu. Faşoda'yı tahliye etme emri tam bir skandaldı ona göre, çünkü uydurma bir bahaneyle dayanıyordu; Marchand, asla, sağlık sorunlarını sebep gösterip, Faşoda'dan ayrılma talebinde bulunmamıştı.

Haber çok çabuk yayıldı. Norbert Popinot gıkını bile çıkaramadı. Londra'da General Kitchener'a yapılan görkemli davetin haberini aynı anda veren gazeteyi yırtmak geldi içinden. Yeni lord, som altından sapında, iyi ve kötü günler için birlik olmuş Mısır ve İngiltere'nin bayrakları bulunan göz kamaştırıcı bir kılıcı teslim alırken görülüyordu.

"Ya ağzı? Ağzı nasıl? Üstünde Sudanlıların ve Mısırlıların kanı yok mu?"

Komutan Marchand için düzenlenen Fransız Derneği'ndeki karşılama törenine giderken siyah bir kravat takmayı tercih etti Norbert. Yurttaşları kadar allak bullak olmuş olan zavallı konsolos Lefèvre-Pontalis'in elini sıkmayı da reddetti o gün. Faşoda kahramanı, şerefine kadeh kaldırıldığında, birkaç esaslı laf etti:

“Karanlık dönem ne kadar uzarsa, soylu arzuların gerçekleşeceği gün de o kadar yaklaşıp. Çok yakınımızda, kumlarda sayıklayan, Bonaparte’ın ve çabasının, Lesseps’in ve eserinin ge-
çip gittiğine şahitlik etmiş olan granit sfenks daha son sözünü söylemedi...”

“Orada bulunan herkes ağlıyordu,” dedi Popinot.

Daha sonraki günlerde, Marchand, Horonfiş Hristiyan Rahipleri Koleji’nde büyük tantanayla, bando mızıkası ve La Mar-seillaise’le karşılandı. Aziz Başrahabin çağrısı üzerine, büyük çoğunluğu Mısırlı olan Hristiyan ve Müslüman binlerce öğrenci “Yaşasın Marchand! Yaşasın Fransa!” diye bağıldılar.

Komutan daha sonra Büyük Piramit’e tırmandı ve turist gibi Kahire sokaklarında dolaştı. İnsanlar içtenlikle selamlıyorlardı onu. Hatta, o geçerken, harem kadınları peçelerini kaldırıyorlardı, ki bu bütün saygı ifadelerine değerdı.

Kahire’deki spor düşkünü İngilizler, komutan Marchand’ı Binicilik Kulübü üyesi yapmaya karar verdiler.

“Bak bu çok işimize yarar!” diye homurdandı Popinot.

Faşoda’da, 11 Aralık’ta, borazanlar son kez ‘bayrak için’ çaldı. Üç renkli Fransız sancağı yavaşça direktten indi ve Mısırlı bir yüzbaşı, kaleyi almak üzere ilerledi. Fransa’nın Nil’deki macerası sona ermişti. Bundan böyle büyük nehirden uzak duracaktı, tıpkı daha önce Almanya, Belçika ve İtalya’nın yaptığı gibi. İngilizler, Nil’in yeni hâkimleriydiler.

Norbert, yüksek ateşle, üç gün yatak döşek yattı. Karısı, doktorun talimatı üzerine sülük yapıştırdı, bol bol kaynatılmış ter atıcı bitki suları içirdi ve ayak banyosu yaptırdı. Bir ay sonra, Seyf’in onun yanında yaptığı açıklama yüzünden az kalsın hastalığı alevlenecekti.

“Faşoda’dan ayrılmak, Mısır’ı İngiltere’ye teslim etmek demek! Fransa, “laissez faire, laissez passer” politikasını benim-

sedi. Ne yazık ki bu ona pahalıya mal olacak. Hükümetin okullarında, Fransızca sınıfına kaydolmuş öğrencilerin, İngilizce dersine geçmek istediklerinden haberiniz var mı?”

Her defasında mektup getirmek için uğrayan sivil asker, bu kez mektup değil kısacık bir mesaj getirmişti ve bir cevap vermemi bekliyordu.

Kahire, 8 Eylül 1899

Sevgili Doris,

Kısa bir izin aldım. Yarın akşama kadar Kahire'deyim ve sizi görmek için yanıp tutuşuyorum. Nerede, ne zaman olursa olsun.

Sabırsızlıkla bekliyorum.

William.

Bacaklarımın titrediğini hissettim. İki buçuk yıldır bana mektup yazan adam burada, bu şehirde, belki birkaç adım ötemdeydi. Afallamıştım, ibresi şaşmış bir pusula gibiydim.

Aramızda hiçbir bağ olmasaydı, William Elliot, bu kadar münasebetsizce davranabilir miydi? Ona kesinlikle cevap yazmamıştım elbette, ama bu tek taraflı mektuplaşma, aramızda onun istifade edebileceği bir yakınlık oluşmasına yetmişti.

Onunla nasıl buluşacaktım? Randevu için tek bir olasılık vardı: Milo'nun daha uyanmadığı, benimse bazen çalışmak üzere karanlık odaya girdiğim sabahın erken saatleri.

Bir kâğıt parçasına "Yarın, sabah beşte, Ezbekiye bahçesi-nin kuzey kapısının önünde," diye yazıp elim ayağım titreyerek haberciye uzattım.

William Elliot Kahire'deydi! Onun geri döneceğini birçok kez düşünmüştüm elbette; özellikle de Omdurman zaferinden sonra. Er ya da geç, subayın gelişini bildireceğini ya da beklen-medik bir anda, kapıyı çalıp, dükkândan içeri girivereceğini bi-liyordum. Fakat, gizli kapaklı bir buluşma teklifinde bulunan bu ani mesaj beni hazırlıksız yakalamıştı.

Bu adam, hayatıma zorla girmişti. Bunu yapmasına engel olamamıştım. Olamamıştım ya da olmak istememiştim. Willi-am'ın mektupları beni her ne kadar rahatsız etse de, aynı za-manda hayallere de sürüklüyordu. Kim bilir kaç kez, mavi ku-tudan çıkarıp tekrar tekrar okumuştum onları? Beni heyecan-landıran sahneler bile hayal ettiğim oluyordu zaman zaman: Nehir kenarında yıkanmakta olan üstü çıplak, saçları ıslak bir subay...

Günün geri kalanında, hiç olmadığım kadar dalgındım. Kız-lara söz verdiğim şekerlemeleri almayı unuttum. Camlı duva-rın perdesini çekmeyi unuttuğum için karma mahkemenin avukatının fotoğrafı az kalsın güme gidiyordu. Fazla ışığı ban-yo sırasında kıl payı telafi edebilmişim.

Zamanında uyanamamaktan korktuğum ve uyuyamayacak kadar heyecanlı olduğum için, bütün gece gözümü bile kırpmay-

dım. Milo'yu uykusundan uyandıracak diye, komşu terastaki horoza lanet okuya okuya kalktığımda saat dört buçuktu. Milo, bir iki kere homurdanıp, sağına soluna döndü ama rüya görmeye devam etti. Hiç ses çıkarmadan giyinip, basamakları gıcırdatmamaya dikkat ederek merdivenden indim. Aşağıda, dükkândaki salonda Bolbol, şiltesinde keyifli keyifli horulduyordu.

Büyük bir dikkatle sokak kapısını açtım. Üzerimdeki pelerine rağmen üşüdüğümü hissettim. Hava hâlâ karanlıktı; ağaçlar sis bulutları altındaydı. Kalbim çarpa çarpa, hızlı adımlarla Ezbekiye bahçesine doğru yürürken eldivenlerimi unuttuğumu fark ettim, belki de düşürmüştüm onları.

Birdenbire bir arabanın kapısında beliriveren gölgeyi görünce çığlık attım. “Erkencisiniz,” dedi William Elliot. Korku, heyecan ve şaşkınlık içindeydim, cevap veremedim. Eğilip elimi öperek beni bu duygularımdan kurtardı. “Geldiğiniz için teşekkür ederim,” dedikten birkaç saniye sonra da “Sizden hiç haber alamadım,” diye ekledi.

Bu sözünü bir sitem olarak algıladım fakat hesap verecek değildim herhalde. “Gördüğünüz gibi iyiyim,” diye gülümseyerek cevap verip, soruyu atlattım.

“Üşüyeceksiniz. Arzu ederseniz sizi daha sıcak bir yere götüreyim?” dedi. Bunun imkânsız olduğunu, fazla vaktim olmadığını söyledim. Büyük düş kırıklığına uğradığı yüzünden okunuyordu. Ne umuyordu? Bütün geceyi onunla geçireceğimi mi?

“En azından beni buraya kadar getiren arabada oturabiliriz,” dedi. Cevabımı beklemeden, arabanın kapısını açtı ve hareket etmemesini söylemek için arabacıya seslendi. Elimi tutarak basamağı çıkmama yardım etti. Sonra kendisi de arabaya bindi ve kapıyı kapayıp karşımdaki koltuğa oturdu. Ufak bir aralıktan sızan sokak lambasının ışığı, birbirimizi rahatça görmemizi sağlıyordu.

Kibarca ailemin nasıl olduğunu sorduktan sonra “Hâlâ fotoğrafla uğraşıyor musunuz?,” dedi.

“Fotoğrafla uğraşmıyorum. Fotoğrafçıyım,” diye düzelttim. Hafifçe gülümsedi.

Tedirginliğimi belli etmemeye çalışarak, terfi etmesinden dolayı onu tebrik ettim. Yüzü aydınlandı. İftihar ettiğinden değil, mektuplarını okuduğumu üstü kapalı ima etmiş olmamdan ötürüydü hiç şüphesiz. Bir saniye geçtikten sonra fark ettim bunu. Durum zaten gün gibi ortada değil miydi? William Elliot’ın hiçbir mektubunu açmayıp, hepsini çöpe atmış olsaydım bu randevuyu nasıl kabul edebilirdim ki?

“Bir mesaj, bir haber gönderebilirdiniz bana,” dedi yine aynı sitemli tonda. “Ne haberi?” diye karşılık verdim, mesafe koymak ister gibi. William suratıma bakakaldı. Söyleyebileceklerimden korkarak konuşmaya başladı. “İki buçuk yıldır durmadan sizi düşünüyorum. Her an her yerde... Gece gündüz...”

Yeni bir şey söylemiyordu aslında, ama bunları onun ağzından, böylesine açık yüreklilikle duymak... Ürperdiğimi hissettim. Gözlerimi indirip, tek kelime etmeden onu dinlemeye devam ettim. Büyük ellerini ellerimin üstüne koyduğunda, ellerimi çekmek için en ufak bir teşebbüste bulunmadım.

“Hâlâ üşüyorsunuz,” diye mırıldandı. Aksine, yüzüm alev alev yanıyordu, ne yapacağımı bilemiyordum.

William “Doris!” diyerek arzuyla omuzlarımı tuttu. Yüzlerimiz neredeyse birbirine değiyordu. Nefesini tenimde hissettim. “Yapmayın, rica ederim. Dükkâna dönmeliyim,” dedim kollarından kurtularak.

Yüzüme baktı, şaşırmıştı. Kalkıp kapıyı açtım ve arabadan indim. Dışarı çıktığımda, ona bakıp, titrek bir sesle Mısır’a ne zaman temelli döneceğini sordum. Bir süre sessiz kaldıktan sonra cevap verdi. “Artık döner miyim bilmiyorum.”

Diyecek bir şey aradım, bulamadım.

“Bağışlayın beni,” dedim. “Vakit ilerliyor.”

“Sizi geçireyim,” dedi kişiliksiz bir sesle.

“Hayır, bu doğru olmaz. Size iyi yolculuklar diliyorum William.”

Bir an tereddüt edip, “William” deyivermişim. Bu ona bir armağandı sanki, ya da bir pişmanlık sözü... Belki de bir vaat... Koşarcasına meydanı geçerken, dudaklarımda sadece bu isim vardı.

Çarşamba toplantılarına yeni bir konuk katılmıştı: *İskenderiye Feneri*'nin başyazarı Maksim Tuta. Bir yıl önce, Milo kendisinden yaşça daha büyük olan ve hayatını çok daha iyi düzene koymuş olan kuzenini davet etmeye cesaret edemiyordu. Ancak stüdyosunun artık yeterince ünlü olması Konsolosluk Fotoğrafçısını harekete geçirdi. Ayrıca Maksim de, birkaç kere Fleming'deki aile toplantılarında karşılaştığı ve Kahire'de sıkça konuşulmaya başlanan şu Memlûka'yı daha yakından tanımaya can atıyordu hiç şüphesiz. Ünlü gazeteci, daveti nazlanmadan kabul etti ve hiç geciktirmeden, esmer karısı İsis'le birlikte, şubat ayında bir Çarşamba akşamı toplantıya gitti.

Milo onun hakkında: "O bir Kıpti. On iki yıl kadar önceydi,

evliliği sırasında, tıp öğrenimine başlayarak skandal yaratmıştı. Bir kadın doktor! Protestoyu düşünebiliyor musunuz!" diye anlatmıştı Popinot'lara.

Solange "Neden peki? Sizin eşiniz de fotoğrafçı!" dedi.

Doris, İsis'in ağırbaşlı zarafetinden görür görmez etkilenmişti. İsis gece boyunca, vücutlarının en ufak bir bölgesini dahi bir erkek bakışına sunmak istemeyen kadınlardan çok daha büyük talep gördüğünü anlattı.

"Demek istediğim, benim asıl hastalarım en büyük düşmanlarım."

Kendilerini modern bir çift olarak gösteren İsis ve Maksim'in karmaşık bir ilişkisi vardı. Birbirlerine gülümseyişlerinde, tutkulu bir beraberlikten çok, duygusal bir uyum yansıyor gibiydi. Karşılıklı tutumlarında en ufak bir anlaşmazlık belirtisi göze çarpmıyordu ancak, onları gördükten sonra, gazeteciy-le Nada Mancelle arasında yaşandığı ileri sürülen ilişkiye inanmamak zordu.

"Mancelle'ler, İsmailiye'de yaşıyor. Fleming'de bir villaları var; Maksim her yaz, Nada'yla orada buluşur."

İskenderiye Feneri'nin, açık renk gözlü, kıvrak saçlı başyazarı ellisine merdiven dayamıştı. Kibar ve anlaşılmaz bir adamdı. Doris'i, hıdivin fotoğrafından ama en çok da, geçen yaz Fleming'de çektiği doktor Tuta'nın fotoğrafından ötürü tebrik etti.

"O ihtiyarlık kırışıklıkları ve o delikanlı bakışı... Babamı tanıdığımı sanırdım. Siz, onu yeniden keşfetmemi sağladınız."

Genç kadına, gazetesinde yayınlanan tek tük fotoğraf hakkında ne düşündüğünü sordu.

Açık açık cevap verdi Doris.

"Çoğu zaman gereksiz olduklarını düşünüyorum. Haberin kendisi, hiçbir özelliği olmayan fotoğraflarından daha çok ilgi çekiyor."

Bu eleştiri, Maksim Tuta'yı çok şaşırtmıştı. Onunla ilk fırsatta bu konu hakkında tekrar konuşmak istediğini söyledi.

Konuklardan biri “Büyük Asuan barajının temelinin atılışını anlatsanıza bize. Herhalde oradaydınız?” diye sordu.

Her olayı, dünyanın sonuymuş gibi anlatan Milo’nun aksine, Maksim’in ölçülü bir ifade tarzı vardı. Her şeyi biliyor gibiydi ama cafcacflı sözlerle etki yaratmaya çalışmıyordu. İki lafın arasında, belli etmeden bombasını patlatıyordu. Piyanoya yaslandı ve temel atılışında Connaught dükünün gümüş bir mala kullandığını anlattı. Daha sonra Nübyeliler, köpükler içindeki şelaleyi geçerek yüzücülük marifetlerini sergilemişlerdi ona. İtalyan işçiler, yarıya kadar sulara gömülmeye terk edilen Philai tapınağında bir şeyler atıştırırken, Hıdivin yatında da öğle yemeği servisi yapılmaktaydı.

Norbert Popinot, öfkelenmişti.

“Philai tapınağı tabii! Daha ne olsun! Yirmi asırdır, Nil havzasına gelmiş geçmiş bütün fatihler, kendi izlerini bırakmak istediler orada. Perslerden Ptolemaios’lara, Arap halifelerinden, Memlûklu Türklere kadar herkes. İngilizler de aynı şeyi yapmak istiyor. ‘Biz niye kendi izimizi bırakmayalım ki?’ diyorlar. Doğrusu şahane bir iz! Firavunlar dönemine ait bir başyapıtı sular altında bırakacaklar.”

Richard Tiomji’nin ağzı açık kalmıştı, Popinot’ya şaka edip etmediğini sordu.

“Birkaç eski taş, çok büyük miktarda su toplamaya yarayacak bir baraja tercih ettiğinizi söylemeyeceksiniz umarım bana!”

“Elbette azizim, elbette! Böylesine muhteşem bir tapınağın yanında, çirkin bir barajın ne değeri olabilir ki?”

Devekuşu yetiştiricisi çok kızmıştı. Kimsenin umurunda olmayan kalıntılara pek düşkün olan Avrupalıların, bu çocukça tutumlarından daha saçma bir şey düşünemiyordu. Hiç olmazsa biraz pratik zekâlı olsalardı! Akli başında bir adam, tırmanışı kolaylaştırmak amacıyla Büyük Piramit’in üzerine bir teleferik kurulmasını teklif ettiğinde de kıyameti koparmışlardı.

Solange Popinot, her zamanki coşkusuyla tartışmaya katıldı.

“Philai tapınağının tek bir sütunu bile, Mısır’ın bütün pamuk tarlalarından daha önemlidir!”

Heyecanlandığı zaman, Solange’ın genizden gelen sesinde titremeler oluyordu.

Richard Tiomji cevap verme gereği bile duymadı. Kadehi-ne Norbert’in getirmiş olduğu Cahors’dan koydu, salladı ve ta-dına baktı.

Beğendiğini gösteren Popinot’ya, “Biraz sert,” dedi.

Sohbet, hıdivin yatından hıdivin kendisine uzandı.

“Artık ona güvenemeyiz. Eski düşmanı Kitchener’ı, Omdur-man’ı ele geçirdi diye, bu kadar hararetle kutlaması için hiçbir sebep yoktu. 1894’teki Yukarı Mısır gezisi sırasında, onu her-kesin önünde kendi ordusundan özür dilemek zorunda bıraka-rak küçük düşürenin Kitchener olduğu düşünülecek olursa!” diye açıkladı Seyf.

İskenderiye Feneri’nin başyazarı “Dönem değişti. Padişah-la olan ilişkisi azaldığından beri, Abbas, İngiltere’yle canım ci-cim muhabbetine girdi. Artık en büyük arzusu, Londra’da kra-liçe Victoria tarafından kabul edilmek,” diye bir yorum getirdi.

“Ne yazık ki oraya gitme ihtimali kuvvetli,” diye mırıldandı Seyf.

Çarşamba gecelerinin müdavimleri onun böyle konuştuğu-nu hiç duymamışlardı. Aslında, genç avukatın düş kırıklığı ay-lardan beri durmadan artıyordu. Her ne kadar, gerçekleri uzun zamandır görüyor olsa da, öfkesi şimdi son haddindeydi.

“Abbas’ın tek düşündüğü kendi kazancı. Birçok prensesin servetine konduğunu biliyor musunuz?”

“Bundan emin misiniz?” diye sordu gazeteci, hafifçe gülüm-seyerek.

Maksim Tuta, Kahire’yi kasıp kavuran nişan suiistimalin-den asıl kâr sağlayanın hıdiv olduğunu açıklayarak Seyf’in gö-zünün önündeki son perdeyi de kaldırdı. Bu sayede sarayın, el altından milliyetçi harekete para aktarmayı sürdürdüğünü öğ-

renen avukat büyük üzüntü duydu; bu kadar yüce bir davayı destekleyen kirli para mıydı?

Milo, sohbeti kapalı çarşıdaki dedikodulara kaydırarak havayı yumuşattı.

“Abbas, yalnızca saçma sapan harcamalar yapmasıyla değil aynı zamanda da son derece cimri olmasıyla tanıyor. Düşünebiliyor musunuz, kâğıttan tasarruf emek için, kendisine gönderilen mektupların boş sayfalarını topluyormuş!”

O gece Seyf, ilk kez Popinot’ya kadehini uzattı. Cahors’dan üç yudum aldıktan sonra, başının döndüğünü hissedip pence-reye hava almaya gitti. Doris onu görüp, bir süre sonra yanına yaklaştı.

“Bir gün sizin fotoğrafınızı çekmek isterim,” dedi.

Seyf şaşırılmıştı; bir an tereddüt ettikten sonra,

“Çok nazıksınız ama pek lüzumlu görmüyorum.”

“Hayat sadece lüzumlu şeylerden ibaret değildir” diye fısıldadı Memlûka.

İki gün geçmişti aradan. Seyf objektifin karşısına oturmuş boş boş bakıyordu.

“Burada değil gibisiniz,” dedi Doris.

Genç adam kaşlarını kaldırdı.

“Evet, burada değilsiniz. Bu şartlar altında nasıl işimi yapmamı bekliyorsunuz? Bir fotoğraf iki kişiyle yapılır.”

Avukatın bakışlarında bir sabırsızlık işareti belirdi.

“Nihayet! İşte bu sizsiniz!”

Fakat, birkaç dakika sonra, kendini kontrol ediyormuş veya akli başka yerdeymiş izlenimini uyandıran o duygusuz ifadeyi takındı yeniden. Sadece, başındaki fesin hafif eğikliği yüzüne biraz canlılık katıyordu.

Doris, onu yormaya karar verdi. Bazı modellerin, uzun süren bir fotoğraf seansının sonunda, maskelerini bırakıp çıplak kaldıklarına, sanki kendilerine teslim olduklarına şahit olmamış mıydı? Bunun üzerine, uzun uzun makinenin ayarıyla uğraştı. Seyf'le sohbete girmemeye dikkat ediyordu. On dakika böyle geçti ama genç adamın yüzünde en ufak bir değişiklik olmadı.

Baktı ki başka çare yok, bir ara bir laf atıverdi ortaya.

“İngilizlerin neden bu kadar eleştirildiğini hiç anlamıyorum. Mısır Sudan’dan çekilmişti. İngilizlerin orayı ele geçirmesine müsaade etmişti.”

Birden Seyf’in gözlerinden ateşler fışkırdı.

“Bunu nasıl söyleyebilirsiniz! Hıdiv, 1884’te, şartların ve İngiltere’nin dayatması yüzünden Sudan’ı terk etmek zorunda kalmıştı. Ayrıca bu bir terk ediş değil, geçici bir tahliyeydi. Mısır genel valisi, Sudan’daki haklarından vazgeçmek istemişse de, bunu başaramamıştır. O sadece padişahın vekilidir. Hükümler sırasında ona emanet edilen toprakların bir karışından bile vazgeçmeye ya da çekilmeye hakkı yoktu.”

Doris bir kulağıyla dinlerken bir yandan da makineyi ayarlamaya devam ediyordu.

“Bu düzenbazlıkların hiçbir önemi olmadığını biliyorsunuz.”

Ayağa kalktı, yüzü allak bullak olmuştu.

“Oturun lütfen! Başka bir yerde olsaydınız yaralanmış olacaktınız. Diğer stüdyolarda baş dayama yeri kullanıldığından haberiniz var mı? Burada bile, kocam...”

“Baş dayama yeri umurumda bile değil!” diye sertçe çıktı Seyf.

Sonra da, yeniden yerine otururken;

“Afedersiniz. Fakat siz de inanılmayacak şeyler söylüyorsunuz. Sizden duyunca... Ayrıca bu şekilde tartışmaktan da hoşlanmıyorum. Çekelim artık şu fotoğrafı.”

Fotoğraf çekilmişti. Doris, otuz saniye önce, Seyf daha ayağa kalkmamışken, yüzünün, şaşkınlık ve öfkeyle karışık bir ifadeye büründüğü bir anda basmıştı deklanşöre. Ancak bunu

ona söylememeyi uygun gördü ve ikinci bir poz daha çekmeye karar verdi. Gözünü objektiften ayırmadan, gayri ihtiyari deklanşöre bastı. Gözünden kaçan bu bakıştan kendini alamadan... Birkaç saniye öylece kaldı.

“Bitti, kurtuldunuz, serbestsiniz,” dedi kısa bir süre sonra.

Seyf atölyeden çıkarken, “kurtulduğu şey ne?” diye kendi kendine sorup düşüncelere daldı.

Doris Tuta’nın bütün portreleri içinde, modelin öfkeli bakışı sebebiyle, Seyf’inki şüphesiz en orijinal olanıydı. Fotoğraf, bu genç bakışı sertleştirerek tamamen bir görüşün etkisi altında kalan, isyankâr bir adamın kişiliğini ortaya çıkarıyordu.

Doris, ona iki fotoğrafı da verdiğinde, kibarca, “Teşekkür ederim. En iyi şekilde değerlendireceğim bunları,” dedi avukat.

Seyf’in, fotoğrafları bir çekmeceye tıkıp bir daha da aklına bile getirmeyeceğini düşündü Doris.

Birkaç gün sonra, arkadaşını ziyaret eden İbrahim, bir dosya yığınının üstüne konmuş iki fotoğrafı görünce kalakaldı.

“Nedir bu?” diye sordu şaşkın şaşkın.

“Hiç. Bir fotoğraf,” diye cevap verdi avukat.

İbrahim, gözlerini bir türlü portreden ayıramıyordu. Kimin çektiğini sordu ama cevabı tahmin edebiliyordu. Daha geçen hafta, Doris’le, sanatsal yaratım üzerine uzun bir tartışmaya girmişlerdi.

“Bir sanat yapıtı tektir. Mona Lisa’nın iki nüshası olduğu düşünülemez. Oysa, bir fotoğraf, sonsuz sayıda çoğaltılabilir,” diye iddia ediyordu İbrahim.

“Çoğaltılabilir ama asla yeniden yapılamaz. Hiçbir fotoğrafın tıpatıp aynı yapılamaz,” diye karşılık vermişti Doris de.

Ancak İbrahim’de laf çoktu.

“Sanatsal yaratım, zaman isteyen bir iş. Aynen resimde, müzikte ya da şiirde olduğu gibi. Fotoğrafsa, bir saniyede yapılıveriyor.”

“Hiç de öyle değil! Bir saniyede yapılmıyor. Güzel bir fotoğraf önce hazırlanır, sonra da banyo edilir. Banyo etmek fiili çok hoşuma gidiyor; banyo etmek: Yoğunluk kazandırmak, bir şeye, bütün genişliğini vermek demek. Aynı zamanda da onu ortaya çıkarmak...”*

İbrahim kafasını salladı.

“Fotoğrafın bir kalıp olduğu fikrinden caydıramazsınız beni. Tek yaptığı korkunç bir kesinlikle, gerçeği yansıtmak. Res-samsa, karşısında duran manzarayı değiştirmekte özgür. Hatta ona bakmamakta bile özgür! Kafasındaki görüntülerle yetinip, sadece duygularıyla resmini yapabilir; oysa ki fotoğrafçının makinesinin karşısında mutlaka bir nesnenin ya da bir kişinin olması gerekmektedir. Önünde hiçbir şey yoksa, fotoğraf da olmaz. Fotoğrafçı, gerçeğin esiridir.”

“Neden esaretten bahsediyorsunuz ki? Fotoğrafın her zaman bir şeylerin izi olduğu konusunda sizle hemfikirim, ama ona bütün değerini veren de bu değil mi?”

O akşam, Doris fotoğraf defterine not etti:

Fotoğraf sadece uzamın izi değil, zamanın da izi. Fotoğraf makinesi tarafından yakalanıp, kâğıda geçirilen an artık sonsuz olmuştur.

İbrahim düşüncesinde ısrar ediyordu.

“Fotoğrafın resme eşit olduğuna ikna edemeyeceksiniz beni! Kendini Michelangelo ya da Rembrandt’la mukayese etmeye cüret edebilecek bir tek fotoğrafçı var mı dünyada?”

Doris cevap vermemişti; bu tez karşısında köşeye sıkışmıştı. Şair bunun üzerine, muzaffer bir edayla konuşmasını sürdürmüştü.

“Nesir şiir için neyse, fotoğraf da resim için odur.”

“Ve siz de sadece şiire inandığınız için...”

*) Fransızca’da film banyo etmek anlamında kullanılan ‘développeur’ fiilinin ‘geliştirmek/ilerletmek/büyütmek/yaymak/genişletmek’ gibi anlamları da olduğundan orijinal metinde bir kelime oyunu yapılıyor. (ç.n.)

“Ben şiirin üstün olduğuna inanıyorum hepsi bu! Hiç adil değil şüphesiz ama böyle; yeteneği en az olan bir ressam, sizin kadar duyarlı, sizin kadar yetenekli bir fotoğrafçıdan çok daha sanata yakındır.”

Bu açıklama, Doris'i gücendirmişti. Hatasını anlayan İbrahim ondan özür dilemişti. Şimdi, Seyf'in portresine hayranlıkla bakarken, bu yaptığından iyice pişman oldu.

“İkisinden birini alabilir miyim?” diye rica etti arkadaşından.

Avukat umursamaz bir tavırla omuz silkip, alışılmış sorusunu sordu.

“Nerede şu senin *Marseillaise*?”

İbrahim, portreyi, kimseye söylemeden, Fransa'ya gidecek olan, Hıdivlik Operası kurulu üyelerinden birine verdi. Sonbaharda, Doris, Paris Fotoğraf Salonu'ndan birincilik ödülü aldığını öğrendi şaşkınlık içinde. Çarşamba akşamı toplandıklarında, davetliler, *İskenderiye Feneri* ve *Mısır Gazetesi*'ndeki övgü dolu yazıları yorumlarken, Norbert Popinot da arka arkaya şampanya patlattı.

Seyf, kahramanı Mustafa Kâmil'den, sanatsal bir yarışmada Mısır'ı savunmuş olmasından dolayı kendisini tebrik eden bir mektup almasaydı, portresinin kullanılmasına gücenebilirdi.

Birçok Fransız yayınında basılan fesli fotoğrafın, aziz vatana-mıza sunulan en güzel şükran ifadesi. İstikbal bize nice hayırlar nasip etsin...

Fotoğraf çekertirmek için haftalarca önceden randevu almak gerekiyordu artık.

Milo, ajandasının sayfalarına göz atıp

“Üzgünüm ama bu ay tamamen doluyum,” diyerek kocaman bir gülümsemeyle cevap veriyordu.

İltimas geçtiği zamanlar da oluyordu, her tarafı altın dolu yaşlı bir mirasyedi ya da suratını asıp yalvaran genç ve güzel bir kadın için her zaman vakit yaratabiliyordu.

Stüdyo, bu giderek artan başarıya yavaş yavaş alışıyordu. Laboratuvar yardımcısının dışında bir de teknisyen aldılar, sonra bir tane daha aldılar. Bolbol de terfi etmişti, her ne kadar her şeyle ilgilenen adam olmaya devam ediyorsa da, evde-

ki kıdemi, yeni gelenler karşısında bir üstünlük veriyordu ona.

Müşterileri, her zamanki tatlı diliyle Milo karşılıyordu. Onlara bir kahve ikram ediyor, son dedikoduları aktarıyor, bazen onları kahkahalarla güldürüyor, sonra da teknisyenlerin harıl harıl çalıştıkları atölyeye götürüyordu. Doris, pozu, ışığı ve makinenin ayarını gözden geçirmek için, Jacquemart'ın yaptığı gibi son dakikada müdahale edebilirdi aslında ama bu imkânı kullanmıyordu ve yalnızca randevuyla çalışıyordu. Böylelikle gündelik fotoğrafları, onun yön vermesiyle günden güne ilerleme kaydeden teknisyenler çekiyordu. Bununla birlikte, stüdyonun ününe leke sürmemek için sadece, Doris tarafından seçilen en iyi fotoğrafların altına kırmızı renk "T" damgasının vurulmasına karar vermişlerdi.

Akın akın gelen müşteriler sayesinde para durumları da son derece iyiydi. Tuta çifti artık bütün bir yazı geçirmek üzere Tiomji'lerin villasına bir hayli yakın bir villa kiraliyordu. Milo haftada iki ya da üç kere denize nâzır salonlarında eğlenceli geceler düzenliyor ve geç vakitlere kadar soytarılık ediyordu.

Bütün bunlar boşa çıkmamıştı; Rizkallah bey, İskenderiye Nebi-Daniel Caddesi'ndeki oteline davet etmişti onu. *Tuta ve Oğulları* mağazalarının sahibi Rizkallah, Doris'i soluna oturtmuştu; sağ tarafı ise Yunanistan konsolosunun karısına ayrılmıştı. Milo, zengin kuzeninin mobilyalarından, tablolarından ve ahbaplarından etkilendiği halde, Seyfettin davasıyla ilgili, kimsenin bilmediği gülünç bir anekdotu masada, tam yerine oturtmayı başarmıştı.

Konsolosluk Fotoğrafçısı, Norbert Popinot'nun tavsiyesi üzerine, Kahire'de oturmakta olduğu daireyi ve dükkânı, hayli yüksek fiyatına rağmen satın almıştı. Hemen hemen aynı anda boşalan ortak bir evi de taksitle almıştı. İki binanın birbiriyle bağlantısını sağlamak için iki duvar yıkılmıştı. Doris nihayet hayalini kurduğu stüdyoya kavuşmuştu; malzeme için bir oda, arşiv için iki büyük raf ve üstüne üstlük bir tuvalet odası vardı.

Bir tuvalet masası ve bir de boy aynasının bulunduğu koyu mavi duvarlı tuvalet odasında müşteriler çekimden önce son bir defa üstlerini başlarını düzeltebiliyorlardı. Görünüşlerine fazlasıyla dikkat eden ve bir saç tutamının son anda öbür tarafa atılmasıyla avunmayacak olan beyler tarafından da sık sık ziyaret ediliyordu bu oda.

Milo büyük bir nezaketle “Tuvalet odasına uğramak ister miydiniz?” diye soruyordu.

Evet diye cevap veren müşteriye:

“Haklısınız. Son bir kontrol her zaman iyidir.”

Hayır diye cevap veren müşteriye ise:

“Haklısınız. Kusursuz görünüyorsunuz. Hiçbir şeye dokunmayın,” diyordu.

Bekleme salonundaki masaların üzerine, sedef kakmalı büyük deri albümler koyulmuştu. Beklemekte olanlar, vakit geçirmek ya da bir modelden örnek almak için albümleri karıştırmadan duramıyorlardı. “Aynı Sakakkini Paşa’nın portresi gibi istiyorum,” ya da “Benim bakışım da bayan Avierino’nun bakışı gibi olsun lütfen,” gibi taleplerde bulunanlar da oluyordu.

Milo “Hiç merak etmeyin, tam istediğiniz gibi olacak,” diye fısıldıyordu kulaklarına.

Doris ise gülümsemekle yetiniyordu.

“İnsanlar güzel olmaya çalıştıkça daha beter çirkinleşiyorlar. Onları, kendileri gibi olmaya ikna etmekte güçlük çekiyorum,” demişti İbrahim’e.

“Günlük hayatlarında öyle değiller ki, bir poz odasında, kendilerine yöneltilmiş şu namlunun karşısında öyle olmalarını bekliyorsunuz! Bir fotoğrafçı da, tıpkı dişçi gibi aletini gizlemelidir,” diye belirtmişti şair.

İbrahim, alaycı ve isteksiz görünüşünün altında, Memlûka’nın işine giderek daha çok ilgi gösteriyordu. Bir birincilik ödülü kazanmasını sağlamış olmaktan çok mutlu olduğu ve onu her zamankinden daha fazla çekici bulduğu için, sık sık sorular soruyordu.

“Tıpatıp benzeyen portreler mi yapmaya çalışıyorsunuz?” diye sordu bir gün ona.

“Neye benzeyen? Benim derdim, karşımda duran insanın karakterine, mizacına saygılı olmak. Bir anlamda, ruhunun fotoğrafını çekmek... Ama siz beni büyük sözler etmeye mecbur ediyorsunuz. Bu çok basit, çok basit de...”

Birkaç saniye duraklayıp devam etti:

“Fotoğraf, insanlara genellikle görmesini bilmedikleri şeyleri gösterir. Bu manzara için de böyledir portre için de.”

“Ve siz bunu bir bakışta görüyorsunuz, öyle mi?”

“Elbette hayır.”

Ona, bir örnekle cevap vermek isterdi. İyi ama, çekimden önce, çekim sırasında ve hatta çekimden sonra bile bitmek bilmeyen o gözlemi, kafasını meşgul eden o belli belirsiz hareketleri nasıl anlatabilirdi ki?

“Modelimi poz odasına girmeden önce incelerim her zaman. Bazen, sadece bir başını döndürüş şekli bile bir yığın sözden çok daha fazlasını söyleyebilir. Banyo esnasında çoğu kez, gözümünden kaçan detaylar keşfediyorum. Zaman zaman rahatsız edici de olabiliyor bu. Fotoğraf, insanları, kendi kendilerini göremedikleri şekilde görmeyi sağlıyor. Kişiliklerinin beklenmedik yönlerini ortaya çıkarıyor.

“Netice itibariyle, bu bir tecavüz.”

“Fazla abartıyorsunuz! Diyelim, gözümü makineye dayadığımda, müşterilerime bazen bir anahtar deliğinden baktığımı hissediyorum.”

İbrahim bir kakhaha atıp “Bu benzetme hoşuma gitti,” dedi.

Ve şimdiden “anahtar” kelimesiyle bir kafiye düşünmeye başladı...

Poz odası tanınmayacak hale gelmişti. Doris, Milo’nun eski eşyalarının hepsini bir sandık odasına atmıştı. Eski Roma sü-tununu, dört basamaklı sahte merdiveni, zırh takımlarını, dol-

durulmuş timsahı... Dekor, zevkle seçilmiş sahici mobilyalarla değiştirilmişti ve kocaman bir İran halısıyla daha da güzelleştirilmişti. Poz odasında bir kuyruklu piyano bile vardı.

Biraz piyano çaldığını bildiği gözü korkmuş genç bir bayana "Ben makineyi ayarlarken bir şeyler çalmak istemez miydiniz bana?" diye soruyordu.

Bunun üzerine hanım müşterinin tedirginliği yerini paniğe bırakıyordu. Fakat piyanoda bir şeyler çalıp da tebriklerle karşılanınca, fotoğraf seansı gayet kolay gibi geliyordu ona.

Oskar Tuta, yılda üç dört defa stüdyoya uğrayıp fotoğraf çektiriyordu. İçeri girdiğinde her zaman Doris'i soruyordu.

"Karı nerede? Fotoğrafım çekilecek" diye söyleniyordu otoriter sesiyle.

Gören de hep aynı kadınla ihtiyacını gidermek üzere geneleve geliyor sanırdı. Doris'in canına tak etmişti artık.

Genç kadın. "Sizi son derece memnun edecek yeni bir elemanımız var," diyordu Milo'nun amcasına.

Oskar, homurdana homurdana boyun eğmişti bu çözüm yoluna. Yeni fotoğrafçının talimatlarına uyuyordu ama, on beş dakika boyunca da adamcağızı canından bezdiriyordu.

"Cepheden çekin beni. Evet, tam cepheden, ne sanıyordunuz ya! Ücreti tam ödüyorum ben! Portremi de adam gibi istiyorum, iki gözüm ve iki kulağımla birlikte! Buraya sol kulağımın fotoğrafını çektiirmek için gelmedim. Saatimin kösteğini de iyice gösterin ayrıca. Gözümünden kaçırabileceğinizi sanmayın!"

Göğsünü şişirip, pozunu alıyor ve ağzını kocaman açıp objektife gülümsüyordu. Zavallı fotoğrafçı, bu kadar çarpık dişleri nasıl gizleyeceğini şaşıırıyordu.

Milo'nun anlattıklarından tanıdıkları Oskar Tuta, ailenin genç insanlarının en büyük eğlencesi için, 1 Ocak 1900'de Heluan'a geliyordu. Nonna yeni yüzyılı, altmış kadar davetlinin katılacağı özel bir yemekle karşılamaya can atıyordu.

Oskar Tuta, onunla tanıştırılan küçük yeğenlerini görmezden gelişi ve sert bakışlarıyla, kendi kıymetli varlığından başka bir şeyle ilgilenmiyormuş gibi görünüyordu.

Ne bir merhaba ne de iyi seneler demeden "Senin şu fotoğrafçın aptalın teki!" diye söylenmişti Milo'ya. "Senin yerinde olsam onu o dakika kapıya koyardım."

Konsolosluk Fotoğrafçısı ise yapmacık bir merakla atılmıştı: "Ama amca..."

“Dedim ya, aptalın teki! Üstelik dolandırıcı da! Neden kravattığın fotoğrafı hiç gözükmemesi için çaba sarf ediyor söyler misin?”

Doris, ciddiyetini kaybetmekten korktuğu için, Milo’ya bakmaya cesaret edemiyordu. Ancak, tam arkasında birisi kikir kikir gülünce gruptaki herkes dinmek bilmeyen bir gülme krizine tutuluverdi. Bereket versin ki, Oskar Tuta çoktan yanlarından çekip gitmiş, gardaki faytonların çok az olmasından şikâyet etmek üzere ev sahibesine seslenmişti.

Nonna hayretler içindeydi “Bana yeni yüzyılı görmenin nasip olabileceğine hiç inanmıyordum!” dedi misafirlerine.

Neşesini kaybetmeksizin seksen dokuz yaşına yaklaşan ihtiyar doktor Tuta “Ya ben!” diye cevap verdi.

İhtiyarlar, Kahire’deki birçok salonu gün ağarana kadar yerinden oynatan çılgın geceye katılmamış olsalar da, orada bulunanların en gençleriydiler. O 31 Aralık’ta, yılbaşını her zaman olduğundan daha çılgınca kutlamayı görev bilmişti herkes; yüzyılın başını kaçırmaktan korkarcasına...

İskenderiye’de, *Tuta ve Oğulları* mağazalarının ışıkları gece boyunca açık kalmıştı ve Rizkallah bey, kendine ait bir otelde yüz kişinin davetli olduğu görkemli bir yemek vermişti. Gece yarısı olduğunda, bütün konukların tabaklarında, üzerlerinde “1900” yazan birer madalya duruyordu. “Yeni yüzyıl indirimi” 31 Aralık’a kadar sürecekti. Ünlü kuzen, Kahirelilerin kış ortasında özel olarak İskenderiye’ye gelmelerini teşvik etmek amacıyla başkentin birçok gazetesine ilan vermişti. Tren biletini gösterenlere, bütün reyonlarda fazladan yüzde onluk bir indirim uygulanacaktı.

İbrahim 1900’ü kendince karşılamıştı:

*Kadeh kaldıralım dostlar, ölmek üzere olan yüzyıla
Hugo’nun, Rimbaud’nun, Verlaine’in yüzyılına
Hiçbir asır daha güzel sevinçler yaşatmadı bize
Acımızı unutmak için içelim haydi bir kez daha*

Milo, çevresini saran gençlere yılbaşı gecesini anlatıyordu:

“Richard Tiomji’yi, üzerinde eteklikle farandolü yönetirken görmeliydiniz! Yemin ederim, sabahın dördünde hâlâ dans ediyordu. Nâzırın yeğeni İbrahim’i ise hiç anlatmayayım! O tamamen dağıtmıştı. Bir ara, elinde koca bir çatalla, yemeye karar verdiği Solange Popinot’yu kovalarken görüldü. Kadıncağz gülmekten katılıyordu, yorgunluktan bitmişti...”

Doris, kocasının o geceki taşkınlıklarının ancak bir kısmını hoş görmüş olduğundan, anlattıklarını kaçamak gülüşlerle doğruluyordu. Özellikle Solange’ın tavırlarından rahatsız olmuştu. Fransız kadın, birkaç vals esnasında Milo’ya fazla yapışmıştı ve Milo da onun baş döndürücü dekoltesine karşı hiç de kayıtsız görünmüyordu.

Yılbaşını Yukarı-Mısır’da bir gemide geçiren Maksim Tuta, orada bulunamamasından dolayı özür dilemek amacıyla çok hoş bir mektup yollamıştı Nonna’ya. Fakat kardeşi Alexandre, Heluan’a ailesiyle birlikte gelmişti; ayrıca Alfred Falaki de büyük masanın tam ortasında, doktorun karşısında, etli butlu karısı Anjelin’le birlikte kurulmuş oturuyordu.

Nonna sürekli olarak, üçü de beyazlar giymiş olan Nelly, Gabriel ve Marth’a bakıp “Benim üç küçük bebeğim neredeymiş bakıyım?” diye soruyordu.

Anjelin Falaki yelpazesini sallaya sallaya “*Smala, Smala!* Bana üç çiçeğimi hatırlatıyorlar,” dedi.

Gülüşmeler oldu; iltifat olarak daha iyisi bulunabilirdi. Her biri, devlet memuriyetinde görevli Dabour kardeşlerden biriyle evlenen Rose, Marguerite ve Violette hiç de o kadar güzel değildi. Ayrıca şunu da söylemek gerekir ki, kocaları onları gereğinden fazla onurlandırmıştı! Hepsi de ne kadar çok hamile kalmıştı! Yıllık aile fotoğrafının çekimi sırasında, çocukları neredeyse bir ordu halinde temsil ediliyordu. Ellisini geçmiş olan Rose, Marguerite ve Violette biraz solmuş bir çiçek demeti gibiydiler artık.

Doris'in, kızları için bambaşka hayalleri vardı. En büyükleri olan Nelly, arada bir poz odasında annesini seyrederken, en küçükleri olan Gabriel, oyuncak bebeklerini iyileştirmeye bayılıyordu; hiçbir şey bir gün tıpkı İsis gibi doktor olmaktan alıkoymayacaktı onu. Milo'nun bütün yeğenleri, kuzenlerinin çocukları, Paris Sergi Salonu'nda ödül almış fotoğrafçı kadının giderek artan şöhretinin etkisindeydiler. İçlerinden bazıları, mesela Maguy gibiler, Stanley'nin izinden gidiyor, kendilerini şimdiden kâşif olarak görüyorlardı. Biraz daha uslu olanlar ise, mesela Yoland gibiler, tam aksine, kendilerini evlerine adasalar daha doğru olmaz mı, diye düşünüyorlardı. Tabii, anneler de doğal olarak bu yola sevk ediyordu kızlarını, ne de olsa Doris'i tehlikeli bir bozguncu olarak görüyorlardı.

Albert'in karısı bir seferinde küçük kızına "Haylazlığa devam edersen sonun Memlûka gibi olacak!" bile demişti.

Bu laf Nonna'nın kulağına gitmiş ve çok sinirlendirmişti onu. Bir sonraki pazar günü, Albert'in karısını öpeceğine, gayet soğuk bir şekilde yanağını uzatmıştı ona; sonra da neden yaşına uymayan ve onu şişman gösteren çiçekli elbiseleri giymekte inat ettiğini sormuştu.

Yeni yüzyılın şerefine resmi bir yemek düzenlenmişti. Doktor Tuta, büyük bir ilhamla, mühim tarihi meselelere dalmıştı masada.

"1 Ocak 1800'de, Mısır Fransız işgali altındaydı. 1 Ocak 1900'e geldik, şimdi de İngiliz işgali altında. 1 Ocak 2000'de kimlerin işgali altında olacağını görmek için yüz yıl daha yaşamak isterdim."

Herkes kendince bir tahminde bulunuyordu. Alfred Falaki bir Alman işgalinden korkuyordu. Yoland ve Maguy, Rusya'yı seçmişlerdi. Albert Tuta, ülkeyi yeniden Osmanlı'nın sıkı denetimi altına alabilecek olan Türkiye'nin bir atak yapma olasılığına inanıyordu. Doris ise, önceki gece Seyf'in, limonata bardağını iyice yukarıya kaldırıp "Bağımsız Mısır!" diye haykıarak, şerefine kadeh kaldırdığı bu fikri öne sürdü yeniden.

Richard Tiomji alaycı bir tavırla başını sallamaya başladı. Aynı şüpheciliği paylaşan İbrahim ise dalga geçti: “Bu kadeh kaldırış, en azından her hareketi kabul etmediğini gösteriyor,”

Masaya bir yığın ballı pasta getirilmesinin üzerinden çok geçmemişti ki, Nonna’nın gözleri kapandı ve düşüp bayıldı. Bir anlık panik yaşandı.

Hizmetçi kadınlar panik içinde sağa sola koşuşurken, Anjelin Falaki sürekli “*Ayu! Ölecek... Ölecek!*” diye tekrarlıyordu aptal gibi.

Neyse ki doktor Tuta uzakta değildi. Yetkisini kullanıp müdahale etti; insanlardan kenara çekilmelerini isteyip yengesini üst kattaki odasına taşıttırdı. Doris, Milo’yla göz göze geldi ve o anda kendini ona çok yakın hissetti.

İhtiyar doktor on beş dakika kadar sonra yemek odasına döndüğünde: “Bir şeyi yok,” dedi.

“Aşırı yorgunluktan ya da aşırı heyecandan. Dinlenmeye ihtiyacı var.”

Havayı dağıtmak için, on beş yıl önce, Fleming’deyken, gecenin bir yarısı, kumsalın gerisinde oturan İngiliz uşağı tarafından çağrılışını anlattı. İçeri alındığı odada, ateşi bir hayli yükselmiş olan ve tir tir titreyen sarışın bir delikanlı vardı. Annesi ağlıyordu. Babası Elliot bey tek kelime etmiyordu; asık suratı Buldok köpeğini andırıyordu. Doktor zatürree teşhisi koymuştu; hastaya yakı tedavisi uygulayıp lavman yaptı.

“Yakışıklı bir delikanlı şu William! Biliyorsunuz canım, subay oldu ya hani!.. Sudan savaşına gitmişti. Dört beş yıl önce, Fleming’de, cepheye gitmesine az bir zaman kala rastlamıştım tekrar ona. Evet ya, sahiden de yakışıklı bir delikanlı.”

Doris kızardığını hissetti, herkes ona bakıyormuş gibi geliyordu. Evlenmelerinden birkaç yıl önce meydana gelen ve Milo’nun bilmemesinin imkânsız olduğu bu olaydan bahsedildiğini hiç duymamıştı. Belki de Milo, William Elliot’ın stüdyoyu ilk ziyaretinden sonra bunu anlatmıştı ama, o sıralarda İngiliz subay, portresi renklendirilecek müşterilerden biriydi sade-

çe... Kibarca masadan kalkıp, Nonna'nın başucunda bekleyen kadınların yanına gitti.

Ev sahibesinin yokluğu yemeğin havasını değiştirmişti. Milo'nun kız kardeşleri, meydanı yengelerine bırakmışlar, üst katta endişe içinde bekliyorlardı. Ayme, Joseph, René ve Albert'in karıları birden saygınlık kazanmışlardı; bir oraya bir buraya gidip geliyor, tabakları toplayıp kahve servisine başlamaları için hizmetçilere işaret ediyorlardı. Heluan'da kendilerinden hiç bu kadar emin görünmemişlerdi.

Öğleden sonra bütün çocuklar Nonna'nın odasına girme hakkına sahip olmuştu. Tavanlıklı kocaman yatağında oturmuş, cibinliği kaldırmıştı; çok güçsüz görünüyordu. Komodinlerinin üstünde çeşit çeşit eşya vardı: bir şekerleme kutusu, bir saç maşası... Odanın bir köşesinde, bir taburenin yanına ibrik ve bir de oturak koyulmuştu. Yasak bir bölgeye girdiği hissine kapılıyordu insan.

Biraz önce Doris, kendisi tarafından çekilmiş Nonna'nın fotoğrafının komodinin üstünde, iyi bir yerde durduğunu fark edince şok geçirmişti. Bütün aile bu resmi ya görmüş ya da görecekti bu. Memlûka odadan içeri girdiğinde, yaşlı kadının kırış kırış olmuş yüzü hafif bir gülümsemeyle aydınlanmıştı. Elini kaldırmaya çalışıp ona doğru uzatmıştı.

Yatağın üstünde, muhtemelen uzun zamandır kullanılmayan sararmış bir tespih dolanmış siyah bir haç vardı. İnancı geçiren Milo'nun annesi, Tanrı'yla her zaman uzlaşma sağlayabilmişti.

Arak kadehindeki buzları sallarken "Allah baba beni anlar," derdi bilgiççe bir gülüşle.

Doktor Tuta da onu anlıyormuş gibi görünüyordu. Yenge siyle birçok ortak yönleri vardı, en başta da o soylu havaları, oysa Nonna'nın duvarda resmi asılı olan merhum kocasında da aynı havanın olduğu söylenemezdi herhalde! Sarkık sakalı, patlak gözleriyle Şefik Tuta, bir seyise benziyordu. Onun Milo'nun babası olduğunu düşünemiyordu insan.

Bu biraz bulanık portre, Konsolosluk Fotoğrafçısı'nın, Ezbekiye meydanındaki stüdyosunda ilk çektiği fotoğrafıydı. En küçük oğlunun yerleşme masraflarını karşılayan Şefik Tuta, evi incelemek üzere Heluan'dan gelmişti. Milo, babasını arabesk koltuğa oturtmuş ama baş dayama yeri kullanmaya ikna edememişti onu. Fotoğrafın fonunda, Eski Roma sütununun ucu görölüyordu.

Yeni yıl yemeğini berbat etmekten dolayı çok üzgün olan Nonna: "Güya yeni yüzyıla girmeye can atıyordum, halime bakın!" diye homurdandı.

"Hiç de bir şey berbat etmedin!" diye karşılık verdi doktor Tuta. Misafirlerinin keyfi yerinde. Akşam yemeğine kadar kalacaklarına şüphe yok. Bazıları Tura'daki koşu sahasına bir gezinti yapmak üzere eşekleri getirmeye gittiler. Yanlarına mum almalarını tavsiye ettim."

Doktor Tuta, odadan çıkarken Milo ve kardeşlerini kenara çekti:

"Durumu beni endişelendiriyor. Sağlığına çok dikkat etmesi gerek. Ama, onu yemeklerde içtiği bir kadeh araktan mahrum etmek için hiçbir sebep yok."

Nonna'nın sağlığındaki bozukluk bir yana bırakılacak olursa, 1900 yılı iyi şartlar altında başlamıştı. Ocak ortasında, yirmi ay içinde ikinci kez, saraydan bir süvari eri dükkânın kapısını çaldı. Abdin sarayında yapılacak olan yıllık balo için "Bay ve Bayan Tuta" adına bir davetiye getirmişti.

Milo, Abbas'ın armasının basılı olduğu kalın davetiye kartonunu uzun bir süre ellerinin arasında tuttu. Gururla dolup taşmıştı. Sonraki günlerde, bütün müşterilerine, kendisine bahşedilen bu şerefi çıtlatmak için bir bahane buluyordu.

"Fotoğraflarınız aşağı yukarı on iki gün içinde hazır olacak Labib efendi. Yalnız, hafta sonu uğramazsanız iyi olur, biraz sıkışık olacağız da. Ya evet, saray balosu..."

Her yıl olduğu gibi yine, Kahire kışının en büyük sosyete olayında neler olacağı hakkındaki söylentilere boğuyordu Doris'i.

“Bin üç yüz kişi davet edilmiş. Dikkat! Rasgele birileri değil! Büyük bir titizlikle seçilmiş bir topluluk. Popinot'lara bile davetiye gönderilmedi.”

Kıyafet kiralamak yerine, arada sırada birlikte tavla oynadığı Ermeni terziye gidip en güzel İngiliz kumaşını seçti.

Saraya abone olmuş biri gibi “Her yıl da kıyafet kiralayacak değilim ya!” diye konuştu.

Paris modasından gravürler biriktiren Lita Tiomji derhal Doris'in emrine amade olmuştu ama Doris, hayal gücüyle ünlü olmasını doğrularcasına, balo tuvaletini kendi çizmeye karar verdi.

“Sen çılgınsın hayatım!” diye tekrarlayıp duruyordu Lita.

Mayer'den alınan kumaş ve süsler, bir eskizle beraber aynı akşam terziye bırakıldı. Birkaç gün sonra Memlûka kıyafetini ilk kez prova etti. Boy aynasında kendine bakar bakmaz gülümsemişti; terziyle Lita ise hayranlık çığlıkları atıyorlardı.

Büyük cumartesi yaklaştıkça dükkânda da gerginlik artıyordu. Patronlarının sarayda ne yapmaya gideceklerini tam anlamıyordu ama Bolbol bile az heyecanlı değildi. Bir odadan ötekine koşturup duruyor, küvetlerin yerlerini değiştiriyor, deliler gibi mobilyaların tozunu alıyor ve en ufak bir uyarıya gürültülü bir kahkahayla karşılık veriyordu.

Popinot'lar, arabalarını ve arabacılarını vermek için Tuta çiftine ısrar etmişlerdi. Saat gecenin onu olmuştu ama arabacı hâlâ ortalıklarda yoktu. Milo telaşlanmıştı: tam bir fayton çağırmak üzereydi ki arabaya koşulmuş atlar uyuşuk adımlarla meydana girdiler.

Konsolosluk Fotoğrafçısı “Saraya gidiyoruz!” diye sinirli bir şekilde bağırdı.

“Geçen seferki gibi yani?” dedi sarıklı arabacı.

Gülmekten kendini alamadı Milo. Sahiden de aynı istikametti. O günden bugüne ne mesafeler kat edilmişti!

Abdin Sarayı’nın girişi elektrik ışığıyla pırıl pırıl aydınlatılmıştı. Tam takım giyinmiş bir uşak onlara kapıyı açtı. Fesli gençler güler yüzle davetlileri karşılıyor, hanımların koluna girip çiçeklerle süslenmiş büyük mermer merdivenden çıkarıyorlardı onları.

Doris birinci salona girer girmez sohbetler yarıda kesildi. Göz kamaştırıcı bir güzellikteydi. Hıdivin hediyesi olan kolye gerdanında ışıldamaktaydı ve evliliklerinin ilk yılında Milo’nun aldığı küpelerle mükemmel bir uyum sergiliyordu.

Hollanda baş konsolosu bitişik salonda kadrili idare ediyordu.

“Öne, iki... Hanımlar...”

Kaygan parkenin üzerinde, birbirinden çekici kadınlar, etraflarını saran siyah giysili beyler ve üniformalı Britanya subaylarının ortasında ahenk içinde dönüp duruyorlardı.

“Öne... Dört... Sallanın...”

Farandol halka halka yayılıyordu. Zaman zaman, zincirin başka bir salonun girişine vardığı sırada, bir elbisenin eteği sökülüyor, müziğin arasında bir çığlık kopuyordu.

“Çok güzelsiniz Doris!” dedi Maksim Tuta ve eğilip genç kadının elini öptü.

İskenderiye Feneri’nin başyazarının, bu gala dekoru içinde keyfi yerinde gözüküyordu ama salonu dolduran kalabalığa biraz yabancıydı.

“Bakıp bakıp eğleniyorum, harem gibi, şuraya bakın...”

Soran bakışlarına cevap vermek için, onları alıp üçüncü salonun en dibine, ahşap oyma panolarla korunan bölüme götürdü. Bu meşrafiyelerin arkasından, görünmemeleri şartıyla eğlenceyi seyreden saray kadınlarının cıvıltıları ve gülüşleri duyuluyordu.

Farandol aniden durdu ve hıdivlik marşı çalınmaya başladı.

“Abbas gelmiş olmalı,” diye belirtti Maksim.

Alkışların ardından konuşmalar yeniden başladı. Işıklar, müzik, bu göz kamaştırıcı renkler Doris’in başını döndürmüştü. Sadece bir kerecik Milo’nun kadehindeki şampanyadan sadece bir yudum almasına rağmen, kendini çoktan sarhoş hissediyordu.

“Bu benim fotoğrafçı olmasın sakın?” diye bir ses duydu yanında.

Genç kadın az kalsın sırt üstü düşecekti. Birçok önemli şahsiyetin refakatinde yanına gelen hıdiv, başını eğerek selamladı onu. Doris hemen bir reverans yaptı; uzun zaman önce yatılı okulda öğrenmişti bunu. Fakat, siyah, sade bir *istanbulin* giymiş ve nişanlarından hiçbirini takmamış olan Abbas, dostça, hatta neredeyse samimi bir tonda konuşuyordu.

“Sizin kadar yetenekli birini bu sarayda ağırlamış olmaktan büyük şeref duyarım bayan Tuta. Umarım balodan memnun kalmışsınızdır.”

İskenderiye Feneri’nin başyazarının elini çabucak sıkıp salonda ilerlemeye devam etti. Şaşkınlığından henüz kurtulmuş olan Milo, hıdivin bakışlarını hiç ona çevirmediğini anladığında yüreğinde bir sancı hissetti. Hatta hiç şüphe yoktu ki hıdiv, onun orada olduğunu fark etmemişti bile.

Bu olayın onu ne kadar yaralayabileceğini tahmin eden Doris “Beni dansa kaldırmayacak mısın?” diye sordu kocasına.

Bir hayli yavaş bir İngiliz valsiyle dans ederlerken, başını sevgiyle Milo’nun omzuna yasladı, onun kocası, sevgilisi, hayatının tek erkeği olduğunu bütün dünyaya göstermek istercesine...

Milo, dans bittikten sonra, henüz gelmiş olan İbrahim’in amcasıyla selamlaşmak için Doris’in yanından ayrıldı.

Maksim, tam takım giyinmiş bir garson elinde bir tepsiyle yanlarına geldiğinde “Size bir içki ikram edebilir miyim?” diye sordu Doris’e.

Hemen ardından ekledi:

“Yeniden fethedilen Sudan hakkında fotoğraflı bir röportaj yayınlamayı çok istiyorum. Ancak, yetenekli bir fotoğrafçıya ihtiyacım olacak. Sizin gibi birine...”

Doris gülümseyerek: “Burada bu kadar işim varken mi? Müşterilerimiz aydan aya çoğalıyor. Önümüzdeki hafta laboratuvar için yeni birini alcağız.”

Etrafı fazlasıyla kalabalık olan Lord Cromer’i fark ettiler uzaktan. Büyük Britanya başkonsolosu, nişanlarla dolu bir asker ceketi içinde boğulmak üzere olan, elinin altında bir süvari kılıcı tutan, sakalları çıkmış bir şahsiyetle görüşüyordu.

“Bu Gazi Muhtar paşa, padişahın elçisi,” diye açıkladı Maksim. “Molière’in diline tutkundur. Cromer’le Fransızca konuş-tuğuna bahse girerim!”

Büfe gece yarısı açıldı. Doris, bin bir çeşit yemeğin yer aldığı, damasko örtüler yayılmış bir sıra masa gördü biraz ilerde. Yaprak sarmalarla etli dolmalar, bütün halinde kuzuların yanında duruyorlardı.

Dansçılar, acıkmış olduklarından masalara saldırdılar. Az çok yaşlanmış kadınlar, ağır kadife elbiselerle yürüyememekten şikâyet ediyorlardı. İçlerinden biri, mahmuzları elbisesinin dantelini yırttı diye, genç bir İngiliz subayını az kalsın tokatlayacaktı.

“İzin verirseniz kendimi tanıtayım hanımefendi. Ben Hollandanda başkonsolosuyum.”

Bir eliyle tabağını, bir eliyle de kadehini tutan Doris, kendisine hitap eden elli yaşlarındaki bu zarif beyefendiye gülümsemekle yetinmek zorunda kaldı.

“Olağanüstü güzellikte portreler çektiğinizden bahsettiler. Bana da modellerinizden biri olma şerefini bahşeder miydiniz?”

Yanlarına yetişebilmek uğruna iki kadının ayağını ezip geçen Milo : “Elbette sayın başkonsolos. Bendeniz Emil Tuta,” diye atıldı.

Doris, kordiplomatikten ilk müşterisine bizzat randevu verme zevkini, gözlerinden mutluluk saçan Konsolosluk Fotoğrafçısına bırakmak amacıyla, önemsiz biriymiş gibi bir köşeye büzüldü.

İbrahim, büfenin öbür ucundan el kol hareketleri yapıyorlardu onlara. Yanına gitmeyi başardılar.

“Ne kalabalık! Bir de güya bu saraya çok büyük derler... Kış bahçesini biliyor musunuz?”

Milo, bebekliğinden beri Abdin Sarayı'na gidip gelen biri gibi: “Hayır, sanmıyorum,” diye cevap verdi.

İbrahim, onları kristal tırabzanlı bir merdivenden yukarı çıkardı. Üst kattaki terası boydan boya kaplayan kış bahçesinde, bir yığın göz kamaştırıcı eğreltiotu ve hurma bulunuyordu. Bitki kalabalığı arasında dolaşırken birdenbire prenslerin fotoğrafçısı Jacquemart'la burun buruna geldi; yaldızlı siyah bir kıyafet giymiş olan bir paşayla birlikte ağaçlıklı koridorlarda dolanıyordu. Milo'ya kibirli bir ifadeyle bakıp yoluna devam etti.

“O pislik herifin bizi tanıdığından eminim!” diye bağırıyordu Milo. “Gelecek sefere, yemin ederim ona diyeceğim ki: ‘İyi akşamlar meslektaşım, size müşteri yollayabilir miyim? Ben artık baş edemiyorum da!’”

Aşağı indiklerinde dans yeniden başlamıştı. Orkestra *Mavi Tuna*'yı çalıyordu. Bir Britanya subayı Doris'in önünde saygıyla eğildi. Doris, ikinci salonun pistinde onunla dans etti; ama düşündüğü William Elliot'tı.

Hemen sonra başka bir İngiliz yaklaşıp “Bayan Tuta?” diye sordu; oysa o da tam o sırada Milo'yla İbrahim'in yanına gitmeye hazırlanıyordu.

Yine bir dans teklifi olduğunu sanmıştı ve ‘hayır’ demek üzereydi; fakat subay hemen devam etti:

“Ben Lord Cromer'in çalışma arkadaşıyım. Beyefendi, fotoğrafını çekmenizi arzu ediyor. Gelecek cuma saat on birde sayın Senyörü kabul etmeniz mümkün mü acaba?”

“Cuma on birde mi?” diye şaşırmış bir halde tekrarladı.

“Evet, üzgünüm, baş konsolosun önümüzdeki haftalar boyunca müsait olabileceği tek vakit bu.”

İngiliz subay teşekkür edip kalabalığın içinde kayboldu.

Milo dönüş yolundalarken: “Hayal görmüşsün sen!” diye tekrarlayıp duruyordu.

“Kimmiş o subay? Adı neymiş?”

Doris ne diyeceğini bilemiyordu.

“Lord Cromer’in, tanımadığı bir yere bu şekilde geleceğini düşünmüyorsun herhalde! ‘Cromer’ diye duyduğundan emin misin? ‘Keller’ olmasın sakın? Gerçi Keller lord filan değil ama...”

Doris şüphelenmeye başlamıştı. Subay, “Sayın Senyör” demişti ama... Demiş miydi? Milo’nun ısrarcı soruları, kafasını daha da karıştırmaktan başka bir işe yaramamıştı.

O gece çok zor uyuyabildi. Uykusunda karmakarışık bir rüya gördü; rüyasında Kükedisi’ydi ve William Elliot, birlikte vals yaparken, saraydaki kış bahçesinde gizli bir randevu veriyordu ona... Bahçeye de Nonna’nın odasından geçiliyordu...

Ertesi gün, öğlene doğru getirilen Bayan Tuta adına yazılmış, Büyük Britanya Başkonsolosluğu mührünü taşıyan bir pusulada Lord Cromer’in, gelecek cuma, sabah saat on birde, fotoğrafını çektirmek üzere stüdyoya geleceği teyit ediliyordu.

Kocamı hiç bu kadar telaşlı bir halde görmemiştim. “Müm-kün değil! Onu böyle karşılayamayız!” diye bağırıyordu. Lord Cromer’i, ona yakışır bir biçimde karşılayabilmek için, bütün dükkânı yeniden boyamak niyetindeydi. Lord Cromer’in, daha geçen sene yaptırdığımız duvar dekorasyonumuza hiç de aldırış etmeyeceğini belirterek omuz silktim. Fakat Milo, ille de ünlü müşterisinin gözüne hoş görünmek arzusundaydı. Bir boyacı bulup, vitrini yenilemesini istedi.

Ertesi gün, kan kırmızısı rengini gördüğümde şok geçirdim, ama hiçbir yorum yapmamaya dikkat ettim. Milo, vitrinin renginin pek uymadığını kendi de fark etti ve boyacıya, bunu soluk bir yeşille kaplamasını söyledi.

İş bittiğinde kafasını salladı. “Hayır, bu çok soluk. Laciverde karar verdim.”

Sinirli bir ifadeyle söylendim: “Bu yaptıklarımız gizli saklı değil ki! Şimdi komşular neler oluyor diye merak edecekler!”

“O halde? Daha iyi ya işte! Mısır’ın en güçlü adamının, portresini çekirmek için Emil Tuta’nın stüdyosunu seçtiğini bütün Kahire’den saklayacak değiliz ya!”

İki gündür kafamı kurcalayan başka bir konu daha vardı: Lord Cromer’in stüdyoyu gelmesini Seyf nasıl karşılayacaktı? Bu defa, söz konusu olan, işgal ordusunun fotoğrafçısına başvurmak değildi ki! Durum çok daha ciddiye; stüdyo, İngiliz işgalinin bizzat simgesi olan kişiye hizmet edecekti. Milo ise, “Seyf’in güzel hatırı için kendimizi böyle bir müşteriden mahrum edemeyiz!” diye cevap verdi. “Lord Cromer’e içki olarak ne ikram edeceğimizi düşünsen daha iyi edersin. İçki tabii ya! İçki! Onu rastgele biri gibi karşılayacak değiliz herhalde!”

Çarşamba akşamı, önce davranıp, çekine çekine haberi verdim Seyf’e. Beti benzi atar, hatta kapıyı çarpıp gider diye korkuyordum. Genç adamın yüzünün aydınlandığını görünce çok şaşırdım.

“Ama bu müthiş bir şey! Cromer’le muhatap olabileceğim! İzin verirseniz cuma sabahı stüdyoda hazır bulunabilir miyim?”

“Hayır olmaz!” diye bağırdı Milo. “Rezalet çıkmasını istemiyorum. Lord Cromer benim müşterim. Müşterilerime saygı gösterilmesine çok önem veririm.”

“Rezalet olmayacak, sizi temin ederim. Ona bir soru sormak istiyorum sadece,” dedi avukat.

İbrahim de “Ben de belki Marseillaise’imi söylerim ona” diye atıldı.

“Bana bırakın, bir çözüm buluruz” diye fısıldadım Seyf’e. Sonra da oradaki herkese hitaben:

“Buyurun, sıcak mezelerden alın. Eminim Milo, size saraydaki balo gecemizi anlatmak istiyordur.”

Her şey hazırıldı. Üçüncü kat boya da kurumuştı ve dükkânın cuma sabahı kapalı olacağını müşterilere bildiren bir pano asılmıştı. Bekleme salonundaki, kalabalık eden birkaç koltuk çıkarılmış, daha şimdiden çeşit çeşit içkiler dizilmişti. Bolbol'un giyeceği kırmızı ceket bile –ki bu Milo'nun fikriydi– ütülenmiş ve koridordaki bir askıya asılmıştı.

Fakat kocamın gözüne bir türlü uyku girmiyordu. Akıllı fikri Seyf'teydi. Lord Cromer'in geleceğini öğrenince, genç adamın o kadar büyük bir sevinç göstermesi ona fazlasıyla şüpheli gelmişti. Nasıl bir saygısızlıkta bulunmaya hazırlanıyordu acaba? Milo birdenbire, haykırarak yataktan fırladı:

“Aman Allahım! Bize bir suikast hazırlıyor!”

Yarı uykulu yarı uyanık bir halde “Ne diyorsun?” diye sordum güç bela.

“Bir suikast! Bir suikast hazırlıyor!”

Elimden geldiğince sakinleştirdim onu.

Kahvaltıda, bana tedirginliğinden bahsedince onu tersledim. “Bu gidişle benim işime engel olacaksın. Cromer'in fotoğrafını mahvedeceğim.” Seyf'i bir süre unutup son hazırlıklarla uğraştı.

Bolbol, boğazına kadar iliklenmiş ceketıyla bir panayır cambazını andırıyordu. İkide bir, büyük aynada kendisine bakıyordu şaşkın şaşkın.

Milo, vitrindeki fotoğrafları bir daha düzeltiyor, heyecanlı heyecanlı içeri girip çıkmaya devam ediyordu. Onun böyle dolap beygiri gibi dönüp durması bir sürü aylağı etrafa topladı nihayet.

“Görülecek bir şey yok!” diye bağırdı onlara.

Başka işsiz güçsüzler de yaklaştı. Hatta sarıklı iki adam, bir şeyler olacağı beklentisiyle kaldırıma oturdu; kılık değiştirmiş Bolbol'u görünce de tespih çekmeye başladı.

Milo “Arka avludaki kovaları doldur bana!” diye seslendi ona.

“Ama hepsi dolu ya *beyim!*”

“Boşalt o zaman, budala!”

Daha önceden kararlaştırıldığı üzere, Popinot’lar, Tiomji’ler, Seyf ve İbrahim saat on sularında geldiler. “Sizin burada olmanız, stüdyoya biraz canlılık kazandıracak. Milo’yla ben, Lord Cromer’in karşısında kendimizi yalnız hissetmeyeceğiz sayenizde,” dedim onlara.

Parlak pembe bir gömlek giymiş olan İbrahim, yine her zamanki gibi neşeliydi; İngiliz despotunun elini öpmek gerekir mi diye soruyordu: “Biliyor musunuz, geçen akşam, Lord’un arabasının önünde yürüyen bir seyis ‘*The Lord! The Lord!*’ diye bağırarak ona yol açıyormuş!”

Popinot bize, Cromer’in geçici bir süre için Kahire’de olan bir Avrupalıya “Mısır’da, ülkeyi yönetebilecek durumda on iki tane adam olsaydı, derhal buradan ayrılırdık,” dediğini anlatı. Bu açıklama, Fransız Derneği’nde sertçe eleştirilmişti. Seyf başını salladı, ilk kez bir kızgınlık belirtisi göstermedi. Koyu renk kıyafeti, puanlı kravatıyla iki dirhem bir çekirdekti. Geldiğinden beri onu dikkatle gözetleyen Milo, Seyf’in ceketinin içinde bir silah sakladığına dair hiçbir kabarıklık görememişti.

Lord Cromer’i saat tam on birde bekliyordum. Her ne kadar William Elliot, yerlilere dakikliği öğretmek için daha yapılacak çok şey olduğunu üzülerken görse de, İngiliz işgalinin başlangıcından bu yana saatleri şaşırmıyorduk. Doktor Tuta’nın anlattığına göre, 1882’den önce Kahire’de üç ayrı vakit kullanılmış: demiryolu vakti, köşk vakti, top vakti. Bu sonuncusu, tek güvenilir olanmış.

Kaleden, evleri sarsan kuvvetli bir top atışı duyulduğunda, tam öğle vakti olduğu anlaşılırmış. Resmi davetler için, davetiye kartlarında “saat 9’da, top vaktine göre,” diye belirtilirmiş. İngilizler geldikten sonra bu uygulama kaldırılmıştı. Askeri vakit kural haline gelmiş ve ayrıca çok geç kalan davetliler sonunda davet edilmez olmuşlardı. Ama Britanya Konsolosluğu’ndaki davetlerle ülkenin geri kalanı arasında dağlar vardı!

Emil Tuta ve kurmay heyeti, saat on biri vurur vurmaz

Lord Cromer'in kapıda belireceğini umuyorlardı. Fakat, dükânın kapısı yirmi beş dakika erken açıldı; baloda yanıma yaklaşan İngiliz'di bu gelen. "Bayan Tuta, sayın Senyör sizi konutta bekliyor."

Şaşkınlığımı belirttim, çekimin burada yapılması öngörülmemiş miydi? "Bağışlayın; güvenlik sebebiyle gerekli görülmüş bir tedbir bu. Fotoğraf seansı, Başkonsolosluk konutuna alındı," diye açıkladı.

"Ama malzemelerim olmayacak o zaman!"

"Orada, sizinkine çok benzer malzemeler bulabilirsiniz hanımefendi. Bana aktarıldığına göre, çekimlerinizde Zeiss marka makine kullanıyormuşsunuz. Hem ayrıca, istediğiniz bütün aksesuarları yanınızda getirebilirsiniz. Hepsinin taşınması bizim sorumluluğumuzda olacaktır ve gereken özen gösterilecektir."

On dakika sonra, Milo, kapının önünde bekleyen iki arabadan birine binmek üzere arkamdan geldiğinde, İngiliz kibarca araya girdi: "Özür dilerim bayım. Sadece bayan Tuta konuta bekleniyor. Başka kimseyi götürmemem emredildi." Milo'nun allak bullak olmuş suratını gördüğümde çoktan arabaya binmiştim. Kısa bir an, bu şartlar altında gitmeyi reddetmemin daha mı doğru olacağını düşündüm ama bu fotoğrafı çekme arzum ağır bastı.

Yolda giderken birden paniğe kapıldım. Lord Cromer'in fotoğrafını çekmeyi becerebilecek miydim? Hıdivde hiç böyle bir korku hissetmemiştim; zaten kimliğimin ortaya çıkması endişesi kafamı fazlasıyla meşgul ediyordu. Oysa bu sefer, korkudan başım dönüyordu. Refakatçimden, beni evime geri götürmesini istememe ramak kalmıştı.

Konutun, kraliyet armasını taşıyan hantal kapısı önümüzde açıldı. Nöbetçi askerler asker selamı verdiler. Büyük bir duvar saatinin on biri vurduğu sırada Lord Cromer'in dairesinden içeri girdim. Büyük Britanya başkonsolosu, beni karşılayıp program değişikliğinden dolayı özür dilerken, kafamda düşün-

celer birbirini kovalıyordu hâlâ. Bu soylu altmışlığın bakışlarında olağanüstü bir yoğunluk vardı. Onu görür görmez, yarı profilden çekmem gerektiğini anladım; dazlaklığını ortaya çıkarmamak için de makineyi biraz aşağı indirip bol gölge verdim.

Lord Cromer hıdivin portresinden ötürü beni kutladı. “Majestelerini sempatik göstermeyi başarmışsınız,” dedi, gözlerinde hafif alaycı bir ifadeyle. Londralı bir bankacının oğlu olan bu eski subay, Avrupalı meslektaşları gibi sıradan bir başkonsolos unvanına sahipti ama hiçbiri onun sınırsız, sonsuz gibi görünen iktidarına kanmıyordu. Önce Hindistan’da ve Jamaika’da görev yapmıştı; on altı yıldır da Mısır’da hüküm sürüyordu.

Norbert Popinot içi burkularak: “Bizim Fransız konsolosları sık sık değiştiği halde, kimse Lord Cromer’in yerine başkasını getirmeyi düşünmüyor,” diye belirtmişti. “Eğer bu adam ülkesinde çok meşhursa, kamuoyuna istediği yönü vermeyi iyi becerdiği içindir. Mısır’ın durumuyla ilgili yıllık raporları niye bu kadar reklam yaparak halka açtı sanıyorsunuz?”

Stüdyodaki kadar büyük bir fotoğraf makinesi Cromer’in dairesine yerleştirilmişti. Hareketli bir perde düzeni, bir sürü fon seçeneği sunuyordu. Reflektörlerimi ve stenope-vizörümü çıkarmama gerek bile kalmadı; benimkilere benzer aletler bir sehpanın üzerinde hazır bekliyordu.

Britanya konsolosu, ondan rica ettiğim gibi fazla ışıktan vazgeçmeyi kabul edip, nüktedan bir edayla: “Kraliçe Victoria’dan aşağı kalmayacağım. Majesteleri, Windsor sarayında özel olarak yaptırdığı fotoğraf atölyesinde, doktorunun sözünü dinler gibi itaat ediyor fotoğrafçısına,” dedi.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Lord Cromer’e pek talimat vermeme gerek yoktu. Poz vermiyordu ve gülmek için özel çaba harcamıyordu. Yüzü, hareketsiz olmasına rağmen kaskatı değildi ve kendini olduğu gibi ifade edebiliyordu.

Ayar yaparken modellerimle sohbet etme alışkanlığım olduğundan, herkes tarafından bilinen şiir tutkusuna kendini

adayabilecek vakti oluyor mu diye sordum ona. “Her sabah, Yunan ya da Latin yazarlarından bir sayfa okuyarak başlarım güne,” diye açıkladı ve İlyada’nın on ikinci kitabından en çok sevdiği bölümü okudu.

Rahatlamıştım. Bu sessiz sakin odada, bana Homeros okuyan bu sınırsız güce sahip adamın karşısında, İngilizlerin kassınlığı hakkında söylenenlerden çok uzaktım. “Bizi küçümsüyorlar. Bizi ilkel insanlar olarak görüyorlar,” diye tekrarlayıp duruyordu Seyf. Bir gün, Popinot onu teselli etmek için “Tasalanmayın, bizi de küçümsüyorlar. İngilizlere kalırsa, Afrika Calais’de başlıyor,” demişti.

Lord Cromer’in yüzüne biraz fazla ışık geliyordu. Gidip, camlı kapılardan birinin perdesini yarı yarıya çektim. Son poz çekmeden önce, cesaret edip söyleyiverdim: “Sizinle kısa da olsa bir konuşma yapabilmek için benim yerimde olmaya can atacak Müslüman bir genç adam tanıyorum. Samimi bir vatansever, bir avukat...”

“O genç adamın ismini kâtibime bırakın. Vaktim olduğunda kendisini kabul ederim,” diye cevap verdi.

Bu yaptığım Seyf’i çok duygulandırmıştı ama mülakat talebinde bulunmayacağını bilmemi istiyordu: “Beni, Başkonso-losluk konutuna gidip bilgi alabilmek için yalvaran o gazetecilerden biri zannetmelerini istemem. Eğer bir gün Lord Cromer’le muhatap olacak olursam, Mısır topraklarında olmalı!”

“En güzeli, onunla bağımsızlığına kavuşmuş bir Mısır’da görüşmek olurdu. Fakat bunun için biraz daha sabretmemiz gerekecek.”

Sonradan birçok resimli kitapta görülecek olan Lord Cromer’in portresi, dükkânın vitrininin tam ortasında, Abbas Hil-

mi'nin portresinin yanında yerini aldı. Milo bu ikisini yakınlaştırmayı cesaretle gerçekleştirdiği için havalarda uçuyordu. Hıdiv, kısa bir süre önce, kendisini, yatıyla Rodos'tan ayrılmak ve İngiliz adası olan Kıbrıs'a sığınmak zorunda bırakan padişah tarafından küçük düşürülmüştü. İstanbul tarafından reddedilen, Paris tarafından da hayal kırıklığına uğratılan Abbas, bir de Londra'ya başvurmaya niyetlenmişti. Her an seksen bir yaşına gelmiş Kraliçe Victoria'nın yerine geçebilecek olan Galler prensiyle çok daha iyi ilişkiler kurmak istediği söyleniyordu.

Lord Cromer, fotoğraflar için büyük bir içtenlikle teşekkür etti bana. Milo'nun ısrarıyla, stüdyomuza fotoğrafların satışını yapma yetkisini verip vermeyeceğini öğrenmek için, onları Lord'a kendim götürmüştüm. "Beni olduğumdan daha hoş gösteren bir resmin dağıtılmasına neden karşı çıkayım? Ancak, Mısır'da çok kimsenin portremini satın almak isteyeceğinden şüpheliyim."

Senyör yanıliyordu; bunu izleyen iki yıl boyunca, kırmızı "T" damgalı bu kartpostal, neredeyse hıdivin portresinin satış rakamlarına ulaştı.

Emil Tuta'nın 'Konsolosluk Fotoğrafçısı' unvanına kim itiraz edebilirdi artık? Vitrininde Lord Cromer'in ta kendisi duruyorken, bu unvan bile mütevazı kalıyordu.

Yoldan geçenler aniden durup, konsolosla hıdivin karşılıklı bakışlarını hayranlıkla seyrediyorlardı. Duvardaki küçük bir panoda, iki devlet adamının kartpostallarının, adedi on kuruştan dükkânda satışa sunulduğunu, sayı fazlalaşırsa tarifede indirim uygulanacağını belirten bir ilan vardı. Birçok müşteri, Cromer ve Abbas'ı da ekleyip aile albümlerinin değerini arttırmak niyetiyle iki resimden de sipariş ediyordu.

Emil Tuta stüdyosu, o yıl hiç kuşkusuz, kartpostalın yenisinden doğuşunun öncüsü olmuştu. Adını bile hatırlamadıkları

çok sayıda müşteri, kendi portresinden yüz-iki yüz nüsha sipariş ediyor, adının, soyadının ve adresinin önlü arkalı basılmasını istiyordu. Bu kadar büyük miktarda bir üretim yapabilmek için Milo'nun, Malumyan'a müracaat etmesi gerekmiyordu artık. Kaldı ki o bile talebi karşılayabilecek güçte değildi. Böylece stüdyo, değişken şasili, altı objektifli fotoğraf makinesi gibi, bir sürü yeni parçalarla donatıldı. Yalnızca kartpostal-
ların basımıyla meşgul olacak üçüncü bir yardımcı alındı.

Bir akşam Nobert Popinot, "Albüm yapıp satmalısınız," dedi. "Kapağa 'T' diye damganızı bastırdınız mı, büyük başarı kazanacağınızdan eminim."

Bu fikir Milo'nun çok hoşuna gitti. Tüccar ruhu, gelişme kaydedecek yeni bir fırsat yakalamıştı. Hemen Muski'deki iki basımevine uğradı, onları yarışa soktu, önce biriyle sonra ötekiyle arası bozuldu ve sonunda daha pahalı olana kaldı, hiç olmazsa Katolik-Yunan olmak gibi bir niteliğe sahipti. Birkaç hafta sonra vitrini, nikelajlı dört çiviyle alttan desteklenmiş, iri pütürlü deriden bir albüm süslüyordu. Nar çiçeği ya da Prusya mavisi olarak iki renk seçeneği bulunuyordu; yaldızlı sayfaları ve de yaylı bir fermuarı vardı, fiyatı 89 kuruştı. İlk satışlardan iyi bir sonuç alınması, ertesi aydan itibaren fiyatı arttırmaya teşvik etti onları.

Milo, vitrine aynı zamanda, Alfred Falaki'nin satmakta güçlük çektiği içine fotoğraf konan mücevherlerden de koyma fikrine kapıldı. Tabii bu düşüncesi tam Homeros'a yaraşır bir pazarlığa neden oldu, ancak kahramanların ikisi de bu işten çıkar elde edeceği için sonunda bir çözüm yolu bulundu. Böylece, küçücük resimlerin koyulabileceği gümüş çerçeveler, madalyonlar, broşlar, zincir süsleri ve hatta kravat iğneleri, albümlerin yanındaki yerlerini aldılar.

Para yağıyordu. Her iki üç günde bir, Milo, Bank-ı Osmanî'ye para yatırmak zorunda kalıyordu. Yanına küçük bir körüklü bavul alıyor, yeni işe aldığı arabacısı tarafından bankaya götürülüyordu. Hiçbir şey onu, sürekli olarak dükkânın önün-

de duran ve kimi müşterilerinin hizmetine seve seve sunduğu arabası kadar gururlandırmıyordu.

“Olmaz Lütfü bey! Evinize yayan dönemezsiniz... Hayır bayan Ayrut, ısrar ediyorum.

Arabacım sizi evinize kadar geçirir...”

Gururları okşanan müşteriler, etraflarında bundan bahsetmekten geri kalmıyorlardı ve bu da stüdyo için fazladan bir reklam oluyordu. Yine de Milo, klasik reklam biçimlerine başvurmaktan da geri durmuyordu. Aynı Jacquemart gibi, gazetelerde küçük ilanlar yayınlıyordu: “Emil Tuta Stüdyosu. Konsolosluk Fotoğrafçısı. Her tür portre.” Doris’in karşı çıkmasına rağmen, “Paris Sergisi Birincilik Ödülü” diye de eklemişti.

Artık, çarşamba toplantılarının davetlilerinin, Tuta çiftinin dairesine girebilmek için dükkândan geçip, helezoni merdivende bileklerini burkmaları gerekmiyordu; birkaç ay önce satın alınmış olan ev caddeye bakıyordu. Özel kıyafet giymiş bir sofracı misafirleri karşılıyordu; bu toplantılar dingin ve biraz da resmiyetten uzak olma özelliklerini hâlâ muhafaza etseler de, eskisinden çok daha fazla sayıda davetli geliyordu artık. Bazı yiyecekleri Mathieu pastanesi yapıyordu, diğerleri ise evde aşçı tarafından hazırlanıyordu. İçkileri yine Norbert Popinot seçiyordu ama tek yaptığı, Milo’ya şarabın yılını ve yöresini söylemek oluyor, Milo da bütün bir kasayı olduğu gibi getiriyordu. Seyf gibi alkol almayanlar için de portakal suları, limonatalar, hintkirazları dolaştırılıyordu.

Neredeyse üç kata çıkarılmış dairenin, bitişik iki büyük salonu vardı artık. Duvarları, Kahire’deki bazı evlerin duvarları gibi, çerçevelenmiş küçük fotoğraflarla dolu değildi. Doris sadece iki tane fotoğrafı seçip 16. Louis devrine ait bir konsolun üzerine koymuştu; üç kızının, Fleming plajında büyük hasır şapkalarla çekilen fotoğrafı ve kusurlarına rağmen, Doris’in ilk

çektığı portre olma özelliğini taşıyan Milo'nun gömlek düğmeleri açık poz verdiği portresi.

Bu toplantılar sırasında, ev sahibi Milo yine herkesin hoşuna giden bir canlılık sergiliyordu. Piramitlerin yakınında düzenlenen ve Saxe-Cobourg-Gotha dükünün de hazır bulunduğu *gymkhana*'yı,* “el ele tutuşmuş hanımlar ve beylerin eşek oyunu”nu anlatırken yalnız Solange Popinot değil herkes gözlerinden yaşlar gelene kadar gülüyordu. Milo, misafirlerini pohpohlayarak takdim etmekte ve birbirleriyle yakınlaştırmakta ustaydı. Onun sayesinde, çarşamba akşamlarında bir an bile boş geçmiyordu. Konuşmalar ancak, Solange ya da başka bir bayan piyanoya oturduğunda kesiliyordu. Bazen küçük bir oda orkestrası da çağrılmış oluyordu. Kimi zaman İbrahim kısa şiirlerinden okuyordu, *Marseillaise*'nin bitmesi neyse daha çok vardı.

İsis, çarşamba gecelerinin yeni müdavimlerindendi. Genellikle Maksim olmadan geliyordu ve kendisi için çok önemli olan bir konu hakkındaki görüşlerini dile getiriyordu: köylerde yaşayan kadınların şartlarının iyileştirilmesi. Aylardır, kırsal bölgelerdeki ebelerle temel bilgilerin verilmesi için sağlık idaresinin merkezinde çalışıyordu.

“İngilizler, sünnet yapan berberlere ilk yardım dersleri vermek istiyorlar. Neden olmasın? Ama asıl, ebelerin yetiştirilmesi gerekiyor. Köylerde ebelerin sözüne fazlasıyla itibar ediliyor. Bir tek onlar kadınları on-on beş çocuk doğurmamaya ikna edebilir, o çocukların da çoğu, daha kazma kullanmayı öğrenmeden toprağın altına giriyor zaten” diyordu.

Doris, zamanla dostu olan İsis'e gittikçe daha fazla sempati besliyordu. Ne Solange Popinot'yla ne de Lita Tiomji'yle bu tür sohbetlere girebiliyordu. Her ne kadar İbrahim'le sanat tartışmaları yapabiliyorsa da, bu genç Kıpti kadınla çok daha cesur, çok daha derin ve de çok daha özel konuları paylaşıbi-

*) Eskiden spor oyunları, hayvan yarışları içeren garden parti.

liyordu. Kahire’de kaç kadın birbirleriyle bu iki aykırı kadın kadar iyi anlaşabiliirdi?

Bir gün İsis, “Bir meslek icra etmekle siz de benimle aynı suçu işlediniz,” demişti.

“Ama daha da kötüsü, ben sadece kadınları tedavi ediyorum siz de sadece erkeklerin fotoğrafını çekiyorsunuz.”

“Bu konudan dolayı çok eleştirildim!” diye haykırdı Doris. “Bazen fotoğrafçılığı yasadışı icra ediyormuşum gibi bir hisse kapılıyorum.”

Ve bir an düşündükten sonra ekledi:

“Bir bakıma, size imreniyorum. İnsanlar size bedenlerini iyileştirmeniz için geliyorlar. En azından anlaşılabilir bir şey bu. Oysa, bana gelen insanlar, görünüşlerini iyileştirmemi istiyorlar. Burada bir yanlışlık var.”

Birkaç gün sonra tekrar bu muhabbet açılınca İsis

“Aslında insanlar çalışmamızı hoş karşılamıyor. Bizim şansımız şu, ikimiz de anlayışlı kocalara sahibiz. Böyle davranacak çok fazla erkek yok.”

Doris düşünceli bir ifadeyle, “Bu benim için değil de sizin için daha geçerli şüphesiz,” diye cevap verdi.

O kış gerçekleştirdiği İsis’in portresi, giderek artan dostluklarının bir kanıtıydı. Maksim Tuta’nın karısı, bir sedirin üzerine yarım uzanmış, ellerini ensesinde kavuşturmuş pozuyla, uygunsuz bir ifade sergiliyordu sanki. Yüzü, meydan okuyan bir gülümsemeyle aydınlanmıştı. Onu bu haldeyken ansızın yakalayan fotoğrafçıyla mükemmel bir suç ortaklığına girmiş olduğu hissediliyordu.

Milo, arabası, arabacısı, aşçısı, üç hizmetçisi ve Kahire'nin en iyi terzisi tarafından dikilmiş giysileriyle gösteriş yapıyordu. O matrak, bohem, kapalı kapıları açmak için sadece sevimliliğine ve çenesine güvenen delikanlı değildi artık. Bazen tam bir sonradan görme gibi davranıyordu. Hiç şüphesiz hayata ve kendi kişiliğine karşı hâlâ devam eden o şakacı yaklaşımı sayesinde gülünç olmaktan kurtuluyordu. Aslında, başarının görüntüsü başarının kendisinden çok daha önemliydi onun için.

Köşedeki kahvede üç kuruşuna yaptıkları tavlâ partilerinden hâlâ büyük keyif alıyordu; ama Richard Tiomji'ye karşı oynarken, bir Mısır akçesini nasıl da kibirle masaya koyuyordu! Onu bir de, kızlarının, Kahire'nin en zengin ailelerinden biri ta-

rafından bir tiyatro matinesine davet edildiğini herkesin ortasında anlatırken duymak lazımdı!

“Bütün kodamanlar, temsil salonuna dönüştürülen salonda hazır bulunuyordu. Prens Hüseyin ve Prens Tussun da oradaydı. Üçüncü zil de çaldı ve perde semavi bir manzaraya açıldı. Gabriel bir güvercin rolündeydi. Şeker perisinin yanındayken görmeliydiniz onu...”

Heluan’daki bir yemek sırasında, yine aynı tavırla, Fransız Yardımlaşma Derneği’ndeki kadınların, yıllık kermeslerinde bir tezgâhta durması için Doris’e ricada bulunduklarını anlattı.

“Oyunları Lady Palmer ve Lady Rogers yönetiyordu. Çiçekler, konfetiler ve serpantinler satılıyordu. Yardım parası toplayan kadınlar, bağış kutularını paşalara uzatıyorlardı. Bir tentenin altında üç büyücü Lucifer’le doğrudan bağlantı kuruyordu. On kuruşa, kehanette bulunuyorlardı. İçlerinden en güzel, çok yakında uzun bir seyahate çıkacağını haber verdi. ‘Avrupa’ya mı?’ diye sordum. ‘Cevap için beş kuruş’ dedi *katkuta...* Biraz ilerde, Arap gibi giyinmiş Serione kontu, kendisine sorulan bütün sorulara kafiyeli cevaplar veriyordu. Toplam 700 akçe gelir elde edildi.”

İyi bir kazancın tadını bilen Alfred Falaki “Güzel!” diyerek yorunda bulundu.

Bu yardım satışı hakkında sorguya çekilen Doris pek açık konuşmadı. Aslında bu kermesi biraz gülünç bulmuştu ve bir daha katılmamaya söz vermişti.

Nonna, Milo’ya “Niçin büyücülere gidiyorsun?” diye sormuştu.

Bu soru, birkaç zoraki gülüşle karşılanmıştı. Yılbaşında geçirdiği rahatsızlıktan bu yana, yaşlı kadın artık eskisi gibi değildi. Bazen tutarsız sözler söylüyor ya da öz çocuklarının isimlerini karıştırıyordu. Fakat yine de, eskiden olduğu gibi, düşüncesinin içeriğini öldürücü bir cümleyle özetleyebiliyordu. Milo’nun, hayatta başarı sağlayamayacak kadar değişken huylu olduğunu savunanların aksine Nonna, en sevdiği evladı-

nın bahtının açık olacağına her zaman inanmıştı. Şimdiyse, Milo bu başarıyı elde etmiş olduğu halde, Nonna son derece tereddütlü görünüyordu.

Bazen Milo falanca ya da filanca dünyevi başarısını anlatırken, bundan huzursuz ve rahatsız olan Doris'le Nonna dönüp birbirlerine bakıyorlardı. Birisi mutluluk halesiyle çevrelenmiş, diğeriye ihtiyarlığın karanlıklarına gömülmüş olsa bile, iki kadın hiç bu kadar yakın olmamıştı. Bazen ufak bir hareket bile bunu ifade edebiliyordu; Nonna'nın Doris'e sarılırken, onu sıkı sıkı göğsüne bastırışı ya da genç kadının, kayınvalidesine doğru eğilip alçak sesle, bir portakal çiçeği çayı teklif edişindeki tatlılık...

“Sen bana arak getir, arak. Bu beni kendime getirir,” diye fıslıtyla cevap veriyordu Nonna da.

Çarşamba toplantıları davetlileri Doris'ten genellikle “Memlûka” diye bahsediyorlardı. Bu ismin bütün Kahire'yi dolaşması için Solange'ın, bir Fransız hanım arkadaşının yanında telaffuz etmesi yetmişti. O zamana kadar sadece aile ve yakın dostlar arasında kalmış olan bu prenseslere yaraşır lakap artık herkesçe bilinir olmuştu. Doris bundan büyük keyif alıyordu ve birçokları da onu yüreklendiriyordu. Bu toplantıların da, Popinot'ların ya da diğer Kahireli hatırı sayılır kişilerin verdiği yemeklerin de kraliçesi o değil miydi?

Erkekler onun gözüne girmek için çılgınlıklar yapıyorlardı. Unutulmaz bir maskeli baloyla kutlanan yirmi sekizinci yaş gününü sebebiyle, İbrahim onun onuruna, her biri yirmi sekiz alexandrin'den oluşan yirmi sekiz kıta yazmıştı.

Genç şair, varış çizgisine ulaşmayı başarmış amatör bir maratoncunun yorgun ama memnun gülüşüyle “Sözlükteki bütün kelimeleri kullanmışım gibi geliyor” demişti Norbert'e.

Bir salı sabahı, genç kadının evine, pelesenk ayaklı, kaymaktaşından bir masa getirildi; bir gün önceki toplantıda karşılaştığı bir Musevi antikacının hediyesiydi bu. Ertesi gün, aynı hayranı, Muhammed Ali'nin torunlarından birine ait olmuş

olan gümüş bir kahve takımı ulaştırmıştı. Doris, başka hediye istemediğini belli etmek için bu ikinci hediye alırmaz geri göndermişti.

Doris'e deliler gibi âşık olan İskenderiyeli bir bankacı da, cevapsız kalan ateşli mektuplar gönderiyordu ona. Bu İtalyan, sırf, Darb el-Geneyna'daki ayin çıkışında onu görebilmek umu-
duyla üç ay boyunca her hafta sonu Kahire'ye gelmişti. Sonra-
dan, bütün yönetim kurulunun onu beklediği bir sırada, birkaç
metre ötedeki odasında bileklerini kesmeye kalkıştığı anlatıl-
mıştı.

Memlûka'ya yöneltilen bu ilgi, farklı anlamlara da çekilebi-
liyordu tabii. Onunla poz odasında yalnız kalmak düşüncesi,
erkeklerin rüyalarını ve fantezilerini süslüyordu. Kimileri, poz
odasıyla karanlık odayı birbirine karıştırıyordu, ne umdukları-
nı Allah bilir!

Ona birçok sevgili yakıştırılıyordu; içlerinde Avrupalı bir
konsolos ve hıdiv hanedanından bir prens bile vardı. Ayrıca,
hakkında hiç hoş olmayan dedikodular da yayılıyordu, neyse
ki bunların hepsi onun ya da Milo'nun kulağına gelmiyordu.
İsis'le utanç verici bir ilişki içinde olduklarını telkin eden söy-
lentiler bile vardı. Bu iftiraya bir de kelime oyunu eklenmişti:
İsis ve Doris, "Isidore" olmuştu.

Münasebetsiz ağızlar çeşitli bilmece uydurmak için çaba
gösteriyorlardı "Neden Isidore hiç kocasının yatağında değil-
dir?" Cevaplar gününe göre değişiyordu: "Çünkü hanım işte-
dir" ya da "çünkü iki karpuz bir koltuğa sığmaz"

İsmi belirtmeyen cesur biri, bunları Milo'ya yazılı olarak
bildirmekle iyi bir iş yaptığını sandı. Mektubu okuyan Milo,
korkunç bir öfkeye kapıldı. Bu kez, sonuçlarına katlanan Bol-
bol değil, portresinin banyo edilmesi için ona vaat edilen sü-
reye şaşırarak gibi bir talihsizliğe düşen bir müşteri olmuştu.

"Yanlıı adrese geldiniz!" diye bas bas bağırdı Milo, "Asker
dakikliği arıyorsanız, karşıda, Malumyan'da. Evet, Malumyan,
işgal ordusunun resmi fotoğrafçısı. Subayların fotoğrafını çe-

kiyor, ama emin olun, erleri, paralı askerleri, asıp kesen askerleri hatta asker kaçaklarını bile kabul ediyor.”

Müşteri şaşkına dönmüş bir vaziyette çıktı dükkândan, başına gelenlere bir anlam verememişti.

Milo, bu dedikodunun Jacquemart’ın stüdyosundan kaynaklandığına kesin gözüyle bakıyordu ve mahallenin gözü önünde Fransız’ın yüzünü gözünü dağıtacağına dair tehditler savuruyordu.

Milo’nun yengelerinde, yıllardır bütün piyonlarını birbiri ardına ileri süren, hırstan gözü dönmüş bir Doris düşüncesi oluşmuştu; fotoğrafların renklendirilmesi, dükkânın yeniden düzenlenmesi, Paris Fuarı yarışması... Düşününden beri her şeyi hesaplamış, hatta sırf stüdyoyu ele geçirmek ve şöhrete kavuşmak amacıyla evlenmiş olan bir ikbal avcısıydı o.

Milo, bu acımasız planı yalancı çıkaracak kadar iyi bir yere gelmişti. Karısının gelişimini, keşiflerini, tereddütlerini adım adım izlemiş ve onu alıp dalgayı onunla aynı şaşkınlıkla yaşamıştı. Yine de bu, gitgide Doris’in başarılarını giderek daha çok kıskanmasına engel olmuyordu. Bazen bir akşam yemeğinden sonra, falanca Avrupalı, falanca entelektüel ya da filanca yüksek görevli onunla biraz fazla gevezelik etti veya elini öperken fazla yapıştı diye Doris’e çıkıştığı da oluyordu.

“Ya sen!” diye karşılık veriyordu Doris de. “Bank-ı Osmani müdürünün yeğeniyle dans ederken seni görmedim mi sanıyorsun!”

Genç kadın, mesleki başarısının evlilik hayatlarını alt üst ettiğinin gayet iyi farkındaydı ama zaferin onu alıp götürdüğünü hissediyordu, tıpkı başka insanların talihsizlik için aynı şeyi hissetmeleri gibi; kendi kendisiyle beslenen, önüne geçilemez bir histi bu. Başarı başarıyı getiriyordu. Ve Doris yükseldikçe, Milo ezilmiş olduğu hissine kapılıyordu.

Bir hayli para getiren, hıdiv ve Lord Cromer kartpostalları fikrini ortaya atmakla övünebilirdi kuşkusuz. Stüdyonun fiyat tarifesini, ünüyle orantılı olarak azar azar yükselten de oydu.

Bir kırmızı “T”, Jacquemart imzalı bir portreden daha pahalıya geliyordu. Bu durum Doris’in, stüdyonun temel direği ve simgesi olarak görülmesine engel değildi. “T” fazlasıyla “D”yi andırıyordu.

Karısını eleştirecek pek bir şey bulamadıkça, Milo’nun kıskançlığı çok daha belirgin oluyordu. Doris, bu yükselişinden biraz başı dönse de kendini övmekten kaçınıyordu. Fotoğrafçılıktaki marifetleri ya da yüzünü güldüren başarıları konusunda açıklama yapma işini başkalarına bırakıyordu. Önünde sonunda herkes her şeyi öğreniyordu ve bu da, kendi ağzından çıkabileceklerden çok daha etkili oluyordu... Eğer eltileri biraz daha zeki olsalardı, işte o zaman, bu mütevazı görünüşün arkasında saklı büyük kişisel tatminleri ortaya çıkarabilirlerdi.

Bununla beraber, ün ve başarı, kendi zevkine göre eserler gerçekleştirmenin verdiği keyif kadar ilgisini çekmiyordu genç kadının. Her portreye bütün varlığıyla ve hep aynı heyecanla başlıyordu.

“Fotoğrafçı, modeline duygularını aktarır; seans süresince, silahlıymış gibi ona egemen olur. Çok kuvvetli, çok şaşırtıcı anlardır bunlar. Benim fotoğraflarım –iyi çekilmiş olanları elbette– onları çekerken hissettiklerimi ifade ederler. Hemen hemen birer otoportredirler.”

Bir perşembe günü, öğleden sonra, Doris evinde kızlarıyla beraberken, İtalya başkonsolosu, -keçi sakallı bir kamburdükkâna uğradı. Milo büyük ilgi göstererek, randevuya gerek kalmadan hemen bir fotoğrafını çekmeyi teklif etti.

“Sizinle bizzat ilgileneceğim,” dedi abartılı bir tavırla.

“Çok nazıksınız ama fotoğrafımın bayan Tuta tarafından çekilmesini isteyecektim ben.”

Milo, dudağının titremesine elinden geldiğince engel olmaya çalışıp Doris’i çağırmaya gitti.

O akşam, önemsiz bir şeyi büyütüp gereksiz bir kavga konusu haline getirdi.

“Randevu ajandanı poz odasında bırakmışsın. Aramadığım

yer kalmadı. Buna dayanamıyorum! Bu şartlar altında çalışmam artık!"

Doris, bu öfkeyi yorgunluğuna verip, fazla üstünde durmadan özür diledi. Milo bir süredir asabi ve alingan olmuştu, pire için yorgan yakıyordu. Son haftalarda iki kere Bavaria bara gidip uğursuz Ernest Zahlaui ile beraber içmişti. Sarhoş olmamıştı ama eve döndüğünde biraz çakırkeyifti. Doris, kavga kopmasından çekinerek ona çıkışmaya cesaret edememişti.

Ertesi akşam Milo onunla tek kelime konuşmamıştı.

Doris sinirlenmeye başlamıştı; "Hadi ama, neyin var senin?" diye sordu.

Milo buz gibi bir sesle: "İtalya başkonsolosunun fotoğrafı hiç iyi olmamış," diye cevap verdi.

"Bir portre daha çekmeyi teklif etmemiz gerekecek, ücret almadan."

Memlûka hiç sesini çıkarmadı. Kendi yaptıklarına karşı son derece acımasız olan Doris, aksine keçi sakallı adamın fotoğrafından çok memnun kalmış ve onun o muzip bakışını ortaya çıkarabildiği için de çok sevinmişti. Kamburluğu, bu portrede ortadan kalkıyordu. Konsolostan, koltuğun arkasına yaslanıp vücudunu öne doğru eğmesini istemişti; bu pozisyonda, herhangi bir kişiden daha kambur görünmüyordu.

Milo aynı üslupla devam etti: "Herkes hata yapabilir. Konsolosluğa gidip durumu açıklayacağım. Beyefendi anlayacaktır."

"Ama o fotoğraf..."

Milo birden öfkeyle patladı:

"O pisliğin altına imzamı atmamı beklemiyorsun herhalde!"

Doris şaşkınlıktan donakalmıştı, neredeyse ağlayacaktı. Milo ona asla bu şekilde hitap etmemişti. Tek kelime etmeden çıktı Doris.

Bu Milo'nun geçirdiği ilk buhranı değildi. Ne zaman Doris stüdyoda önemli bir girişimde bulunsa ya da ne zaman parlak bir başarı kazansa, Milo tuhaf davranıyor, kâh alaycı kâh kırıcı ve hep içine kapanık oluyordu. Ancak hemencecik öpücükler, gülüşmeler, gözyaşları ya da dokunuşlar arasında birbirlerine kavuşuyor, bir bütün oluyor ve yeniden belli bir dengeyi yakalıyorlardı. Bir süredir bu denge bozulmuştu; Doris de bunu yeniden kuracak güçte değildi.

Bu konuyu birisiyle konuşmak ihtiyacını duyan Doris, İsis dikkatli ve anlayışlı bir dinleyici olmuştu. Doğrusunu söylemek gerekirse bir dinleyiciden çok daha ötesiydi; çünkü genç Kıpti kadın da yarım ağız, kocasının Nada Mancelle ile olan ilişkisinden dolayı ne kadar acı çektiğini ifade edip içini dökmüştü. Doris onu dinlerken, aslında kendi sıkıntılarının mutlak olmadığına karar verdi; nihayet mesleğinden kaynaklanıyorlardı sadece. Eğer Milo'yla aynı mesleği icra etmeseydi bunlar olur muydu?

Milo, Doris'i hak ettiği gibi kutlamamıştı. Örneğin Paris Fuarı ödülünden sonra, sadece İbrahim'in bu gizli teşebbüsü, dâhiyane fikri, becerisi hakkında yorumlar yapmış, jüriyi hayran bırakan fotoğrafın üstü niteliğini görmezden gelmişti. Sanki birincilik ödülünü İbrahim almıştı. Fakat asla, karısının çalışmalarıyla bu seferki gibi alay etmemişti.

İtalya konsolosu ertesi sabah dükkâna uğradı. Portresinden çok hoşnut kalmış görünüyordu, öyle ki, üç yüz adet kartpostal siparişi vermişti. Birlikte geldiği karısı, hafta içi bir randevu ayarlaması için Doris'e yalvarmıştı; öğle yemeği saatinde bile gelip poz vermeye hazırды.

Keçi sakallı adam "Ayrıca sizi bay Tuta ile birlikte, bir akşam operaya, kendi locamıza davet etmekten mutluluk duyarız," demişti.

Fotoğrafı hakkındaki endişelerinden kurtulmuştu ama kocasının tutumundan ötürü iyice şaşkına dönmüştü. Milo'nun daha başka vukuatlarını anımsıyordu da şimdi, tabii o zaman-

lar bir anlam verememişti bunlara. Örneğin, İskenderiye’de, Hotel-Casino San Stefano’da yapılan ilk fotoğraf sergisine katılmayı tuhaf bir biçimde reddetmişti. Jacquemart başta olmak üzere Mısır’ın bütün büyük stüdyoları listede vardı. Hıdiv, iftihar ettiği Montazah’taki malikânesinden manzaraların da yer aldığı bu serginin açılışını bizzat gerçekleştirmek niyetinde olduğunu açıklamıştı. San Stefano müdürlüğü, Emil Tuta’ya son derece nazik bir davetiye mektubu göndermişti. Daha birkaç yıl önce, bisiklet süsleme yarışından sipariş koparabilme umuyla Casino’nun önünde tripodunu açıp bekleyen biri için ne büyük bir rövanştı! Memlûka’nın eserleri, kesinlikle bu serginin odak noktası olmayı hak edecek nitelikteydi, üstelik Paris *Le Temps* gazetesi, Kahire’deki muhabirinin imzasıyla, onu göklere çıkaran ve Mısır basınında geniş yer bulan bir yazı yayınlamıştı. Ama zaten Milo’yu yıldırان da bu tahmini başarı değil miydi?

Kendini göstermenin en iyi yolunun San Stefano’ya katılmamak olduğunu savunuyordu; stüdyoları tarafından sergilenecek fotoğraflar, birçokları arasında kaynayıp gedecekti. Birkaç ay sonra, sadece Doris’in eserlerine ayrılmış özel bir sergi düzenlemeleri daha iyi olurdu.

Bu görüş, gerekirse savunulabilirdi; buna karşılık İtalya konsolosuyla ilgili meselenin haklı görülecek bir tarafı yoktu ve Doris bunu hazmedemiyordu. Fakat bir açıklama yapmasını isteyemeyecek kadar da gururluydu. Milo’ya kartpostal siparişini bildirmesi yeterdi.

Milo, haberi alır almaz, “Üç yüz mü?” diye tepki vermişti. “Bu İtalyanlar da amma kadın düşkünümüşler!”

Milo, biraz hasta olduğu bahanesiyle gelecek çarşamba toplantısını iptal etmişti. Pek de öyle hasta gözüküyordu. Ertesi gün Solange Popinot, önemli bir şeyinin olmadığından emin olmak için dükkâna uğradı. Bolbol, el kol işaretleriyle, beyefendinin kahvede tavla partisinde olduğunu, hanımefendinin de poz odasında bir müşteriyle meşgul olduğunu anlattı. Solange dükkândan çıktığında kaldırımında Milo'yla karşılaştı; Milo'nun yüzü gergin gözüküyordu. Onun sağlığından endişe etti Solange. Milo birdenbire gerçekten hasta hissetti kendini.

On beş dakika kadar sonra, meydanın köşesindeki Mathieu pastanesinde bir masaya oturmuşlardı. Milo, fazlasıyla kara bir tablo çizerek, fotoğrafçılığa ilk başladığı yıllarda karşılaştı-

ğı güçlükleri anlattı. Kışın laboratuvarında tir tir titrediğini, gecelerini hep orada geçirdiğini anlatıyordu. Etrafa yayılan eter onda baş dönmesi yapıyordu. Levhaların banyo edildiği kutudan yükselen cıva buharı yüzündense az kalsın kör oluyordu... Yazın da, poz odasının camlı çatısı altında boncuk gibi ter döktüğünü söylüyordu. Havayı biraz serinletmek için, odanın ortasındaki bir küvetin içine büyük bir buz kitlesi koymak gerekiyordu. Bu boğucu sıcak onda çarpıntıya sebep oluyordu... Milo, müşterilerinin portrelerine yaptığı gibi, fotoğrafçılıktaki ilk yıllarının hikâyesine de rötuş yapıyordu. Anlatılanlar gerçek olmasa da, kulağa doğruymuş gibi geliyordu ve inanmaktan başka çare kalmıyordu.

Solange, daha altı yıl önce, ilk görüşmelerinde onu büyülemiş olan pes titreşimli bu yumuşak sese kendini kaptırdı.

Garson bir çaydanlık daha getirdiğinde “Ateşiniz var gibi,” dedi Solange.

“Kendimi daha iyi hissediyorum. Sizin sayenizde,” diye cevap verdi Milo, ona yumuşacık bir bakış yönelterek.

Bu sohbeti ertesi gün, öğleden sonra, aynı yerde sürdürmeye karar verdiler.

“Eğer hasta olursanız, bana haber vermenize gerek yok. Her halükârda buraya gelirim, benim için de bir gezinti olur. Sizi on beş dakika içinde burada göremezsem, anlarım...”

Ertesi gün Milo, Mathieu pastanesine on dakika erken gidip bir masaya oturdu. Solange da fazla gecikmedi; neşeliydi, parfüm sürünmüş, göğsünü cesurca saran pembe bir elbise giymişti.

Milo, onu karşılamak için ayağa kalkarak “Hint çayı mı, dünkü gibi?” diye sordu.

Sipariş verdikten sonra, Milo, meslek yaşamındaki, ilk karanlık odada fotoğraf banyo etme macerasını, duyarlı levhanın üzerinde bir türlü görünmeyen babasının portresini anlatıp

Solange'ı kahkahalarla güldürdü. Dozunu yanlış ayarladığı banyolardan, devrilen küvetlerden bahsetti... Solange'ın genizden gülüşünde son derece şehvet uyandırıcı bir şey vardı.

Milo, sonra da Cizvit kolejindeki ilk sınıf fotoğrafını anlattı. Rakip okulu sayılan Hıristiyan Okulları Rahipleri'nin eski bir öğrencisi olmak gibi bir şanssızlığa sahip olduğu halde, büyük bir yüzsüzlükle okulun kapısına gidip hizmet teklifinde bulunmuştu.

Bir din adamı, çatlak sesiyle: "Bizim zaten bir fotoğrafçımız var" diye karşılık vermişti ona.

"Evet ama ona para ödüyorsunuz," demişti Milo.

"Elbette. Niye sordunuz?"

"Size ben öderim."

Kendisini hayretle dinleyen adama, beylik taslayarak "Size fotoğraf başına bir akçe öderim, sonra da siparişler için ailelerle anlaşırım. Ayrıca, kolejin ihtiyaçları için beş kopyasını da ücret almadan size veririm."

Milo'ya küçük sınıfları vermişlerdi.

Solange Popinot'nun, çay fincanını tutup dudaklarına götürerek tombul eli büyüleyiciydi. Milo, o eli öpmek için yakıcı bir istek duyuyordu. Konuşmaya devam ederken, parmağıyla Fransız kadının bileğine hafifçe dokundu. Solange ürperdi ama itiraz etmedi. Milo cesaretlenip masanın altından, dizini onun dizine yaklaştırdı. Solange gözlerini yere indirdi.

Alçak sesle konuşuyorlardı şimdi. Sohbetleri susmalarla ve kısıp kısıp gülüşlerle kesiliyordu.

Kısa bir süre sonra, Solange, New Hotel'da bir odada gizlice onunla buluştu. Hem şehrin göbeğinde hem gündüz gündüz korkusuzca buluşmaları, birbirlerine duydukları arzuyu daha da artırıyordu. Milo, kendisini şaşırtan bir kolaylıkla Solange'ın elbisesinin bağcıklarını çözdü. Solange, korsesini kendi

elleriyle açarak eşsiz beyazlıktaki göğüslerini ortaya çıkardı. Milo, ellerine inanamıyordu; okşayışları altında inleyen gerçekten bir Fransız'dı, Fransa'da doğmuş bir Fransız. Onu yatağa kadar taşıdı.

Solange, toplum içindeyken patlayacak bir volkan gibi görünüp, yatağın mahremiyetine girince tüm ateşi tuhaf bir biçimde sönen kadınlardan değildi; Milo'nun esmer vücuduna yapışıp onu bacaklarıyla sardı, zevkten kendinden geçip uzun uzun inilti çıkarırdı. Bu birleşmeyi sahici çığlıklarla sona erdirip, kan ter içinde, yarı baygın bir halde yatakta kalakaldı.

Solange'ın çığlıkları kapıdan duyulmuş muydu? Biraz zaman geçip de odadan çıktığında koridorda karşılaştığı kat hizmetlisinin, kendisine tebrik ediyormuş gibi baktığını hissetmişti Milo. Belki de isteklerinin gerçekleştiğini sanıyordu.

Bu olayı izleyen günlerde, Doris, Milo'nun ortalıkta pek görünmediğini, varlığıyla yokluğunun bir olmaya başladığını hissetti. Saatlerce kahvede kalıyor, yerine asistanlardan birini bırakıyordu. Öğle ve akşam yemeklerinde eve ayak basıyordu ve konuşması da bir takım homurtular çıkarmaktan öteye gitmiyordu.

Kızları bu ortamdan zarar görüyordu. Marthe'ın kasılmaları yeniden başlamıştı, birdenbire bilincini yitirip birkaç saniye öylece kalıyor, sonra da hiçbir şey olmamış gibi kendine geliyordu.

Doris "Babasının dikkatini çekmeye çalışıyor," demişti İsis'e.

Sekiz yaşına girecek olan Nelly, Milo'nun ona neden poz odasına girmeyi yasakladığını anlamıyordu; oysa asistanlar bazı fotoğraf seansları sırasında bir köşede oturmasına izin veriyorlardı. Babasının bu yüz seksen derecelik dönüşüne şaşırıyordu, çünkü Milo ona şimdiye kadar bir şey yasaklamamıştı.

Fakat yine en çok etkilenmiş gözüken, en küçükleri olan Gabrielli'di.

Bir sabah "Babam niye üzgün üzgün gülüyor?" diye sormuştu annesine.

Doris, onunla göz göze gelmeye dikkat ederek, "Saçma sapan konuşma!" diye cevap vermişti.

Milo, karısına kaba bir şekilde hitap etmeyi alışkanlık haline getirmişti. Bazen en ufak bir şey için bile öfkeleniyordu; fazla sıcak bir yemek, iyi kapanmamış bir kapı... Ama bu tuhaf davranışlarının gerçek sebeplerine dolaylı yoldan bile olsa değinmelerine fırsat tanıyacak her türlü konuşmadan kaçınıyordu. Geceleri yataklarına çekilince de, bulaşıcı hastalıktan korkar gibi, Doris'ten uzak durmaya özen gösteriyordu. Zaten son aylarda dokunuşları da, var mı yok mu belli olmayan bir erkeğin dokunuşları gibi cılız kalmıştı. Doris artık pek tatmin olmuyordu. Sadece ona yaslanıp, gerisini düşünmeden, ellerini saçlarında gezdirmek istiyordu. Evliliklerinin ilk yıllarında, sabah güneşle dolan yataklarında tembel tembel yattıkları zamanlardaki gibi...

Sese kulak kabartıp, "Aşağıdan çağırıyoruz," derdi. "Bu Bolbol galiba. Bir müşteri gelmiş olmalı," derdi.

Milo da onu boynundan öper, "Müşteri tekrar gelir," diye cevap verirdi. "Eğer gelmezse gerçek bir müşteri değil demektir. Oskar amcama baksana, her zaman geri geliyor."

Doris'in, bütün bunları Lita'ya anlatması imkânsızdı. Çocukluk arkadaşı, aşk oyunlarına karşı tiksinti olmasa bile ilgisizlik duyuyordu. Gözü kapalı doğum yapmış şu bakire-analardan biriydi o da. İsis ise bu konuları, bir doktor doğallığıyla

ama aynı zamanda tatminsiz bir kadının yoksunluk duygusuyla ele alıyordu. Doris'i dinliyor ve anlıyor fakat ona herhangi bir çözüm öneremiyordu.

Ertesi salı, öğle yemeğinde, Milo tanınmayacak bir haldeydi; dudakları titriyor, gözlerinden kan fışkırıyordu. Doris, dükkânda olup bitenleri tahmin bile edemezdi.

Yeni bir müşteri gelmiş ve dükkândan içeri girdiğinde saf saf sormuştu:

“Memlûka dedikleri siz misiniz?”

Her zaman taşı gedğine oturtmasını iyi beceren Milo'nun ağzı bir karış açık kalmıştı. Birdenbire, bazılarının onu nasıl gördüğünün farkına varmıştı: demek ki, Memlûka'nın kocası, ortağı ve gölgesinden başka bir şey değildi. Onun valizlerini taşıyan bir köle... Müşteriye cevap bile vermeden yanından ayrılmış, küçük terasta tek başına volta atmaya gitmişti.

Sofracı, ana yemeğin servisini yapıp odayı terk ettikten sonra Doris, sessizliği bozmak için çocuklardan bahsetti. Nelly daha şimdiden gelecek yaş gününü hayal ediyordu ve hediye olarak, taşınabilir bir fotoğraf makinesi istiyordu. O kadar kocaman bir şey almaları söz konusu değildi tabii, ama genç kadın, bazı dalgacıların fark edilmeden fotoğraf çekmek amacıyla yeleklerinin içine yerleştirdikleri şu flaşlı, enstantane obtüratörlü makinelerden bir tane alsalar işini görür mü diye soruyordu.

Milo bunu duyar duymaz bağırıp çağırmaya başladı:

“Madem o kadar anlıyorsun, neden fotoğraf çekmeye yaran bir tabanca almıyorsun? Kızımın bir sürtük olmasını istemiyorum!”

Doris şaşkınlıktan donakalmıştı.

“Ona dikiş dikmeyi öğretsen daha iyi edersin! Evet evet, dikiş! Sonra da yemek pişirmeyi öğretirsin. Kocası pislik yemek zorunda kalmasın diye.”

Doris peçetesini katlayıp tek kelime etmeden kalktı. Milo da ani bir hareketle ayağa fırladı.

“Nereye gidiyorsun? Masayı terk etmen için sana izin vermedim.”

Doris yine sesini çıkarmayıp uzaklaşmaya çalışırken Milo üzerine atılıp şiddetle kolundan çekti.

“Bırak beni!” diye söylendi genç kadın. Milo bunun üzerine üç defa var gücüyle tokatladı onu.

Doris serseme dönmüştü; birkaç saniye öylece kaldı. Sonra da koşup odasına kapandı. Kapıya yaslandı; bütün vücudu tir tir titriyordu.

Kocasından asla böyle bir hareket beklemezdi; ne de başka birinden. Yatılı okuldayken, yaptığı bir terbiyesizlik yüzünden, Mère Maire des Anges’ın ona tokat atmaya kalkıştığı gün öyle bir çılgılık atmıştı ki, rahibe öfkeyle kapıyı çarpıp uzaklaşmıştı.

Doris tuvalet masasının aynasında kendine baktı. Alt dudağı kanıyordu. Ağzı kırmızıya bulanmış, kocaman olmuştu. Tıpkı resimdeki gibi... Eli titreye titreye, dudağına bir parça pamuk bastırdı. Sonra da kedinin ağlarken görmemek için başını çevirdi.

Milo, öğleden sonrasını kahvede, tavla arkadaşlarıyla birlikte geçirdi. Keyfi yerindeydi, bir yükten kurtulmuştu sanki. Birinci partiyi kaybetmesi onu hiç de üzmedi. Hatta, böyle bir şans yakaladığı için karşısındakini kutladı bile.

Bolbol, saat dörde doğru onu çağırmaya geldi çünkü bir müşteri dükkânda onu bekliyordu.

Milo, “Asistanlardan biriyle görüşün! Daha partimi bitirmedim,” diye tersledi onu.

Kötü başlamış bir partiydi; kaybedeceğı ve en azından bir kere daha oynayacağı kesindi. Ancak bu onun, arkadaşına hileli taşlarla oynamayı nereden öğrendiğini sorup dalga geçmesine engel değildi.

Bolbol, kırk dakika sonra tekrar geldi; bir kahkaha patlatıktan sonra, önemli bir müşterinin geldiğini ve hatalı bir baskıdan dolayı şikayetçi olduğunu söyledi. Milo sinirlendi:

“Beni rahat bırak artık! Karım ilgilense ya!”

Düşüş gelmesini bekler gibi sert bir hareketle zarları attı. Yine tutturamamıştı. Esaslı bir küfür savurdu; masanın etrafına doluşmuş kişilerin gülüşmelerle ve homurtularla karşılık verdiği gerçek bir tavla küfrü.

Bolbol, yüzünde şaşkın bir ifadeyle üçüncü sefer geldiğinde çoktan hava kararmıştı. Milo az kalsın tavlayı suratına fırlatacaktı ki Bolbol kem küm ederek: “Hanımefendi gitti...” dedi.

Evde alışılmadık bir sessizlik hüküm sürüyordu. Yatak odasının dolabı açıktı ve yarı yarıya boşaltılmıştı. Tuvalet masasının üstünde duran bütün şişeler yok olmuştu. Hizmetçiler, Milo’ya gözyaşları içinde, hanımefendinin, bütün eşyalarını sandıklara doldurduğunu sonra da bir fayton çağırdığını anlattılar. Üç kızını da yanına alıp gitmişti.

Doris yalnızca kişisel eşyalarını ve çocukların eşyalarını almakla kalmamış, sandıkların yerleştirildiği ikinci bir faytona, artık sadece yazları Fleming’de kullanılan dış çekim makinesini de yükletmişti.

Maksim Tuta’nın bürosundan içeri girer girmez “Sudan’a gitmeye hazırım” demişti.

İskenderiye Feneri’nin yazı işleri müdürü neye uğradığını şaşırılmıştı.

Memlûka: “Bir akşam bana bunu telkin etmiştiniz oysa” diye belirtti.

“Evet, doğru... Ama bunu sizin yapabileceğinizi düşünmüyordum.”

“Yapabilirim.”

“Peki tek başınıza mı gideceksiniz?”

“Evet.”

Maksim Tuta başka soru sormadı, sadece, gazetesi için bir ilk olacak fotoğraflı bir röportaj gerçekleştirebilmekten çok mutlu olduğunu açıkladı. Omdurman’ın düşüşünden beri, yeni İngiliz-Mısır yönetimi hakkında birçok makale yayınlanmıştı. Diğer gazetelerin okuyucuları gibi, *İskenderiye Feneri*’nin okuyucuları da, Hartum’un yeniden imarıyla ilgili birkaç fotoğraf görmüştü ancak bunlar son derece değersiz belgelerdi. Onlarda eksik olan şey bir sanatçının bakışıydı.

Maksim duvarda asılı olan iki gravürü işaret etti.

“İsmailiye, ilk röportajım. Gazeteci bile değildim o zaman ve bir takma adla yayınlamak zorunda kalmıştım... Şurası, yıkıntılar altında kalan İskenderiye’deki Konsolosluklar Meydanı. 82 bombardımanı sırasında orada bulunma şansına sahip oldum. Bu sefer beni işe almak zorunda kaldılar... *Fener* bir süre sonra Kahire’ye gelip yerleşti ama herkesin tanıdığı ismi muhafaza etti. Beş yıl sonra, yazı işleri müdürü olmuştum, hem de Avrupalı olmadığım halde.”

Maksim Tuta’nın, aile tarihinin bir parçası olan hayat hikâyesini Doris elbette biliyordu. Kocasının kuzeni, ona yeni bir şey anlatmadığının farkında olmalıydı. Maksim’in, onu rahat ettirmek veya düşünmek için zaman kazanmak amacıyla böyle davrandığı sonucuna vardı.

Doris “Benden ne bekliyorsunuz?” diye sordu ona.

“Belirli bir şey değil aslında... Kısacası, fotoğrafını çekmeye değer bulduklarınızı. Uzmanlık alanınızdan çıkıp portre dışında bir şeyler yapmanız gerekecek.”

“Benim için bir değişiklik olur.”

“Ama örneğin bir Wingate portresine de hayır demem tabii!..”

Slatin Paşa’nın firarını hazırlamış olan, Kahire’deki Britanya istihbarat servisinin eski şefi Sir Reginald Wingate, kısa bir

süre önce Mısır ordusu serdarlığına ve Sudan genel valiliğine atanmıştı. Boerlere karşı yapılan savaşı idare etmesi için Transvaal'a çağrılan Lord Kitchener'in yerine geçmişti.

"Bütün askeri ve sivil güçler Wingate'in avucunun içinde. Kimse, Mısır ve İngiltere'nin Sudan üzerindeki ortaklaşa egemenliğine kanmıyor. Bu, Britanyalıların, Mehdi'ci ülkeyi bal gibi ilhak etmelerini örtbas etmek için uydurdukları bir formül. Ama oraya vardığınızda biraz karışıklıkla karşılaşma ihtimaliniz var. Sudan 14. Alay'ının isyanından bahsedildiğini duydu-nuz mu?"

Başını hayır anlamında salladı. Maksim, bunun üzerine, Hartum'da bir İngiliz komutanının, iki üç adamı Nil'e atmayı uygun görüp onları yüzmeye zorladığını anlattı. Bu yöntem, isyan çıkaran askerlerin pek hoşuna gitmemişti.

Daha sonra Maksim, genç kadınla, Sudan'da ele alabileceği fotoğraf temaları hakkında konuştu. Doris'e güvendiği açıkça belli oluyordu; böyle bir imzanın, gazetesini ayrıcalıklı kılacağına kesinlikle inanıyordu.

"Olay mahallinde, yardıma ihtiyacınız olmayacağından emin misiniz?" diye sordu. "Uzun zaman, Fransız severlikle suçlanan *Fener*, Paris'le Londra arasında yapılan antlaşmadan itibaren İngilizler tarafından daha iyi kabul gördü. Eğer isterseniz, ayarlayabileceğim..."

"Hayır, gereği yok. Başımın çaresine bakarım."

Gazeteden bir görevli tren biletini alacak ve Hartuma'ya telgraf çekip otelde bir oda ayırtacaktı.

"Elbette, yolculuk masraflarınızı ve kalacak yerinizi *Fener* üstleniyor. Fotoğraflarınızı gazetede yayınladıktan sonra piyasaya sürebilirsiniz. Maaşınıza gelince..."

Doris ayağa kalkıp "Her şeyi gerektiği gibi halledeceğinizden eminim," dedi.

Gazeteci, onu sokağa kadar geçirdi.

"Kuzenim iyi mi?" diye sordu kaldırımın üstünde.

Doris, cevaplamadı, eliyle küçük bir selam verip, onu bekleyen faytona bindi.

Milo inanmamıştı, bir odadan öbür odaya girip çıkıyordu. Hizmetçilerin sızlanmaları dayanılmaz olmuştu. Onlara hakaretler yağdırdı, hatta vurmaya bile kalkıştı, sonra da derhal evi terk etmelerini emretti.

Etrafta yaşlı bir köpek gibi dolanan Bolbol da kendi hesabına çok sert bir eleştiriyeye maruz kaldı.

“Susman için para mı ödedi sana? İtiraf et! Hayır mı, söylemeyecek misin? Sen sahiden çok aptalsın. Bir de gidip fayton çağırdın ha, sersem! Hem de iki fayton! Oldu olacak bir tramvay vagonu getirtseydin!”

Ne hizmetçiler ne de Bolbol, Doris’in kızları nereye götürdüğünü biliyordu. Şüphesiz annesiyle babasına götürmüştü... Milo kendini, hayli soğuk bir ilişki içinde olduğu kayınpederinin kapısını çalarken düşünemiyordu. “Karımı gördünüz mü acaba?” Ölmeyi tercih ederdi. Leon Sawaya’nın onu hor gördüğü hissine kapılırdı hep. Bu çapsız fotoğrafçının soyadı Tuta olmasaydı kızını onunla evlendirmeyi kabul eder miydi? İlk yıllar, Doris’in ay sonlarını getirebilmek için kocasına yardım edebileceği fikrine tahammül edemiyordu; ama kızı ünlü olup, portrelerini pahalıya mal etmeye başladıktan sonra kadınların çalışmasına artık hiç itiraz etmez oldu. Damadını, kızıyla kazancı için evlenmekle suçlamaktan da daha yeni vazgeçmişti.

Milo’nun öfkesi yerini bitkinliğe bırakmıştı. Bütün gece yemek bile yemeden kara kara düşündü. Bir kadeh cin aldı; boğazında bıraktığı acı tada rağmen neredeyse kendini zorlayarak bir kadeh daha içti. Zaman zaman, aklından çılgınca bir fikir geçiyordu: Sawaya’lara baskın yapıp, mobilyaları devirip, porselenleri kırıp sonra da Doris’i saçlarından sürüklemek... Koltuğunda sızmış bir vaziyette uykuya daldığında, saat sabahın dördüydü, boş cin şişesi parkede yan yatmış duruyordu.

Doris'in aklına hemen ilk anda gelen fikir, kızları Heluan'a götürmek olmuştı. Nonna, damarlarındaki rahatsızlık nedeniyle bu kadar düşkün bir hale gelmemiş olsaydı şüphesiz böyle yapardı. Hasta olduğundan beri, neye nasıl tepki vereceğini kimse kestiremiyordu. Yaşlı kadın, eskiden olduğu gibi son derece normal ya da şaşılacak ölçüde tutarsız olabiliyordu. Fotoğraf hakkında ondan hiç beklenmeyen sözler söylediği duyuluyordu. Her resme, bir tür insanlık gerçeği ya da büyümlü bir güç atfediyordu, örneğin fotoğrafına iğne batırarak bir insana uzaktan acı çektirilebileceğine inanıyordu. Heluan'daki yatak odasında asılı olan fotoğrafının, kötü bir rastlantı sonucu yere düşmesinden birkaç saat sonra, İskenderiye'de vefat eden kocasını anlatıyordu. Resmin çerçevesi eğrilmiş, camı da kırılmıştı. Fakat Doris tarafından çekilen kendi fotoğrafı, hep komodininin üzerindeki güzel yerinde duruyordu.

Memlûka, trene binip Heluan'a gitme fikrinden vazgeçip, üç kızıyla birlikte öğleden sonra Tiomji'lerin orada indi. Bir saat az bir zaman sonra *İskenderiye Feneri*'ne gidecekti.

Lita çılgına dönmüştü.

"Elbette kızlarınızla ilgilenirim hayatım! Ama sen? Sen ne yapacaksın? Tek başına seyahat edeceğini söyleme sakın! O vahşilerin memleketinde!"

Doris'in bakışlarında, çocukluklarından beri arkadaşını tedirgin eden o soğuk kararlılık ifadesi vardı.

"Ama Hartum'da kimseyi tanıımıyorsun ki..."

"Teğmen Elliot'ı tanıyorum."

"Elliot? Hani size fotoğraf çektirmeye gelen şu uzun boylu sarışın mı?"

"Ta kendisi."

"Ama hayatım..."

Doris sert bir tavırla, "Rica ederim Lita!" diyerek bu konuşmaya son noktayı koydu.

Ertesi gün, iki bavul, fotoğraf makinesi ve malzemeye dolu bir çantayla Bab el-Hadid'e giden trene biniyordu.

Richard Tiomji, öğlene doğru Milo'ya uğradı. Kapıyı açan uşak, patronunun hasta olduğunu ve kimseyle görüşemeyeceğini açıkladı. Deveküşu yetiştiricisi yine de içeri girdi. Milo, hayli solgun bir suratla karşısına çıktı.

Richard, üzgün bir halde, ufaklıkların Lita'yla beraber olduğunu fakat Doris'in, Hartum'a gitmek üzere trene bindiğini söyledi.

Milo şaşkına dönmüştü. "Hartum'a mı?" diye haykırdı.

Richard Tiomji, Memlûka'nın isteği üzerine bu işi yapmak zorunda kalmaktan nefret ediyordu. En başından beri, bu konu hakkında hiç de iyi şeyler düşünmüyordu. Ona kalsa, karısının herhangi bir meslek dalıyla uğraşmasına asla izin vermezdi.

Sigarasını kül tablasında ezerek "Kadınlara ağızlarının payını vermek lazım," demeye bayılan o değil miydi!

Fakat, gün geçtikçe etkilendiği Doris'in önünde böyle bir özdeyişi dile getirmeye cesaret edememişti. Hem bir önceki gün, Doris onu bu işle görevlendirdiğinde itiraz etmemişti.

Milo, yeniden kendiyile baş başa kalmak üzere Richard'ı neredeyse dışarı atar gibi "Teşekkür ederim," dedi.

Deveküşu yetiştiricisinin keyfi kaçmıştı, dönüş yolunda, Milo'nun, ona haber verdiği için mi yoksa ihanet ettiği için mi kendisine teşekkür ettiğini düşünüyordu. Sinirli sinirli bir sigara yaktı ve bu akşam, karısı onunla yatmamak için yine migrenini ileri sürmeye kalkarsa nasıl bir kavga çıkaracağını düşündü.

Fener'in yazı işleri müdürü bana demişti ki: "Seyahatin başında, piramitleri görebilmeniz için kompartımanın sağ tarafında yerinizi almanızı tavsiye ederim. Mina hizasından geçerken ise, aksine, Beni Hasan ve Nil havzasının manzarasına bakabilmek için sol tarafa oturmak gerekir. Sonra, Asuan'a kadar yine sağa. Asuan'dan sonrasını bilmiyorum." Sağ, sol, sağ... Tren Kahire çıkışında hızlanmaya başladığında, Tuta ailesinin, Sudan sınırına kadar inmiş tek ferdi olan Maksim'in bu tavsiyesi aklıma gelirdi. Ama ben çok daha uzağa, Hartum'a kadar gidiyordum; Sudan'ın yeniden fethi sırasında inşa edilmiş olan ve son bölümü de yeni hizmete açılan tren yolu sayesinde.

Bagajların ağırlığına bakan kontrolör, bezgin bir sesle, "Ka-

hire'den Hartum'a aşığı yukarı elli saatlik bir yol var," demişti. "Elli saat... Belki de altmış... Yetmiş de olabilir. Her halükârda yolun sonuna varılıyor, Allah izin verirse tabii." Bu önemli bilgi için ona teşekkür etmek amacıyla, gayri ihtiyari, eline biraz bahşış sıkıştırıvermişim.

Birinci mevki kompartımanı boştu. Buna çok sevindim, hiç kimseye hayatımı anlatmak istemiyordum. Yanıma bir sürü kitap almıştım, bunlardan biri de Slatin Paşa'nın esaretinin hikâyesi "*Sudan'da Ateş ve Pranga*" idi. William Elliot bu eserin Fransızca tercümesini bana hediye ettiği zaman, bir gün kapağını açacağımı düşünmüyordum. Sayfaları hâlâ ayrılmamıştı. Bunu başucu kitabı haline getiren subay: "Her medeni insan bu tanıklığı okumalıdır!" diye tekrar tekrar söylüyordu. O sıralar, Slatin'e de, Sudan'a da aldırış bile etmiyordum.

Gize piramitlerinin önünden geçerken, sekiz yıl önceki ilk fotoğraf gezimi hatırladım. Ne kadar da uzak geliyordu! Şu an yanımda taşıdığım fotoğraf makinesini kullanmıştım... O gün piramitlerde, siyah örtü rüzgârdan uçuşuyordu. Bedeviler yanımıza yaklaşmışlardı... Şehre dönüşümüzü hatırladım, sonra da bitmek bilmeyen fotoğraf banyosunu... Ardından gelen geceyi... Birbiriyle hiç o kadar uyum sağlamamıştı vücutlarımız... Gözlerimin dolduğunu hissettim ve birden gözyaşlarına boğuldum.

Slatin Paşa'nın kitabına dalabilmek için boşuna uğraşıyordum. Tam bir satırı okurken yarıda kesiyordum. Aklım başka yerdeydi. Avusturyalı paşa, Mehdi'nin adamları tarafından nasıl esir alındığını anlatıyordu. Sekiz ay süresince zincire vurulmuştu, yiyecek olarak sadece mısır taneleri veriyorlardı. O sırada general Gordon ve askerleri hâlâ Hartum'da kuşatma altındaydı. Bir gün Slatin, bir kalabalığın bağıra çağıra hüccresine yaklaştığını duydu. Üç adam pis pis sırtarak içeri girmişti. İçlerinden biri, ellerinin arasında kanlı bir kumaş parçasına sarılmış bir şey tutuyordu. General Gordon'un başıydı bu.

Kan beynime sıçramıştı, kalbim durdu sanmıştım. Büyük çaba sarf edip her şeye rağmen duygularıma hâkim oldum ve bu iç karartıcı görüntüye baktım. Mavi gözleri yarı açıktı, ağzı doğal halini muhafaza etmişti, saçları ve kısa favorileri hemen hemen beyazdı...

Kitabı dizlerimin üzerine koyup manzarayı seyre daldım. Ağlamamaya çalışarak kızlarımı düşünüyordum. “Neden uzun seyahatine bizi de götürmüyorsun?” diye sormuştu Gabrielle; “Seni rahatsız etmeyiz, söz!” Kompartımandan içeri giren toz yüzünden birkaç kere kısa kısa öksürdüm. Maksim Tuta “İkinci mevki daha da beterdir,” diye belirtmişti. Ya, yabancıların girmesine izin verilmediği için, büyük heyecanlara susamış Solange Popinot’nun bir gün kocasıyla beraber dışarı atıldığı üçüncüye mevkiye ne demeli?

Samalut istasyonunda, bardağımı elime alıp perona indim ve bir su satıcısına uzattım.

Yeniden yola koyulduk; tren, şeker kamışı ve pamuk tarlaları boyunca ilerliyordu. Nil kıyısındaki şu ünlü kuşlu tepeyi gördüm. Nehrin üzerindeki çok sayıda yelken muhteşem bir tablo oluşturuyordu, başka zaman olsa fotoğraf çekemedim diye üzülürdüm ama şu anda fotoğraf çekmek umurumda bile değildi. Zor da olsa, okumama kaldığım yerden devam ettim.

Rudolph Slatin, Mehdi’nin ölümünden sonra, durumunun düzelmeye başladığını gördü; Sudan’ın yeni hâkimi halife Abdullah’ın hizmetçisi olmuştu. Pek de övünülecek bir şey değildi ama zincire vurulmuş bir halde bir hücrenin dibinde çürüyüp gitmektense, prensin kapısını bekleyip atının önünde yürümek daha iyiydi. İki yıl geçtikten sonra Abdullah, Slatin’e bir at hediye etti; Gordon’un eski vekili, Darfur’un eski genel valisi, bundan böyle kapı bekçisi ve koşucu olmayacaktı. Bir evi bile olacaktı. Halife, hizmetlerinden dolayı ödüllendirmek için, ona bazen bir köle sunuyordu, ama Avusturyalı, köleyi verip birkaç metelik alma yoluna gidiyordu.

Abdullah'ın, dördü meşru olmak üzere dört yüz karısı vardı. Kadınlar her ırktandı, en siyahından en beyazına. Harem on beşli, yirmili gruplara ayrılmıştı, her birinin başında bir kadın yönetici bulunuyordu. Halife zaman zaman, temizlik yapmak için sürüsünü gözden geçirirdi; artık hoşuna gitmeyenlerden kurtulup onları emirlere ya da hizmetçilerine verirdi...

Trenin sarsıntılarıyla sallana sallana sonunda uyuyakaldım. Ancak Asyut garına girerken uyanabildim; ama bir anda kederle doldu içim. Son günlerde olup bitenler aklıma geldi. Milo'nun bakışı... Sesindeki kabalık... O tokat... Birden, Maksim Tuta'nın bana tembih ettiği gibi kompartımanın sol tarafına oturmayı unuttuğumu fark ettim.

Canlı renkler giymiş sıkışık bir grup Avrupalı peronda bekliyordu. Yanlarındaki kendini beğenmiş görevli "Açıl susam açıl!" der gibi: "Cook Acentesi!" diye seslendi. Kontrolör saygıyla kenara çekildi. *Fener*'in yazı işleri müdürü "Asuan'a kadar sizi iki bela bekliyor: Toz ve Cook Acentesi. Asuan'dan sonrasını bilmiyorum..." demişti bana.

İngiliz turistler kompartımana geldiler. Kontrolör, hepsi yerli yerinde oturmuş mu diye emin olduktan sonra düdüğünü çaldı. Önce, onları Kahire'den Asyut'a kadar Nil'de götüren zavallı *dahabiyeleri* için, gülüşmelerle bölünen bir savaş şarkısı söylemeye başladılar. Ardından birkaç tezahürat yaptılar. Okumayı denediysem de hemen vazgeçtim. Yanımda oturan kırmızı suratlı, kızıl saçlı şişman kadın "Are you Egyptian?" (Mısırlı mısınız?) diye sordu bana. Fransızca olarak Mısır Suriyeli olduğunu söyledim, bunun Cook Acentesi müşterisi için hiçbir anlam ifade etmediği açıktı. Şişman kadın, ilgi çekici bir şey gören bir turistin açgözlülüğüyle: "Buraların yerlisisiniz ve tek başınıza seyahat ediyorsunuz!" diye haykırdı.

Konuşma orada kaldı. Biraz sonra, şarkılar söyleyen kabile kalkıp vagon-restoranı istila etti; bense oraya gitmemeye ka-

rar verdim. Lita'nın benim için hazırladığı yiyecek sepetindekilerle yetinecektim.

Luksor'da, tren değiştirmek gerekiyordu. On altı saatlik yoldan sonra her tarafım tutulmuştu; ayrıca gözlerim ve boğazım tozdan tahriş olmuştu. Bir daha asla yoluma Cook'larla devam etmeyecektim. Bereket versin ki, fazla uzağa gitmiyorlardı.

Kompartımanı, Asuan'a kadar, köyün ileri gelenlerinden olan, sarıklı, yaşlı biriyle paylaştım. Seyahatin başından sonuna kadar uyudu. Horlamaları, trenin monoton gürültüsüne karışmıştı nihayet. Ben de birçok kez uyukladım, bir kâbus gördüm ve çığlık atarak uyandım. Bundan doğrudan doğruya Slatin'in kitabı sorumluydu. Avusturyalı, halifenin isyancı bir gruptan kurtulmak için sergilediği vahşeti anlatıyordu:

Çarşı meydanında, bahtsız Beteler üç gruba ayrılmışlardı. Birinci gruptakilerin hepsi asılarak öldürüldü. İkinci gruptakilerin hepsinin kellesi uçuruldu. Üçüncü gruptakilere gelince, hepsinin sağ eli ve sol ayağı kesildi. Bu korkunç bir manzaraydı.

Asuan'dan Halfa'ya kadar gözümü bile kırpmadım. Milo'nun bana tokat atışını düşünüyordum yine. Daha ilk tokatla sersemlemiş olduğum halde, bir daha, bir daha vurmuştu. Acı hissetmeye vaktim olmamıştı. Sonra, kendime geldiğimde bile fiziksel bir acı duymamıştım. Daha çok utanç, ya da öfke... Ay-nada gördüğüm yüzüm ve kana bulanana dudağımdı beni çileden çıkaran.

Bizi, yirmi yedi saatte Halfa'dan Hartum'a götürecek olan lüks trende daha iyi uyuyacağımı umuyordum. Vagon restorana yakın olan birinci mevkideki kuşetim çok konforlu görünüyordu. Bu yepyeni trende en düşüğü Sudanlılara ayrılmış olan dört mevki vardı.

Peronda, mavi renkli, küçük, yuvarlak bir gözlük takmış, din adamı kıyafetli zayıf bir adam, arkasında, açık şemsiyesini ve valizini taşıyan bir zenciyle beraber kompartımana yaklaşmış kontrolöre: “Bir adet ikinci mevki biletim var, ama farkını veririm... Hayır hayır, kuşet istemiyorum. Başkaları uyur, ben- se bütün gece beklerim,” dedi.

Kendini, Anglikan Kilisesine mensup muhterem Peter Richardson olarak tanıtan yolcu, bana ters ters bakıp yanımda birinin olup olmadığını, sonra Hartum’a kocamın yanına mı gittiğimi ve nihayet dul mu olduğumu sordu. Verdiğim üç olumsuz cevap üzerine, bütün kompartıman boş olduğu halde gelip hiç sormadan karşıma oturan din adamının suratı asıldı.

Muhterem Richardson yarım yamalak bir Fransızca konuşuyordu. Daha başlar başlamaz, Sudan seyahatinin turistik bir amacı olmadığını belirtti; Hartum’un güneyinde aşağı yukarı yüz kilometrelik bir alanda yerleşme hakkını elde eden Anglikan misyonerlerine katılacaktı. “Gelişmemiş bölgelerde, medeniyete giden yolu açanlar genellikle misyonerler ve tüccarlardır. Askerlerin tek yaptığıysa onları bir araya getirmektir. Fakat Sudan’da bunun tam tersi oldu. Omdurman toprağına önce askerler ayak bastı ve tuhaf bir biçimde, misyonerlerin, peşlerinden gelmelerine engel oldular.”

Muhterem Richardson, kilise adamlarını yeniden fethedilen Sudan’dan uzaklaştırmak için elinden ne geliyorsa yapan Lord Cromer’in tutumuna çok kızmış görünüyordu. Britanya konsolosu sadece ülkede hâkim olan güvensizliği değil, göz göre göre haç dikilecek olursa ülkedeki Müslüman fanatizminin uyandırabileceğini de ileri sürmüştü. İşte din adamını çileden çıkaran da buydu. “Zaferden sonra Cromer uzun bir nutuk attı. İslam’ı tartışma konusu yapmamaya söz verdi. Hatta cami yapımına kolaylık tanınacağı vaadinde bulundu. Düşünebiliyor musunuz!”

Bu mesele hakkında hiçbir fikrim yoktu ve karşımdakiyle tartışmaya da can atmıyordum. Özür dileyip kalktım ve vagon-restorana yöneldim.

Halfa'dan Ebu Hammet'e kadar, İngiliz-Mısır askeri birlikleri tarafından yapılan demiryolu, Nil'in büyük menderesini çölün üzerinden sağ hatta ayırıyordu. İkiden dokuza kadar numaralandırılmış sekiz ara istasyon düzenlenmişti. William Elliot'ın, üç yüz kilometreden uzun bu hattın nasıl inşa edildiğini anlattığı bir mektubu aklıma geldi.

Mühendislerimiz, çalışmaları büyük bir enerjiyle yönetiyorlar. Her gün, bunaltıcı bir güneş altında onlarca ray döşeniyor...

O mektuptaki bir bölümü olduğu gibi ezberlediğimin farkına vardım.

Bütün yemek boyunca, trenin yanında koşan ceylanları seyrederek eğlendim. Kompartımana ancak, yedi numaralı istasyona yaklaştığımız sırada döndüm. Tren, dingillerin gıcirtısıyla durdu. Yolun iki yanında da uçsuz bucaksız çöl dışında bir şey görünmüyordu.

Muhterem Richardson, "Size Lord Cromer'den bahsediyordum," dedi. "Sudan'da bir Gordon misyonu oluşturmak için yıllardır para topladığımızı biliyor musunuz? Omdurman savaşından çok önce Sudan'a yerleşmeye hazırдық. Hem bir tek biz değil, Presbiteryenler ve Katolikler de yarışta yer alıyordu." Kitabımı açmayı denedim ama papaz konuşmasını aynı boğuk sesle sürdürüyordu. "Hayır, Cromer'i anlamıyorum. İslam fanatizmi barbarca ve tehlikeli. Her Hristiyan, onunla ölene kadar savaşmayı kendine görev bilmelidir, tıpkı Gordon'un yaptığı gibi. Bu kahramanın fedakârlığı İngiliz gençliğine örnek olmalıdır."

Ne diyeceğimi bilemiyordum. Fakat muhterem Richardson benden ne bir eleştiri ne de bir tasdik bekliyordu. Sesi, bomboş bir kilisenin kürsüsünden geliyor gibi çınliyordu. "Biz bir imparatorluğun kurucularıyız. Omdurman zaferi Tanrı'nın emridir. Bu zafer Tanrı'nın, beyaz adamın yükünü taşımayı hava-

le ettiği İngiliz halkının doğuştan gelen üstünlüğüne karşılıktır. Tanrı, Sudan'ın sorumluluğunu üzerimize almaımızı, onu karanlıktan ve barbarlıktan kurtarmamızı emrediyor. Tek ödölümüz görevimizi yerine getirmenin verdiği hazdır.”

Bir süre sonra, din adamını Tanrı'yla başa başa bırakarak kuşetime geçtim. Onu ertesi sabah mümkün olduğunca geç bir vakitte görmeyi umuyordum.

Çölün kumu bütün gece kompartımanın içine girip durmuştu. Uyandığımda, koltukların sarımtırak olduğunu fark ettim, ve tabii saçlarımla giysilerimin de.

Damer istasyonunun peronunda Sudanlılar, ellerinde büyük tüy süpürgelerle, az sayıda yolcuyu bekliyorlardı. İçlerinden biri, elbisemin ve yüzümün tozunu almak için üzerime atıldı. İşini yapmasına itiraz etmedim ve beklediği bahşışı verdim.

Damer'den Hartum'a, muhterem Richardson'ın gevezeliğinden kurtulabilmek uğruna olmayacak şeyler yaptım; kompartımanın en dibine oturup ona sırtımı döndüm ve kasıtlı olarak Slatin'in kitabına daldım.

Yolun sonuna doğru, altıncı şelalenin paralelinde manzara giderek daha yeşil olmaya başlamışken misyoner adam yanıma gelip, beyaz adamın yükünün söz konusu olduğü birkaç dize okudu bana. “Bu şaheserin yazarını biliyor musunuz?” diye sordu. “Omdurman savaşından sonra özel olarak kaleme alınmış bir şiir bu.” Başımı hayır anlamında salladım. Bunun üzerine muhterem Richardson, banketin tozunun üstüne parmağıyla yedi harf yazdı:

KIPLING

ALTMİŞ BİR

Bu bitmek bilmeyen seyahatin ardından tozlu kuşetimden çıkarken biraz serseme dönmüş gibiydim. Hartum istasyonunun, birkaç İngiliz askeri tarafından kollanan sessiz sakin peronunun, Kahire garının canlılığı ve hayhuyuyla hiçbir ilgisi yoktu. Yine de serin sabah havası beni kendime getirdi. Muhterem Richardson'la vedalaştıktan sonra, bavullarımı taşıyan üç hamalı takip ettim.

Masmavi Nil manzarası beni allak bullak etti. Üzerinde büyük beyaz yelkenlilerin seyrettiği bu görkemli nehir, ismine çok yaraşıyordu. Suyun maviliğine güzel bir kış güneşi vuruyordu. Seyahatimin başından bu yana ilk kez bir mutluluk hissi duyuyordum.

Öbür kıyıya kadar ağzını açmayan asık suratlı bir Avrupalıyla beraber iskeleye götürüldüm. Verandalarla dolu iki katlı otel, suyun üstünde yüzüyor gibiydi. Kollarından biri henüz inşaat halindeydi. Yaklaştığımızı gören işçiler işlerine ara verip bize hararetle el kol işaretleri yaptılar. Bizi dubalı köprüde karşılayan otelin patronu “Otelimiz yenidir, Hartum’daki tüm binalar gibi,” diye belirtti. “General Kitchener’in buraya gelip yıkıntılarla dolu bir alanla karşılaşmasının üstünden on sekiz ay geçti. Bu vahşiler nehrin öte yakasına, Omdurman’a gidip yerleşmeden önce her şeyi yıkıp mahvetmek için uğraşmışlar. Bereket versin ki meyve ağaçlarını yok etmeyi unutmuşlar. Göreceksiniz, mükemmel meyvelerimiz vardır...”

Odam ikinci kattaydı. Genişti, yeni döşenmişti ve taze boya kokuyordu, bu çok hoşuma gitmişti. Yeni bir şeylere ihtiyacım vardı. Balkondan, göz alabildiğine uzayıp giden nehir görünüyordu sadece. Yüksek güverteli beyaz bir buharlı gemi ağır ağır otelin önünden geçip, gelişimizi selamlamak ister gibi borusunu öttürdü.

İlk aklıma gelen, William Elliot’a bir pusula yollayıp burada olduğumu haber vermek oldu. Fakat fikrimi değiştirdim; iyice bir yerleştikten sonra biraz dinlenip bir anlamda kendime gelmek istiyordum. Belki de ondan mektup aldığım ve ancak daha sonra açmak üzere elbisemin içine sokuşturduğum zamanlardaki gibi, bekleyişin tadına varma arzusuyla...

Zarfı ancak ikindi vakti bir görevliye emanet edebildim, sonra da balkona çıkıp kitap okudum. Slatin, Omdurman’daki 1889 kitleliğini korkunç bir biçimde tasvir ediyordu; yere diz çökmüş iki kadının ölmüş bir eşeğin sakatatını kopararak yediğini görmüştü... Kitabı kapayıp parmaklıklara dayandım.

Daha yarım saat geçmeden, Binbaşı Elliot nefes nefese otelle baskın yapmıştı. Balkondan gördüm onu, çok heyecanlanmıştım. Onu bu kadar çabuk göreceğimi beklemiyordum. Başı açıktı, haki asker üniformasıyla, düşündüğümünden çok daha çekiciydi.

Aşağı inmek için bir görevlinin gelip kapımı çalmasını bekledim. Koridora çıktığımda William bana doğru atılıp uzun uzun elimi öptü. İnanamamış gibi, “Siz! Buradasınız!” dedi.

Kırış kırış olmuş yüzü Sudan’ın güneşiyle kararmış, mavi gözleri ortaya çıkmıştı. “Buradasınız!” diye tekrar etti.

Böyle koridorun ortasında, otel görevlilerinin bakışları altında duramazdık. “Bir fincan çay içecek vaktiniz var mı acaba?” diye sordum.

“Vakit mi! Vakit de neymiş? Madem buradasınız, başka bir şey yapmasam da olur!”

Büyük verandada kimsecikler yoktu. Rasgele bir masaya oturduk. Apoletlerinin üzerindeki yeni rütbesini simgeleyen rozetler dikkatimi çekti: yaldızlı metalden bir taç ve bir yıldız.

Soru sormasına fırsat tanımadan, önce davranıp *İskenderiye Feneri* için fotoğraflı bir röportaj yapmam gerektiğini açıkladım ama Milo’dan ayrılmamla ilgili hiçbir şey söylemedim. Gözlerine inanamadan beni dinliyordu; benim orada, tam karşısında olduğum fikrine hâlâ alışamamıştı. Ona geleceğimi haber vermedim diye bana sitem etti. “Çok ani bir karar oldu” diye açıkladım, “Peki ya siz, sizde ne gibi değişiklikler var? Anlat-sanıza!”

On bir aydır ondan haber alamamıştım. Kahire’deki gizli buluşmamızın ardından William, acı da olsa beni unutmaya karar vermişti. Bir vedayı andıran mektubunda, Sudan’da kalmak niyetinde olduğundan bahsetmişti. Arkadaşlarına ve ailesine bunu açıklayabilirdi; Kahire’de olduğu gibi Londra’da da birçok İngiliz subayı, mehdicilere karşı kazanılan zaferle taçlandırılmış bu esrarengiz ülkeye hizmet etmek üzere, bekleme listesindeydi. William, bulunduğu yerde bir görev istedi ve savaştaki başarıları göz önünde bulundurulduğu için de istediğini elde etmekte güçlük çekmedi. Omdurman çarşısının denetimi ona bırakıldı.

“Bazı sorumlu kişilere yakın olabilmeme yardımcı olabilirsiniz belki?” diye sordum.

“Elbette! Ne gerekiyorsa yaparım. Fakat, sizin önünüzde kapılar kendiliğinden açılıyor olmalı Doris. Burada çok az kadın var, çok az güzel kadın!”

Ona Avrupalı olmadığımı hatırlattım. “Ne önemi var?” diye haykırdı. “Ayrıca siz ünlü birisiniz. Geçen gün, stüdyonuzun imzasını taşıyan bir Lord Cromer kartpostalını gördüm de, neye uğradığımı şaşırdım. Kahire’den gelen bir arkadaşım ‘Bu portreyi Doris Tuta çekmiş, Mısır’ın en iyi fotoğrafçısı!’ diye açıkladı bana. Şaşkınlığımı ve... ve gururumu siz düşünün arttı!”

William Elliot bana şehri tanıtmak için garsondan kâğıt kalem istedi. Büyük büyük çizgilerle bir plan çizdiği sırada elini inceledim; parmakları kusursuz olan bu el kim bilir kaç defa bana mektup yazmak için uğraştı. “Mavi Nil’le Beyaz Nil’in birbirine kavuştuğu yerde aslında iki şehir var,” diye anlatıyordu. “Yerlilerin şehri Omdurman çöle bakar. Mehdi ve fanatik yandaşlarının, imansızların giriş yolu olarak düşündükleri nehre arkası dönüktür. Oysa koloni şehri Hartum’un zengin bir bitki örtüsü vardır. Şehircilerimiz tarafından baştan planlanarak yeni bir Kahire haline getirilecektir. Şehrin görünümü, dik inen caddeleri ve verrev sokaklarıyla, bir dama tahtasını andırır. Bakın böyle...” Soran bakışlarımı görünce gülererek devam etti: “Evet, taslak İngiliz bayrağına benziyor. Ancak, sokak isimlerinin, İngiltere ve Mısır’ın ortaklaşa egemenliğine tam olarak uyduğunu göreceksiniz. Örneğin, Victoria Caddesi’ni, Hıdiv Caddesi kesiyor.” Aynı neşeyle ekledi: “Hâsılı, sadece spor, koloni şehri ve yerli şehir arasında bir bağ kurabiliyor; burada Golf Kulübü varsa Omdurman’da da Polo Kulübü var.”

William Elliot, yarından itibaren bana bütün buraları gezdirmeyi teklif etti. *Fener*’in yazı işleri müdürünün söylediklerini hatırlayıp, şehirde herhangi bir karışıklık var mı diye sordum. İçimi ferahlattı: “Her şey yolunda. Birkaç yerli subay askeri mahkeme tarafından suçlu bulundu. Kılıçlarını kınlarına sokup Mısır’a getirilmiş olmalılar. Her zaman olduğu gibi bir

yerlerde gezintiye çıkan hıdiv dönene kadar Kahire kalesinde tutuklu kalacaklardı... Sevgili Doris, burada insanlar sadece şiddetten anlıyorlar. Mehdi'ciler şiddet kullanırlardı. Biz de kullanıyorduk ama uygar bir şekilde.”

“Şiddet uygar olabilir mi?” diye mırıldandım. Suratıma boş boş baktı.

William, akşam saat yediye doğru benden ayrılırken elimi öptü, hem de ilk geldiğinde öptüğünden çok daha uzun. Heyecanımı donuk bir gülüşün arkasına sakladım. Gecenin geri kalanı boyunca, dudaklarının tenimdeki anısından kurtulamadım.

Sabah saat dokuzda randevu vermiştik. Kahvaltıdan beri üç kez kıyafet değiştirmiş, sonunda fırfırlı bir prenses elbisesinde karar kılmıştım. Subay beş dakika erken geldi; yüzünde neşeli bir ifade vardı. “Hartum’da herkes eşek sırtında ya da çekçekle gidip gelir; ama ben bir *tilbury** edinmeyi başardım.” Beni yanına oturmam için davet etti ve dizginleri eline aldı.

Basık evleri ve kenarlarında taptaze ağaçların dizildiği ıssız caddeleriyle Hartum uyuyan bir şehre benziyordu. Gordon’un tunçtan heykelinin dikileceği yerin önünden geçtik, kahraman general, elinde küçük bir bastonla bir devenin üstünde duru-

*) İki tekerlekli hafif araba. (ç.n.)

yor olacaktı. William genel valinin sarayını işaret ederek “İşte burada öldürüldü” diye belirtti; üzerinde Mısır ve İngiliz bayrağının yan yana dalgalandığı, kemerli verandaları olan, büyük, beyaz çirkin bir yapıydı. Görkemli palmyeler cephenin bir bölümünü gizliyordu. Ana kapı önündeki çöp bacaklı Sudanlı askerlerin başında ponponlu upuzun fesler vardı.

“Ve işte Gordon Memorial College!” diye açıkladı. Kazma ve çekiç seslerinin yankılandığı büyük bir şantiyeye doğru yaklaştık. Koyu renk tuğladan duvarlar çoktan yerden yükselmişlerdi; çatının iskeleti kurulmaya başlamıştı. “Bu okul Sudan’ın uygarlığa adım atışının bir simgesi olacaktır.” Kuşkuyla baktığımı görünce ısrar etti: “Evet, uygarlık. Bizim görevimiz sadece ülkede düzeni sağlamak, Hartum’u yeniden inşa etmek ve salgın hastalıklara karşı savaşmak değil aynı zamanda köleliği ortadan kaldırıp okullar yapmaktır.”

Anglikan misyoner ile tanışmamdan bahsettim ona. “Ah misyonerler!” diye karşılık verdi. “Onlardan Müslümanlarla değil putperestlerle meşgul olmaları istendi. Hartum’da değil Faşoda’da olmaları gerekiyor. Nasıl olsa çabaları etkisiz kalacak; Sudanlıları Hristiyanlaştırmadan önce uygarlaştırmamız lazım.” William Elliot, uygarlaştırma hareketinin, Sudan’da, Mısır’dan daha kolay olduğunu açıkladı. “Burada ayak bağıımız olmadan hareket edebiliyoruz. Oysa Mısır’da, halkla olan ilişkilerimizi alt üst eden, Avrupalılardan ve Levantenlerden oluşan kozmopolit bir çevrenin varlığı işimizi zorlaştırıyor.”

“Netice itibariyle, sizi rahatsız ediyoruz,” dedim.

“Yo hayır Doris! Siz etmiyorsunuz!”

Yolu uzatıp, inşa halinde olan birkaç villayı bana göstermek üzere yerleşim bölgesi olan, Nil kıyısında bir mahalleden geçirdi beni. Sonra da parlak yeşil çimenliklerle çevrili ve her biri bir subayın ismini taşıyan küçük evlerin sıralandığı bir sokağa saptı. Bana kendi evini gösterdi. Mimarisinden dolayı onu tebrik ettim.

Daha sonra, Omdurman'a gitmek üzere bir kayıkla nehri geçtik. Beyaz Nil'in debisi mavi Nil'inkiyle aynı değildi; suları bulanık ve durgun görünüyordu. Öbür kıyıya vardığımızda eşek kiraladık ve William'la labirent gibi sokakların arasına dalıp sonunda tozlu bir meydana çıktık. Mehdi'nin ünlü mozolesi, sivri kemerli pencereleri olan ve üzerinde bir kubbe bulunan dörtgen biçiminde bir yapıydı. Bir yüzünde, Kerreri savaşı sırasında mermiler tarafından açılan delikler görülüyordu. William Elliot'a, General Kitchener'ın, Mehdi'nin naaşını mezarından çıkartıp, kalan kemiklerini Nil nehrine döktürdüğü doğru mu diye sordum. Doğru olduğunu söyledi ve bunun böyle gerektiğini belirtti. "Mehdi'yi bir şehit yaptınız" diyerek bu görüğe karşı çıktım. Sesine bir canlılık geldi: "Rica ederim Doris, Doğu hakkında hiçbir şey bilmeyen erdemli İngilizler gibi konuşuyorsunuz! Eğer Mehdi'yi mezarından çıkarmasaydık, Sudanlılar, ölüsünün bile bize dehşet saçtığı sonucuna varacaklardı... Ve bu inanç da bağınazlığı besleyecekti." Başımı sallayıp, ileri sürdüğü bahanelere hiç de inanmadığımı belli ettim.

William, Slatin Paşa'nın esareti sırasında kaldığı ve sonradan telgrafhaneye dönüştürülen evi gösterdi. Ardından, Mehdi dönemine ait çeşitli eşyaların yığıldığı büyük bir binaya götürdü beni. Başlıklar, kılıçlar, tabancalar, arkebüzler ve birkaç tane eski tunç top, darmadağın bir haldeydi. Az ötede, Gordon'a ait bir araba ve hatta Gordon'un piyanosu duruyordu. William "Yarın Kerreri savaşının yapıldığı alana gidebiliriz," dedi. Cook Acentesi, gelecek turistler için hazırladığı gezi programına Kerreri'yi de kattı. Dervişlerin güneşte beyazlaşan kuru kemiklerini göreceksiniz." Bu kesinlikle ilgimi çekmiyordu. Ben asıl, canlılarla karşılaşmak için sabırsızlanıyordum. Madem ki Omdurman'daydık, beni çarşıya götürmesini istedim.

Nehrin kıyısındaki tezgâhlar, çoğunlukla tozlu toprağa serilmiş basit bir hasırdan ibaretti. Yüz çeşit baharatın, aromanın ve esansın, közlenmiş et ve güherçileyle bir arada bulunduğu bu karman çorman yığından kuvvetli kokular yayılıyor-

du. Subay Elliot'ın yolunun üstünde karşılaştığı yerli polisler, topuklarını şaklatarak selam veriyorlardı. "Burası Sudan'ın en önemli çarşısı. Mallarını gemilerden ve kervanlardan sağlıyor. Biz gelmeden önce köleler satılıyordu burada," diye belirtti William.

Omdurman'da çok fazla kadın gördüğüm izlenimine kapılmıştım. Rehberim bunun üzerine, "Bu bir izlenim değil. Burada erkek yok. Bir düşünün, sadece Kerreri savaşında içlerinden on bini öldü..."

Saat ikiye doğru döndüğümüzde, otelin restoranında öğle yemeğimizi yedik. Bir önceki gün beni fazlasıyla heyecanlandıran ellerini seyrettim yine hayran hayran. Bu adam gitgide daha çekici geliyordu bana ve artık, onun o sömürgeci Avrupalı havalarına ya da yerliler hakkındaki düşüncelerine hiç aldırış etmiyordum!

Şampanya ısmarladıktan sonra nükteli bir üslupla, Hartum'da cumartesi akşamları yapılan ve pek az kadının katıldığı baloları anlattı. Ayrıca, polis yönetmeliğine göre, Sudanlı kadınların göğüslerini bağrırlarını kapamaya mecbur olduklarını ama yerel polislerin, bir yabancından koparacakları üç kuruş bahşış uğruna, dansözlere peçelerini düşürmelerini emrettiklerini de anlattı.

Bu tür hikâyelerden pek hoşlanmazdım aslında. Oysa şimdi, gülmekten kendimi alamıyordum. Uzun zamandan beri kimseyle böyle şakalaşmamıştım. Üstelik şampanya başımı döndürmeye başlamıştı.

Yemek bitmişti ve William ayakta, bana çok yakın bir mesafede duruyordu, henüz gitmeye karar vermemişti; o an onu çekip yepyeni duvarlı odama götürmemek için kendimi zor tuttum.

Kimseyi görmek istemeden, umutsuzlukla geçen üç günün sonunda, Milo'nun gururu baskın geldi. Demek Memlûka gitmişti? Madem öyle, onsuz başa çıkacaktı! Bu stüdyonun canı, belkemiği, temel direği kimmiş göreceklardı.

İlk önce, kızlarını almak üzere Tiomji'lere gitti. Lita onu reddedemedi. Milo çocuklarını istediğini açıkça ortaya koyup onlarla ilgilenmeye niyet ettiği anda üç küçük kızı babalarına geri vereceğini biliyordu zaten.

Lita, çekine çekine, böyle bir görevi yerine getirmenin onun için zor olup olmayacağını sordu Milo'ya; kendisi nasıl olsa, fazladan bir iki hizmetçi tutması gerekse de, Gabrielle, Nelly ve Marthe'a bakmaya her zaman hazır dı. Milo, 'bir baba-

yı evlatlarından ayırmak' istemelerine şaşırarak üstten aldı ama sonunda, kendisine önerilen çözümün gayet pratik olduğunu düşündü. Babalık görevini pazar günleri, kızlarını Heluan'a, hayvanat bahçesine ya da Ezbekiye'deki kuklalara götürerek yerine getirecekti.

"Bu arada karın da dönmüş olur herhalde," diye atıldı Richard.

Milo abartılı bir tavırla, "Ne zaman izin verirsem o zaman dönecek!" diye karşılık verdi.

Hem de hayatında hiçbir şeyin değişmediğini göstermek için, Tiomji'leri gelecek çarşamba evine beklediğini söyledi.

Popinot'ların bu meseleye çok canları sıkılmıştı. Özellikle de, Milo ile yaşadıkları kısa maceranın bu aile içi drama sebep olmuş olabileceğinden endişelenen Solange'ın. Kocasına bu konudan bahsedecek değildi elbette. Birkaç gün kendini yiyip bitirdi; çarşamba akşamını hatırlatmak için uğrayan Milo, bariz bir neşeyle kaygılarını dağıtana kadar.

Dükkân, dört fotoğrafçı ve karanlık oda asistanları sayesinde kendi kendini döndürüyor gibiydi. Fakat Milo, otoritesini kanıtlamak istercesine, onları gereksiz uyarılara boğuyor, çalışmalarını denetlemekten vazgeçmiyordu. Bazı portreleri kendisi çekmek istiyordu. Uzun zamandan beri stüdyoda hiç bu kadar varlığını hissettirmemiş, hiç bu kadar aktif, bu kadar kendinden emin olmamıştı.

Bayan Tuta'nın yokluğuna şaşırان müşterilere, onun seyahatte olduğu söyleniyordu. Kimileri fotoğraf seanslarını iptal edip, o döndüğü zaman randevu almayı tercih ediyordu.

Konsolosluk Fotoğrafçısı ise, "Birkaç hafta boyunca hiç boş vaktim olmayacak" diye kesin bir ifadeyle karşılık vererek, kararlarını bir daha gözden geçirmeye zorluyordu onları.

Crédit Lyonnais bankasından bir Fransız, talebinden vazgeçmeyip, mart ayında oldukları halde, 25 Temmuz için randevu istemişti.

Leon Sawaya, kızının gidişinden Lita sayesinde haberdar

olmuştı. Neler olup bittiği hakkında bilgi almak üzere stüdyoya uğradığında, Milo buruk bir gülümsemeyle açıkladı:

“Emin olun, gitmeden önce bana danışmış olsaydı en sert şekilde karşı çıkardım!”

“Ama öyle görünüyor ki onu Hartum’a kuzeniniz Maksim Tuta göndermiş...”

“Kuzenimle hiçbir ilgim yok benim. Kaldı ki, kimse onu gitmesi için zorlamadı.”

“Peki hiç haber aldınız mı?”

“Hiç!”

Olayın dedikodulara yol açması ve şimdiden ortalıkta bin çeşit söylentinin dolaşıyor olması, Leon Sawaya’yı daha da kızdırmıştı. Yalnız bir kadın Sudan’da nasıl yaşayabilirdi? Lita, onu biraz olsun rahatlatabilmek için, kızının Hartum’da bir İngiliz subayı tanıdığını söylemişti. Artık bu konuda ne düşüneceğini bilemiyordu Leon. Bir İngiliz subayı vasat bir fotoğrafçıdan daha iyiydi ama onu dokuz yıl önce bulması gerekiyordu.

Birçok kişi son anda bir mazeret sunup, Milo’ya, çarşamba günkü toplantıya gelemeyeceğini bildirmişti. Hastalıklar, ailevi meseleler, acilen bitirilmesi gereken işler...

O akşam, eş dost arasında yapılan toplantı tıpkı ilk günlerdeki gibiydi. Norbert Popinot içecekleri getirmiş, Milo da bir lokantacıdan mezeleri ısmarlamıştı. Ne anlam ifade ettiğini kendilerinin de bilmediği gösterişli bir glayöl buketiyle gelen Tiomji’ler neşeli olmaya çalışıyorlardı. Seyf, İngiliz sömürgeciliğinin yükünü omuzlarında taşıırken, İbrahim o her zamanki alaycı gülüşünü sergiliyordu.

Popinot’lar, Milo için Paris’ten özel olarak getirilmiş hediyeyi çantalarından çıkarırken, gecenin ilk dakikalarına heyecan kattılar.

Milo, dalga geçerek “Bir baston!” dedi. “Yoksa bana bir baston mu hediye ediyorsunuz?”

Norbert, esrarengiz bir tavırla avucunu açtı.

“Film makarası burada. Şunun altında obtüratörün hareketini sağlayan düğme var. Buradaki ise kurma kolu. Üç yedek bobin için bir hazne bile düşünülmüş.”

Milo oyuncağına çok sevinmiş gibiydi. Eğer ışık yeterli olsaydı hemen oracıkta denemek isterdi.

“Elektrik tesisat kurulunca, belki de misafirlerimin fotoğraflarını magnezyum flaşına gerek kalmadan gizlice çekebileceğim. Çok yakında tesisat için geleceklerini vaat ettiler.”

Seyf, köylülerin son derece kaygılanmasına sebep olan, Nil sularının tehlikeli boyutlarda yükselmesinden bahsetti.

“Sudan’ı fethettiklerine de ne değdi doğrusu! Nehrin yukarısının ne durumda olduğunu iyi bilmemiz gerektiği konusunda söylenen onca sözden sonra...” diye belirtti Nörbert. “İngiliz mühendisler haftalardır bölgeye alarm kabloları düşüyor. Ne işimize yarayacak ki bu? Nehir bazen yükselmeyi unuttur. Bazen tam aksine, bu sefer olduğu gibi, taşmaktan şeytani bir zevk duyar. Bunu önceden bilmek pek bir şey değiştirmez.”

Bu muhabbet sıkıcı olmaya başlamıştı. Richard Tiomji, nasıl devekuşu yetiştirdiği hakkında kimseyi ilgilendirmeyen uzun bir konuşmaya daldı.

“Bana sık sık, devekuşlarının neler yediği soruluyor. Çok basit: Bakla ve bersim yerler. Fakat bu fazlasıyla tuhaf hayvanlar çakıl taşlarını da seve seve yiyorlar. Elbette ya, çakıl taşları! Otopsi yapılacak olsa midelerinden kovalar dolusu çakıl taşı çıkar. Açık konuşmak gerekirse, devekuşları odun parçalarını da, cam parçalarını da, bakır parçalarını da yiyorlar. Evet evet, bakır! Aslında, bütün bu nesneler hazmı kolaylaştırıyor. Ama herhalde şimdi kendi kendinize soruyorsunuzdur...”

İbrahim büyük bir öfkeyle not defterinin üzerine bir şeyler karaladı. Popinot neler olduğunu sordu.

“Şiirimi bir türlü bitiremiyorum,” dedi genç adam. “Tıkan-dım kaldım.”

“Bize de okuyun!” dedi Solange. “Size yardım ederiz.”
İstemeye istemeye okudu İbrahim:

*Fark ettiniz mi, sayın mühendisler
Nil’in hiç normal seviyesinde olmadığını?
Kâh yükselir, yükselir, dizginlerinden boşanır
Kâh alçalır...*

“İşte tam burada tıkanıp kalıyorum.”

“‘ır’ la kafiye oluşturma lazım,” dedi Solange.

“Teşekkür ederim!” diye homurdandı şair.

“Şöyle diyebilirsiniz belki: *Kâh alçalır...*

Solange bulmaya çalışıyordu.

“Kâh alçalır... Kâh alçalır ve bir kaçığı andırır.”

“Bunun pek bir anlamı yok; hem zaten hece sayısı da tutmuyor.”

“Ya, öyle mi?

Heceleri ayıra ayıra parmaklarıyla saydı:

“Kâh yükselir, yükselir, dizginlerinden boşanır... On beş. Kâh alçalır ve bir kaçığı andırır... On iki... Doğru aslında; ilk dizele-ri değiştirmeniz gerekecek.”

İbrahim not defterini kapatıp: “Hayır! Kesinlikle hayır! Bir şiir bu şekilde yazılmaz!” dedi.

“Bıktırdın artık bizi şiirlerinle!” diye bağırdı Seyf.

Gerilimli bir hava oldu. Norbert Popinot orada bulunanlara, olağanüstü bir aroması olan Bourgogne şarabından ikram etmenin tam sırası olduğuna karar verdi. Milo şarabı kendi açmak için ısrar etti ve üç defa denedikten sonra tıpayı içine düşürdü. Seyf, ev sahibine bir jest yaparak, şaraptan biraz içmeyi kabul etti. Ancak, hemen ardından kafasına takılan asıl meselelere dönüp öfkesini belli etti

“Hıdivin, Hartum’da isyan çıkaran Mısırlı subayları mahkûm etmek için neden bu kadar acele ettiğini anlamıyorum!

Daha doğrusu gayet iyi anlıyorum; Abbas'ın tek düşündüğü, bir dahaki İngiltere seyahati.”

Kimse sesini çıkarmadı. Konuşulmaması gereken bir konu varsa o da, Hartum'da olup bitenlerdi! Popinot, konuyu hemen değiştirip, Kahire'deki bütün çevrelerde tartışma yaratan, Mısır kadınının özgürleşmesi hakkındaki kitaptan bahsetti. Kitabın Kassem Amin adındaki yazarı, poligamiyi, erkeğin kadını boşama hakkını ve baş örtüsünü şiddetle eleştiriyordu. Yayınlanır yayınlanmaz, ulemaların şimşeklerini üzerine çekmişti.

İbrahim “Nihayet içinde bulunduğumuz Ortaçağ'ı gözler önüne seren cesur bir adam çıktı!” diye haykırdı. “Kız kardeşlerimizi, yeğenlerimizi bin yıl önce nasılsa, hâlâ öyle yetiştiriyoruz. Eve kapanıyor, bütün hayatlarını bir sedirin üstünde oturup sigara içerek ya da ktır ktır şekerleme yiyerek geçiriyorlar. Bu saçma sapan hayat sadece sağlıklarına zarar vermekle kalmıyor aynı zamanda var olan zekâlarını da kaybetmelerine yol açıyor.”

Popinot, ortam yaratmak için “Harika! Harika!” diye bağırdı.

Seyf, İbrahim'le aynı fikirde değildi. Ona göre bu kitap, sürdürmesi gereken çok daha başka mücadeleleri olan Mısır toplumunun durup dururken kafasını karıştırmıştı.

Solange Popinot, “Kadınların başörtüsüz daha güzel olduğunu düşünmüyor musunuz?” diye sordu ona.

Hayır, öyle düşünmüyordu:

“Bilinen ahlaki etkileri dışında, başörtüsünün çok faydalı olduğu da söylenebilir; yüzün kusurlarını gizlemeyi sağladığı gibi bakışın parlaklığını ve derinliğini öne çıkarır.”

İbrahim öfkelenmişti:

“Neredeyse bir Azar şeyhini dinlediğimize inanacağız!”

“Mustafa Kâmil'le aynı görüşü savunuyorum!” dedi Seyf.

“Hıdivle aynı görüş demek istiyorsun herhalde... Abbas, yazarın saraya girmesini yasakladı.”

“Gayet normal.”

“Anlamış olmalıydık! Kraliçe Victoria’ya elini uzattı diye hıdivi kınıyorsun, Mısır kadınına kapıları kapattığında da savunuyorsun.”

Solange çok sinirlenmişti, cinsiyetlerin eşitliğini methetmek amacıyla tartışmaya katıldı. Fransa’da ilk kez bir kadının baroya kaydolduğunu, aynı anda bir başka öncü kadının, Uzès düşesinin de otomobil ehliyeti aldığını ileri sürdü. Richard Timonji araya girip, bağırarak kadının yerinin ev olduğunu “evin içi” olduğunu söyledi.

Milo ciddi bir ifadeyle “Haklısın,” dedi.

Bu sözün ardından soğuk bir hava esti. Birkaç saniyelik sessizlik oldu, sonra Solange salonu saran sıkıntıyı dağıtmak için Brahms’tan bir parça çaldı.

ALTMİŞ DÖRT

Hartum da geçen on günün sonunda Doris, henüz tek bir fotoğraf çekebilmiş değildi. Makineyi çıkarmamıştı bile. Bu duruma hayret eden William'a hülyalı bir sesle:

“Sadece bakıyorum, dekora uyum sağlamaya çalışıyorum,” dedi.

William, hiç şikâyetçi değildi, hatta genç kadının ziyaretinin bir bu kadar daha uzamasını umut ediyordu. Doris, Hartum'da ne kadar kalacağı konusunda kesin bir şey söyleyemiyordu. Kahire'ye döndüğünde ne yapacağından hiç bahsetmiyordu ve bunun sonucu olarak William, inanmak zor da gelse, Doris'in kesin olarak Sudan'da kalmaya karar verip vermediğini anlamaya çalışıyordu. Fakat böyle bir şey ona akıl almaz ge-

liyordu. Şüphesiz birçok insan, bu her şeyin inşa edilmeyi beklediği ve her şeyin mümkün gibi gözüksüğü bakir ülkeyi cazip buluyordu. Darfur'da şimdiden, ülkenin güneyinde ticari faaliyet sürdürebilmek için izin bekleyen Yunanlı ve Suriyeli tüccarlar bulunuyordu; ama bir kadın, üstelik de evli ve çocuklarından uzak fotoğrafçı bir kadın Hartum'da ne yapacaktı?

William bazı konuşmalarından, Doris'in artık kocasıyla anlaşamadığını hissetti. Bu duruma için için sevinmişti, ama neyle yetinmesi gerektiğini pek bilmiyordu. Sorular sorarak onu rahatsız etmekten ya da son derece düş kırıklığına uğrayacağı bir cevapla karşılaşmaktan korkuyordu.

Genç kadın her sabah, otelin patronunun ona bulduğu Sudanlı bir rehberin eşliğinde Omdurman pazarına gidiyordu. Nil'in kıyısında, bir mısır ya da yün çuvalının üstüne oturup geride durarak, mavnaların yüklerinin boşaltılmasını seyrediyordu. İlk başta, yanına bazı meraklılar yaklaşmıştı. Arapça cevap verdiğini duyduklarında -kendilerinininkinden farklı ama anlaşılır bir Arapça'ydı bu- sohbet etmeye başlamışlardı. Varlığı artık onları şaşırtmıyordu. Ona hurma veya süt ikram ediyorlardı.

Günler süren çöl yürüyüşünün ardından buraya varan bir deve kervanı, bu sessiz sakin halkta biraz heyecan yaratıyordu. Yorgunluktan canı çıkmış seyyahların etrafını sarıyorlardı. Çorak toprağın üzerine Arap zamkı, fildişi, devekuşu tüyleri seriliyor ve boş konuşmalar başlıyordu.

Doris ayağa kalkıyor, tezgâhların arasında bir tur atıyordu. Arada sırada birkaç parça eşya alıyordu ama bu daha çok, insanların arasına karışmak için bir vesile oluyordu.

William Elliot hayret ederek, "Her gün her gün aynı şeyi görüyorsunuz!" diyordu.

Doris de, "Evet ama, hep aynı gözle bakmak gerekmez," diye cevap veriyordu.

Pazarda onunla konuşmak için yanına gelen çocuklar kızlarını hatırlatıyordu ve Doris'in gözleri buğulanıyordu. Poz

odasında uslu uslu oturan Nelly... Marthe'in son geceki göz-yaşları... Ve Gabrielle'in yatma vakti geldiğinde söylediği söz:

"Gidiyorsun çünkü artık bizi sevmiyorsun, değil mi?"

Gabrielle'in bir de, akşam duasını yaparken, her seferinde annesini güldürmeyi başardığı bir sorusu vardı:

"Pişmiş İsa mı yoksa pişmemiş İsa mı?"*

Gelişinin üzerinden iki hafta geçtikten sonra Doris, nihayet subaya, bütün bir gün boyunca Omdurman yakınlarında fotoğraf makinesiyle yapacağı gezintiye eşlik etmeyi isteyip istemeyeceğini sordu. Tek yapacağı, yerine bir arkadaşını bırakmak olan William sevinçle kabul etti.

William Elliot bütün gezi boyunca mükemmel bir rehber gibi davrandı. Ya yolu biliyor ya da yol sormasını beceriyordu. Bitkilerin her birini ismiyle sayabiliyordu; hardal ağacını, sabun ağacını; zamlı akasya ya da zehirli ve şekerli yapraklı asclepias hakkında bilmediği şey yoktu. Sevimli, dikkatli ve ilginç bir yol arkadaşıydı. Genç kadın iki üç kez, onun yerlilere karşı küçümseyici tavrından ötürü şoke olmuştu ve bunu ona söylemekten de geri kalmamıştı. Ancak açıkça belli oluyordu ki başka türlü davranmakta güçlük çekiyordu.

Doris, fotoğrafını çekmek istediği şeyi iyi biliyordu. Yerleri çok önceden tespit etmiş, modelleri ayarlamış ve onların davranışlarını incelemiş gibiydi. Doğru dürüst talimat vermesine bile gerek kalmadan, fotoğraf makinesinin obtüratörüne basmasıyla modellerini karşısında bulması bir oluyordu. O gün boyunca, sadece on kadar duyarlı levha kullanmıştı. Askeri fotoğrafçıların katliamlarına alışık olan William Elliot, buna inanmıyordu. Gece olduğunda, Doris yine de yaptığı işten memnun gözüküyordu.

*) Küçük kız, ses benzeşmesinden ötürü, İsa'nın Fransızca'daki ismi olan Jesus-Christ'i iki ayrı biçimde algılayarak gülünç bir anlam sapmasına yol açıyor/ Jesus-Cuit: pişmiş İsa; Jesus-Cru: pişmemiş İsa. (ç.n.)

William, yükümlülüğünü tam olarak yerine getirmediğinden endişe duyan bir âşık gibi iki kez üst üste, “Tatmin oldunuz mu gerçekten?” diye sormuştu.

Doris gülümseyerek, onun rahatlamasını sağladı.

Fotoğraf gezisinin ertesi günü subay, Doris’e, belediye başkanının evindeki balo için bir davette bulundu.

“Balo kelimesi fazla bile. Buradakinin ne kadar gösterişsiz olduğunu göreceksiniz. Kahire geceleriyle uzaktan yakında alakası yok! Ayrıca, Sir Reginald Wingate başta olmak üzere, Har-tum’daki bütün hatırı sayılır kişilerle karşılaşabilirsiniz. Hatta, bilmem kaçınıcı seferine çıkmadan önce, kısa bir mola vermek üzere dün buraya gelen Slatin Paşa’yı da görebilirsiniz.”

Doris o gece mücevherinden hiçbirini takmadı. Saçlarının koyu renk ışıltısını ortaya çıkaran zümrüt yeşili gayet sade bir tuvaletle yetindi.

Sir Reginald bütün madalyalarını üzerinde sergiliyordu. Gümüş rengi uzun saçlı, boylu poslu ve Fransızca konuşmaktan büyük zevk aldığı belli olan bir adamdı. Memlûka’yı büyük bir nezaketle karşılayıp onu şeref konuğuna, İngiliz istihbarat servisinin yönettiği sıralarda halifenin pençesinden kurtardığı arkadaşı Rudolph Slatin’e takdim etti. Doris, Wingate’in, propaganda amacıyla, Avusturyalı paşanın yazdıklarını fazlasıyla etkilediğinden şüphelenildiğini hatırladı.

Çakı gibi görünen kırk yaşlarındaki Slatin Paşa düşündüğünden daha da gençti. Omdurman zaferinden sonra Sudan’dan sürmüşlerdi onu; şimdi Mehdi’cilerin eski esiri Slatin, görevine yeniden başlayabilmek için arkadaşı Wingate’e güveniyordu. O zamana kadar, Nubya Dağları’nda altın ve gümüş aramak için özel bir sefere katılacaktı.

Avusturyalı, Doris’e gülerek, yıllarca, Omdurman’daki büyük camide günde beş vakit namaz kılmaya mecbur olan o meşhur birliğin tek üyesi olduğunu belirtti.

“Biliyorum,” dedi genç kadın; onun yeni bitirdiği kitabından bir bölümü aktardı.

Slatin’in gururu okşanmıştı.

“Ben fotoğrafçıyım,” diye devam etti Doris. “Hartum’da bulunuşunuzdan yararlanıp, camiin önünde ve esaret yıllarınızın farklı mekânlarında fotoğrafınızı çekmeme izin verir miydiniz?”

Slatin saygıyla eğilerek, “Sizin gibi çekici bir hanım uğruna gidişimi ertelemeye hazırım,” dedi.

Orkestra bir vals çalıyordu. Memlûka, Sir Reginald’ın kollarında balonun açılışını yaptı. İki yüz kadar davetli, ayakta durmuş, hayranlıklarını belirten fısıltılarla onları seyrediyordu; sonra da alkışladılar. Orada bulunanlar içinde on beş kadın ya var ya yoktu. Birçok subay, abanoz tenli ve tertemiz giysili hizmetkârların alaycı bakışları altında, hiç utanıp sıkılmadan kendi aralarında dans ediyordu.

Doris, Slatin’le bir vals yaptı, daha sonra da tanımadığı iki ayrı kişiyle. Sıkıntılı bir ifadeyle dudaklarını büzüştürüp, sırasını bekleyen William’a özür diler gibi baktı. William gülümseyerek, dert etmemesini işaret etti.

Orkestra birkaç piston vuruşuyla kadrilin başlayacağını anons etti. Üçü ya da dördü erkeklerden oluşan on altı çift, neşe içinde yerlerini aldılar. William, Doris’in karşısına geçmeyi başardı ve ilk figür başladı. Dansçılar piyanonun, flütün ve kemanların ritmiyle, uyum içinde dönüp duruyorlardı. Dans dört numaralı figürle iyice hızlandı. Doris, Fleming’in çılgın gecelerinde villada olduğu gibi doyasıya gülüyordu.

Kadrili yöneten albay bağırdı:

“Finale dikkat!”

Orkestra coşmuştu. Altı piston ve iki trombon, dans edenlerin neşe dolu haykırışlarını ve çizmelerin parke üzerindeki takırtılarını bastırıyordu.

“Öne... Dört!” diye bağırdı subay.

Dans çılınca bir koşuşmayla sona erdi. Doris kan ter içinde kalmıştı. Sorgun ağacından bir koltuğun üzerine yığılıverdi; o sırada büfe de açılmak üzereydi.

Yemekler Abdin'in sarayındaki kadar lezzetli değildi ama Sir Reginald yine de her şeyi gayet iyi hazırlamıştı ve içecekler su gibi akıyordu. Slatin Paşa'nın etrafına küçük bir grup toplanmıştı; Slatin, ilk gardiyanı sayılan Mehdi'nin alkol kullanmadığını ama Katolik misyonerlere ait küçük gümüş şişelerde getirilen zencefil katılmış hurma şurubuna bayıldığını harika bir üslupla anlatıyordu.

"Haremin kadınları ona yaklaşabilmek için kavga ediyorlardı. Ayak izlerini öpüyor, içinde yıkandığı suyu bile içiyorlardı. Vücudunu, sandalağacı bazlı kıymetli esanslarla ovuşturuyorlardı. Başından ayağına kadar esansa boğuluyordu. Çok ağır koktuğunu söylemeliyim..."

Doris, elinde bir bardak şarapla verandalardan birine çıktı. Genel valinin palmyeleri nehirden gelen hafif bir esintiyle kırmılıyordu. Yıldızlı gökyüzü, basık evlerle dolu şehrin üzerini örtüyordu.

William Elliot arkasından eğilip, yavaşça, "Umarım sıkılmıyorsunuzdur," dedi.

Hafif bir dokunuşla ürpermişti sanki; birkaç saniye sessiz kaldı.

"Hayır," dedi. "Çok nadiren sıkılırım. Kör olsaydım sıkıldım belki..."

Binbaşı Elliot, sanki birbirlerini tanıımıyormuşçasına, önünde saygıyla eğilip, "Bana bu vals lütfeder misiniz?" diye sordu.

Doris heyecanını gizlemek için gülümsedi. Kendini, William'ın kollarında dönmeye bıraktı. Göğsüne yaslanan göğsünü ve güçlü vücudunu hissetti, mutluluk duydu.

William bir süre sonra, "Bir şey içmek ister miydiniz?" diye sordu.

"Hayır, otele dönsem iyi olur artık."

Dönüş yolunda, arabayı portakal ağaçlarıyla dolu karanlık bir sokakta durdurup elini Doris'in elinin üstüne koydu. Doris kımıldamadan durdu; sonra yavaşça ona doğru döndü ve dudakları onunkileri aradı.

William, bir eliyle dizginleri tutup ötekiyle Doris'e sarılarak, "Sizi bana götürüyorum," dedi.

Doris'in tek cevabı ona biraz daha sokulmak oldu.

İki saat sonra Memlûka, çarşafı darmadağın olmuş o daracık yatağın içinde, odanın, ay ışığıyla aydınlanan tavanına bakıyordu. Nasıl bir açlıkla sarılıp öperek, tırnaklarıyla izler bırakarak bu sarışın vücudu kendine çekmişti! Ama olmuş bitmişti ve artık hiçbir şey hissetmiyordu. Milo'yla seviştiklerinde defalarca hissettiği o sonsuz mutluluktan eser yoktu.

Dışarıdan, bir kuşun boğuk, meçhul çığlığı duyuldu. Doris, gözyaşlarına boğulmuştu. Yüzünü yastığa gömüp, onu allak bullak eden anılarını unutmaya çalıştı.

Doris Tuta imzalı bir fotoğraf, 5 Nisan 1900 tarihinde *İskenderiye Feneri*'nde yayımlandı. Birinci sayfanın tam ortasında yer alıyordu ve altında da kısacık bir yazı vardı "Omdurman civarında Sudanlılar." Bu fotoğraf, baskı kalitesinin kötü olmasına rağmen, çok sayıda okur tarafından kesilmiş, okurlar al-büminli kâğıt üzerine basılmış bir kopyasından satın almak için Kahire'deki ya da İskenderiye'deki gazete bürolarına akın etmişlerdi. Fotoğrafın henüz ellerinde olmadığını, ama daha sonra mutlaka, sanatçının izniyle satışa süreceklerini belirten küçük bir ilan yayınlamaları gerekmişti. Bu arada, bir tek Maksim Tuta, fotoğrafın büyük boyutta doğru dürüst bir baskısına sahipti ve bunu da bürosundaki iki gözde fotoğrafının, İsmaili-

ye, Champollion Meydanı ve bombalanmış İskenderiye'nin yanına asmıştı.

Fotoğrafta, objektife cepheden bakan üstleri çıplak, altı kadın görülüyordu. İçlerinden beş tanesinin başının üstünde birer su küpü vardı ve elleriyle küpü tutuyorlardı. Grubun ortasında duran çarpıcı güzellikteki genç kız serbest olan ellerini mükemmel bir yay oluşturarak birleştirmişti. Sağ eliyle hafifçe sol elinin başparmağını tutuyordu; tek başına bu duruş bile ona olağanüstü bir doğallık veriyordu. Ön sırada bir sürü küçük kız toz toprak içinde oturmuştu. Sanki bütün bu yüzler, yüz tane gazete yazısının anlatamayacağı sonsuz bir hüznü, yüzyıllardır süregelen acıların belleğini dile getiriyordu.

Milo fotoğrafı kesti. Gözlerini resimden ayıramıyordu. Çıplak göğüslü ve kalın dudaklı genç zencide karısını görür gibi oluyordu. Karısının dudaklarını... Bakmayı, dokunmayı, öpmeyi öylesine sevdiği o dudakları...

İki aydır yalnız yaşıyordu. Günler ilerledikçe sahte mutluluğu yerini giderek artan bir gerginliğe bırakmıştı. Çalışanlarını bir hiç yüzünden azarlıyordu. Kapalıçarşının sahibinin gelinine yaptığı gibi bazen öfkesini müşterilerden çıkarıyordu. Otorter tavrıyla, bir portre çektirmek için gelen bu cılız genç kadının gözünü korkutmuştu. Kadıncağız, Milo'nun buyruklarına rağmen, objektifin karşısındaki gerginliğini bir türlü atamamıştı. En nihayet Milo bağırdı:

“Ama artık gülümseyin, Allah aşkına!”

Kapalı çarşının sahibi on gün kadar sonra, fotoğrafta gelinin yüzündeki sırtıtmayı gördükten sonra şikâyeteye geldi. Fotoğraf çok pahalıya fatura edilmişti, çünkü meşhur kırmızı “T” yi taşıyordu. Milo fotoğrafı yeniden yapmayı kabul etti ama buna karşılık olarak işi operatörüne havale etti.

İki pazar geçmiş olmasına rağmen kızlarını bir gezintiye çıkarmak için aramamıştı. Lita bundan endişe duydu:

“Onları Heluan’a, annenin yanına benim götürmemi ister misin?”

“Hayır, hayır, haftaya pazar geleceğim,” dedi sıkılmış bir sesle. Gelmedi. Üstelik dükkândaki işlerden dolayı yorgun olduğunu söyleyerek çarşamba buluşmalarını da iptal etti. Bu ilkbahar başında birçok kez kötü gün dostu Ernest Zahlaui ile Bazaria barında buluştu. Değirmenler Birliği memuru ya ona yeni bir birayı tattırıyor ya da onunla beraber bir cin şişesinde boğuluyordu. Milo eskiden olduğu gibi kör kütük sarhoş bir vaziyette eve dönerken dükkâna uğradı. Sandalyelerin arasından geçerken savurduğu küfürler Bolbol’u uyandırıyor, ama beriki bir şey yapamayacağını bildiği için örtüsünün altına gizleniyordu.

Heluan’daki paskalya yemeğinde Milo’yu göremeyince herkes çok üzüldü. Nonna bunun sebebini açıklayacak halde değildi, ayrıca hiç de umurunda değilmiş gibi görünüyordu. Birkaç hafta önce Doris’in gidişini öğrendiğinde, iki arak yudumu arasında “Aman ne iyi!” demişti.

Gelinine mi yoksa biricik oğluna mı kızdığını bilmiyorlardı.

Popinot’lar üç dört kere, Milo’yu evlerine davet etmeyi denemişlerse de, o reddetmek için çeşitli bahaneler ileri sürmüştü. Norbert, Paris’te yeni açılan sergiye bile ilgisini çekmeyi başaramamıştı, üstelik Fransız Derneği’ne gelen gazetelerde, bu konudan hayranlıkla bahseden yazılar doluydu: pek yakında açılacak olan metrodan, Elektrik İdaresi’nden, su deposundan, Alexandre III Köprüsü’nden, yürüyen platformdan, kulelerinin tepesinde duran köşkten... Normal olarak, bu konulardan her biri Milo’yu coşturur, sonradan bin bir şekilde anlatması için olanak sağlardı. Fakat hiçbir heyecan belirtisi göstermemiş, hiçbir soru sormamıştı. Popinot’ya ancak sıkıntılı sıkıntılı başını sallayarak karşılık vermişti.

İbrahim ise, Mısır Marseillaise’inin ilk üç kıtasını Milo’ya göndermekle iyi yaptığını sanmıştı. Oysa, alındığına dair bir belge eline geçmemişti.

Doğrudan doğruya İngiliz işgaliyle ilgisi olmayan şeylere pek dikkat etmeyen Seyf bile kaygılanmıştı. Bir pazar günü öğ-

leden sonra, Milo'dan haber almak için dükkâna uğradı. Neredeyse kapı eşiğinde karşılanınca da ısrar etmeden oradan uzaklaştı.

Bir akşam Richard Tiomji karısına:

“Ben Milo'nun yerinde olsam, Hartum'a giden ilk trene atlayıp onu yakasından tuttuğum gibi getirirdim” demişti.

Bu palavralardan sıkılan Lita, Richard'a, “Seni tren tutar, bunu biliyorsun,” diye söylenmekten kendini alamamıştı.

Richard, o gece iki defa daha saldırıya geçmişti.

“Bu bayan Tuta’ya özel bir mektup,” dedi genç İngiliz asker. Tezgâhın arkasında duran Milo elini uzatıp zarfı aldı.

“Hayır üzgünüm” dedi genç adam kızararak; “Bayan Tuta’nın kendisine vermeliyim.”

Milo son zamanlarda alışkanlık edinmiş olduğu gibi anında küplere bindi.

“Peki ya ben kimim? Bay Tuta değil miyim? Görevinizi yerine getirdiniz. Gidebilirsiniz.”

Subay bir an tereddüt etti, sonra kızgınlığını belli eden bir tavırla yanından uzaklaşıp kapıyı çarptı.

Milo dükkândan dışarı fırladı ve askeri kolundan yakalayıp bağırdı.

“Bana bak bok herif! Kiminle muhatap olduğunu biliyor musun sen?”

Öfkeyle vitrinini gösterdi:

“Şu beyefendiyi tanıyor musun? Lord Cromer bu. Evet, Lord Cromer, benim müşterim. Randevu almadan, hemen şimdi görmeye gidebilirim onu. Bürosundan içeri girip seni işten atmasını isteyebilirim. Bu kokuşmuş rütbe şeridini derhal söküp alır senden!”

Etrafta küçük bir kalabalık oluşmuştu. Kimse, bir İngiliz askerinin bu şekilde azarlandığını görmeye alışkın değildi. Genelde hep bunun tersi meydana gelirdi... Genç adam tek kelime etmeden atına bindi ve sokağın köşesinde kayboldu.

“Beni kim zannediyor Allah aşkına!” diye bağırdı Milo; dükkân sahipleri, daha neler olup bittiğini anlamadan kutluyorlardı onu.

Tezgâhın arkasına döndüğünde, mektubu açtı. Faşoda’dan atılmış ve tuhaf bir biçimde, geçen senenin ocak ayının tarihini taşıyan bir mektuptu bu. Üstelik zarfın üstüne, bu postanın yanlışlıkla başka bir adrese gittiğini ve serdarlığa ancak geri döndüğünü belirten bir yazı çiziktirilmişti.

Sevgili Doris,

Bir önceki mektubumdan beri sizi düşünmeden duramadım. Günlerim sizinle dolu dersem beni affeder misiniz? Bir izin koparıp önümüzdeki haftalarda Kahire’ye gelebilmek için ne gerekiyorsa yapacağım...

Fenalık geçirmek üzere olan Milo dükkândan çıktı ve Ezbekiye bahçesine yöneldi. İki veya üç saat, amaçsızca, bazen aynı yollardan tekrar tekrar geçerek yürümüş olmalıydı. Öfkesi dinmişti. Kafası karmakarışık. Birden her şeyi anlıyor sonra bir daha hiçbir şey anlamıyordu.

William Elliot, Fleming plajındaki siyah deniz kıyafetiyle, hayal meyal gözünün önüne geliyordu. “Eşinize kulaç atmasını öğretmeme izin verir misiniz?”

Milo, yazlık tiyatronun boş binasının önünden üçüncü defa geçerken “Ah, pis herif!” diye homurdanıyordu. “Ah sersem!” diye yine aynı tonda kendi kendine söyleniyordu.

Memlûka...

“Memluk kelimesinin kökeni nedir?” diye sormuştu bir gün Norbert Popinot.

“Memlûklar sonradan Mısır’ın prensleri olan eski kölelerdendir,” diye cevap vermişti İbrahim. “Memlûk, Arapça’da, sahip olunan anlamına gelir.”

Milo bu açıklamayı yeniden düşündü. Memlûka, onun sahip olduğuydu. Bir zamanlar sahip olduğu ve artık sahip olmadığı. Artık hiç sahip olamayacağı...

Başka türlü davranabilirdi, davranmalıydı. Evliliklerinin ilk yılından itibaren... Aslında, fotoğraf çekmekten nefret ediyordu. Gitmeden önce Doris’in yaptığı gibi, klişeleri banyo etmek için karanlık odada uzun saatler geçirmekten nefret ediyordu. Onun hoşuna giden, müşterilerin karşılanması, yeni piyasaların araştırılmasıydı. Hatta bu onu heyecanlandırıyordu. Üstelik, bir sürü fikir ürettiği bu ticari alanda çok başarılı olduğunu hissediyordu. Vitrindeki albümlere ve hediyelik eşyalara, hevesliler için fotoğraf malzemeleri de eklemeyi çok isterdi. Portatif makineler, pozometreler, duyarlı levhalar... Ayrıca Fransa’dan getirtilen teknik el kitapları, dergiler... Hem neden metal ayaklar, flaşlar, deneykapları, huniler de olmasın? Hiç şüphe yok ki, çeşitleri birbirine karıştırmamak için, albümlerin ve hediyelik eşyaların da yer alabileceği bir dükkân daha gerekecekti. Meydanın öbür tarafında, Malumyan’a beş metre mesafede bir dükkân satılıktı. Milo tabelayı hayal ediyordu: “Emile Tuta, Konsolosluk Fotoğrafçısı. Fotoğraf malzemeleri ve her çeşit aksesuar”.

Doris’in eserleri için bir sergi açmak isterdi. Shepheard’ın Yeri’ndeki bir salonda örneğin. Sanat Doris’in, geri kalanı ise Milo’nun olurdu. Ama tüm bunlar kesinlikle Doris’le birliktey-

ken mümkündü... Günlerini ve gecelerini dolduran Doris. Aylardır, belki de yıllardır acıları ve heyecanları paylaşmasını bilemediği Doris.

O akşam Milo, yanında çalışanların gidişini bekleyip Bolbol'u evden çıkardıktan sonra karanlık odaya girdi. Bu kararı öğleyin almıştı. Sadece mektup yazma meselesi yüzünden tereddüt etmişti. Hayır, neden böyle yaptığı hakkında hiçbir yazılı açıklama hazırlamayacaktı. Herkes anlayacaktı. En önce de Doris.

Vedasını daha etkileyici kılacak bir mizansen tasarlamıştı. Avludaki arabalıktan, karısının kullanmak istemediği eski arabesk koltuğu geri getirecekti. Ölümü burada, objektifin karşısında bekleyecekti. Bir de fon yerleştirecekti: Fleming plajının anısı olarak, dalgalı deniz ve kayalıklar...

Sert bir koku boğazını yaktı. Eskiden daha iyi bir havalandırma olmasına rağmen karanlık odada eter ve yanık kokuları yayılmaya devam ediyordu. Milo lambayı yaktı ve *Amatör Fotoğrafçı*'dan bir sayfanın asılı olduğu dipteki duvara doğru yöneldi. Hiçbir şeyin düzenini bozmak istemiyormuşçasına, dikkatle, dört raptiyeyi çıkardı, kâğıdı aldı ve sıralardan birine oturdu. Fazlasıyla ayrıntılı olan tabloda dört sütun yer alıyordu: Zehrin adı, etkileri, belirtileri ve kullanılabilecek panzehirler.

Amonyak pek elverişli değildi; buğusu olsa olsa ciğerlerde iltihaba yol açıyordu. Geçen yaz Fleming'de, doktor Tuta, bu tür bir rahatsızlığı iyileştirmek üzere gecenin bir yarısı yola çıkmıştı ve hasta kurtulmuştu.

Milo, eter sülfürüğe ayrılmış bir sonraki sütuna geçti. Bu maddenin belirgin etkileri yoktu; kloroformun etkilerine benziyordu. Peki ama kloroform, uyuklama halinin dışında tam olarak nelere yol açıyordu? Evliliklerinin ilk aylarını hatırladı. "Hayır, horlamıyorum!" diye karşı çıkardı. "Horladığımı söylemeye cesaretin var mı?" Bu kavga bir yastık savaşıyla, ardından çılgın gülüşlerle sona erer ve sonra da...

Tabloya göre potas oksalatı için kabul edilmiş en düşük öldürücü doz dört gramdı. Milo, oksalatı nereden bulacağını iyi biliyordu. Her kavanozun üzerine, çini mürekkebiyle yazılmış madde adı titizlikle etiketlenmişti. *Amatör Fotoğrafçı* ilk yardım görevlilerine, potas oksalatının panzehiri olarak manyeziyi öneriyordu. Burada kimse manyezi bulamazdı. Kaldı ki satlerce dükkâna kimse girmezdi. Oksalat, “boğazda ve midede yanma hissine, kasmaya ve kramplara” neden oluyordu. Milo kendini poz odasında, arabesk koltuğun üzerinde kusarken düşünmüyordu. Oksalattan vazgeçti.

Geriye potasyum siyanürü kalmıştı. Kavanozun üzerinde büyük harflerle ÖLDÜRÜCÜ yazıyordu. Bu berbat hayattan kurtulmak için ağzına on beş santigram koymak yetiyordu. “Muhammed Ali’nin Memlûklara neden kalede ateş ettiğini anlamıyorum,” diyordu Nelly. “Onları yemeğe çağırdığına göre zehirleyebilirdi...” Kızının hatırası Milo’nun içine işledi. Memlûklar, Memlûka Kusmak... Kusacak gibiydi. “Siyanür nefes almayı iyice güçleştirir, gözbebeklerinin büyümesine ve çenenin kasılarak kapanmasına neden olur,” diye belirtiyordu tablo. Gabrielle’i ve Marthe’ı düşündü. Hayvanat bahçesindeki korkularını. Kuklalar karşısındaki mutluluklarını. “Bilinen hiçbir ilaç yok,” diye de ekliyordu *Amatör Fotoğrafçı*. Birdenbire kendini büyümüş gözbebekleriyle hayal etti ve böyle bir manzarayı reddetti.

Milo tabloyu yerine koyup lambaya üfledikten sonra karanlık odadan dışarı çıktı. “Beş para etmem,” dedi içinden. Hayatıma son vermeyi bile beceremiyorum. Üzgündü. Ölesiye üzgündü.

Nonna da tıpkı Hıdiv Tefvik gibi bir perşembe günü hayata gözlerini yumdu. Son sözleri Milo'yla ilgiliydi ancak can çekirken bir çok kez "Sudan'daki küçük kızı" hatırladı. Öğleyin, komşu evlerden yardıma gelen hanımların önünde cılız bir sesle bir kadeh arak istedi. Ona bunu vermeyi kabul etmediler, Allah bilir neden! Yalvarır gibi baktı, sanki bir an paniğe kapılmıştı. Sonra gözlerini kapadı ve gitti.

Kahire'deki cenaze ayinine katılan çok sayıda kişinin gözü Milo'nun üzerindeydi. Ön sırada, kardeşlerinin yanında oturmuştu, çok yalnız görünüyordu. Boş boş bakıyordu, kafası başka yerdeydi. Nonna'yı mı yoksa, orada bulunmayan ve sıralarda oturanların aralarında fiskos yapmalarına sebep olan

kişiyi mi düşünüyordu? Sudan'dan tek tük haber geliyordu. Söylentilere göre Memlûka bütün Hartum'un aklını başından almıştı. Yüksek rütbeli subaylar ayaklarına kapanıyor, her istediğini yerine getiriyorlardı; genel valinin sarayına kendi eviymiş gibi girip çıkıyordu...

Milo, ayinden sonra, taziyelerin kabulü sırasında canından bezmiş görünüyordu. Her zaman son derece zarif olan genç adam, siyah kıyafetinin içinde hayaleti andırıyordu. Birilerinin ellerini sıkıyor, birilerine yanağını uzatıyordu ama sanki orada değildi.

Büyük yas içinde olan yengeleri ise onunla kıyaslandığında, ağlamaktan kızarmış gözleriyle neredeyse münasebetsiz gözüküyorlardı. Ancak şüphesiz gerçekten ağlıyorlardı. Evlendikleri günden beri onlara rahat yüzü göstermeyen hatta bazen onları korkutan kadın artık... Evet, gerçekten ağlıyorlardı; Albert, René, Ayme, ve Joseph'in eşleri büyük bir boşluk ve rahatlama duygusuyla yürekten ağlıyorlardı.

Başkalarının faytona binmesi kadar kolay trene binebilen Rizkallah bey, bu durum sebebiyle İskenderiye'den atlayıp gelebilirdi. Fakat, biri kendi adına diğeri de *Tuta ve Oğulları* adına iki çelenk göndermekle yetinmişti. Cart renkli iki kocaman çelenk diğerlerini gölgede bırakmıştı.

Popinot'lar koyu kıyafetleri ve duruma uygun çehreleriyle kusursuzlardı. Milo'ya gereken gösterişsiz ciddiyet ve merhamet tam da buydu işte. İki sene önce, hacıların Mekke'ye doğru yola çıkışı sırasında, birkaç gençle tanışmalarının ardından, aileyle ikinci karşılaşmalarıydı bu. O zaman, bir basamağı çıkmasına yardım etmek için kısa bir an Solange'ın elini tutan Jeannot, bu anısını hatırlatma densizliğini göstermeden Fransız kadının yanına geçti.

Ernest Zahlaui, yanına gelip dostça yanağına dokunduğunda Milo'nun tek yaptığı göz kırpmak oldu. Değirmenler Birliği memuru, siyah yünlü kumaştan dapdaracık kıyafetiyle ilk kez bir şeye benzemişti. Bir tek parlak ipekli kollukları eksikti.

Krep çarşafılara sarınmış bir sürü Kıpti kadın kilisenin en dibinde sıkışık bir grup oluşturmıştı. Diğer insanlar gibi ailenin önünden geçmediler ve mezarlığa gitmek üzere pencerele-ri kapalı arabalara bindiler. Bütün bu kalabalığın içinde bir tek Milo'yu tanıyorlardı. Bir zamanlar evlerine sık sık kabul edilip onları eğlendiren Milo ise kadınları görmemiş gibiydi.

Oscar Tuta, yeğeninin önünden geçerken homurdanarak bir şeyler söyledi. Böyle bir durumda bile, stüdyonun fotoğrafçısından ya da tam kapanmamış kilise kapısının neden olduğu cereyandan şikâyet edebiliyordu.

Hâlâ İbrahim'e âşık olan Yoland, cenazedekilerin arasında onu görür gibi olmuştu. Şair yeşil, ipek bir gömlek giymişti. Düşündüğünden daha şişman ve daha yaşlıydı. Şüphesiz bu topluluğun içinde rahat edememişti ki Milo'nun elini sıktıktan hemen sonra sıvışmıştı.

Tiomji'ler hep aynıydılar. Şekilsiz bıyıklı, ha bire terleyen iri Richard ile, kendine özgü fildişi teniyle her zamankinden daha ince görünen Lita. Beş çocukları da yanlarındaydı; aynı zamanda, Nonna'nın "benim üç oyuncak bebeğim" dediği siyahlar içindeki Nelly, Gabrielle ve Marthe da onlarla beraberdi.

Yaşlı doktor Tuta, dimdik ve vakur bir edayla, yeğenleriyle birlikte taziyeleri kabul ediyordu. Bir çok konuda kendisiyle aynı düşüncede görünen kardeşinin karısının ölümüne en çok üzülenlerden biriydi. Belki de gizliden gizliye âşıktı ona... Birkaç hafta öncesinden beri, Nonna'nın durumunun umutsuz olduğunu biliyordu ama bunu kimseye açıklamamıştı.

Milo'yu kollarının arasına alarak, "Annen büyük bir kadındı" dedi.

Milo bir tek o an ağladı.

Mezarlıkta oldukça can sıkıcı bir kaza meydana geldi. Tabutu koymak üzere, açılmış olan çukura yaklaşan mezarcılardan biri, yanlış bir hareket yapıp dengesini kaybetti. Elinden kayan tabut şiddetle yere çarptı. Arkadaşları can havliyle du-

rumu kurtarmaya çalışırken, pantolonu tozdan bembeyaz olan adam utana sıkıla ayağa kalktı.

René'nin eşi, tatsız bir üslupla "Doris, Nonna'ya uğur getirmedi!" dedi.

Törenden sonra herkes evine dağıldı. Eğer cenaze töreni Heluan'da yapılsaydı bütün aile büyük evde toplanacaktı. Sahibinden ebediyen yoksun kalan evde... Henüz kimse Heluan'ın Nonna'sız nasıl olacağını düşünemiyordu. Yaz başlamıştı ve her yıl olduğu gibi, Tuta ailesinin bütün düşleri ve düşünceleri denize yönelmişti.

Görünüşe göre, ilk kez aile fotoğrafı çekilmeyecekti. Portatif fotoğraf makinesi Sudan'daydı ve Milo bir yenisini almamıştı. Nasıl olsa, Tuta sülalesini bir araya getirmeye, dahası ortaya çıkmaya pek de istekli değildi. Kızları Tiomji'lerin villasında kalmıştı. Kendisi ise, evinde yalnız oturuyordu.

Artık o herkesin tanıdığı Milo değildi; zayıflamıştı, yarım yamalak tıraş oluyordu, gülmeyi unutmuştu ve sözlere olan ilgisini kaybetmişti. Çocuklar, tıpkı on üç yaşındaki Maguy gibi, kendilerini terk edilmiş hissediyorlardı. Yaşça daha büyük olanların şaşkınlığı da onlarınkinden az değildi; çocukluğun kıyılarını terk etmişlerdi ve amcalarıyla yarı-arkadaşlık ilişkisi içine girmişlerdi. İki yaz önce, onları Casino San Stefano'daki

danslı eğlencelere götürmüştü. Kızlarına karşı çok katı olan annelerden izin koparabilmek için bizzat Milo araya girmişti ve kimse ona karşı koyamamıştı. Haberi öğrenen Yoland ne sevinmişti...

Milo, her gün kızlarını almaya gidip, onları görev gibi, plajda eşek sırtında gezdirmekle yetiniyordu artık. Ailenin çocukları ve gençleri için bu görülmemiş bir şeydi. Nelly, Gabrielle ve Marthe sıkılıyormuş gibi görünüyordlardı! Sadece, zaman zaman zavallı eşeğine küfürler yağdıran eşekçi güldürüyordu biraz onları.

Bu yaz başına, hıdivin resmi İngiltere seyahati damgasını vurmuştu. Abbas, saltanatının başından bu yana ilk kez, İngiliz basını tarafından iğnelenmiyordu artık. *Mısır Gazetesi* kalleşçe bir yorumda bulunuyordu: "Majesteleri her ne kadar aklın yolunu bulmak için bu kadar zaman harcadıysa da, bu sadece, onun taraf değiştirmesini daha da sağlam kılmaya yaramıştır."

Hıdiv İngiltere kıyılarına vardığında hastaydı ve hemen gemiden inememişti. Difteriden şüphelenen doktorlar sonunda şiddetli bir anjin teşhisi koydular. Ama belki de Kraliçe Victoria'yla görüşecek olmanın heyecanıydı bu sadece.

İskenderiye Feneri, okurlarını hıdivin tantanayla karşılaşısıyla ilgili hiçbir detaydan mahrum bırakmıyordu; Malborough House'da Galler prensiyle görüşme, Jersey kontunun garden partisi, Buckingham'da konser, Lord Rothschild'in Piccadilly'deki konutunda öğle yemeği... Maksim Tuta'nın gazetesi, kaşla göz arasında, Abbas'a takdim edilen Victoria Kraliyet Nişanı'nı "İngiliz Majestelerine özel hizmetlerde bulunmuş kişilere verilen yeni bir nişan" diye açıklamıştı.

"Seyf'in nasıl öfkeleneyeceğini tahmin edebiliyorum!" diye atıldı Milo'nun yeğenlerinden biri.

Yoland, Seyf'in artık bir şey ifade etmediğini söylemek istemesine omuz silkti; Milo'nun arkadaşlarının bundan böyle onlar için ne önemi olabilirdi ki?

İskenderiye Feneri, hıdiv onuruna verilen kraliyet yemeği-

nin m n s n  yayınladı: Kraliyet usulü sulu kaplumbağa, Cenevre usulü somon fileto, küçük börekler, pelteli piliç, köy usulü sığır fileto, bezelyeli bıldırcın, Hollanda soslu ku konmaz, ananaslı pirinç pastası,  ampanyalı meyve jölesi, parmesan köfteleri...

“Abbas yemeğe gitmiş,” diye homurdandı doktor Touta.

Fleming’deki yazlık ılar, hıdivin seyahatinin bütün detaylarını gazetelerden   reniyorlardı. Ancak sesler, renkler, kokular eksikti. Plajda birdenbire ortaya çıkıp,  emsiyeleri sallayıp, heyecanından yerinde duramayan, neşeli bir Milo eksikti:

“D n İngiltere’de neler neler oldu bilmiyorsunuz!” derdi.

Ve o anda herkes kendini Windsor’da, Buckingham’da hissederci...

Fleming plajında ve akşamları Casino San Stefano’da Doris’in yokluğu sıkça konu ediliyordu. Herkesin bu mesele hakkında az da olsa söyleyecek bir şeyi vardı.

Kuyumcu Alfred Falaki: “Basit bir tokat, bir annenin, kocasını ve çocuklarını terk etmesine neden olamaz,” diye bilgiçlik taslayarak yorum getiriyordu.

Birisi, bir İngiliz subayı olduğunu ileri s rm  t  ve söylentisi derhal villalara yayılmıştı. Kimileri bir yarbaydan, kimileri bir generalden bahsediyordu. Serdar’ın ismi bile geçmişti. Sir Reginald, Sudan’daki genel valilik görevine, genç kadının Hartum’a gidi inden birkaç hafta önce ba lamamı  mıydı? Fakat saçma sapan hipotezler ileri sürüldükçe, bu varsayılan sevgili söylentisi de bütün inandırıcılı ını kaybediyordu.

“Kocasının onu o Fransız kadınla aldatmasına katlanamadı” diye iddia ediyordu kimileri.

Rose Falaki’nin büyük oğlu, New Hotel’in resepsiyonunda çalışanlardan birini tanıyordu. Bu resepsiyoncu ona, akrabası Emil Tuta’nın bir ak am  st  Avrupalı bir kadınla bulu tu unu anlatmaktan büyük zevk duymı tı. Tasvir ettiği kişi Solan-

ge Popinot'ya tamamen uyuyordu. İki yıl önce bu işveli kadının yanına sokulan bütün gençler, Milo'nun böyle bir yaratığı hoşnut etmek uğruna her şeyi göze aldığını anlamışlardı. Bu fırsattan yararlanmamasını da aptalca bulurlardı... Ama bu, Doris'in ortadan kaybolmasını açıklamıyordu. Aldatılmış bir eş, çocuklarını ve haklarını terk edip Sudan cehenneminde telf olmaya gider miydi?

Geriye bir tek varsayım kalıyordu, o da Yoland'ın dile getirdiği:

“Memlûka belki de esrarengiz bir ülkeye kapılıp gitti.”

Kahire'deki Solange Popinot'nun tezi de buydu. Fransız kadın Doris'i anlıyor hatta ona imreniyormuş gibi görünüyordu. Sudan'ı, vahşi hayvanları, prıl pırıl vücutlu iri yarı zencileri yüksek sesle düşleyip duruyordu...

Doris'in, lakabını, yatılı okuldan kaçışına borçlu olduğunu hatırlıyorlardı. Yeniden kaçmaya kalkışıp bir kez daha başarmamış mıydı işte?

“Neden kaçıyor Allah aşkına?” diye hayretle söyleniyordu şişman Anjelin Falaki. “Hiçbir şeyi eksik değildi ki. Kocasına üzerine titriyordu. Milo ile evlenmeye can atacak bir sürü genç kadın tanıyorum.”

Bir akşam, bir whist partisinin sonlarına doğru doktor Tuta: “Belki de fazla rahat bir hayatı terk etmiştir,” diye mırıldandı. Düşüncesini açıklaması istenen yaşlı doktor kafasını sallamakla yetindi. Sadece bir sezgiyi mi dile getirmişti? Yoksa bu fikri, pek yakınlık duyduğu genç kadın meslektaş, Maksim Tuta'nın eşi İsis'ten mi almıştı?

ALTMİŞ DOKUZ

Hartum, 25 Mayıs 1900

Sevgili İsis,

Sıcacık mektubunuza ve sorularınıza daha önce cevap veremediğim için beni affedin. Ancak ne yazacak ne de sorduğunuz sorulara cevap verecek halim vardı. Size belki de bilmece gibi gelecek bu satırlarda o cevapları bulabilecek misiniz acaba?

Bu son haftalarda çok düşündüm ve de çok ağladım. Bu kadar çok gözyaşı barındırılabilceğini bilmezdim.

Beni yaralayan olayların temelde neler olduğunu biliyorsunuz ya da tahmin edebiliyorsunuz. Yalnız kalmaya ve bu yüzden de uzağa gitmeye ihtiyacım vardı. Zaten

varlığım iyice rahatsız edici olmaya başlamıştı. Ben bile kendime tahammül edemiyordum artık. İçimden ne geliyorsa sonuna kadar gitmem gerekiyordu şüphesiz.

Bir pazar akşamüstü, poz odasında yaptığımız uzun sohbeti hatırlıyor musunuz? İnsanın hayatta kendisi olarak kalmayı bilmesi ama düzenli olarak da aşama kaydetmesi gerektiğini söylüyorduk. İşte ben de bir süredir, başarılarımdan bıkmıştım. Mektubunuzda büyük bir incelelikle ifade ettiğiniz gibi “Kahire’nin en çok aranan portre fotoğrafçısı” olmak bana yetmiyordu artık. Başka bir şey denemem gerekiyordu, çok daha zor olan bir şey, şüphesiz.

Bazı fotoğrafçılar peyzaja ilgi duyarlar. Oysa beni daha ziyade insanlar cezbediyordu. Ve objektifimle gözlemleye gözlemleye, sonunda onları biraz tanıdım. Fakat söz konusu olan insanlar kimdi? Kahire nüfusunun küçücük bir zümresi! Bir gün dükkânın müstahdemi Bolbol’a beklenmedik bir ilgi göstererek, farkında olmadan bu konuya dikkatimi çeken Seyf oldu. Bütün bir Nil havzası boyunca sefalet içinde yaşayan adamlar ve kadınlar hakkında hiçbir şey bilmediğimin farkına vardım. Çocukluğumdan beri, az çok güler yüzlü, hizmetkâr veya tüccar kılıklı Bollolarla ilişkim olmuştu bir tek. Neden bahsettiğimi anlatırsınız, siz ki uzun zamandır köyleri dolaşıp duruyorsunuz. İnsanları tanıyorsunuz. Benimse, onlarla karşılaşmak için yirmi sekiz yaşına kadar bekleyip Hartum’a gitmem gerekiyormuş.

‘Konsolosluklar’daki (bu kelimeyi yazarken başka sebeplerden ötürü ağlıyorum) insanlar beni ilgilendirmiyor demiyorum. Slatin Paşa’yı Omdurman camiinin önünde ve Sir Reginald’ı konutunun bahçesinde golf giysisiyle çekmekten zevk duydum. Ama artık ben bu insanlarla yetinemem. Hem ne olursa olsun poz vermeyen insanları tercih ediyorum.

Kızlarımdan bahsediyorsunuz. Tahmin edeceğiniz gibi onları korkunç derecede özlüyorum. Annelerinin açıkladığı 'büyük sehayat'ın bir hayli uzun olduğunu düşünüyordurdur. Ama asıl, babalarını özlediklerini zannediyorum.

Bana, ağlamadan adını yazmamın mümkün olmadığı kişiden bahsediyorsunuz ve kendi durumunuz hakkında beni alt üst eden sırlar veriyorsunuz. Size ne diyebilirim sevgili İsis? Benim bir tek aşkım oldu, o da sona erdi. Benim yüzümden. Daha mı erken davranmalıydım? Şüphesiz, ama nasıl? Benim için fotoğrafı bırakmak, tıpkı sizden insanları tedavi etmeyi bırakmanızın istenmesi kadar imkânsız bir şey. Bunun bile anlatmaya yeterli olacağından emin değilim. Ben fotoğrafçıyım ve hep öyle kalacağım. Ama işe baştan başlama imkânım olsaydı şüphesiz daha farklı davranırdım. İnsanlara da, modellerime gösterdiğim kadar özen gösterirdim. Tabii bütün bunlar size bir hayli karışık gelmiş olabilir.

Birkaç gündür, artık dayanamıyorum. Her şeyi özlüyorum. Dükkândaki salonu, Heluan'daki evi, Fleming sabahlarını. Denizin sesine, yosunların kokusuna, San Stefano'nun akşam yedideki ışıklarına ihtiyacım var. Özellikle de, beraberken hiç sıkılmadığım ve de şüphesiz, sevmesini bilemediğim adama ihtiyacım var...

Yerimin neresi olduğunu biliyorum. Ona yeniden kavuşmayı düşünüyorum ama geç olmasından korkuyorum.

Sizi kucaklıyorum.

Doris

Doğal olarak kimse Milo'nun tabanca almak istediğini bilmiyordu. Eğer bu konuda en ufak bir söylenti yayılmış olsaydı, doktor Tuta, yeğeninden nedenini anlatmasını istemek üzere bizzat villaya giderdi.

Milo'nun, İskenderiye'de, Sesostris sokağındaki Dimitriu diye bir silahçıya gittiği sonradan öğrenilecekti. Fiyatı tartışmadan, ona gösterilen ilk malı satın almayı kabul etmişti. Abanoz taklidi damalı bir dipçığı olan, merkezi ateşlemeli "Bull-Dog" denen bir tabancaydı. Topunun içine altı kurşun konabiliyordu. Ama onun, acısına son vermek için sadece bir tanesine ihtiyacı vardı... Bu müşterinin ürkek tavrı ve ellerinin titremesi gözünden kaçmayan Dimitriu, ona silahı satmakta tereddüt etmişti.

6 Temmuz günü, Maguy bağırmaya başladığında saat henüz sabahın sekiziydi.

“Milo ! Milo!” diye bağıırıyordu küçük kız; bütün plaj ayağı kaldırmıştı.

Maguy, heyecanlı olmasıyla bilinirdi ancak hiçbir zaman böyle çılgık atmamıştı. Bu tiz, soluk soluğı kalmış, yakaran seste alışılmadık bir şey vardı.

Küçük kız villaya geldiğinde kapıyı yumrukladı. Birkaç kez üst üste denedi, var gücüyle vuruyordu ama gücü yetersiz kalıyordu. Başka çare kalmayınca, birinci katın camına fırlatmak için çakıl taşları topladı. Doğru nişan alıyordu ama kimse cevap vermiyordu. Umudunu kaybedip, bir felaket olacağını hissetmiş gibi hıçkırır hıçkırır ağlamaya başladı.

Bir gün önce, kız kardeşi Yoland’a, “Eğer bu yıl fotoğraf çekilmezse bir daha asla Fleming’e gelmeyeceğim,” demişti sesi titreye titreye. “Duyuyor musun, asla!”

Birinci kattaki cam kapının kanadı gıcırdayarak açıldı ve Milo karmakarışık saçlarıyla balkonda belirdi.

Maguy, nefes nefese: “Çabuk gel, Memlûka burada!” diye bağırdı ona.

Milo bir süre, parmaklıklara dayanmış bir halde öylece kaldı, taş kesilmiş gibiydi. Sonra üzerine bir gömlek ve bir pantolon geçirip, ayakkabılarını bile giymeden aşağı indi. Küçük kız onu elinden tuttu ve denize doğru yürüdüler.

Plajda henüz kimsecikler yoktu. Uzakta, suyun kenarında bir kadın oturuyordu sadece.

Milo, tıpkı bir rüyadaymış gibi ilerledi. Gölgele görüyordu. Yakasını hiç bırakmayan bir cümle yine aklına gelmişti ve kulaklarında çınlıyordu: “Denizi resmediyorsunuz galiba küçük-hanım? Bense onu olduğu gibi yansıtıyorum.” Bir şamandıraya tutunur gibi bu cümleye tutunmuş, sürekli tekrar ediyordu. Bazen bunu düşünmekten vazgeçiyor, önünde uçsuz bucaksız mavi denizden başka bir şey görmüyor ve ayaklarının kuma gömüldüğünü hissediyordu. Sonra birden, havalanıp uçuyor-

du sanki. Beyaz siluet artık daha yakın ve daha az bulanıktı. “Denizi resmediyorsunuz galiba küçükhanım?” İlerliyor, ilerliyordu; Maguy’nin elini iyice sıkarak giderek daha da hızlı ilerliyordu. “Bense onu olduğu gibi yansıtıyorum.”

Doris, az ötede, suyun kıyısında, bavullarından birinin üzerinde oturuyordu. Üzerinde açık renk, muslin bir elbise ve büyük bir hasır şapka vardı. Ayakkabılarını yanına koymuştu. Bir göl kadar durgun denizin sessizliğini tek tük şırıltılar bozuyordu sadece.

Maguy’nin elini bırakan Milo sahile yaklaştı. Doris, gözleminde yaşlarla ona doğru yürüdü. Aralarında sadece birkaç metre vardı. Küçük kız, üç günlük sakalına rağmen Milo’nun yüzünün aydınlandığını gördü. Utanarak bakışlarını kaçırdı ve villalara doğru ilerledi.

Sanılanın aksine, yırtmacın arkasında ne olduğunu asıl merak eden kadın gözüdür. Zaten o istisnai bakıştır ki, fotoğrafı sanat yapan bıçak sırtı yol ayrımında dünyanın cümle "mana" ve sırlarını görme iddiasıyla parıldar durur.

Mısırlı güzel kadın ve ressam Memlûka (Doris Sawaya) böyle bir "kadın gözü" taşıyanlardan. Sanatsal yaratımın çetin ama haz dolu yollarında, fotoğrafın "bir saniyelik" kolaylığı ile gözleme dayalı acı gerçeklerine kocası Milo Tuta'nın aracılığıyla ulaşan bir kadın Memlûka. Kısa sürede de kulağı geçen boynuz misali "Kahire'nin en çok aranan portre fotoğrafısı" oluveriyor.

Bu serüvende, poz veren insanların görüntü sahteliğinin yarattığı sıkıntıdan kaçmaya çalışan birisidir o. İlk fırsatta da kendisine göz kırpan bir aşkın ve poz vermeyen çoğunluğun portrelerinin peşine düşüp, 19. yüzyıl sonlarının işgal altındaki, ama mutlu azınlık sefahatinin hiç eksik olmadığı Kahire'yi, üç çocuğunu, kocasını, poz odasını, karanlık banyosunu terk eder ve yanına sadece küçük portatif makinesini alır...

İnsanlar günümüzde fotoğrafın bir sanat olup olmadığını, karta hapsedilen an'ın sonsuz mu yoksa ölümlü mü olduğunu tartışa dursunlar, Robert Solé, bu inanılmaz derecede sürükleyici romanında, görüntü ile zaman arasında sıkışmış insana ve bütün sanatçılara kadınca bir ders vermektedir: "Ben fotoğrafçıyım ve öyle kalacağım. Ama işe baştan başlama imkânım olsaydı, insanlara da modellere gösterdiğim aynı özeni ve ilgiyi gösterirdim."

